

Digital studentkultur

Om slutna grupper på Facebook som
icke-formell arena i högre utbildning

Alexandra Söderman

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Digital studentkultur

Digital studentkultur

Om slutna grupper på Facebook som icke-formell arena i
högre utbildning

Alexandra Söderman

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

© ALEXANDRA SÖDERMAN, 2022

ISBN 978-91-7963-101-7 (tryckt)

ISBN 978-91-7963-102-4 (pdf)

ISSN 0436-1121

Akademisk avhandling i pedagogik, vid Institutionen för pedagogik och specialpedagogik.

Publikationen finns även i fulltext på: <http://hdl.handle.net/2077/70806>

Prenumeration på serien eller beställningar av enskilda exemplar skickas till: Acta Universitatis Gothoburgensis, Box 222, 405 30 Göteborg, eller till acta@ub.gu.se

Omslag: Illustration av Alexandra Söderman

Foto: Torsten Arpi

Tryck: Stema Specialtryck AB, Borås, 2022

Abstract

Title: Digital Student Culture. Closed Facebook Groups as Non-Formal Arenas in Higher Education
Author: Alexandra Söderman
Language: Swedish with an English summary
ISBN: 978-91-7963-101-7 (printed)
ISBN: 978-91-7963-102-4 (pdf)
ISSN: 0436-1121
Keywords: Digital Culture, Higher Education, Student Culture, Facebook, Ethnography, Bourdieu, Habitus, Sociology of Education

Sedan Facebook lanserades i Sverige 2006 har plattformen vuxit dramatiskt och utgör numer det dominerande sociala mediet även för svenska studenter. I tidigare forskning har fokus i hög grad riktats mot möjliga pedagogiska vinster med Facebook, eller Facebook som en alternativ lärandearena i högre utbildning. Denna avhandling tar istället avstamp i mediekritiska perspektiv och kultur- och utbildningssociologisk teori, inom vilken sociologen Pierre Bourdieus arbeten är centrala. Detta för att analysera den icke-formella studentkultur som tar form i studentorganiserade slutna Facebook-grupper. Det övergripande syftet är att bidra med fördjupad kunskap om varför digital studentkultur formeras som den gör i tre slutna Facebook-grupper kopplade till tre olika högre utbildningskontexter. I arbetet adresseras därför följande frågeställningar: Hur präglar studenternas dispositioner formeringen av de olika utbildningskontexternas digitala studentkulturer på Facebook? Vilka distinktionsmekanismer och andra dominansförhållanden kommer till uttryck i Facebook-grupperna och kring vilka värden och ställningstaganden formeras dessa? På vilka sätt formas Facebook som digital kulturell miljö av de tre olika högre utbildningskontexterna? De Facebook-grupper som ingår i studien studeras med etnografiska metoder och består av ett förskolläraryrkeprogram, ett statsvetarprogram samt en grupp för studenter på konst- och designutbildningar. Resultaten visar hur Facebook kommit att fungera som en första anhalt för nyblivna studenter, men också hur den studentkultur som tar form i dessa grupper är tydligt präglad av studentgruppernas sociala bakgrund. Därigenom framträder bland annat något som kan förstås och diskuteras som Facebooks inläsningseffekt, eftersom studenternas dispositioner inte utmanas i de egenorganiserade slutna grupperna.

Förord

Detta förord blir inte ännu en reflektion över den metaforiska resa som forskarutbildningen inneburit, och inte heller en text om den symboliskt laddade sista punkten. Istället tänkte jag försöka säga det jag har att säga med sånger. Inte mina egna dock. Tvärtom är just sång något som jag med varm hand överläter till andras röster. Detsamma gäller all form av eventuell analys av detta förord – det lämnar jag med glädje åt dig som nu läser.

Den som vill ta del av förordet i sin helhet gör det enklast genom följande länk; <https://open.spotify.com/playlist/6dD19jJA0jbpm1sF6p85AY?si=ctRJ0sWtSpSUjcLIoKPwOg>. För översiktlighetens, beständighetens och det tryckta formatets skull kommer dock låtarna även här som lista:

1. *När tåget lämnar perrongen* Ellen Sundberg
2. *I dina slutna rum* Ulf Lundell
3. *Trubaduren* Magnus Uggla
4. *Villjuvamed* Peking Punk
5. *I New York* Monica Zetterlund
6. *Vän på vägen* Mats Rådberg
7. *Europa* Björn Afzelius
8. *Turistens klagan* Cornelis Vreeswijk
9. *Hon steg på Finlandsbåten* Alf Robertsson
10. *Vi ska gå hand i hand* Gunnar Wiklund
11. *Bella Donna* Björn Afzelius
12. *Genesarets sjö* Ellen Sundberg

Utöver dessa inledande låtar är det också många som jag vill ta tillfället i akt att tacka: De studenter som är med i studien först och främst. Stort tack för att ni släppt in mig som forskare i era slutna Facebook-grupper. Mina handledare; Monica Johansson och Andreas Ottemo vid Institutionen för pedagogik och specialpedagogik. För det förtroende ni visat mig är jag oändligt tacksam. Monica; tack för din kloka vägledning, pedagogiska värme och alla metaforer – nu är hisschaktet på plats och jag hoppas bygget håller! Andreas; tack för ditt engagemang, skarpa kommentarer och för samarbetet kring Utbildningssociologiska kollegiet.

Tack också till er som läst och kommenterat mitt arbete i olika skeden; Mona Lundin vid Institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande, Staffan Larsson, Linköpings universitet och Stina Bengtsson, Södertörns högskola. Era engagerade läsningar och fördjupande frågor vid planerings-, mitt- och

slutseminarium har bidragit med just de nya perspektiv och den gnista som behövs i olika faser av arbetet.

Tack även alla ni andra; kollegor, släktingar och vänner, som förgyllt doktorandlivets formella, informella och icke-formella dimensioner. Ni är många, så för säkerhets skull säger jag ”ingen nämnd, ingen glömd”!

Och såklart min egen familj. Ni får ett eget stycke för att illustrera den väldigt särskilda plats ni har i mitt liv – tillsammans, och var och en för sig. Sigvard, Tora och Hjalmar; tack för allt roligt ni bidrar med och ert verkligt imponerande tålamod – särskilt under de sista, intensiva skrivarmånaderna (men även varenda dag innan jag fått i mig det där morgonkaffet). Ni är verkligen bästa trion och livets hejarklack! Johanna; ”kolon båge” och tack för alltid så tankvärda samtal, och för att du glänser i rollen som storsyster. Jag är innerligt glad, stolt och tacksam att ha just er fyra som ungarna i mitt liv! Och slutligen Johan, min älskade man och bästa vän. Du är livet, kärleken, inspirationen, klokheten, tryggheten och äventyret för mig. Tack för timmarna av tålmodighet, samtalen om livet och världen runt omkring; för gemenskapen i det lilla och det stora – och för allt som jag får dela och lära tillsammans med dig.

Käfstebo i februari 2022

Innehåll

INLEDNING	13
Vad gör studenterna på Facebook – och varför är det intressant?.....	14
Problemformulering	15
Syfte och frågeställningar	16
Disposition	16
BAKGRUND	19
Om digitaliseringens pedagogiska implikationer	20
Nätgenerationen, sociala medier och högre utbildning	22
Det digitala som begrepp	26
Om studentkultur	27
Organisering och socialisering	30
Kultur som begrepp	34
Om utbildning och social bakgrund	36
Mer än meriter	37
Perspektiv på de tre högre utbildningskontexterna	40
Summering och reflektioner	42
UTGÅNGSPUNKTER	45
Mediekritiska perspektiv	45
Ett förändrat ekosystem	46
Från televisionen till sociala medier	47
Kultur- och utbildningssociologiskt perspektiv	48
Kapital, habitus och smakmässiga distinktioner	49
Begreppslig tillämpning i studier av det digitala	51
Summering och reflektioner	53
GENOMFÖRANDE	55
Etnografi som metodologisk ansats	55
Digitala anpassningar	58
Studiens design	60
Fältarbetet	60
Intervjuerna	62
Enkäten	63
Urval och avgränsningar	65
Om de tre Facebook-grupperna	66

Sammanfattning	68
Analysmetod	68
Ett kulturanalytiskt tillvägagångssätt.....	71
Etiska överväganden.....	72
Summering och reflektioner	74
FACEBOOK SOM FÖRSTA ANHÅLT I HÖGRE UTBILDNING	77
Att skapa och etablera en Facebook-grupp	77
De tre grupperna tar form	78
Som ett väntrum mellan antagning och terminsstart	83
Relationen till studentkåren.....	86
Om administratörskapet	89
Summering och reflektioner	91
FRÅN SCHABLONSTUDENT TILL SPECIFIKA STUDENTKOLLEKTIV	95
Stencilerad studentkultur.....	95
Filarkiv som bibliotek, skuggverksamhet eller broschyrhylla.....	96
Fast i formen.....	98
Mot alltmer specifika studentpositioner	101
Framväxten av tre olika studentkollektiv.....	104
Distanserade, samarbetande och hjälpsökande konkurrenter.....	107
Summering och reflektioner	109
DIGITAL INTERIÖR – OM SMAK OCH DISTINKTIONER	111
Facebook-grupperna och det visuella	111
Evenemang som livsstilsmarkör	114
Kulturella referenser	118
Språket som stämningsskapare	122
Summering och reflektioner	125
FACEBOOK SOM MOTSÄGELSEFULL MILJÖ	127
Fristad i en kommersiell logik	127
Fenomenet internreklam.....	130
Iscensatt medvetenhet.....	131
Bortom miljöfrågan	133
Information som legitimerar	134
Relationen till de som står utanför	136
Summering och reflektioner	137

STUDENTKULTURELLA KARAKTÄRISTIKA	139
Mobiliseringsarena för akademiska underdogs.....	139
Nätverksplats för akademiskt hemmastadda	141
Anslagstavla för akademiskt distanserade.....	143
Summering och reflektioner	145
DISKUSSION	147
Facebooks inläsningseffekt.....	147
Slutna grupper – dolda utbildningstraditioner.....	150
En tyst studentrevolt	151
Facebooks olika ansikten	153
Om Facebook är lösningen – vad är problemet?.....	154
Avslutning	155
ENGLISH SUMMARY.....	157
Introduction	157
Aim and research questions.....	158
Theoretical perspectives	161
Methodology and design.....	162
Results	164
Discussion	168
LITTERATURLISTA	171

Inledning

Den högre utbildningens digitalisering har diskuterats under decennier. Både som pedagogisk fråga men också som ett framtidsscenario i vardande, med nya studentgrupper som förväntats komma till universitetet med helt andra erfarenheter och förväntningar än tidigare (se Prensky, 2001). I en svensk kontext har digitaliseringen av den högre utbildningen därtill ramats in som en central dimension i bevarandet av Sveriges position som internationell kunskapsnation (se SOU 1992:1). På senare tid är det framförallt den påbjudna digitala omställningen under pandemin som tycks ha väckt nytt liv i digitaliseringsdiskussionen (Berg, 2020). Likt tidigare tycks den även nu vara ackompanjerad av en förväntan om nya studentgruppers tillträde. Dock främst med argument om att med videomötesprogrammets hjälp kunna överbrygga nationella geografiska hinder (Nyman, 2020).

Överlag tycks förhoppningarna också vara stora när det gäller möjliga vinster med det digitala. Kanske särskilt från politiskt håll, och trots att det bland forskare och universitetslärare emellanåt höjts kritiska röster. Exempelvis kring digitaliseringens prislapp, eller det vanskliga med att sätta upp politiska mål kring en samhällsutveckling som i hög grad verkar leva sitt eget liv (se Westling, 1999).

Med tanke på hur införlivat det digitala har blivit i människors vardagsliv är det senare kanske ingen överdrift (se Gillberg, 2014; Nyberg, 2008). Åtminstone går digitaliseringen av svensk högre utbildning knappast att förstå som enbart en följd av realiserade politiska direktiv, förändrat kunskapsstoff eller lärosätens inköp av den senaste tekniken. Snarare skulle hela det tidiga tvåtusentalets högre utbildningserfarenhet kunna beskrivas som närapå genomsyrad av digitalisering genom sådant som nätbaserade plattformar, kurslitteratur online, digitala tentor med mera (Stevens & Börjesson, 2021).

Det är också något av allt det digitala som sker vid sidan av den formella utbildningen som står i fokus för detta arbete – det som så att säga lever sitt eget liv. Man skulle kunna kalla det för studentlivets digitalisering, eller som titeln gör gällande; digital studentkultur.

Vad gör studenterna på Facebook – och varför är det intressant?

Under de år som jag arbetat med denna avhandling har jag återkommande noterat att mitt arbete väckt intresse och igenkänning bland de som själva undervisar på universitet och högskolor. Studenters Facebook-engagemang och närvaron av Facebook i högre utbildning framstår genom dessa reaktioner som något som är bekant för universitetslärare, och temat har också varit föremål för viss debatt (se Kniivilä, 2016; Willart, 2017). Ändå är de digitala dimensionerna av den svenska studievardagen relativt obeforskade, och framförallt så inom det utbildningsvetenskapliga området. Intressant nog antyder dock forskning från andra discipliner att Facebook skulle kunna förstås just som en slags alternativ lärandearena (Josefsson, 2017; Hanell, 2019). Det är också en tongivande tematik i den internationella forskningen om studenters Facebook-användande och -organisering (se Arshad, Akram & Ashad, 2014; Hurt, Moss, Bradley, Larson, Lovelace, Prevost, Riley, Domizi & Camus, 2012; Lambić, 2016; Pimmer, Linxen, & Gröhlbiel, 2012; Selwyn, 2009; 2012; Siemens & Weller, 2011).

Med tanke på den numer långa raden av studier om förekomsten av Facebook i relation till högre utbildning är det alltså inte en empirisk pionjärexpedition som jag i detta arbete ger mig ut på. Däremot vill jag komplicera bilden av Facebook som högre utbildningsarena genom att utforska andra perspektiv och problemställningar än specifikt frågan om lärande. Trots att Facebook på senare år kanske främst kommit att betraktas som en sociala medier-plattform ”för vuxna” (se Kastrenakes, 2021) visar statistik från 2019 att över 90 procent av de som var studenter fortfarande sade sig använda Facebook (Internetstiftelsen i Sverige, 2019). Den höga siffran öppnar nästan i sig självt för en rad olika möjliga infallsvinklar. Inte minst frågan om marknadstillvändning av universitetet (se Molesworth, Scullion & Nixon, 2011), samtidigt som det rent samtidshistoriska värdet av att dokumentera delar av studentlivet som utspelar sig på en i allra högsta grad förgänglig arena aktualiseras.

Även om båda dessa skäl sammantaget utgör intressanta motiv för att studera och diskutera Facebook-användande bland studenter så är det dock inte där som jag tar avstamp. Istället utgår jag i detta arbete från en utbildnings- och kultursociologisk problemställning. För parallellt med förhoppningarna med det digitala, och den ovan nämnda Facebook-forskningen om lärande, antyder nämligen studier från andra discipliner framväxten av en social klyfta kring hur olika sociala grupper använder internet och digitala medier (se Danielsson; 2014; Lindell, 2018; Fast, Lindell & Jansson, 2021; McGillivray & Mahon, 2021). Denna klyfta härleds dock inte till variationer i kunskap eller tillgången till teknik, utan

låter sig förklaras av faktorer som socialt ursprung, klass och föräldrars utbildningsbakgrund. Med tanke på att också olika högre utbildningsinriktningar tenderar att attrahera studenter med skilda sociala ursprung (se Isopahkala-Bouret, Börjesson, Beach, Haltia, Jónasson, Jauhiainen, Jauhiainen, Kosunen, Nori & Vabø, 2018) framstår därför en sociologiskt orienterad ansats som en relevant ingång för att kunna bidra med fördjupad kunskap om den digitala studentkultur som tar form på Facebook.

Problemformulering

På ett övergripande plan problematiseras i denna avhandling aspekter av den högre utbildningens digitalisering. Mer specifikt handlar det om hur den högre utbildningens icke-formella dimensioner ter sig och tar sig uttryck i digitala miljöer. Avhandlingsarbetets ämnesmässiga inplacering är i det pedagogiska forskningsfältet, där såväl högre utbildning som dess digitalisering är relevanta och i samtiden intressanta områden att studera. Givet digitaliseringens påverkan på samhälls- och vardagsliv är det en utgångspunkt att dagens studenter inte bara använder digitala verktyg för sina studier – de är också studenter i ett i hög grad digitaliserat samhälle. Det gör en nätbaserad plattform som Facebook till en i sammanhanget signifikant arena att studera.

Mer konkret riktas fokus mot tre Facebook-grupper knutna till tre olika utbildningar, som var och en representerar olika delar av samtida högre utbildning. I studien ingår därför följande högre utbildningskontexter: ett kandidatprogram i samhällsvetenskapligt ämne, ett professionsinriktat program samt konstnärlig utbildning. Dessa präglas därtill av att de generellt attraherar studenter med olika socioekonomisk bakgrund.

På ett övergripande plan baseras studien på ett intresse för vad det är studenter gör på Facebook, men också av att sätta dessa aktiviteter i ett sammanhang för att fördjupat kunna förstå och diskutera vad för slags studentkulturell miljö som Facebook är och blir i relation till dessa tre kontexter. Mot denna bakgrund utgör perspektiv och begrepp lånade från Pierre Bourdieu (1987; 2000; Bourdieu & Passeron, 1979) för arbetet centrala utgångspunkter. Mer specifikt möjliggör denna begreppsapparat att uppmärksamma relationen mellan studenternas sociala positioner, dispositioner och den digitala studentkultur som tar form på Facebook, uttryckt bland annat genom sådant som estetiska val, livsstilsmarkörer och andra värden, ställningstaganden och distinktioner.

Syfte och frågeställningar

Det övergripande syftet är att bidra med fördjupad kunskap om varför digital studentkultur formeras som den gör i tre slutna Facebook-grupper kopplade till tre olika högre utbildningskontexter. Utifrån en utbildnings- och kultursociologisk ansats färgad av Bourdieus arbeten adresseras därför följande frågeställningar:

1. Hur präglar studenternas dispositioner formeringen av de olika utbildningskontexternas digitala studentkulturer på Facebook?
2. Vilka distinktionsmekanismer och andra dominansförhållanden kommer till uttryck i Facebook-grupperna och kring vilka värden och ställningstaganden formeras dessa?
3. På vilka sätt formas Facebook som kulturell miljö av de tre olika högre utbildningskontexterna?

Disposition

Efter denna inledning med problemformulering och syfte följer en fördjupning av bakgrunden till avhandlingens problemområde och kunskapsintresse. Denna finns framförallt i utbildningsvetenskapligt relevant forskning om digitalisering, i studier av studentkultur och inom det kultur- och utbildningssociologiska området i form av tidigare forskning om relationen mellan socialt ursprung, utbildningsval och kulturkonsumtion. I bakgrundskapitlet diskuteras även för arbetet centrala begrepp, som i sin tur länkar till arbetes teoretiska inramning – det ena är kulturbegreppet och det andra handlar om perspektiv på ”digital”. Det senare fördjupas vidare i kapitlet *Utgångspunkter* där perspektiv på det digitala blir del av en mediekritiskt inspirerad ansats. Utöver detta utgör som sagt perspektiv och begrepp från Bourdieus kultur- och utbildningssociologi en central teoretisk utgångspunkt. För att sammanfoga dessa avslutas kapitlet med en diskussion om tillämpning av Bourdieu-traditionens begreppsapparat i tidigare studier av digitala miljöer.

I kapitlet därpå presenteras arbetets metodologiska inplacering i den etnografiska forskningstraditionen, samt de metoder och tillvägagångssätt som använts för studien och i analysarbetet. Sådant som urval, avgränsningar, forskarrollen och etiska avvägningar diskuteras också.

Studiens resultat redovisas därefter i fem kapitel. Det första: *Facebook som första anhalt i högre utbildning* adresserar framförallt tematiken kring hur studenternas dispositioner präglar de studentkulturer som formeras i de tre Facebook-grupperna. I kapitlet visas även hur Facebook fyller ett mellanrum mellan

antagning och terminsstart och därmed tar form som studentarena redan före utbildningen har börjat. Analytiskt är nästföljande kapitel en fortsättning på det tidigare. Med rubriken *Från schablonstudent till specifika studentkollektiv* riktas i detta fokus mot hur Facebook-grupperna växer fram kring särskilda värden som i sin tur kan härledas till ett särskilt slags studentideal. I kapitlet illustreras hur denna position markerar Facebook-gruppernas etablering som specifikt ”studentgrupp”, men också hur grupperna på olika vis rör sig bort från denna schablon. Det tredje resultatkapitlet har rubriken *Digital interiör – om smak och distinktioner*. Där tydliggörs hur estetiska val och dimensioner av tillvaron på Facebook formeras i de tre grupperna. De smakmässiga val som framträder analyseras metaforiskt som inredning eller interiör för att tydliggöra den teoretiska kopplingen till smak och livsstilsval. Benämningen fungerar även som illustration över att Facebook utgör en social arena, och inte bara förstås som en digital plattform eller ett slags verktyg. *Facebook som motsägelsefull miljö* är rubriken på det fjärde resultatkapitlet. Där riktas fokus mot de i viss mån tämligen motstridiga värden som den digitala studentkulturen formeras kring. Det sista resultatkapitlet *Studentkulturella karaktäristika* utgör egentligen en fördjupande fortsättning på de föregående kapitlen. I kapitlet fördjupas nämligen framförallt analytiska poänger kring hur studenternas dispositioner präglar den digitala studentkultur som formeras i relation till respektive utbildningskontext. Därtill tydliggörs kring vilka värden och ställningstaganden som dessa tre digitala studentkulturer specifikt formeras.

I den avslutande diskussionen visas hur avhandlingens syfte och frågeställningar besvarats genom att diskutera resultaten i relation till de teoretiska utgångspunkterna och tidigare forskning. Diskussionskapitlet är strukturerat runt tre teman; *Facebooks inläsningseffekt*, *En tyst studentrevolt* och *Facebooks olika ansikten*.

Bakgrund

Syftet med avhandlingen är som sagt att bidra med fördjupad kunskap om varför den digitala studentkultur som tar form i tre slutna Facebook-grupper kopplade till olika högre utbildningskontexter, formeras som den gör. I inledningen introducerade jag några skäl till problemområdets relevans, men bara väldigt kortfattat. Därför vill jag med detta kapitel fördjupa bakgrunden till studiens fokus och kunskapsintresse genom att redogöra för centrala teman i tidigare forskning. Av den anledningen är kapitlet strukturerat kring tre teman som utöver att redovisa kunskapsläget, också markerar arbetets inplacering i skärningspunkten mellan olika utbildningsvetenskapligt relevanta forskningsfält.

Det första temat har rubriken *Om digitaliseringens pedagogiska implikationer*, och i det avsnittet redovisas och diskuteras relationen mellan forskning och tillämpning av det digitala i högre utbildning, och digitaliseringens implikationer. Delvis handlar det om hur pedagogiken förändras och påverkas av ny teknik, och dels om hur digitaliseringen förstås påverka utbildning, exempelvis genom de studenter som kommer till högre utbildning färgade av sina tidigare digitala erfarenheter. Inflödet av de sociala medierna och specifikt Facebook utgör i sammanhanget en central tematik. Temat avslutas med en definition och diskussion kring ”digital” som akademiskt begrepp.

Nästföljande rubrik och forskningstematik handlar *Om studentkultur*, och i detta avsnittet redovisas och diskuteras studier som på olika vis antar kulturella, sociala och digitala perspektiv på studietiden och studentlivet – det som jag sammantaget i avhandlingen hanterar som ”studentkultur”. I detta avsnitt diskuteras därför även kulturbegreppet.

Det tredje forskningstemat som redovisas och diskuteras utgörs av tidigare studier om relationen mellan utbildningsval och social bakgrund. Den forskning som presenteras härrör framförallt från det utbildningssociologiska forskningsfältet. I avsnittet gör jag även några nedslag i resultat från tidigare studier om de tre specifika utbildningskontexter som utgör avhandlingens empiriska fokus. Kapitlet avslutas med summering och reflektioner.

Om digitaliseringens pedagogiska implikationer

Som jag nämnde inledningsvis har den högre utbildningens digitalisering varit föremål för diskussion under decennier. Det framgår av forskning och andra texter som publicerats om digitaliseringens implikationer för pedagogikområdet. I huvudsak tycks den akademiska debatten om digitaliseringens inflöde ta form kring vad som framstår som två linjer; den ena präglad av en slags teknikoptimism, den andra av dito pessimism (Fuchs 2012; Lim, 2018). Satt i sammanhang av svensk högre utbildning kan den mer pessimistiska linjen illustreras av en i sammanhanget talande titel som *IT i högre utbildning: rationalisering eller pedagogik?*. I denna publikation diskuterar bland andra informatikforskaren Per-Olof Ågren (1997) vad den teknologiska utvecklingen egentligen kan förstås vara för en kraft i förhållande till den svenska högskolan. Han tar avstamp i de vid tiden förhärskande effektiviseringsargument och resonerar om att IT väl i första hand kan tänkas rationalisera administratörers och lärares arbete, i andra hand studenternas arbete, ”Men i alltför liten utsträckning framgår det hur IT bidrar till de studerandes inläring.” (Ågren 1997, s. 10). Det är alltså med viss skepsis som Ågren ser på den nya teknikens eventuella möjligheter.

Den mer teknikoptimistiska linjens argument tycks å sin sida också delvis hänga samman med en annan syn på universitetets relation till dess studenter. Denna kan i sammanhanget illustreras med pedagogikprofessorn Gunnar Sundgrens (2008) utläggning i texten med titeln *En akademi för bildning?* Där ställer han sig frågande till universitetslärares och högre utbildningsanordnares till synes allmänna ointresse för det studenter gör på internet. Han formulerar det specifikt i termer av den gigantiska informations- och kunskapsmassan som finns internet, men påtalar även det sociala utbytet som pågår där och hur det sammantaget kan antas påverka studenternas bildningsprocess. Där Ågren (1997) och även andra (se exempelvis Postman, 1992) tycks se kritiskt på de potentiella vinsterna med digitaliseringen när det handlar om studenternas lärande tycks Sundgren (2008) och andra (se exempelvis Melin, 2018) istället se risken för en slags utarmning av universitetets bildningsarv om den högre utbildningen inte intresserar sig tillräckligt för det digitala som sker utanför utbildningen. Sammantaget kan det beskrivas som två skilda pedagogiska ståndpunkter inte bara kring teknik, utan om universitets roll i det högteknologiska, digitaliserade, IT-samhället.

Dessa linjer är förstås inte bara ett tema i det jag här illustrativt ramar in som den svenska högskolepedagogiska digitaliseringsdebatten. Den internationellt framstående sociala medieforskaren Neil Selwyn (2014) urskiljer samma tendens i den internationella forskningsdiskussionen, och framhåller hur teknikförespråkare generellt argumenterat för just ökad effektivitet som en av de främsta fördelarna

med digitalisering av högre utbildning. Selwyn (2014) framhåller hur denna digitaliseringsentusiasm också tenderar att gå hand i hand med ett motstånd mot det traditionella universitetets position som en hierarkisk och elitistisk samhällsinstitution.

Vikten av pedagogik i en digital tid

Såväl farhågorna som förhoppningarna med digitaliseringen tycks äga ständig aktualitet. I statliga digitaliseringskommissionens rapport *Den högre utbildningens roll i en digital tid* (Gulliksen, 2016) tecknas exempelvis bilden av högskolan som en samhällssektor som måste hänga med i den digitala kompetensutvecklingen för att inte hamna på efterkälken jämfört med den privata sektorn. Erfarenheterna av distansbaserad undervisning under pandemin tycks dock ha väckt liv även i den kritiska linjen, och i en essä om de möjliga högskolepedagogiska följdverkningarna av denna period är det istället risken med en alltför genomgripande digital omvandling till ett så kallat "postpandemiskt zoomuniversitet" som målas upp (Berg, 2020). Kritiken går igen också i andra studier, där ökat fokus på plattformar och så kallad "EdTech" genom akademiska texter framträder som ett led i ett problematiskt förtyligande och marknadstillvändande av universitet och akademiska studier (Gillberg, 2014; Williamson, Bayne & Shay, 2020). Av vissa har denna utveckling rentav diskuterats i termer av en form av pedagogisk utopi (Burman, Landahl & Lövheim, 2021).

Även om teknikens vara eller inte vara i relation till den högre utbildningen är ett bärande tema både nationellt och internationellt så är det långt ifrån det enda. Frågan om teknikens tillämpning utgör nämligen ytterligare en tongivande tematik i utbildningsvetenskapliga studier, oavsett empirisk inriktning på olika delar av utbildningssystemet. Teknikens tillämpning har exempelvis studerats i relation till de lägre åldrarnas digitala lärande lek i förskolan (Lagerlöf, 2016), grundskoleelevers digitala skrivlärande (af Segerstad & Hashemi, 2005), gymnasieelevers sociala interaktion på nätet (Eek-Karlsson, 2015) hur sociala medier fungerar som ett mellanrum mellan skola och fritid för gymnasieelever (Aen & Dalsgaard, 2016), hur nya undervisningsmetoder kan tillämpas i högre utbildning (O'Flaherty & Philips, 2015), men även i form av studier om studenters självorganisering, lärande och socialisering på Facebook (Selwyn, 2009).

Pedagogikprofessor Roger Säljö (2019) formulerar det som att frågan om pedagogikens förändring får ständigt förnyad aktualitet i en ständigt förändrande omgivning och medieutveckling. Det hänger i sin tur samman med uppfattningen att olika slags medier uppfattas kräva särskilda anpassningar av pedagogiken för att människor ska kunna lära sig att använda och utnyttja dem på meningsfulla sätt (se även Säljö, 2018). Detta synsätt kan på så vis speglas i exempelvis uppkomsten av

olika teknikanpassade undervisningsmetoder som flipped classroom (Lundin, Rensfeldt, Hillman, Lantz-Andersson & Peterson, 2018), konceptet blended learning (Graham, 2013) eller idén med så kallade MOOCs (utskrivet som Massive Open Online Courses) (Selwyn, Bulfin & Pangrazio 2015). Dessa metoder speglar olika slags pedagogiska förhoppningar om möjligheterna med tekniken. Dock införlivas de också i diskussionen om utopiska eller dystopiska digitaliseringsideal. Inte minst eftersom metoderna inte alltid når så mycket vidare än traditionell högre utbildning, trots vida förhoppningar om demokratiserat lärande (Wildavsky, 2015) – men även eftersom de antyder att själva lärandet skulle ske på annat sätt, när det snarare handlar om just andra verktyg eller metoder (se Nilsen, 2018; Oliver & Trigwell, 2005).

Nätgenerationen, sociala medier och högre utbildning

Digitaliseringen är dock inte något som bara kommer till den högre utbildningen i form av yttre krav, ny teknik, nytt kunskapsstoff, politiska direktiv eller för den delen nya pedagogiska idéer och metoder. Den kommer också underifrån genom nya studentgrupper och -generationer som redan är digitalt bevandrade innan de börjar studera. Detta sätt att förstå digitaliseringens förändringskraft i relation till den högre utbildningen kan därmed diskuteras i relation till perspektiven på *digitala infödingar* och *digitala invandrare*, som brukar tillskrivas Marc Prensky (2001). Med denna indelning betonade Prensky, i en text som fått stor spridning i forskningsfältet, att de studenter som kan ses tillhöra den så kallade millenniumgenerationen och senare kan antas ha utvecklat helt andra sätt att lära än tidigare generationer, enkom genom sin uppväxt jämsides med digitaliseringens framfart. I förhållande till den högre utbildningen kan de studenter som hör till denna generation därmed förväntas ha andra referensramar och förväntningar på utbildningen.

Efter Prensky (2001) är det andra som fört fram liknande idéer om generationsskillnader som en slags katalysator för den högre utbildningens förändring. De amerikanska akademikerna Diana Oblinger och James Oblinger (i Oblinger, Oblinger & Lippincott, 2005) har exempelvis i en närmast schematisk uppställning skrivit fram vad som kännetecknar den så kallade nätgenerationen, alltså de som är födda mellan åren 1982 – 1991. På gruppnivå beskrivs denna generation som präglade av hoppfullhet och beslutsamhet, välvilligt inställda till aktivism, teknik – och även till sina föräldrar. Dock ogillar de allt som uppfattas negativt och långsamt. Att vara uppkopplad, sammankopplad och nåbar beskrivs av Oblinger och Oblinger som centralt för denna generation som är vana att kommunicera direkt och snabbt. De är så kallat ”multitaskande” och förväntar sig

att andra också är det. Därtill urskiljer nätgenerationen inte teknik som något särskilt utan som en av flera kommunikationsmöjligheter. Det kan exempelvis yttra sig i handlingen att skicka ett sms till någon i samma rum, hellre än att adressera varandra muntligt. Oblinger och Oblinger (2005) framhåller dock framförallt nätgenerationens omfattande digitala litteracitet som innebär att de med påstådd lätthet kan läsa och tolka uttryck som består av bild, text och ljud. Vidare argumenteras för att nätgenerationens sätt att söka kunskap baseras på erfarenhet av att utforska och upptäcka saker på egen hand, ofta på nätet. Mot bakgrund av allt detta beskrivs hur nätgenerationen framförallt kommit att förvänta sig att bli engagerade och inspirerade av sina lärare (McNeely, 2005; Oblinger, 2003; Roberts, 2005). Argumentationen leder till slutsatsen att det är universitetslärare som måste förändra sig och sin undervisning för att kunna möta denna nya generation (se Oblinger, 2003; Oblinger & Oblinger, 2005; Prensky, 2001).

Att en generation på detta vis skulle ha utvecklat särskilda personlighetsdrag till följd av att de är uppväxta jämsides med viss teknologi, och att de därigenom närmast fått digital kompetens med modersmjölken är dock något som rönt en hel del kritik. Forskarna Sue Bennett och Karl Maton hör till de som tydligast tagit ställning emot digital-natives-idén genom att peka på hur den påstådda generationsskillnaden bygger på felaktiga premisser (se Bennett & Maton, 2010; Bennett, Maton & Kervin, 2008). Snarare än att utgöra personlighetsdrag hos enskilda betonar Bennett och Maton (2010) att den påstådda generationsskillnaden handlar om skillnader i kulturella föreställningar, att den saknar vetenskapliga belägg och därigenom mest liknar en slags akademisk moralpanik, som dessutom riskerar att överskugga andra förklaringsmodeller kring samtida studenters möte med teknik och högre utbildning.

Även om den digitala prägeln är tidstypisk så är försöken att skildra den samtida studenten dock inte ett nytt forskningstema. I *Les Héritiers* (*Arvtagarna* på svenska) uppehåller sig de franska sociologerna Pierre Bourdieu och Jean-Claude Passeron (1979) också vid diskussionen om vad som kännetecknar den typiske studenten. De förklarar bland annat att den som utifrån sett framstår som kanske allra mest typisk, kännetecknas av att inte själv uppfatta sig så (se även Wästerfors, 1998a; 1998b). Med ett utbildningssociologiskt perspektiv är generation således bara ett relevant fokus om det inbegriper att också fråga sig hur olika studenter och studentgrupper i en viss tid tar sig an, och genomgår utbildning. Här går det att se hur framväxten av internet, och alla förhoppningar som omgärdat digitaliseringen, i viss mån verkar ha skymt den akademiska sikten för hur sociala hierarkier reproduceras i och genom det digitala. Utöver Prenskys (2001) generationsindelning tycks nämligen också idén om internet som demokratisk och emancipatorisk potential ha haft stort genomslag. Även i forskningslitteratur

illustreras därför ibland den tidigare svårföreställda uppkopplade framtiden med den amerikanske serietecknaren Peter Steiners serieruta från 1993 som visar en tecknad hund sittande vid en datorskärm, vänd mot en annan hund samt citatet "On the Internet, nobody knows you're a dog" (Jones, 2004). Rutan har blivit en ikonisk bild över förhoppningarna om hur anonym kommunikation i olika typer av nätgemenskaper skulle komma att baseras på deltagares gemensamma intressen, och inte (längre) begränsas av det verkliga livets omständigheter (Christopherson, 2007; Turkle, 1996). Internet skulle helt enkelt göra det möjligt att umgås med andra utan att avslöja vem man var – något som markant skulle särskilja den nya tillvaron på nätet från den fysiska världens bundenhet till faktorer som kön, funktion och klass (Berg, 2015; Dunkels, 2006).

Inflödet av sociala medier

En annan dimension av digitaliseringen och studier av det digitala är den snabba förändringstakten. I en avhandling från 2008 skildras Facebook som en då fortfarande ny och framväxande plattform (Nyberg, 2008):

Ett aktuellt exempel i skrivande stund är Facebook som bland mycket annat, skapar möjlighet för människor att bygga sociala nätverk, hantera relationer till vänner, damma av gamla och bortglömda motsvarigheter till personer som på olika sätt passerat genom livet, alternativt skapa nya kontakter med personer vi möjligen annars inte hade valt att knyta några band till.

Nyberg konkluderar sin spaning om Facebook som "aktuellt exempel" med att betona hur det digitala vardagslivet ännu 2008 betraktades som något som just höll på att ta form. Hon formulerar det som att digitala artefakter framöver kan komma att bli något som människor potentiellt lever med och inte bara använder som verktyg. I skrivande stund, ett drygt decennium senare, blir citatet en tydlig påminnelse om det digitalas relativt snabba förändringstakt, men även kring den optimism som Facebooks framväxt i viss mån omgärdades av. Detta har även betonats av sociala medieforskarna Nicole Ellison & danah boyd (2013). De beskriver nämligen Facebook som en plattform där det skulle vara möjligt för människor att bygga upp ett slags digitalt persona baserat på hur de själva ville framställa sig (Ellison, Hancock & Toma, 2012). Tendenserna kring denna optimism anas också genom forskningens fokus på att utreda de pedagogiska möjligheterna med Facebook givet plattformens vida användning bland studenter (se exv. Allen, 2012).

I en rad olika studier riktas fokus mot frågor som hur Facebook kan fungera som arena för inskolning i studentlivet (Cuesta, Eklund, Rydin, & Witt, 2016), eller hur det kan förstås som ett slags pedagogiskt mellanrum i studievardagen (Aaen &

Dalsgaard, 2016; Mazer, Murphy, & Simonds, 2007) eller som en arena för utvecklande av så kallad digital litteracitet (Davies, 2012; Hanell, 2019). I en svensk studie genomförd av Josefsson (2017) handlar det istället specifikt om teknologstudenters uppfattningar om sociala medier som en arena i skärningspunkten mellan det privata och utbildningen. I studien framgick hur studenter inom det specifika utbildningsområdet balanserar mellan olika roller på sociala medier, men också hur de ingår i olika konstellationer både med och utan närvarande universitetslärare. I en internationell kontext lyfter Greenhow och Lewin (2016) på liknande vis fram hur sociala medier bidrar till att forma olika studentroller i det digitala; antingen rollen som aktiv deltagare eller den som passiv konsument. Den senare av dessa förväntas inte leda till samma slags informella lärande som den mer aktiva rollen. Selwyn (2009) gör inte den typen av distinktioner mellan olika användare utan kommer till slutsatsen att Facebook-användande generellt fungerar som en arena för vad han benämner som studentlivets identitetspolitik i bemärkelsen att studenter där kan lära sig att bli just studenter.

Specifika skäl till att studenter använder Facebook under och i relation till sin utbildning har i tidigare forskning betonats handla om att kunna diskutera fritt utan lärares överinseende och därigenom slippa visa sig okunnig (Josefsson, 2017), men också att Facebook kommit att utgöra en arena där studenter på egen hand kan reda ut olika konfliktlinjer kring själva studentrollen (Selwyn 2008). En annan förklaringsmodell utgörs av Facebook som en arena för socialt kapital (Bethoui, 2007; Ellison, Steinfield & Lampe, 2007; 2011) eller där studenter framförallt befinner sig av uttryckt sociala skäl (Grosbeck, Bran, & Tíru, 2011). Pedagogikforskarna Eva Hansson och Jeanette Sjöberg (2019) lyfter i sin tur fram hur Facebook- och Messenger-grupper uppges användas av studenterna för att dela information, diskutera och samarbeta kring uppgifter men även för att organisera sociala aktiviteter. Hansson och Sjöberg betonar dock även de digitala aktiviteternas funktion när det gäller det som går att tolka som en slags digital socialisering i relation det kommande yrkeslivet. Det existerar med andra ord flera olika och i viss mån överlappande förklaringar till hur och varför Facebook används av studenter.

Utöver att i den utbildningsvetenskapligt orienterade forskningen ta avstamp i det som i grunden framstår som studenternas eget digitala engagemang har forskningen om sociala medier också fört med sig nya begreppsliga definitioner och distinktioner för att analytiskt hantera dessa nya fenomen. I dagligt tal brukar Facebook, som ju är den plattform som står i fokus för detta arbete, exempelvis benämnas som en av de stora inom genren sociala medier. I forskningslitteratur specificeras detta ibland ytterligare för att peka på den mer precisa användning

som möjliggörs genom olika plattformars struktur. I mer akademisk bemärkelse skulle Facebook därför sägas utgöra en social nätverkssajt för användargenrerat innehåll (boyd & Ellison, 2007, Ellison & boyd, 2013). Beskrivningen ringar in hur själva plattformen möjliggör för användare att i viss mån själva skraddarsy sin egen profilsida, skapa egna grupper och följa andra på ett sätt som gör själva flödet personligt. Det är dock bara en dimension av Facebook som senare utvecklats till mer av en digital knutpunkt för internetanvändande i allmänhet (Selwyn & Stirling, 2016), och som därtill kritiserats för sin enorma maktposition och politiska påverkan (se Vaidhyanthan, 2018).

Det digitala som begrepp

Som den uppmärksamme läsaren kanske noterat har jag hittills växlat mellan olika benämningar relaterade till det jag hittills avgränsar som relevanta spår i den tidigare forskningen om det digitalas pedagogiska implikationer; IT, teknik, digitalisering och även den vidare benämningen ”det digitala”. Avslutningsvis vill jag därför reda ut något om hur jag mer specifikt hanterar ”det digitala” som begrepp, och varför.

Å ena sidan går digital att förstå som en kontextuell distinktion. Både i detta arbete, men också kopplat till alla möjliga slags arenor, funktioner och praktiker. Det synliggörs som sagt i de många olika synonymer och olika benämningar till det digitala som florerar i tidigare studier – i ljuset av dem kan *digital* tolkas som ett samlingsnamn. Det digitala kan dock samtidigt också med en mer kritisk ingång förstås som del av eller uttryck för ett slags kulturtillstånd. I strikt lexikal bemärkelse avser ordet dock i grunden enbart uppbyggnaden av information i binära tal (Svensk ordbok, 2021). I akademiska texter och forskning, bland annat studier som jag hittills redovisat, används begreppet ofta som en empirisk distinktion för att påvisa hur något fenomen eller objekt är kopplat till exempelvis teknologi, datorer och internet. Det finns många exempel på detta, exempelvis digital kompetens (Spante, Hashemi, Lundin & Algers, 2018), digital litteracitet (Hanell, 2019) eller digital kultur (Miller, 2020). Att på dessa vis peka ut något som digitalt antyder förstås implicit att det som tidigare ”bara” varit exempelvis vardagsliv, medier eller litteracitet nu har en digital motsvarighet. Digitalt vardagsliv är alltså inte helt vanligt vardagsliv, utan något annat. Digital kompetens är en specifik form av kompetens och så vidare. Det digitala pekar därmed på en viss förskjutning eller förändring.

Med en kritisk forskningsansats är dock inte möjligt att tala om det digitala utan att också ta den digitala sfärens allt starkare maktposition i beaktande (Gere, 2009). Denna kritiska ingång i förståelsen av det digitala utgör i grunden ett sätt att se på

teknik som något som visserligen kan innebära möjligheter i form av exempelvis ökat demokratiskt deltagande, jämlikhet, frihet och medinflytande, men samtidigt riskerar att medföra maktkoncentration och multinationella bolags kontroll över den enskilde (Bjurström, Fornäs & Ganetz, 2000). Synsättet innebär att införande och tillskott av ny teknik inte entydigt kan förstås som tecken på framsteg eller utveckling (Feenberg, 1991). Vikten av en kritisk analys påtalas därför, bland annat inom det mediasociologiska fältet, eftersom internets utvidgande och det digitalas ökande anknytning till kommersiella intressen sammantaget gör en allt större del av samtidens kultur till i någon mån digital (Betancourt, 2016; Fuchs, 2017; Gillberg, 2014). Denna rörelse kan illustreras med hur även de som ställer sig utanför det digitala ändå definieras just i förhållande till det, som i uttryck som digitalt utanförskap (se Iacobaeus, Francisco, Nordqvist, Sefyrin, Skill, & Wihlborg, 2019) eller ”Facebook-icke-användare” (Hargittai, 2007). Parallellt med särskiljande av det digitala har det dock även kommit att utgöra en alltmer inkorporerad dimension av vardagslivet. Paradoxalt nog blir följden att det digitala delvis förlorar sin särart och tydliga distinktion.

Givet de spänningar som finns i det digitala är det med viss ambivalens som jag begreppsligt handskas med det i arbetet. Å ena sidan utgör det digitala en empirisk avgränsning, och en del av forskningsintresset är att studera just ett digitalt högre utbildningsfenomen. I det sammanhanget låter det sig svårligen undvikas att benämna det, och det är överhuvudtaget tveksamt vad de eventuellt analytiska vinsterna skulle vara med att försöka skriva bort det digitala. Å andra sidan är det just med en viss kritisk ingång till det digitala som jag tar avstamp. Denna ansats adresserar jag närmare i nästföljande kapitel där jag redogör för, och diskuterar digitaliseringen i termer av ett kulturtillstånd. Det jag framförallt vill betona redan här är dock ansatsen att undvika att hamna i någon av de utopiska eller dystopiska resonemangen. Detta försöker jag göra genom att inte per automatik utgå från att betrakta det digitala som en revolutionerad kraft, utan som något som inkorporeras i etablerat utbildnings- kultur- samhälls- och vardagsliv (se Fuchs, 2017; Lupton, 2014; Selwyn, 2019).

Om studentkultur

En del av bakgrunden till avhandlingens problemområde står som sagt att finna i tematiken kring digitaliseringens pedagogiska implikationer. En annan del av studiens bakgrund utgörs av perspektiv på studentkultur eller studentkulturer som framförallt en informell eller icke-formell dimension av den högre utbildningen. När det gäller Facebook som studentkulturellt forskningsobjekt så är inplaceringen dock inte ensidig i bemärkelsen att Facebook bara blir en del av studentkulturen

genom att studenter använder plattformen. Facebook startade även i den amerikanska studentkulturen, på det prestigefyllda Ivy League-universitetet Harvards campus av dåvarande studenten Mark Zuckerberg i början av 2000-talets första decennium. Berättelsen om Facebook har även blivit del av studentkulturen i mer populärkulturell bemärkelse. Sajtens skapelseberättelse skildras nämligen i filmen *The Social Network* från 2010. På många sätt kan filmen beskrivas som en klassisk collegefilm (se Umphlett, 1984) som gestaltar hur den unge Zuckerberg på sitt studentrum kom att konstruera en hemsida med den enkla ambitionen att skapa en digital motsvarighet till campuslivet, men som sen visade sig förändra världen. Skildringen kan möjligen förstås som del av en slags mytbildning kring sajten, men länkar också genremässigt till en rad andra liknande filmer som tydliggör hur högre utbildning bland annat utgör en viktig kulturell övergångsrit mellan ungdom och vuxenliv (Conklin, 2014; Moffatt, 1989). I komedierna *Deltagänget* från 1978 eller *Legally Blonde* från 2001 skildras det amerikanska studentlivet visserligen mer humoristiskt än i filmen om Facebook, men på samma vis med de sociala dimensionerna i förgrunden och själva studierna som betydligt mer perifera.

Liknande tydliggörs också i forskning som i någon mån uppehåller sig vid studentkultur. I sin avhandling om studentkulturen på två tekniska högskoleprogram diskuterar exempelvis Andreas Ottemo (2015) definitionen av studentkultur som just en form av sammanvävning av det formella och det informella i en specifik utbildningskontext. Han betonar framförallt det svåra med att avgränsa vad som är ”studentkultur” eftersom det inte tydligt går att säga att det som sker i studiesociala sammanhang utanför schemalagd tid är helt skilt från det som sker i den formella utbildningen och vice versa. Ottemo (2015) framhåller därtill studentkulturen som en gemenskapande kraft, relaterad till det som jag sammantaget tolkar som att en viss utbildning omgärdas av viss stämning eller ”anda”. Det Ottemo avgränsar som det informella ifråga om studentkultur vill jag dock snarare definiera som icke-formellt. Detta då jag snarare tänker mig att studentkulturen växer fram tack vare den formella utbildningens ram – och det informella enligt vissa definitioner förstås åsyfta det som sker helt utanför formella institutioner (se Esach, 2007; Greenhow & Lewin, 2016; Hamadache, 1991).

Det är dock inte bara i studiesocial bemärkelse som studentkultur är ett angeläget forskningsfokus. Som i fallet med Facebook kan sådant som får genomslag i den vidare studentkulturen senare visa sig få stor betydelse för kultur- och samhällsliv. Studentkulturen rymmer på så vis en viss framtidsinriktning eller -potential. I kontrast till den hypermoderna historien om Facebook kan denna framtidsriktning därför likaväl illustreras med ett historiskt citat, från en text om

Uppsalas studenter, skriven av 1869 av forskaren och kulturskribenten Christoffer Eichhorn och ursprungligen publicerad i tidskriften *Ny illustrerad tidning*:

Studentens lif blir alltid af vigt att känna, icke blott såsom gradmätare på hans egen samtids bildning, utan i viss mån äfven som exponent för den närmast följandes. Vid universiteten nedlades fordom och nedläggas ännu i de unges själar de frön till andligt framåtskridande, som sedan omplanteras i de vidsträcktaste kretsar; der gro idéerna, som inom kort, omsatta i lif och handling, skola i stort bestämma öfver folkets öden, dess odlingsväg. (Eichhorn 1869, i Jägerbrand, 2015 s. 5-6)

Den högre utbildningens framtidsinriktning kan med andra ord inte bara härledas till politiska mål om konkurrenskraft som jag exempelvis skrev om i inledningen. Snarare antyder citatet ett synsätt på utbildning som både en framtidssatsning och närmast en form av kulturell odling i sig själv – mycket liknande det sätt på vilket ungdomskultur ibland förstås som en form av framtidsbarometer (Widdicombe & Wooffitt, 1995). Tidsmässigt så har studentlivet och studietiden dock inte bara en framtidsinriktning, och historisk förankring. Det utgör för många också ett distinkt mellanrum i livet präglad såväl av inplaceringen mellan det som var innan och det som komma skall (Bourdieu & Passeron, 1979). Genom att förtydliga denna inplacering går det också att tydligare förstå studietiden som något mer än bara en tid för formellt lärande. I Bourdieu-inspirerade studier framgår exempelvis hur utbildningsval kan vara del av en social och kulturell strategi eller investering i relation till en viss förväntad livsbana (se Holmqvist, 2018; Lidegran, 2009). Det bör dock även nämnas att studentkulturen inte bara är en fråga om unga vuxna. Sverige har tvärtom bland den högsta genomsnittsåldern för kandidatexamina bland länderna i OECD med 28,2 år (OECD, 2020). Det är också alltfler svenskar som studerar på högskolor och universitet, och utbildningsreformer under senare delen av 1900-talet har gjort allt fler utbildningar inkorporerade i det högre utbildningssystemet (Hultqvist & Lidegran, 2021). I detta arbete utgör exempelvis både förskolläro- och konst- och designstudentgrupperna sådana utbildningar som tidigare varit fristående från det som tidigare betecknades traditionell universitetsutbildning. Det går därmed att förmoda att dessa utbildningars studentkulturer bär spår av andra studentkulturella traditioner än de som i exempelvis statsvetargruppens fall har en längre akademisk, tvärdisciplinär tradition (Bryder, 2010). Förskolläro-utbildning har exempelvis sin grund i en pedagogisk seminarietradition (Tellgren, 2008), medan de i universitetet införlivade konstnärliga utbildningarna snarare härrör från en mästare-lärlingstradition (Edström, 2006).

Organisering och socialisering

Ett tema i forskning om studentkultur rör just organisering i olika sammanslutningar, sällskap och föreningar. Sedan 1600-talet har olika typer av organisationer formerats för studerande som ofta lämnat sina föräldrahem och kommit till en ny ort för att studera (Skoglund, 2000). Studentnationerna är en sådan form för organisering som vuxit fram kring organiseringen av studenter utifrån geografisk hemvist (Florén, 1999). Nationernas funktion var dels att stötta och fostra studenter med viss landskapshemvist, men de blev också ett sätt att hålla social ordning på emellanåt stökiga ynglingar som ägnade sig alltför mycket åt fylleri och andra utsvävningar än åt sina studier (Florén, 1999). Längre var medlemskap i nationerna obligatoriskt, precis som medlemskap i studentkår senare kom att bli vid 1900-talets början. Detta kårobligatorium avskaffades dock 2010, efter ungefär ett sekel.

Både studentnationer och studentkårer existerar dock fortfarande, men är trots sin numer långa nationella historia inte ursprungligen svenska företeelser. Istället går de att förstå som resultat av internationella influenser, framförallt från 1600- och 1700-talets Frankrike och Paris-universitet (se Florén, 1999; Skoglund, 2000). När kårer och nationer växte fram vid de svenska universiteten i Lund och Uppsala var de således tydligt bundna till den i övrigt rådande tidsandan, där lokala kollektiva sammanslutningar även i andra avseenden var en central aspekt av hur samhället var organiserat (Ågren, 1999). Det leder i sin tur tankarna till att dagens centrala plats för organisering är internet, vilket gör att svenska studenters digitala organisering också kan inlemmas i den vidare studenthistorien. Florén (1999) motiverar sin historiska studie av stormaktstidens studenter med universitetsutbildningens koppling till formerandet av den nya nationalstaten. Liknande studie av samtida studentkultur skulle således kunna motiveras på liknande sätt men i relation till det digitaliserade samhällets framväxt.

Utöver formaliserade studentorganisationer har det i den svenska studentkulturens historia även förekommit perioder präglade av varierande mått av samhällsengagemang bland studenter. Skoglund (1991) framhåller hur sådant engagemang under de senaste tvåhundra åren växlat mellan perioder av studenters påtagligt svaga samhällsintresse, följt av perioder av väsentligen starkare samhällsengagemang. Han beskriver fem distinkta vågor med början i kölvattnet av franska revolutionen under 1790-talet, följt av en våg under 1840-talet, 1880-talet, 1930-talet och så senast under åren runt 1968 som präglades av protester mot professorsväldet och politiska förändringar som skulle komma att göra akademiska utbildningar mer nytto-orienterade och programcentrerade, den så kallade UKAS-utredningen (Skoglund, 2000). Historikern Sven-Olof Josefsson (1996) skriver i

sin tur om hur studentgrupperingar under åren runt 1968 i exempelvis USA, Västtyskland, Frankrike och Sverige mer specifikt lierade sig med olika vänsterpolitiska grupperingar och därtill protesterade mot en ökad målstyrning av högre utbildning och för ökade resurser till universiteten som på olika vis blivit trångbodda till följd av den expansion av utbildningsplatser som ägt rum under 1950 och -60-talen. Josefsson (1996) beskriver även hur det i Frankrike försiggick strider också inom studentrörelsen kring huruvida den skulle vara allmänpolitisk eller om inriktningen skulle avgränsas till rent studentpolitiska frågor. Formerna för de olika studentrörelserna diskuterades framförallt olika typer av okupationer av symboliskt viktiga byggnader, aktioner och demonstrationer. Stormöten, radiosändningar och vissa studenttidskrifter spelade en stor roll för spridningen av studentrörelsens budskap. Under studentprotesterna i Paris fungerade radiostationer, däribland ungdomspopulära Radio Luxembourg, som megafon för rörelsens budskap såväl som arena för offentlig förhandling mellan studentledare och ansvariga myndighetspersoner (Josefsson, 1996).

Bilden som framträder i Josefssons forskning är framförallt hur studentrörelserna under åren runt 1968 inte bara existerade inom universiteten, utan hur deras organisering fick efterverkningar i hela samhällsdebatten. Så är det även i samtiden då exempelvis en konflikt vid mastersprogrammet i sexologi vid Malmö universitet införlivats i samhällsdebatten om identitetspolitik via media, samtidigt som så kallade trigger-varningar och identitetspolitiska skiljelinjer också är del av 2020-talets studentkultur. Likaså olika former av mobilisering, som i det aktuella exemplet ägt rum just digitalt (se även Söderman & Söderman, 2019; Björck, Brustad & Söderman, 2018). Till skillnad från 1968-studenternas stormöten och protester organiserar sig dock samtidens samhällsengagerade studenter framförallt via sociala medier, där de mobiliserar med den känslomässiga upplevelsen av exempelvis orättvisa som kraft (Selberg, 2021).

Studentkultur som socialiseringsarena

För att återvända till diskussionen om olika studentgenerationers eventuella karaktäristika så är det som sagt fler än digitaliseringsforskarna som intresserat sig för detta. Om studentlivet skriver idéhistorikern Crister Skoglund (2000) om hur studentkulturer både utvecklas över tid och formas av specifika akademiska traditioner samt föreställningar om vad som i sammanhanget uppfattas som kännetecknande för den typiske studenten. Det kan vara humor, samhällsengagemang eller ämneskunnighet. Skoglund beskriver hur studentikosa inslag i samtida studentkultur kan spåras till de första universitetens studentideal om *den sorglöse studenten* och studierna som en sista anhalt innan livets allvar tog vid. Motsatsen till denna identitet är *den allvarsamme plugghästen* som inte har råd att ta

lätt på utbildningen. Till upplysningstiden spårar Skoglund (2000) studentideal som *den ansvarsfyllda folkupplysaren* och studenten som ett slags *nationens hopp*. Liknande ideal om de universitetslärda studenternas ansvar för samhällsutveckling framträder i 1800-talets studentskandinavistiska ideal om studenten som en *ljusets riddarvakt*. Detta leder vidare till de ideal som utvecklas under andra halvan av 1800-talet och framåt där idealstudenten istället är kritisk och saklig, jämsides med mer bohemiska arketyper som den *caféintellektuelle*. Ur 1968-års studentrörelse spårar Skoglund vidare framväxten av studenten som aktivist och revoltör. De senast samtida studentidealen, ”eleven” och ”fritidsstudenten”, beskrivs som produkter av utbildningsreformer, men bär ändå fortfarande kulturella spår av dessa tidigare arketyper.

Specifikt resonerar Skoglund (2000) kring hur studentrollen kan förstås som resultat av sediment där lager av tidigare ideal lagras på varandra. Studentvärlden beskriver han nämligen som präglad av trendkänslighet och studenter beskrivs som ”De temporära identiteternas folk” (s. 2):

För det första innebär detta att vara student att man för en tid ingår i ett kollektiv som delar vissa gemensamma förutsättningar och villkor. Alla studerar vid någon form av högre utbildning och denna studietid är begränsad i tiden till mellan tre och fem år, om man inte tänkt gå vidare med forskarutbildning. Detta att man på förhand vet att tiden är begränsad är viktigt, för det leder till att man förhåller sig till detta att vara student på ett annat sätt än man exempelvis förhåller sig till en yrkesidentitet. Finns en färdig studentidentitet att gå in i under denna korta tid gör man gärna det, eftersom det kan ge en känsla av trygghet i en i övrigt tämligen otragg fas i livet. Genom att man är medveten om dess tidsbegränsade karaktär, kan man också gå in för en ”studentidentitet” mer helhjärtat än om det hade rört sig om ett engagemang för livet. Med begreppet ”studentidentitet” menar jag ett komplex av föreställningar och normer som handlar om ”vem man är som student”, hur man då förväntas bete sig, och förhålla sig till olika saker. Inte minst gäller det hur man förväntas förhålla sig till samhället och dem som inte är studenter. Till socialiseringen in i en studentidentitet hör ofta också att man ”lär sig” en rad sånger, berättelser, historiefragment etc. som rör den egna studentidentiteten och vad som skiljer det ”vi” man tillhör, från ”de andra”. (Skoglund, 2000, s. 2-3)

Skoglund (2000) skriver här om studietiden eller studentlivet som en identitet som man träder in i. Citatet ger närmast associationer till teatervärlden – att det att bli student är något tillfälligt, en roll, och också något i sig självt – alltså utöver själva kunskaperna eller det som studierna ska leda till. En annan tolkning är att student i Skoglunds bemärkelse utgör en kulturell kategori, i alla fall att det rör sig om en position som är mer än bara de praktiska omständigheterna och inplaceringen i livet. Detta synsätt är något annorlunda jämfört med det som formuleras av

Bourdieu och Passeron (1979). Som jag tidigare nämnt framhåller också de studenttidens frihet och inplacering som ett mellanrum i livet, men mer konkret genom att betona sådant som hur gränser mellan ledighet och arbetstid suddas ut, och hur utbildningens schema, struktur och deadlines tillsammans med universitetsårets upplägg formar en egen rytm som existerar parallellt med det vanliga samhällets indelning i vardagar och helger. Bourdieu och Passeron (1979) knyter också studentlivet till konkreta platser. Utöver den högre utbildningens formella arenor nämner de hur förekomsten av olika institutioner eller etablissemang med prefixet ”student” (såsom studentcafé och studentkvarter) möjliggör för studenter att integreras i en form av studentliv eller studentkultur. I detta arbete är det istället en digital plats eller miljö som med prefixet ”student” kan förstås som på så vis integrerad i studentkulturen.

Samtidigt som det är möjligt att tala om studentliv med ett samlat perspektiv så är det också mycket som skiljer studenter och olika studentgrupper åt. I en kartläggning av studenters kulturvanor så framträder exempelvis bilden av tämligen olika utbildningskulturer (Brandell, 2003). En femtedel uppgav då, för snart två decennier sedan, en önskan om att ha mer kontakt med andra studenter. Samtidigt framträder bilden av att manliga studenter i högre uträkning bevisar studentkåren, (två tredjedelar av männen men bara cirka hälften av kvinnorna, enligt Brandell (2003)). Kårengagemang framstår som vanligast på civilingenjörsprogram och som minst vanligt bland humaniorastudenter, och inom olika vårdutbildningar. Också graden av kulturkonsumtion uppges variera mellan olika studenter och studentgrupper:

Tre studenter av fem hade varit på bio under senaste 30 dagarna. Var sjätte hade varit på teater. Var femte hade varit på konsert eller på konstutställning och var fjärde hade varit på ett sportevenemang. Kvinnorna hade oftare än männen varit på teater och konstutställning. Männen hade betydligt oftare varit på sportevenemang (tabell 7.8). Teaterbesök var vanligare bland dem som läste humaniora eller samhällsvetenskap eller som gick på lärarutbildningar än bland naturvetare och tekniker. Många humanister hade gått på konstutställningar men bara ett fåtal tekniker och vårdhögskolestuderande. Det var mer än dubbelt så vanligt att studenter på tekniska utbildningar och lärarutbildningar hade varit på sportevenemang än att humanister hade det (tabell 7.9). (Brandell, 2003)

Det jag vill visa med detta är dels att studentlivet rymmer andra slags inslag än enbart det formella, men också att dessa fritidsaktiviteter genom denna och andra undersökningars fokus, förstås ha ett visst värde (se även Eriksson, 2000; Lundström & Nordenstam, 2019).

För att inte teckna en alltför romantiserad bild av studentlivets relativa frihet och fritid kan jag dock även nämna sociologen David Wästerfors (1998b) reflektion om studentlivet som en slags platslös tillvaro:

Kanske är det så livet är som student. Ingenstans att vara, inget eget kontor, bara uppehållsrum och överfyllda bibliotek. Man driver omkring med en bok, några papper och en diskett i väntan på att få ett eget kontor, en plats, en arbetsplats. Man kan prova olika rum, gömma sig, irra bort i korridorer. Vissa hamnar i källaren, andra tar hissen. Vissa längtar till särskilda rum och de som redan är där kan med drömmande blick stirra ut genom fönstret. Vissa hittar aldrig ut. Många önskar sig blott en möjlighet att få driva omkring de också, att överhuvudtaget komma in i själva byggnaden. (Wästerfors 1998b, s 7)

Bourdieu och Passeron (1979) uppehåller sig också vid denna tematik och beskriver hur de arenor som integreras i studentlivet utgör vad de benämner som "temporally structured use of space" (s. 32), vilket blir ett sätt att förklara hur en viss kultur uppstår i en viss studentgeneration kring exempelvis en viss plats. Till skillnad från exempelvis arbetarkaféet är studentkaféet en plats för studenter att konsumera den symboliska meningen av att sitta på ett kafé och plugga. Det är därför på dessa platser som är avsedda för studenter som studenter möter den arketypiska studenten – både i sig själva men också i andra. Denna typ av orientering mot specifika studentpositioner och -platser gör som sagt att studentlivet i viss mån kan förstås som socialiserande i sig självt.

Kultur som begrepp

Efter denna genomgång av studentkultur som empiriskt fokus och kulturellt fenomen i högre utbildning vill jag avslutningsvis tydliggöra hur betoningen på kultur i sammansättningen student*kultur* länkar till en vidare diskussion om kulturbegreppets mångtydighet och varierande innebörd. Talet om den så kallade kulturella vändningen pekar exempelvis på hur allt fler fenomen talas om som kultur (se Fornäs, 2012; Persson, 2005). Själva ordet kultur härrör dock i grunden från latinets *cultura*, vars semantiska betydelse är *odling* (Svenska akademins ordlista, 2015). Som akademiskt begrepp har betydelsen av kultur dock kommit att utvecklas bortom "odling" till att åsyfta kultur i ontologisk, estetisk och antropologisk bemärkelse (Fornäs 2012). Ontologiskt betyder då kultur ungefär detsamma som civilisation eller samhälle och syftar i princip till att skilja ut det mänskligt skapade från naturen. Kultur i estetisk bemärkelse åsyftar istället det "smalare" kulturbegrepp som vi finner i sammansättningar som kulturpolitik, och innebär i princip en förståelse av kultur som konst. Kultur i den sistnämnda bemärnelsen, antropologiskt, definieras ofta med stöd i Williams (1958) benämning

av kultur som "a whole way of life" (s. xvi-xvii) som mer specifikt belyser den förskjutna innebörden i vad som kan anses vara just kultur. I sin bok om kulturbegreppet diskuterar dock kultur- och medieforskaren Johan Fornäs (2012) hur dessa innebörder gradvis har förskjutits och förändrats. Han adresserar även Williams definition och betonar att den kommit att framstå som alltmer problematisk, även av Williams själv, bland annat för att det sällan går att avgränsa den typ av sammanhållna kulturer som Williams begrepp förutsätter. Fornäs diskuterar vidare hur det sedan mitten av nittonhundratalet gjorts olika försök att syntetisera dessa kulturbegrepp, på ett sätt som överskrider "smallheten" i det estetiska kulturbegreppet men undviker problemen med Williams mycket breda antropologiska definition. Han talar om detta som det semiotiska eller hermeneutiska kulturbegreppet, och definierar det som ett kulturbegrepp som förstår kultur i termer av "meningsskapande praktiker" (Fornäs, 2012, s. 30). Fornäs (s. 33) förtydligar vidare hur denna definition för samman de övriga tre:

Det handlar om en accelererad meningsackumulation som kommer till uttryck både ontologiskt (i den mänskliga civilisationens expansion och förtätning), antropologiskt (i de gemensamma livstolkningarnas ökade samhällsroll) och estetiskt (i de estetiska faktorernas stärkta inflytande i samhällets olika grenar).

Tecken, tolkning och representation är centrala i det meningsfokuserande kulturbegreppet, och pekar på hur olika ting får sin innebörd genom exempelvis en social och historisk kontext. För att tydliggöra relationen till avhandlingens teoretiska utgångspunkter i Bourdieus arbeten så kan en sociologisk förståelse av kulturbegreppet beskrivas i termer av hur den legitima, dominerande kulturen erkänns som kultur i antropologisk bemärkelse även av dem som missgynnas av den. Den svenske Bourdieu-uttolkaren, utbildningssociologen Donald Broady (1991), förtydligar på ett kärnfullt vis Bourdieus detta perspektiv i följande passage:

I den svenska debatten om kulturforskningens problem har man ofta mot varandra ställt två kulturbegrepp: 1. kulturen i den traditionella meningen av högkultur, finkultur, elitkultur, och 2. kulturen i bredare antropologisk mening. Det förstnämnda slaget av kulturbegrepp är inte sällan försett med värdeladdningar, positiva eller negativa. Det sistnämnda har ofta betraktats som icke-normativt och mer vetenskapligt. Bourdieus kulturbegrepp utgör en tredje art. Det tjänar kort sagt till att studera kultur nummer 1 i dess egenskap av kultur nummer 2. Det avser de verk, praktiker och föreställningar som, i ett land som Frankrike, de facto utgör en auktoriserad, legitim kultur vars värde tenderar att erkännas i alla sociala skikt, även av de människor som är utestängda från densamma. (Broady, 1991, s. 224)

Att studera kultur kan, enligt Bourdieu (1987), således liknas vid att orientera sig på en viss plats med hjälp av en karta. Även om själva stadsbilden framträder med kartans hjälp är det en annorlunda stadsbild jämfört med känslan av att vara hemmahörande i staden. För forskaren betyder det ett naturligt eller ofrånkomligt avstånd, som i sin tur får till följd att det enda som egentligen går att studera är just det Fornäs (2012) beskriver som representationer av kultur, i detta arbete specifikt sådan typ av studentkultur som formeras i Facebook-grupper som tas i bruk av studenter med olika sociala ursprung och från tre olika högre utbildningskontexter.

Om utbildning och social bakgrund

Att olika utbildningsinriktningar tenderar att attrahera olika grupper av studenter är en framträdande tematik i utbildningssociologisk forskning. Från Paul Willis klassiska studie om arbetarpojars relation till skolan (1978/2017), till exempelvis Fanny Ambjörnssons *I en klass för sig* (2004) framgår hur elever i olika utbildningskontexter mot bakgrund av sitt sociala ursprung på olika vis förhåller sig till skolan (se även Johansson, 2009). Liknande skildras i sociologen och företagsekonomen Mikael Holmqvists (2015) studie om Djursholm, dock istället med fokus på hur vältalighet och karisma fungerar som del av en slags utbildningsstrategi för elever från de högre samhällsklasserna. När det gäller den högre utbildningen utgörs motsvarande studier exempelvis av kultursociologen Mats Trondmans (1994) avhandling *Bilden av en klassresa* i vilken han intervjuat studenter arbetarklassbakgrund om deras möte med den högre utbildningen. Trondman beskriver bland annat hur dessa klassresenärstudenter delar erfarenheten av en slags växande distans till sina föräldrar och sin egen bakgrund, samtidigt som de inte heller känner sig helt hemma i den högre utbildningskontexten. På precis motsatt sätt visar Holmqvist (2018) i en annan studie av prestigefulla Handelshögskolan i Stockholm hur studenterna där i hög grad ger uttryck för känslan av vad som kan förstås som ett klassmässigt hemmahörande i den specifika utbildningsmiljön.

Det är dock inte bara studenterna som inom universitetets väggar uppfattar sig som mer eller mindre hemmahörande. Deras sociala ursprung påverkar också valet av utbildning. Det gör att olika utbildningsval framstår som naturliga eller rimliga för olika sociala grupper, trots ansträngningar för motsatsen genom sådant som att allt fler utbildningsinriktningar har inkorporerats under det akademiska paraplyet (Börjesson, Broady, Le Roux, Lidegran & Palme, 2016). I en svensk kontext går det, som jag nämnde inledningsvis, därför att skönja hur detta lett till att de sociala skillnader som tidigare fanns mellan de som gick vidare till högre utbildning och de som inte gjorde det, nu står att finna inom det högre

utbildningssystemet (Berggren 2008; Beach, 2021; Börjesson, 2003; Isopahkala-Bouret, Börjesson, Beach, Haltia, Jónasson, Jauhiainen, Jauhiainen, Kosunen, Nori & Vabø, 2018; Thomsen 2012; Thomsen, Bertilsson, Dalberg, Hedman & Helland, 2017). Eftersom svensk högre utbildning både omgärdas av generösa studiebidrag och -lån, samt saknar terminsavgifter är det således relevant att söka svaren till denna utveckling i andra skillnader än de ekonomiska.

Mer än meriter

Utbildningssociologen Ida Lidegran (2009) visar i sin avhandling hur det hon benämner utbildningskapital rymmer fler dimensioner än bara betyg och examina. Exempelvis har också sådant man gör vid sidan av själva studierna betydelse, vilket Lidegran bland annat sammanfattar som en slags mångsidig livsföring, och som också Holmqvist (2018) framhåller i sin studie av Handelshögskolan. Lidegran (2009) visar även hur strategin bland den så kallade utbildningselitens utgörs av breda utbildningssatsningar präglade av hög tillit till utbildningens värde. Lidegrans forskning baseras framförallt på den sociologiska tradition som utvecklades av Bourdieu, och som möjliggör att påvisa hur kulturella skillnader på olika vis utgör ett hinder för studenter med lägre socialt ursprung när det kommer till möjligheten att excellera inom utbildningssystemet (Bourdieu & Passeron, 1979):

Not only do the most privileged students derive from their background of origin of habits, skills and attitudes which serve them directly in their scholastic tasks, but they also inherit from it knowledge and know-how, tastes, and a “good taste” whose scholastic profitability is no less certain for being indirect. Extra-curricular (*la culture “libre”*), the implicit condition for academic success in certain disciplines, is very unequally distributed among students from different backgrounds, and inequality of income does not suffice to explain the disparities which we find. (Bourdieu & Passeron, 1979, s. 17)

Med andra ord räcker inte ekonomiska faktorer för att förklara skillnader mellan hur studenter från olika sociala ursprung orienterar sig i det högre utbildningssystemet och dess friare, omgärdande dimensioner. Istället framhålls sådant som smak och känslan av att vara hemmahörande i relation till vissa vanor och värderingar som förklaringsfaktorer för varför vissa studentgrupper upprätthåller den privilegierade position de kommer från. Detta manifesteras även genom de sätt på vilka studenterna spenderar sin fritid (eller den fria kulturen i mer direkt översättning från franska), och som därmed också manifesterar ett indirekt villkor för akademisk framgång (Bourdieu & Passeron, 1979; Holmqvist, 2018) Lidegran, 2009; Trondman, 1994).

Det finns även andra studier som uppehåller sig vid sambandet mellan utbildningsval och -strategier, livsstilsmarkörer och studenters sociala ursprung. Forskarna Börjesson, Broady, Le Roux, Lidegran och Palme, (2016) betonar rentav att det studenter gör vid sidan av sina studier tenderar att tillmätas ett allt större värde i förhållande till exempelvis de rent formella meriterna. Mediekonsumtion i den digitala sfären utgör en sådan fri sysselsättning, och skillnader i olika studentgruppers digitala medieanvändning kan också förklaras av deras olika socialt ursprung (Bengtsson, 2015; Sims, Vidgen, & Powell, 2008). Mediesociologen Martin Danielsson uppehåller sig exempelvis vid att diskutera detta i relation till en studie av manliga gymnasisters digitala medieanvändning:

Utan att bli alltför detaljerad kan sägas att de kulturellt kapitalstarka, ofta på ett till synes ”naturligt” sätt, tenderar att förhålla sig till de digitala medierna på ett sätt som inte bara ligger i linje med skolans värdesystem utan dessutom har alla förutsättningar att utgöra och generera symboliskt kapital på såväl utbildningens fält som i den mer utsträckt kampen om tillträde till de sociala fält och positioner som dessa pojkar är benägna att eftersträva. Deras klasshabitus disponerar dem att betrakta och använda fritiden och de digitala medierna strategiskt, dvs. inte i första hand som ett tillfälle för rekreation utan snarare som en resurs att investera i praktiker (medierelaterade eller inte) som kan ge framtida avkastning. De uppåtsträvande, i sin tur, som ju delar de kulturellt kapitalstarkas aspirationer men inte deras socialt nedärvda kapitaltillgångar, tenderar att orientera sig på ett snarlikt sätt i relation till de digitala medierna, men till skillnad från de kulturellt kapitalstarka, vars klasshabitus har förlänat dem en ”lätthet” i skolkulturen och en smak för digitala praktiker som tillerkänns värde i densamma, tycks inte denna orientering falla sig lika ”naturligt” för dem. Snarare tyder intervjuerna på att de mer än de båda andra klasserna slits mellan ”förnuft och känsla”; mellan att göra det de känner för på/med/i relation till internet och det de känner att de måste för att kunna realisera sina aspirationer på socialt avancemang. (Danielsson, 2014, s. 543)

För att ytterligare förtydliga relationen mellan livsstil, kulturvanor, utbildningsval och socialt ursprung vill jag nämna några i sammanhanget illustrativa resultat från en studie om framförallt nyhetsmedievanor, genomförd av medie- och kommunikationsforskaren Johan Lindell (2018). I en kartläggning av relationen mellan klass och livsstilar visar han med genom en kvantitativ studie hur den så kallade kulturella medelklassen, den ekonomiska medelklassen respektive de kapitalsvaga/arbetarklassen utmärks av sådant som i vilken grad de uppger sig ha besökt lågprisvaruhuset Gekås i Ullared, vilken musik de lyssnar på, tillgång till sommarstuga och kulturkonsumtion i övrigt. Dessa utgör alltså värden för att uppmärksamma smakmässiga distinktioner mellan olika sociala positioner. Distributionen av dessa livsstilsmarkörer faller i hans kartläggning ut som att den

kulturella medelklassen kännetecknas av att i lägst grad uppge sig ha besökt Gekås, medan de i hög grad lyssnar på jazz och klassisk musik. Den ekonomiska medelklassen kännetecknas, enligt Lindell (2018) istället av sitt intresse för segling, golf, jakt och aktiehandel, medan de inte lika tydligt tar avstånd från något. De kapitalsvaga/arbetarklassen uppger sig ha intresse för sådant som trav och rally, samt besöker gärna Gekås, och uttrycker sig ogilla jazz och klassisk musik (Lindell, 2018). De olika fritidssysselsättningar som studenter har eller ägnar sig åt under studietiden kan på så vis tolkas som kulturella eller sociala investeringar riktade åt bevarandet av en viss position.

Också överlag framstår högre utbildning som ett angeläget ämne inom det utbildningssociologiska forskningsfältet efter 1900-talets utbildningsexpansion. Utöver frågan om studentkulturella livsstilar utgörs således ett annat tema av studier om hur studenter med olika bakgrund tar det högre utbildningssystemet i bruk. Jag har redan refererat till en rad studier av forskare från den tongivande utbildningssociologiska miljön vid Uppsala universitet som just studerat hur det svenska utbildningssystemet, trots sin demokratiserande prägel ändå bidrar till att reproducera sociala skillnader. Börjesson, Broady och Palme (2020) skriver exempelvis:

The fact that educational inequalities are more pronounced in most other countries does not make it sociologically less relevant to analyse how the Swedish educational system contributes to the production, legitimisation, distribution and consecration of assets of key importance to social differentiation. (s 182).

Sammantaget framträder alltså bilden av hur den omdaning av det högre utbildningssystemet som ägt rum från andra halvan av 1900-talet och framåt både har möjliggjort för fler att skaffa sig en akademisk examen, men även fått till följd att de hierarkiska skillnader som tidigare observerades mellan de som studerat på högskolor och universitet och de som inte gjort det numer existerar inom det högre utbildningssystemet (se Börjesson, Broady & Palme, 2020). Utvecklingen har i sin tur ackompanjerats av internets framväxt, och som historiska linjer omgärdas båda dessa därtill av liknande ideal kring tillgänglighet, frihet och möjligheter för var och en att själv forma sin identitet (Higgins, 2011).

Precis som i genomgången av bärande teman i tidigare studier om digitaliseringens pedagogiska implikationer finns i detta tidigare forskningstema också viss överlappning till studier av exempelvis gymnasieskolans elev- och utbildningskultur (Danielsson, 2014). I utbildningssociologen Mikael Palmes avhandling från 2008 ges exempelvis en inblick i hur gymnasieskolor som tenderar attrahera elever med olika social bakgrund presenterar sig på sina respektive

hemsidor. Där synliggörs hur olika visuella och digitala tilltal används för rekrytering av olika elevgrupper. Palme (2008) visar exempelvis hur sigill-liknande skollogotyper används för att signalera tradition. Med andra ord kan det visuella förstås som en markör som signalerar viss värden, och som därmed attraherar viss specifika grupper. Sammantaget har denna forskningstematik bäring på avhandlingens problemställning, men också dess analys eftersom det antyder kring vilka potentiella livsstilsval som klassmässiga distinktioner kan uppträda.

Perspektiv på de tre högre utbildningskontexterna

En central aspekt av avhandlingens problemställning är, utöver den digitala inramningen, att de digitala miljöer som studeras hör till högre utbildningskontexter som generellt tenderar att attrahera studenter från olika klassmässiga positioner. De högre utbildningskontexter som står i fokus för denna avhandling är därför ett förskolläraryrkeprogram, ett kandidatprogram i statsvetenskap och blandande utbildningar inom det konstnärliga området (i det fortsatta benämnt som konst- och designutbildningarna). Både konst- och designgruppen och förskolläraryrkegruppen representerar därtill utbildningskontexter som generellt brottas med problemet social snedrekrytering, om än åt olika håll. På landets förskolläraryrkeprogram kommer majoriteten av studenterna från hem utan akademisk tradition, medan förhållandena på konst- och designutbildningarna är precis de omvända (Börjesson, 2003; Josefsson, 2003). Där har man istället svårt att rekrytera studenter med sådan bakgrund (Bryntesson & Börjesson, 2021).

I en text om rekrytering till lärarutbildning ger Bertilsson (2009, s. 32) en kärnfull beskrivning av förskolläraryrkeutbildningens studentsammansättning:

På förskolläraryrkeutbildningen finner vi de lägsta andelarna studenter från hem med föräldrar med längre högskoleutbildning och med höga sociala positioner. Förskolläraryrkeutbildningen har också av tradition varit den utbildning som främst lockat kvinnor från arbetarklassen. Mellan åren 1990 och 2007 ökar andelen studenter från arbetarklassen från 26 till 33 procent samtidigt som andelen med sin bakgrund i högre klasspositioner minskar från 13 till 9 procent. Vi kan också notera att andelen studenter med låga betyg från gymnasieskolan ökar från 14 till 28 procent. Intressant att notera är också att andelen kvinnor på förskolläraryrkeutbildningen ligger på synnerligen stabilt hög nivå, klart över 90 procent över perioden 1977 till 2007. Detta trots flera insatser från statligt håll att få fler män att söka sig till lärarutbildningar med inriktning mot de yngre åren.

Bilden förstärks av andra utbildningssociologiska studier och rapporter som på liknande vis empiriskt understryker den sneda rekryteringen till landets förskolläraryrkeprogram (Börjesson, 2002; 2003; 2009; Broady & Palme,

1992). Berntsson (2001) skriver om förändringen av lärarutbildningarna 2001 som del av professionaliseringsstrategi för att stärka forskningsanknytningen och öka framförallt förskolläraryrkets status. I sammanhanget betonas inte utbildningens relation till det akademiska fältet i någon särskild utsträckning – däremot understryks den potentiella splittring det kan innebära för förskolans arbetslag som delvis ju består av gymnasieutbildade barnskötare (Berntsson, 2001). Hanell (2019) visar på liknande sätt hur förskollärarutbildningens själva pedagogik kan förstås som inspirerad av förskolans pedagogiska inriktning på exempelvis dimensioner av samlärande, vilket han diskuterar som något som i förlängningen får konsekvenser också för hur dessa studenter formar digitala gemenskaper på Facebook.

Statsvetenskap kan istället beskrivas som en traditionstyngd akademisk disciplin (se Nyström, 2009), som framförallt befolkas av studenter med medelklassbakgrund som, om möjligt kännetecknas av att de har något mer ekonomiskt än kulturellt kapital, och därtill att könsfördelningen är relativt jämnt fördelad mellan manliga och kvinnliga studenter (se Börjesson, 2006; 2016). I en studie om kultur- och medievanor bland olika studentgrupper på Södertörns högskola framkom att statsvetarstudenterna i hög grad uppger sig ha just medelklassbakgrund. Ungefär hälften har föräldrar med högre utbildningsbakgrund, men de är i lägre grad kulturintresserade (i jämförelse med filosofi- och mediestudenterna i samma undersökning). Dock präglas statsvetarföräldrarnas kulturvanor av att vara lika mycket av arten ”high brow” och ”low brow”, det vill säga att de till exempel går på Dramaten och ser på Melodifestivalen i ungefär samma utsträckning. Bengtssons (2015) studie visar även att statsvetarstudenternas digitala medievanor präglas av att vara i hög grad varierade.

I en studie av de svenska institutionerna för högre utbildning inom området bildkonst (exempelvis Konstfack, Valand och Konsthögskolorna i Malmö eller Umeå) understryker utbildningssociologerna Edling och Börjesson (2008) att konstutbildningarna präglas av en annan slags frihet än mer traditionell akademisk utbildning (Edling, 2012). De formulerar det som att konsthögskolorna inte *utbildar* konststudenter utan snarare *utvecklar* dem under väldigt fria former. Pedagogiken präglas i hög grad av en slags mästare-lärling-relation och ett slags karismatiskt lärande som handlar om att läraren och studenten båda bejaktar och så att säga får glans av varandras begåvning. Med statistik från åren 1993 till 1999 visar Edling och Börjesson (2008) att studenterna på bildkonstnärliga utbildningar i hög grad kommer från hem präglade av kulturella tillgångar, och där föräldrar har yrken som exempelvis universitetslärare eller journalist. I högre grad än den högre utbildningen i övrigt kommer konststudenterna därtill från kulturproducenthem (5

procent på konstutbildningarna jämfört med 1 procent inom hela den högre utbildningen). Därtill kommer bara cirka tio procent från arbetarhem, vilket kan jämföras med ungefär det dubbla utslaget på den samlade högre utbildningen i snitt vid samma tid. Till skillnad från andra högstatusutbildningar präglas bildkonststudenterna därtill av låga meritpoäng från gymnasiet, vilket förklaras av att det är antagningsprov som ligger till grund för antagning och inte meritpoäng. Med tanke på de grupper som är mest underrepresenterade utgörs av arbetarklassgrupper, småföretagare och handelsanställda drar Edling och Börjesson slutsatsen att det krävs ett stort mått av kulturellt kapital för att bli antagen.

Summering och reflektioner

Sammanfattningsvis så ger forskningsbakgrunden som presenterats i detta kapitel en bild av hur det som numer benämns som digitalisering, framträder som ett i skrivande stund sedan länge pågående framtidshopp. Samtidigt som det digitala gjort sitt intåg i såväl vardagslivet som den högre utbildningen har forskning inom utbildningsområdet i hög grad uppehållit sig vid frågan om teknikens potential. Parallellt med detta visar dock olika studier av studentkultur hur studenter tenderar att vara ”barn av sin tid”, men samtidigt också att studentkultur kan läsas som en form av framtidsbarometer. Det studenter gör under utbildningen får helt enkelt effekt längre fram (eller åtminstone framstår det så retrospektivt). Att studera digital studentkultur mer på egna ben, i bemärkelsen av att inte leta efter dess nytta eller potentiellt lärande, framstår därmed som ett komplement till tidigare studier av studenters Facebook-användande. Detta är, som jag tidigare nämnt, inte minst relevant mot bakgrund av att sociologiskt orienterade studier gör gällande att studenters utbildningsval trots allt inte är så fria – inte ens i det högteknologiska svenska kunskapssamhället. Istället präglas de av studenternas bakgrund, vilket gör att valet att gå vidare till högre utbildning därmed inte per automatik leder till en statusinvestering eller garanterad klassresa. Därmed utmanas bilden av digitaliseringen och internet som emancipatorisk kraft i ett hyperdigitaliserat samhälle som Sverige där tillgången till teknik överlag är tämligen omfattande. En eventuell digital klyfta kan därmed antas handla också om annat än just ekonomiska förutsättningar och tekniktillgång – istället kan det digitala som kulturell investering vara värt att undersöka.

Kapitlet utgör, som synes, inte en i avhandlingen införlivad litteraturstudie, utan läses snarare som en forskningsfördjupning av problemområdet. I viss mån kan kapitlet också förstås som en spegling av arbetets och studiens utveckling över tid. Inledningsvis i processen intresserade jag mig mycket för forskning om det

digitala, och om användandet av Facebook i högre utbildning. Det ledde vidare till tidigare studier om teknikanvändande i utbildningskontexter och resulterade i att jag kunde identifiera vissa centrala teman. Ett av dessa var forskning om, och perspektiv på införandet av teknik i högre utbildning – framförallt med fokus på teknikens olika möjliga användningsområden, men också utfallet och konsekvenserna av teknikanvändning. Framtiden framstod i sammanhanget som en mer eller mindre outtalad premiss, som tangerar det jag uppfattar som en slags allmän framstegsanda. Med det menar jag att forskningen tycktes föra fram ett perspektiv där tekniken kunde uppfattas möjliggöra mycket, utan att i samma omfattning begränsa annat. Givet denna syn på teknik och det digitala som ”utveckling” eller framtidsprojekt, började jag fundera över studentkultur som något mer beständigt. Det ledde till att jag sökte efter forskning om studentkultur och -organisering. Bland annat med fokus på det särskiljande mellan olika studentgrupper, utbildningar och utbildningstraditioner, men också historiska perspektiv på den svenska studentkulturen (eller studentkulturernas) framväxt.

Med detta sagt vill jag understryka att andra ingångar, eller en annan forskningsmässig inplacering hade kunnat bidra till att ge ytterligare dimensioner åt problemområdet. Något som jag fått frågan om när jag presenterat mitt arbete är exempelvis student- och utbildningsgruppernas könssammansättning. Det är dessutom en tematik och problemställning som framstår som i samtiden väldigt populär att beforska, inte minst inom det utbildningsvetenskapliga området (se Carlson, Halldórsdóttir, Baranović, Holm, Lappalainen & Spehar, 2021). Jag har som sagt dock valt, och landat i, en annan ingång och analytisk väg fram i det empiriska intresset för Facebook som arena i högre utbildning.

Utgångspunkter

För att fördjupat kunna förstå varför digital studentkultur formeras som den gör i tre slutna Facebook-grupper i tre olika högre utbildningskontexter har jag valt att ta avstamp i två olika perspektiv. Det ena är en mediekritisk ingång, och det andra utgörs av kultur- och utbildningssociologiska perspektiv och begrepp. Tanken är att det mediekritiska perspektivet ska möjliggöra för att analytiskt förstå fenomenet Facebook i högre utbildning som del av ett teknologiskt kulturtillstånd. Det finns här en viss överlappning till det kultur- och utbildningssociologiska perspektivet som i sin tur möjliggör för att mer specifikt analysera relationen mellan studentgruppernas dispositioner och den kultur som formeras på Facebook.

Mediekritiska perspektiv

Den pågående digitala omvandlingen av samhället från tidigare analogt till alltmer digitalt benämns ofta som digitalisering, och har bland annat kallats för den största samhällsomvandlingen sedan industriella revolutionen (SOU 2016:89). Kritiska perspektiv som vuxit fram inom discipliner som mediekritik och sociologi öppnar dock för att tala om digitaliseringen i termer av ett kulturtillstånd, snarare än enbart som teknisk utveckling. Det innebär att ny teknik och teknologi inte bara ramas in i beskrivningar om framsteg eller som nya verktyg som gör livet enklare. Istället förstås dessa fenomen som sammanflätade med ekonomiska och politiska intressen.

Framväxten av samtidens digitala teknologier spåras inte sällan till boktryckarkonsten (Briggs & Burke, 2001) och tenderar att motiveras med ideal som ökad effektivitet och tillgänglighet, och kritiserar ofta av samma skäl. Det gör att exempelvis internet som kulturellt fenomen kan framstå i ljuset av antingen utopiskt eller dystopiskt orienterade perspektiv (Fisher & Wright, 2001). Att betrakta ny teknologi som något som hittills saknar motstycke, eller som något som inte påverkar särskilt mycket, kan dock båda beskrivas som två illusioner som inte leder till någon vidare förståelse av teknologins påverkan på kultur- och vardagsliv (Bourdieu, 1996). Människors tillägnande av ny teknologi tenderar nämligen att ske påtagligt oreflekterat, trots att det ofta ingår i en specifik politisk och ekonomisk kontext. Av den anledningen är kritisk granskning av nya teknologier centralt (se Penley & Ross, 1991; Postman, 1992).

Ett förändrat ekosystem

För att närma sig ett kritiskt perspektiv föreslår mediekritikern Neil Postman (1992) att likna införandet av ny teknologi vid förändringen av ett ekosystem, alltså att det inte är möjligt att lägga till eller ta bort något utan att helheten blir påverkad. På samma vis betonar han hur teknologiska förändringar oundvikligen leder till omvandlingar av hela samhället. I boken med samma namn beskrivs hur ”Technopoly” utgör ett framväxande kulturtillstånd som karaktäriseras av vissa värden, exempelvis visioner om framsteg utan begränsningar, rättigheter utan skyldigheter och teknologi utan ett pris, men också att tekniken motiveras av effektivitet och ekonomiska framgångar. Med boktryckarkonsten som exempel tydliggör Postman (1992) hur tryckpressen inte bara blev ett verktyg som togs i bruk av människor, utan hur denna teknik också ledde till att förändra människors tänkande eftersom det möjliggjorde att det skrivna ordet kunde spridas till fler. Postman uttrycker det mer konkret som att nya teknologier förändrar hur vi strukturerar vårt tänkande och våra intressen, men också de symboler vi använder för tänkande och de sammanhang där vi utvecklar tankar (Postman, 1992, s. 20). Resonemanget länkar på så vis till Walter Benjamins tankar om konstverket i reproduktionsåldern (1936/1991) där han betonade hur själva värdet av bilder förändras med ett nytt medium som gör det möjligt att sprida dem på annat sätt än förut.

Också sociologen Christian Fuchs (2014) betonar vikten av en kritisk ansats när det gäller teknologi, men med en marxistisk utgångspunkt som tydliggör hur sociala medier och plattformar som Facebook inte bara framstår som sociala arenor för människor att använda, utan som globala, vinstdrivande företag vars ekonomiska vinst är beroende av att användare gör obetalt digitalt arbete. Fuchs (2014) betonar i sammanhanget att Facebook har en så dominerande ställning att det blir allt svårare att tänka sig en värld utan Facebook, och därtill ifrågasätter han om en liknande sajt som inte bygger på kapitalistisk logik ens skulle vara möjlig. Internetforskaren Robert Kozinets (2019) för liknande resonemang kring hur digitaliseringen är så inbäddad i människors liv att teknologin både kan förstås reflektera människan och det mänskliga men samtidigt som den knyter människor samman både formas de av teknologin, samtidigt som de i viss mån också ersätts och kontrolleras av den. Kort sagt påverkar teknologin så många delar av människors liv och kultur att den är svår att särskilja från vad det innebär att vara människa.

Från televisionen till sociala medier

Den franske sociologen Pierre Bourdieu fick inte själv uppleva sociala medier men hann i alla fall diskutera den medierevolution som televisionen innebar i 1990-talets Frankrike. Paradoxalt nog framförde han sin TV-kritik i form av en TV-sänd föreläsning som senare tryckts och även översatts till svenska (Bourdieu, 1996). Även om denna handlar om TV-mediet går det i texten att spåra vissa mediekritiska synsätt som också kan tillämpas för att kritiskt analysera sociala medier. Framförallt när det gäller att förstå hur medier generellt skapar en viss ram för vad som är möjligt att göra där. En politisk debatt eller akademisk föreläsning sänd på TV konstituerar i bourdieusk mening inte en politisk debatt eller en föreläsning per se. Båda exemplen måste nämligen förhålla sig till de ramar som exempelvis kamerans fokus och den fasta tablåns programtid medger. Översatt till sociala medier möjliggör detta synsätt att uppmärksamma hur Facebook som social arena omgärdas av särskilda villkor jämfört med andra sociala arenor. Själva plattformen sätter med andra ord ramar för hur umgänget där kan organiseras, men också för vad det är för slags sociala konventioner som gäller där.

En annan i sammanhanget relevant aspekt av Bourdieus TV-kritik handlar om televisionens hegemoniska ställning när det gäller hur inslag paketeras rent estetiskt. Bourdieu (1996) formulerar det som förhärskande sätt att berätta och dramaturgiskt lägga upp olika slags TV-inslag med viss klippning och viss vinkel och i form av frågor som ställs (respektive de som aldrig ställs). Han lyfter även fram hur långt ifrån alla gör sig väl i det formatet, och även att alla frågor och teman inte är lämpliga att behandla i den slags dramaturgi som TV bygger upp. I relation till televisionen diskuterar Bourdieu detta som en osynlig censur i form av konformism, i hög grad till följd av ekonomiska intressen – som i sin tur formar utövandet av ett symboliskt våld enligt definitionen att symboliskt våld utövas i tyst samförstånd med dem som utsätts för det och också med dem som utövar det (Bourdieu, 1987; 1996).

Med avstamp i dessa perspektiv från Bourdieu är det alltså möjligt att förstå i detta fallet Facebook som utövare av sådant symboliskt våld gentemot olika grupper eller fält – här den högre utbildningen. Detta genom att styra vad det är som kan få sin motsvarighet på Facebook jämfört med i den fysiska världen. Att en viss dramaturgi uppmuntras genom själva formen, och att en sådan sak som på förhand fasta flikar att fylla med innehåll, strukturerar det som är möjligt för studenterna att göra där.

Kultur- och utbildningssociologiskt perspektiv

Även om den mediekritiska ingången är central som utgångspunkt i forskningsproblemet så är det Bourdieus kultur- och utbildningssociologiska perspektiv och begrepp som mer konkret används för analys. Dessa begrepp baseras i hög grad på empiriska studier. Grunden lades under 1960-talet då Bourdieu som ung filosof genomförde sina första fältstudier i Algeriet. Mer specifikt var det analyserna av det kabylliska samhällets sociala och kulturella system av gåvor som kom att lägga grunden för kapital-begreppets utvecklande. Genom att förstå dessa gåvor som dialektiska strategier snarare än enbart tecken på välvilja eller generositet kunde Bourdieu förklara hur dessa bidrog till att upprätthålla sociala relationer, status, heder och ära (Bourdieu, 1977). I senare arbeten har kapital-begreppet vidareutvecklats, och en central dimension i Bourdieus epistemologi är kapitalets relationella värde. Det är alltså i ett visst sammanhang och i relation till andra som kapitalets värde bestäms genom erkännande eller miss-erkännande.

I relation till avhandlingens empiri blir studentgruppernas sociala, klassmässiga positioner därigenom centrala som utgångspunkt för analys. Detta då de möjliggör för kultur- och utbildningssociologiskt relevanta jämförelser, baserade på förståelsen av samhället som ett tvådimensionellt rum strukturerat i dels en dimension som avser volymen av det samlade kapitalet (en social hierarki), dels en dimension som avser kapitalets sammansättning. I samhällen liknande Bourdieus franska (eller det svenska för den delen) utgör den sist nämnda dimensionen en polaritet mellan sociala grupper med övervägande kulturellt kapital och sociala grupper med övervägande ekonomiskt kapital (se Bourdieu, 1984). Detta synsätt är en central dimension i avhandlingens teoretiska ramverk. Allra tydligast kan det möjligen illustreras genom de positioner som förknippas med respektive pol i relation till Bourdieus (2000) eget resonemang om detta som en omvänd ekonomi. Med det avses relationen mellan hur det som ger ekonomisk avkastning nästan per automatik innebär ingen eller mycket lite avkastning i termer av kulturellt erkännande. Likaledes innebär kulturell avkastning inte automatiskt ekonomisk dito. Den ekonomiska polen kan mot denna bakgrund illustreras med personer som exempelvis direktörer och företagsledare, vilka framförallt kännetecknas av materiella tillgångar och kännedom om det ekonomiska systemet. I detta arbete är det statsvetarstudenterna som representerar en position som lutar åt denna pol. Den i sammanhanget motsatta polen, den kulturella, representeras i sin tur av konst- och designstudenterna. Denna pol förknippas traditionellt med kännedom om den dominerande, erkända ("fin")kulturen och med sysselsättningar som exempelvis universitetslärare, författare eller kulturproducenter av olika slag. I

relation till den kulturella och ekonomiska polen representerar förskollärarstudenterna, som också ingår i studien, istället en kapitalsvag position som i allmänhet förknippas med låg tillgång till kapital i både kulturell och ekonomisk bemärkelse.

Som tydliggörs i bakgrundskapitlet är den analytiska indelningen och ingången dock inte absolut i bemärkelsen att den gör anspråk på att inbegripa precis samtliga studenters specifika, sociala ursprung. Istället tar uppdelningen i dessa positioner avstamp i kunskap som genererats från tidigare studier och kartläggningar av vilka studenterna är som studerar på olika program och utbildningsinriktningar. Det är alltså studentgruppernas positioner på aggregerad nivå som i avhandlingen undersöks analytiskt. Det analytiska intresset stannar dock inte vid denna uppdelning. Snarare är det intressanta hur dessa olika positioner i det sociala rummet samspelar med specifik smak och vissa livsstilar; med Bourdieu-termer uttryck som sambandet mellan positioner och dispositioner (Bourdieu, 2000). Det är också så som kapital-begreppen relationella värde blir analytiskt relevant och spännande, särskilt i relation till en arena som Facebook som i hög grad fortfarande omgärdas av förhoppningar om en slags fri identitetsbildning. I likhet med Bourdieu-traditionens syn på utbildningssociologin som en gren i sociologin, baseras analyserna på förståelsen av Facebook som ett socialt och kulturellt fenomen i svensk högre utbildning.

Kapital, habitus och smakmässiga distinktioner

Kapital i Bourdieus mening är tillgångar som kan vara både materiella och symboliska (se Broady, 1998), och handlar i sin mest grundläggande mening om sådant som erkänns. Begreppen och Bourdieus sociologi möjliggör således att empiriskt analysera hur det som kan förstås som klasskillnader i samhället, olika positioner det sociala rummet, inte bara är avhängigt tillgången till ekonomiskt kapital utan hur det också är relaterat till kulturellt kapital i formen erfarenheter av och olika grad av kännedom om den dominerande kulturen (se Bourdieu, 1979; 1984; Broady, 1998; Danielsson, 2014; Lindell, 2018).

Bourdieu (1984) påvisade i sina undersökningar sambandet mellan å ena sidan människors sociala positioner, å andra sidan deras livsstilar och smakpreferenser, och hävdade att den förmedlande länken som åstadkommer detta samband är människors habitus (system av dispositioner). En sådan sak som smak förstås därför inte som ett uttryck med universellt inneboende värden. Istället bestäms smakens värde som symboliskt kapital i relation till den dominerande kulturen och det specifika fältet. Vad som värderas som exempelvis vackert eller fult kan således skilja sig åt mellan olika sociala och kulturella kontexter. I detta arbete studerar jag

visserligen inte ett fält i bourdieusk mening, men jag lutar mig ändå mot logiken kring denna typ av distinktionsmekanismer som uppmärksammar det människor smakmässigt vänder sig mot såväl som från. Kapital-begreppen används således för att tolka hur studenters engagemang i form av inlägg, reaktioner, gillningar och kommentarer övergripande tillerkänns visst värde på Facebook. Det handlar också om vilken typ av estetik och smak, samt om vilka inlägg som tillerkänns värde, både i respektive grupp men också som övergripande symboliskt kapital i den digitala studentkultur som formeras på Facebook. Här länkas de kultur- och utbildningssociologiska utgångspunkterna med den tidigare mediekritiska ingången genom att söka efter hur mediet, i detta fallet Facebook, verkar strukturerande för den studentkultur som formeras i de tre utbildningskontexterna. Detta på ett övergripande plan men också i jämförelse, exempelvis mot bakgrund av de tre utbildningarnas olika utbildningstraditioner.

Innebörden av kulturellt kapital är, jämfört med det symboliska kapitalet, betydligt mer specifikt eftersom det pekar på dominansförhållanden som uppstår och upprätthålls genom sådant som titlar, examina, institutioner och förtrogenhet med den dominerande kulturen. I relation till den studentkultur som etableras i de tre Facebook-grupperna innebär det därmed att analytiskt uppmärksamma hur grupperna relaterar till sådant som erkänns som kulturellt kapital i den sociala och kulturella världen utanför Facebook, eller generellt i relation till vad som förstås som den dominerande kulturen. I grunden representerar konst- och designgruppen en sådan utbildningsinstitution som förknippas med kulturellt kapital. I distinktionen mellan grupperna kan konst- och designgruppen således utgöra en viktig jämförelsepunkt. Det intressanta är dock inte vad som utgör dimensioner av kulturellt kapital på Facebook, utan hur det tar form genom studentgrupperna, och hur förekomsten av kulturellt kapital framstår som distribuerad i rummet av svensk högre utbildning, i den specifika kontext som är svensk högre utbildning. En dimension i analysarbetet härrör därför från förståelsen av kapital i dematerialiserad form, uttryckt i och genom olika typer av konsumtionshändelser (Bardhi & Eckhart, 2019). I den digitala sfären skulle uppmärksamhet exempelvis kunna utgöra en sådan dematerialiserad form av symboliskt eller kulturellt kapital, men också förtrogenhet med den digitala kulturens stilideal och kommunikationsformer eller ett visst sätt att hantera relationen mellan det privata, personliga och offentliga.

Här handlar det dock kanske snarare om aspekter av habitus som kapital i förkroppsligad form. Som analytiskt begrepp möjliggör habitus att förstå människors sätt att orientera sig i och reproducera den sociala världen, inklusive dess hierarkier genom olika sätt att föra sig i den sociala världen (Bourdieu, 2000). Lindell (2018) formulerar det som att habitus verkar genom tendensen att

återskapa förhållanden från vilka man härstammar, vilket antyder på vilket sätt habitus är trögrörsligt. Bourdieu (1977) skriver om habitus som en viss känsla för sociala ritualer vilka formar det som för individen framstår som det enda naturliga valet i ett givet sammanhang. Börjesson formulerar sig om habitus som att ”Även om det inte finns två identiska habitus, så finns det klasser av habitus, vilka konstitueras av att de är produkter av liknande livsbetingelser” (Börjesson, 2002, s. 19). Innebörden i Bourdieus habitus-begrepp bryter därmed mot synsättet att individen internaliserar samhällets normer. Istället antyder det hur kulturen byggs upp av val som ingen gör; alla agerar i enlighet med habitus och det som för dem anses vara det naturliga, förnuftiga och rimliga med en särskild känsla för själva ”spelet” som leder till att hierarkier reproduceras (Bourdieu, 1977). Habitus hänger på så vis samman med idén om doxa, som åsyftar sådant som inte går att ifrågasätta och som reproduceras genom alla handlingar som överensstämmer med det socialt accepterade (se Bourdieu, 1984; Broady, 1991;1998). Med avstamp i Bourdieu (1990; 2000) diskuterar Ivermark och Ambrose (2021) hur habitus tenderar att förstärkas över tid eftersom människor i huvudsak söker sig till miljöer där de känner sig hemma, och där habitus inte riskerar att påverkas. På så vis framstår habitus som en slags psykologisk skyddsmekanism, som får konsekvenser i förhållande till studenters möte med den högre utbildningen – alltså i hur hög grad de baserat på habitus kommer känna sig som hemma respektive främmande.

En betydande dimension av habitus och symboliskt och kulturellt kapital är, som jag tidigare nämnt, olika val och strategier som signalerar smak och smakmässiga distinktioner. I Bourdieus arbete *Distinction* (1984) tydliggörs relationen mellan klasspositioner och smak. Där tecknas bilden av medelklassens förkärlek för så kallad ”middle-brow”-kultur som framförallt uttrycks i framställt slätstrukna estetiska val som snarare visar erkännande av den dominerande kulturen, snarare än fördjupad kännedom om den. Ett annat sätt att analytiskt uppmärksamma hur smak uttrycks är att uppehålla sig vid det nödvändiga, alltså sådana artefakter som man i princip inte klarar sig utan. På Facebook innebär det att rikta fokus mot sådant som bilder, språk och kulturella referenser som är en oundviklig dimension av tillvaron där. För att analytisk kunna urskilja distinktioner i dessa delar torde det fasta formatet Facebook-grupp därtill utgöra en sådan miljö eller metaforiskt avgränsat rum som gör det möjligt att uppmärksamma skillnader.

Begreppslig tillämpning i studier av det digitala

I tidigare studier har Bourdieus begreppsapparat också använts för att uppmärksamma dimensioner av det sociala livet på internet. I hög grad har det dock handlat om hur det digitala blir en arena som förutsätter vissa kunskaper, och

att tillgången till teknologi och tekniska verktyg blir en klassfråga eftersom den bestäms av tillgången till ekonomiskt kapital. Så är exempelvis fallet i en studie av Czerniewicz och Brown (2012a; 2012b) vilka lanserar en vidareutveckling av Bourdieus habitus-begrepp, sammanslagningen *digital habitus*, för att diskutera användningen av digitala verktyg i afrikansk högre utbildning. Genom att ta avstamp i idén om förkroppsligat kulturellt kapital, framförallt värden och värderingar, och objektifierat kulturellt kapital i form av tillgång till datorer och smarta mobiler, kunde studenternas kunskaper om digitala media och deras användning diskuteras som beroende på de studerandes sociokulturella bakgrund. Studien säger på så vis något väsentligt om att det digitala inte bara har en slags inneboende demokratiserande och gränsöverskridande kraft utan även är en arena för klassreproduktion. Genom att bredda innebörden av kulturellt kapital till att inbegripa digitala dimensioner blir det således också möjligt att skilja på förståelsen av exempelvis studenters digitala verktygskunskap, och vad det innebär att i digitala sammanhang framställa sig själv som en kulturellt kompetent människa (Paino & Renzulli, 2013). Detta torde därtill vara mer överförbart till en samtida svenskt kontext där tillgången till teknologi, eller teknikkunskaper svårligen kan förstås som den främsta uttrycket för klassmässiga distinktioner. Lindells (2018) studie av gymnasieelevers digitala medievanor blir i sammanhanget en intressant av klass i relation till digital konsumtion, eftersom studien tydligt visar hur de som studerar högskoleförberedande program i högre grad uppger att de tar del av nyheter via källor som Svenska Dagbladet, Dagens Nyheter och SVT, medan eleverna på yrkesförberedande program uppger att de i högre grad tar del av nyheter via kvällstidningar eller efter förslag på sociala medier. Bengtsson (2015) har på liknande sätt studerat högre utbildningsstudenters mediepreferenser och redovisar på liknande vis att studenternas medieval är just klassmässigt distribuerade.

Också Ignatow och Robinson (2017) uppehåller sig vid att diskutera tillämpningen av Bourdieus begrepp i relation till digitala kontexter. De betonar också överlappningen mellan digital litteracitet, skillnad i tillgång till digital teknologi, åldersskillnader och det som ligger i betydelsen av kapital och habitus. Framförallt framhåller de hur digitala engagemang kan växlas in till olika former av kapital beroende på internetanvändarnas klassmässiga bakgrund. På så vis är det möjligt att observera hur klass också följer med från den fysiska världen till den digitala. van Deursen och Helsper (2015) visar i en dansk studie hur detta gäller även i högt uppkopplade samhällen. Papacharissi, Streeter och Gillespie (2013) riktar istället kritik mot specifika begreppsutvecklingar som ”Facebook-habitus” och ”Twitter-habitus” och framhåller att det inte är fruktbart att göra sådana distinktioner. Däremot betonar de hur habitus blir en fråga för nya sociala arenor

på nätet – där individers habitus inkorporeras i digital samvaro, och att habitus kanske tar sig olika uttryck beroende på det digitala rummets konstitution.

Ignatow och Robertson (2017) argumenterar också för tillämpligheten av Bourdieus teorier om kapital, fält och habitus i digitala sammanhang genom att särskilt betona den möjliga närheten till empirin, Bourdieus ontologiska inplacering mellan realism och socialkonstruktionism samt närheten till andra discipliner än sociologi (det vill säga en tydlig tvärvetenskaplig inriktning). Enligt deras definition handlar en digital sociologi med avstamp i Bourdieus teorier både om att beforska sociala aspekter av digital kommunikation och digitala teknologier, men även om att uppmärksamma hur dessa bidrar till att påverka forskningsmetoder inom ramen för samhällsvetenskaperna.

Tidiga begreppsutvecklingar av Bourdieus kapitalformer för att förstå och analysera det digitala samhället är exempelvis van Dijks (2005) informationskapital, som handlar om möjligheten att delta i den digitala världen genom tillgång till digital utrustning (dator, internetuppkoppling, teknisk kunskap och informationssökningskompetens). Ignatow och Robertson (2017) lanserar en möjlig definition av innebörden av digitalt kapital som att det hänger samman med vidden av och hur raffinerat online-beteendet är. Andra definitioner, eller tillämpningar av begreppet digitalt kapital diskuteras som att ett visst sorts digitalt engagemang ger olika utdelning för olika grupper, vilket har att göra med det mått av socialt och kulturellt kapital en individ besitter i livet offline. van Deursen och Helsper (2015) belyser istället relationen mellan kulturellt kapital och habitus överlag, och möjligheten att dra nytta av internetanvändning oavsett plattform. I en studie genomförd av Micheli (2015) framgick dock att ungdomar från en mindre privilegierad bakgrund och med yrkesutbildning använder sociala medier på ett mer aktivt sätt än ungdomar från den övre medelklassen i mer akademiskt inriktade skolor. Sammantaget visar dessa nedslag i tidigare studier på att tillämpningen av Bourdieus begrepp i studier av det digitala framstår som en pågående diskussion, som tar form genom att begreppsapparaten provas mot olika typer av empiri.

Summering och reflektioner

Eftersom Bourdieus begrepp i hög grad är att betrakta som redskap som så att säga kommer i rörelse i mötet med empiri, är det väsentliga inte enbart innebörden i själva begreppen – deras strikta definition – utan vad de möjliggör att se, tolka och analysera. Habitus kopplas av tradition generellt till kroppen – det vill säga olika sätt att föra sig. Här handlar det istället om hur habitus överförs till en digital umgängesyta. Kapital handlar om att något – exempelvis sådant som signalerar smak – tillerkänns värde i en viss kontext. Här handlar det om hur detta kommer

uttryck i en digital miljö genom sådant som bilder, färger, artefakter, händelser, referenser med mera. Också den språkliga tonen är central för att uttolka habitus, vilket i sin tur förstås på gruppnivå.

Sammantaget innebär de bourdieuska begreppens relationella prägel att det teoretiska ramverket kan liknas vid en analytisk byggnadsställning som ska vara möjlig att plockas ned för att ge utrymme för empirin att framträda (Bourdieu, 1984). Broady (1991) kallar på liknande vis Bourdieus begrepp för ”tillhyggen som låter forskaren att slå hål på självklarheten och självtillräckligheten hos de omedelbara framträdelserna” (s. 167). Det är med andra ord inte förekomsten av reaktioner på inlägg i form av kommentarer, gillningar eller hjärtan som ensamt bestämmer vad som förstås som symboliskt kapital eller uttryck för habitus genom smakmässiga distinktioner. Analytiskt handlar det snarare om vad för slags erkännande som formar Facebook-grupperna, bortom det som omedelbart framträder. Således är den kultur som växer fram i och med inläggens tematik analytiskt intressant, samt hur denna kultur ter sig och tar sig uttryck i jämförelsen mellan de tre grupperna. Förståelsen av vad som utgör respektive Facebook-grupps sociala position och ursprung analyseras dock på upphöjd nivå, mot bakgrund av kunskap från tidigare studier och kartläggningar. Det gör analysen mer övergripande, och bidrar möjligen till att kunna identifiera vissa kulturella tendenser som kan vara generaliserbara även bortom de specifika grupper som studeras.

Genomförande

I detta kapitel diskuterar jag avhandlingens etnografiska ansats, och särskilt uppehåller jag mig vid att redogöra för de specifika metoder och metodologiska avvägningar som ligger till grund för arbetets upplägg och genomförande. Kapitlet inleds med en övergripande introduktion till etnografi som metodologisk ansats. Denna kan med fördel läsas som en redogörelse för bakgrunden till mina metodologiska överväganden, och följs av en diskussion om de särskilda villkor som omgärdar etnografiska studier i digitala miljöer.

Eftersom plattformen Facebook står i fokus för arbetet ger jag i kapitlet en förtydligad beskrivning av Facebooks-gruppstruktur. Utöver det innehåller kapitlet redogörelser för design och forskningsmetoder samt urval och avgränsningar. För att tydliggöra vad det är för material och digitala miljöer som utgör avhandlingens specifika empiriska fokus ges även en inledande bild av gruppernas omfång i form av antal inlägg, bilder, evenemang och studenter. Kapitlet rymmer även resonemang och diskussion om etiska frågor, samt reflektioner om genomförande och forskarrollen.

Etnografi som metodologisk ansats

När jag tidigt i avhandlingsarbetet först började fördjupa mig kring studenters användande av och organisering på Facebook, skedde det framförallt via tidigare studier. Eftersom dessa i hög grad riktade fokus mot anglosaxiska förhållanden samlade jag några studenter till fokusgruppsamtal kring temat Facebook i högre utbildning. Resultatet redovisas inte i avhandlingen, men bidrog till insikten att en etnografisk ansats var en möjlig väg fram för att fördjupat kunna studera den digitala studentkultur som formeras på Facebook. Studenternas beskrivningar av hur de använde Facebook framstod i samtalet nämligen i hög grad som reseskildringar av en för mig främmande plats. Detta knyter inte bara an till etnografins historiska framväxt ur den antropologiska forskningstraditionen, utan också pekar på det begränsande med exempelvis intervjuer när det gäller att studera kulturer.

Etnografins historiska förankring i antropologin konstituerade länge enbart den beskrivande delen av forskningsprocessen, och ibland inhämtades beskrivningarna av andra än forskaren själv – det kunde vara missionärer eller

upptäcktsresande (Atkinson, 2007). Dessa beskrivningar låg sedan till grund för etnologisk analys, men sedan dess har etnografen som sagt utvecklats till en mer självständig metodologi som inbegriper både fältarbete, skrivande och analys. I en svensk kontext är den etnografiska ansatsen därtill framträdande i utbildningssociologiska studier (Beach, Bagely & da Silva, 2018)

Långa perioder i fält är kanske fortfarande det som i första hand tenderar att förknippas med etnografi, även om det särskilda sättet att närma sig ett sammanhang utgör ett ytterligare tydligt metodologiskt kännetecken (Johansson, 2010). Vikten av ett öppet sinne i förhållande till etnografiskt studerade sammanhang, med teori eller referensram som verktyg för att ge riktning åt det empiriska arbetet, framträder också som en central strävan (Alvesson & Skoldberg, 2008). Likaså att vara så bekant med kulturen som studeras att man som forskare kan tolka, analysera och metaforiskt *läsa den*, för att på så vis kunna frambringa resultat av bredare teoretiskt intresse (van Loon, 2001; Murphy, 1999). Mer specifikt handlar det om att ”observera, katalogisera, systematisera och bygga upp en bild av en miljö och en rumsligt lokaliserad ”kultur”.” (Johansson, 2010 s. 9). För att göra detta krävs i regel betydande observationer på en specifik plats för att möjliggöra en form av nära kartläggning av utsnitt av samhällen eller grupper med fokus på kulturella fenomen såsom föreställningar, symboler och beteendemönster (Alvesson & Skoldberg, 2008). Emerson, Fretz och Shaw (2011) beskriver att etnografen gör det möjligt att beskriva sociala världar som skapas och upprätthålls genom interaktion. I bästa fall bidrar etnografen därigenom till att ge en levande och kraftfull inblick i en specifik social verklighet, medan den i sämsta fall snarare bidrar till att ge en platt och ointressant bild av densamma (Johansson, 2010).

Mycket av det etnografiska forskningsarbetet tar form genom skrivandet, men eftersom det är praktiskt omöjligt, och kanske inte heller önskvärt, att beskriva varenda detalj och därigenom bokstavligen fånga en hel kultur, består etnografins metodologiska fokus snarare av en strävan efter nära och detaljerade beskrivningar. Det kan möjligen låta vagt, men det handlar i hög grad om att som forskare möjliggöra för ett närmande till det studerade sammanhanget på ett sätt, som kan ställas i motsats till det Johansson (2010) refererar till som etnografiska beskrivningar, som är filtrerade genom blytunga begreppsapparater (s. 11). Det motiverar i sin tur att inom etnografiska studier använda teori som ett sökljus för insikter om kulturens eller rummets sammansättning som framhålls av exempelvis Broady (1991).

Det etnografiska skrivandet förfinas gradvis från korta beskrivningar, minnesanteckningar och det Emerson, Fretz och Shaw (2011) benämner som *mentala fältanteckningar* i form av minnen, tankar och upplevelser – till beskrivningar och analyser som utgör så kallade färdiga etnografier. Det etnografiska skrivandet

är visserligen komplext men är varken en mytomspunnen konstform eller resultat av ett distanserat katalogiserande av verkligheten. Snarare handlar det om att spegla det studerade sammanhanget, genom nära och täta beskrivningar. Trots det innebär skrivandet alljämt en oundviklig reduktion av verklighetens dynamik på ett sätt som ställer krav på forskarens förmåga att hantera och vara känslig inför språkliga nyanser och genrer (Emerson, Fretz & Shaw, 2011; Johansson, 2010).

Utöver skrivande och fältarbete innebär etnografi också att som forskare på olika sätt bekanta sig med de personer som befolkar dessa. I de studier som intervjuer används brukar dessa dock beskrivas som samtalsliknande och kännetecknas av att ske i anslutning till de sammanhang som studeras, efter att forskaren bekantat sig med det studerade sammanhanget. Särskilt brukar formen semi-strukturerade och samtalsliknande intervjuer lyftas fram i etnografisk metodlitteratur. Framförallt för att dessa intervjuansatsers gör det möjligt för forskaren att närma sig det sammanhang som studeras, snarare än att enbart ställa på förhand formulerade frågor och där forskarens roll är den av den mindre vetande i relation till den som intervjuas (se Bryman, 2016; Leech, 2002; Spradely, 1979).

Tid är fortfarande en signifikant faktor i etnografiska studier, och framhålls ibland också som metodologiskt särskiljande (Jeffrey & Troman, 2004). Traditionellt har det inneburit att etnografiska forskare spenderat förhållandevis lång tid i fält, men några absoluta tidsgränser finns egentligen inte. I etnografiska studier av digitala rum kan tid dock få en annan innebörd än i studier av fysiska dito. Det har att göra med hur miljön är strukturerad. De notifikationer som uppdaterar om händelser i Facebook-grupper, av det slag som studeras i denna avhandling, griper också in i forskarens eget vardagsliv som privat Facebook-användare på ett sätt som påminner om hur det att vara student i digitaliseringens tidevarv innebär att närmast omslutas av den högre utbildningskontexten. Den kan närsomhelst göra sig påmind som en notis i mobilen på ett vis som skulle kunna liknas vid ett slags digitalt korridorsliv. Bengtsson (2014) resonerar om dessa perspektiv i termer av att som etnografisk forskare resa *till* respektive resa *från* olika platser, och hur den digitala etnografen vävs in i, men också begränsas av forskarens vardagsliv. Händelseförloppet kan i hög grad vara oförutsägbart, efter långa perioder av stiltje blossar engagemang plötsligt upp kring en fråga eller som en konsekvens av ett inlägg. Det vardagliga nedtecknandet som beskrivs i andra etnografiska studier av utbildningskontexter är således inte en lika framträdande del av fältarbetet som i studier av fysiska rum. Det går helt enkelt inte att på förhand bestämma de tidpunkter då man som forskare behöver träda in i det digitala rummet (se Bengtsson, 2014).

Digitala anpassningar

Precis som traditionell etnografi bidrar till fördjupade studier av fysiska rum och avgränsade kulturer lyfter Cocq och Johansson (2017) fram att den digitala etnografins bidrag till forskning om internet utgörs av den fördjupade förståelsen för digitala kulturers aktörer, praktiker och arenor. De framhåller vikten av att värna studiet av vad de kallar ”small data” (s. 103), i motsats till vad som tenderar vara ett ökat forskningsfokus på stora data i studier av det digitala. Fokus på small data, menar de, är tätt sammanlänkat med en forskningsansats som söker efter det speciella, det partikulära, genom analys av täta beskrivningar som inte bara redogör för ett fenomen som finns i den digitala världen, utan också teoretiskt sätter detta i ett sammanhang. Samtidigt är digitala rum på internet omgärdade av och uppbyggda med sådan komplexitet att de ofta utgör både artefakt, redskap och umgängesyta samtidigt (Berg, 2015). Denna miljömässiga konstitution kräver därför vissa anpassningar av, eller förtydliganden, kring den etnografiska forskarens roll i studier på internet.

Ett praktiskt problem som annars lyfts fram inom den digitala etnografen är risken att som forskare förlora sig i en (alltför) stor mängd material, eftersom internet gjort det praktiskt möjligt att relativt enkelt samla in väldigt mycket data. Istället för att uppehålla sig vid distinktioner kring olika slags empiriskt material framhåller Cocq och Johansson (2017) därför en mer övergripande ansats där möjligheten att bearbeta materialet bör vara vägledande. De skriver att det centrala för den digitala etnografen är att som forskare vinnlägga sig om att materialet har sådan form och omfång att det är möjligt att ta hänsyn till detaljer och avvikelser från övergripande mönster, eftersom detta beskrivs som det centrala för den typen av täta beskrivningar som är den digitala etnografins främsta bidrag. De skriver att:

Mening är något kontextuellt baserat som inte kan reduceras till ordfrekvens eller nätverks- och klusteranalys. Närläsning eller djupanalys baserat på ett mindre empiriskt material kan därför vara viktigt då det ger möjlighet till nyanserade tolkningar och synliggör hur betydelser skapas på olika sätt kring ett visst fenomen. Utifrån ett mindre material är det också möjligt att i högre utsträckning få förståelse för de människor som alltid – på ett eller annat sätt – finns bakom datan, och därigenom få förståelse för deras perspektiv, vilket ger ett viktigt bidrag till kunskapsproduktionen” (Cocq & Johansson, 2017, s. 106)

Det handlar alltså om att empiriskt söka mönster, rörelser och processer på ett fördjupat vis. Trots avhandlingens empiriska fokus mot digitala miljöer lutar jag mig dock framförallt mot den klassiska eller traditionella etnografen som metodologiskt ramverk (se Atkinson, 2014 och Pekkola, 2014). Anledningen till

det är främst att vidareutvecklingen netnografi, trots den namnmässiga likheten, inte tydligt har sin metodologiska grund i just etnografin utan istället har utvecklats från en samling forskningsmetoder som från början var avsedda för marknadsundersökningar och hemsideoptimering (se Kozinets, 2006; 2012; 2019; Shumar & Madison, 2013). Trots det kan netnografin ändå bidra med att peka ut hur digitala miljöer på exempelvis sociala medier skiljer sig från studier av fysiska dito så bör man ändå ha i åtanke att även fysiska miljöers möblering och konstitution tenderar att innefattas av etnografens fältarbete och -anteckningar. Kozinets (2010) indelning i arkivmaterial, producerat material och material från fältanteckningar ger visserligen ord för att förklara hur digitala miljöer i viss mån redan kan existera då man som forskare träder in i det; hur producerat material är sådant som genererats i mötet med forskningsdeltagarna (såsom intervjuer eller enkäter), och fältanteckningar är det material som producerats löpande under studiens gång.

Den etnografiska ansatsen baseras på strävan att förstå ett rum, sammanhang eller kultur så som det ter sig för de i sammanhanget hemmahörande. Detta ter sig dock annorlunda sett i ljuset av de digitala rum som jag har studerat. I traditionell etnografi är även den passiva observatören fysiskt närvarande och synlig i rummet – så är inte fallet i en digital miljö där det blir mer möjligt att inta en mer distanserad position som påminner om det metaforiska uttrycket ”flugan på väggen”. Etnografi i digitala miljöer rymmer således inte bara metodologiska utan också etiska dimensioner, just med tanke på den distans som så att säga finns naturligt mellan gruppmedlemmarna, men också mellan dem och mig som forskare.

Denna distans härrör delvis också från vetenskapen att själva miljön egentligen ter sig olika för olika gruppmedlemmar. De möter sannolikt inte Facebook-gruppen på samma sätt som jag, och inte heller på samma sätt som varandra. Istället kommer inlägg från gruppen inbäddade i deras eget flöde, eller så tar de del av inlägg och händelser via notiser om att nya inlägg finns. Utöver detta bör det också nämnas att det inte är möjligt att som utomstående till fullo uppfatta dynamiken i interaktioner. Med det menar jag exempelvis i vilken takt inlägg får reaktioner eller dynamiken mellan det som sker i just de grupper jag studerat, och vad som eventuellt pågår parallellt i andra digitala gemenskaper eller i den formella utbildningen. Att som forskare närma sig digitala miljöer eller gemenskaper på Facebook med etnografens blick är därför något av en utmaning – särskilt vad gäller strävan efter en slags inifrån-förståelse.

Samtidigt är det som Cocq och Johansson (2017) skriver, människor bakom Facebook-grupperna. Det är personer som i en viss tid kommit samman i dessa olika digitala sammanslutningar, tack vare att de sökt sig till en viss utbildning i en viss tid. Att med inspiration från den etnografiska forskningstraditionen försöka

ge liv åt dessa kontexter är dock angeläget trots att det innebär såväl metodologiska anpassningar som begränsningar. Inte minst som ett slags samtidshistoriskt dokument. Den digitala sfären är i hög grad förgänglig. Grupperna som studeras kan givetvis visa sig bestå och finnas kvar, men de kan likaväl avslutas och försvinna. De som har administratörsbefogenhet kan exempelvis efter eget bevåg stänga ner grupperna, och de kan även stängas ner av Facebook. Och även om Facebook är en samtida ”gigant” så finns knappast garantier för ett evigt liv.

Studiens design

Baserat på etnografins metodologiska möjligheter att på olika sätt närma sig och analytiskt gestalta sociala och kulturella kontexter har denna studie tre delar; fältarbete, intervjuer med vardera en administratör från varje Facebook-grupp samt ett frågeformulär/enkät riktad till alla studenter i de tre Facebook-grupperna. Under rubrikerna nedan beskriver jag dessa delar mer fördjupat. Inledningsvis vill jag dock nämna att fältarbetet pågick under höstterminen 2018 och vårterminen 2019. Dock ingår även det material som fanns i respektive grupp sedan starten. Detta beror på Facebooks tekniska struktur och uppbyggnad kring en tidslinje, vilket gör att tidsperioden som de facto ingår i fältarbetet varierar något mellan grupperna (vilket jag återkommer till och förtydligar nedan under rubriken *Fältarbetet*). Reflektioner efter det inledande fältarbetet låg till grund för teman som formulerades för intervjuer med grupp-administratörer vilka genomfördes i oktober 2018 med administratör för förskollärargruppen, i december 2018 med administratör för konst- och designgruppen 2018 samt februari 2019 med administratör för statsvetargruppen. Insikter som vunnits från dessa delar låg därefter till grund för de frågor som formulerades till det frågeformulär som var möjligt att besvara under perioden december 2019 till januari 2020. Sammantaget pågick det empiriska arbetet därmed från oktober 2018 till januari 2020.

Fältarbetet

Jag inledde fältstudien med att söka efter relevanta Facebook-grupper via Facebooks interna sökverktyg. Av de grupper jag fann och kontaktade via Facebooks meddelandetjänst Messenger var det de tre som kom att ingå i studien som svarade (jag kontaktade dock även en annan Facebook-grupp för förskollärarstudenter och en annan grupp för statsvetarstudenter, men av dem fick jag aldrig något svar). Antalet studenter/medlemmar i respektive grupp var 143 i förskollärargruppen, 92 i statsvetargruppen 342 i konst- och designgruppen medlemmar.

Efter att jag fått kontakt med respektive en administratör för varje grupp blev jag sedan insläppt som medlem och postade då efter samråd med administratörerna ett inlägg i respektive grupp där jag informerade om min studie och de etiska riktlinjer som reglerade min närvaro, men också övergripande om mitt forskningsintresse. Därefter bekantade jag mig med grupperna som i sin tur är strukturerade kring Facebooks fasta struktur med en tidslinje där inlägg oavsett om det är text, bild eller ett evenemang, postas och visas i kronologisk ordning (om ingen annan inställning gjorts). Alla grupper måste ha en administratör och om ingen annan utses är det den som startar gruppen som automatiskt tilldelas denna roll eller position. Facebooks olika inställningar möjliggör antingen att alla som är medlemmar själva kan göra inlägg eller så går det att ändra så att administratörsgodkännande alltid krävs innan ett inlägg publiceras på tidslinjen. Utöver att göra egna inlägg kan alla gruppmedlemmar också kommentera andras inlägg eller reagera med ikonerna tummen upp eller tummen ner, hjärta, skratt-emoji eller så kallad wow-emoji. På Facebooks hjälpcenter-forum beskrivs funktionen Grupper enligt följande:

Grupper är platser där användare kan diskutera delade intressen med gruppdeltagarna. Du kan skapa en grupp för vad du vill – din släktträff, ditt idrottslag eller din bokklubb.

För att skapa en Facebook-grupp behöver man vara inloggad med sitt Facebook-konto. Själva gruppen skapar man genom att klicka sig vidare från fliken ”Skapa”. Därifrån lotsats man vidare till en sida där det går att börja bygga upp själva gruppstrukturen; först måste man välja ett namn, sen välja så kallat sekretessalternativ (alltså om gruppen ska vara Öppen, Sluten eller Hemlig). Därefter kan man börja lägga till medlemmar för att gruppen slutligen ska kunna skapas. Först efter det är det möjligt att göra personliga inställningar kring sådan som omslagsbild, administratörsbefogenheter samt eventuellt ytterligare funktioner. Själva grunden för Facebooks gruppstruktur baseras alltså på fasta alternativ, flikar och funktioner som kan kombineras och anpassas på olika sätt beroende på gruppens behov och preferenser som sen kan fylla med olika innehåll (så länge de inte bryter mot Facebooks uppförandekod). Går man in i Facebook-gruppen via en webbsida (alltså inte från mobilapplikationen) syns dessa fasta funktioner som flikar att klicka sig in på via vänstermenyn.

Under fliken ”Om” finns information om gruppen och dess status (öppen, sluten eller hemlig). Här finns namn på gruppens administratörer (alla grupper måste ha minst en administratör, som antingen kan vara den som startat gruppen, eller en annan gruppmedlem), antal medlemmar och plats att skriva en egen presentation av gruppen, dess inriktning eller förhållningsregler. Fliken

”Diskussion” leder till de delar av tidslinjen som utgörs av rena inlägg – det vill säga sådana som inte är evenemang eller foton eftersom dessa hittas via egna flikar.

”Evenemang” är en samlingsfunktion för tillställningar av olika slag. Funktionen kan bäst beskrivas som ett slags inbjudningsverktyg där inbjudna kan trycka på en digital knapp om de avser att delta eller inte, eller ange att de bara är intresserade av evenemanget ifråga. Det som med Facebooks terminologi utgör ett evenemang kan därför vara alltifrån en informell pubbrunda till en föreläsning, studieträff eller konsert. Under fliken ”Foton” återfinns alla bilder som postats i gruppen, och i fliken ”Filer” finns möjlighet att dela och ta del av uppladdade dokument. I de tre grupper som ingår i studien har samtliga dessa avdelningar tagits i bruk, om än i olika grad och med olika innehåll och på olika vis.

Givet miljöns komposition har det inte varit möjligt för mig som forskare att förhålla mig till Facebook-gruppen som ett fysiskt rum där det händer saker som jag kan observera genom att logga in mellan vissa klockslag och dokumentera. Därför har jag istället följt Facebook-gruppens aktivitet via notiser som kommit under olika tider av dygnet. Att dokumentera dessa i form av systematiska fältanteckningar har dock varken varit möjligt, eller framstått som meningsfullt. Klockslag för inläggen finns exempelvis inbäddade i själva inlägget, och takten på inkomna gillningar har ändå varit nästintill omöjliga att följa. Av den anledningen har fältarbetet främst bestått av närvaro på respektive grupps tidslinje, som jag systematiskt gått igenom på sätt som kan liknas vid intervjutranskription.

Inledningsvis laborerade jag dock med tillvägagångssätt som skärmdumpar eller skärminspelning av olika skeenden. Då båda dessa tillvägagångssätt snabbt visade sig vara alltför otympliga, exempelvis genom att de bedömdes kunna generera ett svåröverblickbart, snarare än användbart material, utgör dessa enbart arbetsmaterial. Efter att ha följt de tre grupperna under nästan ett läsår blev istället de systematiska och återkommande genomgångarna av gruppernas tidslinjer en form av analytisk akt som utgjorde grund för det etnografiska skrivandet.

Intervjuerna

De intervjuer jag genomförde med de tre gruppadministratörerna har formen semistrukturerade och samtalsliknande. Konkret innebär det att intervjuerna strukturerades kring teman hellre än fasta frågor (Bryman, 2018). Dessa samtalsteman formulerade jag under det inledande fältarbetet då jag blev varse att viss kunskap om gruppernas inplacering, historik och organisation behövdes för att jag bättre skulle kunna tolka och förstå det som ägde rum. Av den anledningen strukturerade jag samtalsintervjuerna kring följande specifika teman:

- Gruppens historia och inplacering; hur och varför startades gruppen, hur förhåller den sig till eventuellt andra digitala gemenskaper (inklusive lärosätets plattform)?
- Facebook-gruppens funktion i relation till utbildningen; vad används gruppen till, vad är det bästa/sämsta med gruppen?
- Administratörsrollen; vad innebär administratörsrollen mer konkret, hur kommer det sig att just du blev administratör?

Utöver det ställde jag samma avslutande fråga till alla tre administratörer, om de hade något att tillägga som inte kommit fram i samtalet hittills.

Samtliga intervjuer genomfördes som fysiskt möte, på en plats som respektive gruppadministratör själv valde. All kontakt skedde dessförinnan, och även efter, via Facebooks meddelandetjänst Messenger. Sofia från konst- och designgruppen föreslog att vi skulle träffas på kaféet i byggnaden där konst- och designutbildningarna har sin hemvist. Elin från förskollärargruppen bokade istället ett grupprum på lärosätet. Viktor från statsvetargruppen tyckte dock hellre att jag skulle föreslå en plats, och jag valde då ett café i närheten av lärosätet. Observera att gruppadministratörernas namn är fingerade av etiska skäl. Inspelningarna och transkriptionerna förvaras likaledes av etiska skäl på en lösenordskyddad hårddisk. Efter transkriberingen har den ordagranna utskriften bearbetats, för att anpassas till skriftspråk, på så vis att talspråklig ordföljd ibland justerats för att underlätta läsning – något som även inbegriper tillägg av skiljetecken. Den språkliga bearbetningen rymmer också en etisk dimension genom att vissa lärosätesspecifika ord och uttryck justerats till mer neutrala synonymer. Det gäller exempelvis lokala benämningar på lärosätets digitala plattformar vilka genomgående benämns som ”studentplattform”, och specifika namn på studentkårerna som istället genomgående benämns som ”studentkåren”

De cirka halvtimmeslånga intervjuerna genomfördes med vardera en administratör från respektive grupp (i förskollärargruppen tog samtalet 34 minuter, i statsvetargruppen 32 minuter och konst- och designgruppen 40 minuter). Intervjuerna genomfördes som sagt under hösten/vintern 2018-19; med förskolläraradministratör i mitten av oktober 2018 (10 oktober), med konst- och designadministratör i början av december 2018 (10 december), och med statsvetaradministratör i början av februari 2019 (7 februari).

Enkäten

För att studenterna som befolkar Facebook-grupperna också skulle få möjlighet att komma till tals konstruerade jag i programmet Sunet Survey ett frågeformulär,

en slags kvalitativ enkät, som jag distribuerade med en länk inbäddad i ett inlägg till respektive grupp (alltså en så kallad webbenkät). Frågorna formulerades med avstamp i de preliminära observationer och möjliga analytiska ingångar som vid den tidpunkten hade framträtt genom fältarbetet och i intervjuerna. Totalt bestod denna enkät av 18 frågor som handlade om Facebook-gruppens inplacering i den digitala studievardagen, hur omfattande dessa digitala engagemang uppfattades av studenterna, om motiv till Facebook-engagemanget, om gruppernas relation till lärosätet och därtill om smakmässiga preferenser kopplat till användning av emoji, gifs och memer (alltså olika slags digitala bildmaterial), samt bakgrundsinformation om ålder, bakgrund, och eventuell erfarenhet av andra digitala engagemang. Enkäten avslutades med en fråga där till var möjligt att formulera sig i fritext kring eventuellt övriga reflektioner kring tematiken.

Enkäten distribuerades med en länk via Facebook-gruppernas flöden och var möjlig att svara på mellan den 15 december 2019 och 31 januari 2020. Eftersom jag under perioden noterade att så få svar kom in gjorde jag påminnelser vid två tillfällen. Totalt inkom ändå bara 42 svar, av totalt 577 möjliga, vilket ger en total svarsfrekvens på cirka sju procent. Av förskollärarstudenterna var det totalt 24 av 143 som svarade, vilket innebär cirka 18 procent svarsfrekvens i den gruppen. Av statsvetarstudenterna var det totalt 13 av 92 som svarade, vilket innebär cirka 14 procent svarsfrekvens, och i konst- och designgruppen svarade bara 5 av 342, alltså cirka 1,5 procent. Här blir det dock viktigt att betona att antalet medlemmar i grupperna per automatik inte säger något om hur många som de facto var aktiva och inloggade under denna period. Eftersom svarsfrekvensen var så låg används svaren från enkäten främst för att förtydliga eller illustrera analytiska fynd eller poänger.

Utfallet av enkäten kan delvis diskuteras i relation till metodologiska begränsningar, avvägningar och forskningsmetoder i det digitala. Det visade sig nämligen att de studenter som uppgav sig komma från arbetarhem i högre grad var benägna att svara. Bland förskollärarna uppgav 23 av 24 av de som svarade att de kommer från arbetarhem (dock två i kombination arbetarhem/tjänstemannahem och arbetarhem/jordbrukarhem), en svarande uppgav jordbrukarhem. Bland de statsvetarstudenter som svarade var den sociala bakgrunden mer blandad; 4 uppgav att de kommer från tjänstemannahem, 4 från arbetarhem, 1 angav företagarhus, 1 angav arbetarhem/tjänstemannahem, 1 angav jordbrukarhem/tjänstemannahem, 1 arbetarhem/jordbrukarhem och 1 arbetarhem/företagarhus. Bland de fem studenter som svarade på enkäten i konst och designgruppen var fördelningen följande; 2 uppgav arbetarhem, 1 uppgav företagarhus, 1 uppgav företagarhus/arbetarhem och 1 arbetarhem/tjänstemannahem. Även om förskollärargruppens sammansättning

bekräftar den bild som ges av kartläggningar så är andelen svar från de två övriga utbildningskontexterna alltför magert för att kunna dra några vidare slutsatser. Avslutningsvis vill jag även påpeka att utfallet och användningen av enkäten i avhandlingen möjligen hade blivit annorlunda om jag hade formulerat tydligare och mer teoretiskt färgade frågor. Vid den tidpunkt som frågorna skickades ut var studiens teoretiska ramverk nämligen inte fullt utvecklat, och jag hade ännu inte satt ner foten teoretiskt. Det är inte oväsentligt att nämna eftersom det får till följd att studenternas egna röster inte kommer till tals i den empiriska omfattning som jag hade planerat och hoppats att de skulle göra.

Urval och avgränsningar

Det empiriska urvalet kan beskrivas som ändamålsenligt (Denscombe, 2017) på så vis att de grupper som ingår i studien valts utifrån att de är aktiva slutna Facebook-grupper organiserade av studenter i tre olika högre utbildningskontexter; professionsutbildning, kandidatprogram i ett universitetsämne samt konstnärlig utbildning. Urvalet baseras utöver det också på att utbildningarna övergripande befolkas av studenter med olika socialt ursprung. Detta tillsammans med aspekter av tillträde ledde till att det blev just ett förskollärarprogram, statsvetarprogram och samlade konst- och designutbildningar som kom att ingå i studien.

Grupperna hittade jag till via sökningar på Facebook med orden ”förskollärarprogrammet” och ”statsvetenskap” för de två utbildningskontexterna. Jag kontaktade först en annan förskollärargrupp innan den som slutligen kom att ingå i studien. Då jag inte fick något svar från gruppadministratörerna till den första gruppen gick jag vidare i träfflistan och kontaktade nästa grupp som hörde till ett annat lärosäte. Detsamma gäller statsvetargruppen som ingår i studien, som också var den andra grupp jag kontaktade. Båda dessa grupper är från olika lärosäten, men konst- och designgruppen här till samma lärosäte som statsvetargruppen. Eftersom sökning på ”kandidatprogram konst” inte gav några träffar sökte jag istället med sökord hörande till specifika konstnärliga fakulteter/lärosäten varav jag fann en grupp som startat vid ungefär samma tid. Denna är dock en grupp för studenter med olika utbildningsinriktningar såsom konst, konsthantverk och design. Samtliga tre grupper startades under kalenderåret 2017. Statsvetargruppen och konst- och designgruppen hör till samma lärosäte, medan förskollärargruppen hör till ett annat. Båda lärosätena är universitet och kan inplaceras på en uppskattad medelposition i den svenska lärosäteshierarkin. Med det menar jag att de varken hör till någon av de äldsta universiteten i Sverige (Lund eller Uppsala) men inte

heller utgörs av någon av de mest nybildade (exempelvis Malmö eller Karlstad). Facebook-grupperna uppfyller därtill följande specifika urvalskriterier:

- Det är en sluten grupp (det vill säga att gruppen är sökbar men kräver förfrågan för att bli ansluten och kunna ta del av innehållet)
- Gruppen är organiserad av studenterna och inte av lärosätet
- Gruppen hör till en pågående utbildning

Att det blev just de tre grupper som det blev som ingår i studien beror inte bara på mina urvalskriterier utan också på aspekter av tillträde och att administratörerna för dessa tre grupper svarade på det meddelande jag skickade till dem. I alla tre grupperna fanns fler än en administratör, och i alla tre fall var det bara en av dem som svarade.

Ett par avgränsningar som bör uppmärksammas är framförallt att de metoder som använts för att producera avhandlingens empiriska material inte tar i beaktande att Facebook-flödet egentligen till sin natur i hög grad är personligt. Det innebär att inlägg som postats i Facebook-grupperna för olika deltagare för dem framstår som på olika vis inbäddade i deras egna personliga Facebook-flöden. Det ger en viss kontext till inläggen som jag som forskare i detta sammanhang inte tar hänsyn till. Istället baseras mitt analytiska fokus på hur de inlägg som utgör grupperna sammantaget förstås forma dem på olika vis. Fokus riktas heller inte mot enskilda studenter, och jag gör således inga analytiska poänger av vilka det är som är mer eller mindre aktiva i respektive grupp, och inte heller knyter jag specifika inlägg till enskilda studenter. Analytiskt hanterar jag dem också utifrån generella och tidigare kunskaper om vilka studenterna på dessa utbildningar är. Hade enkäten givit ett större underlag hade det dock varit möjligt att uttala mig om de tre gruppernas specifika sammansättning. Studien är därtill kvalitativ till sin karaktär, vilket får betydelse för generaliserbarheten i slutsatserna.

Om de tre Facebook-grupperna

Facebook-gruppen för förskollärarstudenter är den första jag får kontakt med när jag söker efter Facebook-grupper till studien. Tillträde till gruppen får jag i början av höstterminen 2018, efter kontakt med Elin som är en av gruppens fyra administratörer. Gruppen har ett beskrivande namn som gör den lätt att hitta via Facebooks interna sökfunktion, och i gruppinformationerna framgår att det är en av studenterna som startat gruppen på eget initiativ. Utöver mig är antalet gruppmedlemmar 143, och gruppens inställningar visar att gruppen är Privat

och Synlig, vilket betyder att den ställts in att vara sökbar men ändå stängd för alla som inte är medlemmar.

Den del av gruppen som ingår i studien är tidsperioden som tar sin början vid gruppens start i mitten av juli 2017 fram till och med slutet av vårterminen 2019 då det sista inlägget postas i mitten av juni. Det består av en hälsning från en av studenterna som precis sett att senaste betyget kommit in på Ladok. Tidsperioden rymmer totalt 493 inlägg, 62 bilder, 27 filer och 12 evenemang.

Också till statsvetargruppen hittar jag som sagt via Facebooks interna sökfunktion, och precis som förskollärargruppen har också denna grupp ett beskrivande namn som gör den lätt att hitta. Gruppen har två administratörer, men den jag får kontakt med är Viktor som precis som Elin i förskollärargruppen svarar på mitt meddelande. Det finns ingen publicerad beskrivning av gruppen, men av tidslinjen framgår att det är representanter för studentkåren som startat den i maj 2017, även om studenterna som gruppen är för skulle börja först till hösten. Antalet medlemmar är, utöver mig, 92 och gruppens inställningar visar att den, precis som förskollärargruppen är Privat och Synlig.

Den del av gruppen som ingår i studien är den tidsperiod som tar sin början vid gruppens start i maj 2017 och som pågår fram till och med slutet av vårterminen 2019 då det sista inlägget postas i mitten av juni. Det är ett tips om möjligheten att söka volontärbete på ett flyktingläger i medelhavsregionen under sommaren. Tidsperioden rymmer totalt 369 inlägg, 116 bilder, 11 filer och 53 evenemang.

Precis som till de tidigare två grupperna skriver jag ett meddelande till konst- och designgruppens två administratörer. Sofia är den som svarar, och efter att vi haft kontakt går jag med i gruppen. Till skillnad från de två tidigare grupperna skickas jag dock vidare till en fråga som måste besvaras först, innan jag kan skicka vidare min ansökan. Sofia förvarnade mig om det, och föreslog att jag bara skulle skriva ”forskning” som svar.

Gruppen har precis som de två andra ett beskrivande namn. Dock hittar jag inte till gruppen genom att söka efter specifika utbildningsinriktningar utan på en specifik konstnärlig fakultet. Gruppens namn är också beskrivande, och antalet medlemmar är utöver mig 342. Gruppens inställningar visar att den, precis som de övriga två är Privat och Synlig. Av beskrivningen som finns i informationsrutan framgår att det finns en rad olika mål och förhållningsregler relaterade till gruppen, men texten ger ingen fingervisning om vem som faktiskt startat den.

Den del av gruppen som ingår i studien är den tidsperiod som tar sin början vid gruppens start i februari 2017 till och med slutet av vårterminen 2019 då det sista inlägget postas i slutet av maj. Det är ett inlägg som innehåller ett tips på en

workshop att anmäla sig till om kopplingen mellan design och teori. Totalt rymmer tidsperioden totalt 267 inlägg, 71 bilder, 4 filer och 51 evenemang.

Sammanfattning

De tre grupperna har alla samma inställning; Privat och Synlig. Två av dem, förskollärargruppen och konst- och designgruppen, har beskrivande informationstexter som syns även för dem som ännu inte är medlemmar. I förskollärargruppen är texten bara en kort avsiktsförklaring att ambitionen med gruppen är att vara en slags knutpunkt för studenter som läser till förskollärare på lärosätet just den terminen. I konst- och designgruppen är beskrivningen betydligt mer utförlig, och innehåller bland annat en uppmaning att som gruppmedlem och student verka för en inkluderande stämning, samt information om att administratörerna och lärosätet inte ansvarar för det som skrivs i gruppen.

De tre grupperna är olika stora, både till medlemsantal och omfång i övrigt. Medan konst- och designgruppen med sina 342 gruppmedlemmar är störst till antalet, är förskollärargruppen störst till omfånget med nästan 500 inlägg. Det kan jämföras med konst- och designgruppen som bara har drygt hälften så många inlägg, cirka 270, och statsvetargruppen som har cirka 370 inlägg. Å andra sidan har statsvetargruppen högst medeltal när det gäller antal inlägg i relation till antal medlemmar. För dem är medeltalet 4 inlägg per person, jämfört med förskollärargruppens drygt 3,5.

Statsvetargruppen har flest uppladdade bilder, men många av dem hänger ihop i bildserier bestående av fotograferade anteckningar och exempeltentor. Förskollärargruppen har flest filer, och där de flesta utgörs av litteratur och annat kursmaterial. Statsvetargruppen och konst- och designgruppen har båda runt 50 evenemang som hör till grupperna, vilket kan jämföras med förskollärargruppens tolv evenemang som med bara ett undantag därtill är knutna till studentkåren.

Analysmetod

För att analysera det empiriska materialet har jag hämtat inspiration från den etnologiska kulturanalys som i en svensk kontext framförallt formuleras av Billy Ehn och Orvar Löfgren (1982/2001; Löfgren & Ehn, 2012). Mer än bara en specifik analytisk verktygslåda innefattar dock kulturanalys framförallt särskilda sätt att närma sig ett visst empiriskt material för att, i likhet med den etnografiska strävan, bygga upp en tolkning av hur en viss kultur hänger ihop. Det handlar med andra ord om specifika sätt att tolka vad det är som utgör meningsbärande praktiker i de avgränsade sammanhangen (se Fornäs, 2012). Övergripande handlar

det om att blottlägga strukturer genom närstudier av förgivettagna vardagligheter. Följande citat ger en bild av kulturanalysens förtjänster, och pekar också på hur det är ett analytiskt angreppssätt snarare än en konkret metod, som gör det möjligt att närma sig en viss miljö som ett avgränsat rum, alldeles oavsett vad det rummet har för form:

För människor som rör sig i en fysisk miljö, ett stycke bondelandskap eller en asfaltsdjungel får omgivningen en kulturell form, med föreställningar om vackert och fult, nyttigt och onyttigt, dramatiskt och enformigt. Platsen förmedlar kanske trygg hemkänsla eller klaustrofobisk instängdhet. Landskapet har även ene historia, upptrampade stigar av minnen dofter, myter och namn, som ofta framkallar dubbelexponeringar. (Ehn & Löfgren, 1982/2001, s. 97)

I sammanhanget vill jag därför poängtera hur det att som forskare röra sig i en digital miljö inte nödvändigtvis är väsensskilt jämfört med ett fysiskt dito. Kulturanalys handlar därtill om att sträva mot ett slags dokumentärt och deskriptivt beskrivande som också lyfts fram av Williams (1964) som ett av de sätt man kan analysera kultur på. Det handlar dock inte enbart om att teckna en bild, utan om att genom verkligt täta beskrivningar söka fånga pågående och samtida förändring i en viss kontext som har sin egen historiska förankring.

Utöver att anamma ett visst sätt att närma sig kultur, som ligger nära den etnografiska traditionen har jag även konkret använt mig av de analytiska steg som Ehn och Löfgren (1982/2001) skriver fram som perspektivering, kontrastering, dramatisering och homologisering. Dessa möjliggör att på olika vis analytiskt laborera med empirin, för att därigenom kunna uppmärksamma hur exempelvis olika uppfattningar eller föreställningar är disponerade i det specifika sammanhanget. De kulturanalytiska stegen tydliggör å ena sidan en viss systematik i analysarbetet, men visar också hur analys är en i hög grad intellektuell och, som Ehn och Löfgren kallar det, lekfull process. Som analysmetod är kulturanalysen alltså inte styrd av fasta regler eller analysmodeller – snarare framstår den som ett sätt att närma sig olika sammanhang med känslighet för det specifika i och för den kultur som framträder där. Det är en intellektuell process som är avhängig forskarens egna associationer och förkunskaper.

Perspektivering är i Ehn och Löfgrens framställning det första av fyra analyssteg, som innebär att som forskare söka distansera sig från och förfrämliga det vardagliga och invanda för att möjliggöra för tolkning och att kunna se empirin som något (Ehn och Löfgren, 1982/2001). Specifikt innebär det att som forskare också vända blicken mot sina egna förutfattade meningar, vilket gör att analyssteget perspektivering liknar en självreflexiv hållning. I kulturanalysen skrivs denna dimension av forskningsprocessen dock fram som en del av själva

analysarbetet, snarare än som en parallell process. För mig innebär perspektivering i förhållande till materialet att jag periodvis under avhandlingsarbetet intagit ett mer distanserat förhållningssätt till mitt eget Facebook-användande. Jag har gjort färre egna inlägg och även loggat in mindre än vanligt, vilket bidragit till att jag bättre kunnat uppmärksamma den specifika socialitet som är möjlig i de Facebook-grupper jag studerat. Bengtsson (2014) diskuterar liknande detta som en del i den digitala etnografins ”resa från”. Även mötet med studenter i rollen som universitetslärare har jag distanserat mig från, och doktorandtiden har i hög grad inneburit ett naturligt avbrott från detta som annars varit min vardag (då specifikt i egenskap av universitetslärare i förskollärarytbildning, dock på ett annat lärosäte än den utbildning som ingår i studien).

Efter perspektivering följer *kontrastering*. Det innebär att pröva möjliga analyser mot och genom diverse kontraster eller möjliga motsatser för att på så vis tydligare kunna urskilja vad som är det särskiljande i sammanhanget. Studiens design, med tre olika grupper i fokus, skapar en sådan kontrast, och den fasta struktur som Facebook har gör det möjligt att uppmärksamma skillnaderna i hur olika studentgrupper tar Facebooks gruppverktyg i bruk. Det handlar inte om att söka efter dramatiska skillnader, men genom att anamma kontrastering som förhållningssätt i analysarbetet blir det möjligt att uppmärksamma även små nyanser i den kultur som formeras i Facebook-grupperna.

Nästa steg benämns *dramatisering* vilket handlar om att inta det Ehn och Löfgren kallar för ett lekfullt förhållningssätt till empirin. Denna lekfullhet handlar om att arbeta med materialet genom att föreställa sig vad som vore det otänkbara i ett visst sammanhang, eller i mitt fall hur ett visst skeende som tycks självklart i den ena gruppen framstår om man istället hade placerat in det i någon av de andra grupperna. Detta sätt att laborera med materialet möjliggör dels att upptäcka något visst i de specifika händelserna men även kring hur gruppen så att säga är färgad av den specifika kulturen.

Homologisering handlar om att pröva om analysen håller genom att uppmärksamma om slutsatsen gäller för flera dimensioner i det studerade sammanhanget. Här ingår också att pröva slutsatserna genom en självkritisk hållning som kan tyckas självklar, men som ändå rymmer i fråga: Håller slutsatserna? Detta analyssteg är det slutliga som pågår till dess att avhandlingens slutsatser slutligen formulerats.

Utöver de fyra analysstegen pekar Ehn och Löfgren också ut specifika dimensioner av sammanhang att uppmärksamma i analys. En sådan dimension är begivenheter. I Facebook-gruppernas vardagliga rytm skulle en begivenhet med andra ord kunna vara de tillfällen eller trådar med mer intensiva eller omfattande reaktioner och kommentarer än vanligt, men också de evenemang utanför

utbildningen som gruppmedlemmarna/studenterna delar, skapar och bjuder in varandra till. Att uppmärksamma riter och symboler som är signifikanta är också en del av analysarbetet. Likaså den vägledande frågan om vad det är som gör att i detta fallet Facebook blir meningsfullt. Därtill möjliggörs att rikta fokus mot hur olika ting tillmäts ett visst värde och hur detta kan förändras över tid. Att uppmärksamma skillnader och motsättningar ses som viktigt för det lekfulla analytiska arbetet. Här bildar de olika studieinriktningarna en sådan kontrast som gör det möjligt att skilja formen från dess innehåll. Med exemplet stadslivet belyses hur staden i sig självt fungerar som en ständig inskolning i det urbana livet. Mötet mellan klasser är tydligt genom att vissa känner sig mer bekväma och avslappnade på en viss plats, jämfört med andra som inte har den platsen som sin hemmaplan. Medier säger oss mycket om kulturen, och media används inte alltid på det avsedda sättet, utan kommer sig av något annat. Det centrala är dock inte tekniken, utan istället går det att tala om kulturell teknologi. Människor tar teknik och teknologi i bruk och det intressanta att studera är hur den vävs in i olika sammanhang, här i tre högre utbildningskontexter.

Ett kulturanalytiskt tillvägagångssätt

I analysarbetet har jag närmat mig gruppernas tidslinje, dels utifrån varje grupp för sig, men också genom att kontrastera material från de olika grupperna i relation till varandra. Utgångspunkten i detta arbete har framförallt varit Facebooks fasta struktur, och hur de tre grupperna på olika vis byggts upp runt den – eller annorlunda uttryckt; hur de tre studentgrupperna tagit Facebook-gruppen i bruk. Tentativa resultat från det inledande fältarbetet låg till grund för de samtaltsteman jag tog fram för intervjuerna. Efter intervjuerna med de tre administratörerna bearbetade jag intervjumaterialet analytiskt genom transkribering och därefter har jag flera gånger läst igenom materialet i sin helhet. Genom att ställa de olika administratörernas utsagor i relation till varandras, men även tillsammans med genomgång av materialet från grupperna har olika dimensioner i respektive grupp blivit mer tydligt. Tentativa resultat från fältarbetet och intervjuerna låg till grund för formulerande av enkätfrågorna, vars svar jag analyserat på liknande sätt som övriga delar av materialet, med genomläsningar och jämförelser.

På grund av Facebooks struktur har jag haft tillgång till arkivmaterial, alltså det som fanns i grupperna redan då jag fick tillträde, under lång tid. Det har på ett annat sätt möjliggjort att närmast gå tillbaka i tiden, vilket inte hade varit möjligt med ett motsvarande tillvägagångssätt i en fysisk miljö. Under hela fältarbetet har jag kunnat återvända till gruppernas historik och olika inlägg och händelser via

tidslinjen på ett sätt som kan liknas vid återläsning av transkriberat intervjumaterial. Här är det istället själva grupperna som jag har ”läst” igenom flera gånger.

Den kulturanalytiska ansatsens fokus på kontrastering och dramatisering har sedan gjort det möjligt för mig att laborera med materialet och göra jämförelser mellan grupperna i en analysprocess som också inbegripit att jag själv i viss mån distanserat mig från framförallt mitt eget Facebook-användande för att bättre kunna förfrämliga det vardagliga som jag annars är en del av, om än i andra forum jämfört med de tre studentgrupperna. Genom denna typ av genomläsningar av intervjumaterialet och gruppernas tidslinje har analytiskt signifikanta teman blivit tydliga.

Den kulturanalytiska ansatsen har bidragit till att jag har kunnat uppmärksamma dimensioner av den studentkultur som formeras på Facebook eftersom själva ansatsen pekar ut sådant som kan vara signifikant att analytiskt uppehålla sig vid. Konkret har det varit sådant som Facebook-gruppernas estetik, språklig ton, social stämning och olika slags begivenheter som både bryter av och är en del av den vardagliga lunken – det handlar alltså om mer ovanliga händelser, men också det som framträder som signifikant genom att det återkommer eller uppmärksammas med reaktioner och även frånvaro av reaktioner. Det mediekritiska perspektiv som tidigare skrivits fram ger därefter riktning åt analysen, och möjliggör att inte bara förfrämliga det vardagliga för mig som forskare utan också att sätta studenters Facebook-användande i en samhällelig kontext. De bourdieuska kultur- och utbildningssociologiska begreppen har därtill gjort det möjligt att analytiskt rikta fokus mot den generella digitala studentkultur som formeras på Facebook, framförallt med hjälp av kapitalbegreppet. Därtill möjliggörs att analytiskt adressera de skillnader som finns i grupperna avseende distinktioner, smak och preferenser, vilket tydliggörs med en analytisk diskussion som blir möjlig genom begreppet habitus.

Etiska överväganden

Jag har i några stycken redan snuddat vid olika etiska överväganden som aktualiserats i arbetet med studien. I detta avsnitt vill jag dock avslutningsvis förtydliga att jag genom arbetet förhållit mig till de forskningsetiska direktiv om information, samtycke, nyttjande och konfidentialitet som stipuleras av Vetenskapsrådet (2002). Genom Facebook-inlägg i respektive grupp har jag informerat om min närvaro, om mitt forskningsintresse och om möjligheten att välja att inte delta. I enkäten har jag påmint om detta och i båda sammanhangen har jag informerat om att materialet som jag samlar in ska användas i forskningssyfte. Jag har fingerat namn, och citerar inte direkta inlägg för att inte

bidra till att röja konfidentialiteten. Materialet förvaras därtill på en lösenordskyddad hårddisk.

Utöver dessa formella krav väcker etnografisk forskning på Facebook även vissa särskilda etiska frågor. Som jag tidigare resonerat kring, handlar ett av dessa ställningstaganden om information och samtycke. Andra frågor är mer relaterade till forskarrollen, exempelvis eftersom man som forskare i en Facebook-grupp inte per automatik är lika synlig för de som deltar i studien jämfört med motsvarande tillvägagångssätt i en fysisk miljö. Därtill rör det sig i denna studie om ett stort antal gruppmedlemmar, vilket gör det i princip omöjligt att inom arbetets ram ta reda på om alla som är medlemmar i gruppen verkligen är aktiva och regelbundet inloggade, därtill etablera kontakt och sedan inhämta aktivt samtycke. Dessa omständigheter rymmer därför etiska dimensioner och avvägningar som i viss mån är specifika för just internet- och Facebook-forskning. För att hantera detta, specifikt i relation till de forskningsetiska direktiven kring samtycke och information, har jag följt det tillvägagångssätt som använts i tidigare studier av Facebook-grupper (Bergviken Rensfeldt, Hillman & Selwyn, 2018; Coughlan & Perryman, 2015; Hanell, 2018). I dessa framgår hur flera forskare före mig också informerat om forskningen via den så kallade tidslinjen på Facebook. Bergviken Rensfeldt med flera (2018) gjorde detta med ett så kallat ”fastnålat” inlägg. Jag har dock valt att informera om studien och min närvaro i form av ett Facebook-inlägg på tidslinjen, som jag inledningsvis med några dagars mellanrum postade två gånger i respektive grupp. Avvägningen har jag gjort mot bakgrund av tidigare erfarenhet av Facebook-grupper som gör gällande att dessa inte främst besöks som en hemsida som man klickar sig in på. Istället är det via tidslinjen och olika notiser som Facebook-gruppinnehåll vanligen dyker upp i det personliga flödet. Utifrån det har jag bedömt att ett inlägg torde vara ett bra sätt att nå ut till så många av gruppmedlemmarna som möjligt. I samband med länk till den enkät jag skickade ut påminde jag därtill på nytt om min närvaro i formen av ytterligare Facebook-inlägg. I samtliga dessa inlägg delgav jag mina kontaktuppgifter.

Valet att i fältarbetet rikta fokus mot grupperna snarare än enskilda studenter är inte bara ett metodologiskt övervägande, det är också delvis ett forskningsetiskt ställningstagande. Specifikt innebär det att jag i viss mån kommer runt det etiskt mer svårhanterliga det innebär att fördjupat analysera enskilda gruppmedlemmars inlägg. Ett sådant tillvägagångssätt hade krävt ett mer explicit samtycke från alla som deltar. Med den design jag valt möjliggörs istället att fokusera på olika händelseförlopp och inlägg, men dessa knyts inte till enskilda studenter och länkas inte heller samman med enskildas eventuellt andra poster. Dock med undantag för administratörerna som har en mer synlig och i sammanhanget formaliserad position, och vars informerade samtycke jag också kunnat inhämta. För att inte

riskera att inläggen går att söka upp så är citat hämtade från grupperna språkligt något modifierade. Konkret innebär det att jag till exempel har ändrat något i ordföljden, sammanfattat längre resonemang eller ersatt vissa specifika uttryck med snarlika formuleringar. Av samma skäl används genomgående också en enhetlig terminologi till studentrelaterade företeelser som jag tidigare nämnde. När det inte varit möjligt eller bedömts som meningsfullt att göra en sådan omskrivning har jag i något enstaka fall istället markerat ett uteblivet ord med "X". Beträffande intervjuerna så rymmer även genomförandet av dem vissa etiska och kanske även metodologiska dimensioner, inte minst eftersom själva intervjusituationen innebär ett slags överträdande av gränsen för det digitala. Med tanke på de erfarenheter jag själv gjort i och med pandemin hade videomötesformatet möjligen lämpat sig forskningsetiskt bättre i relation till den digitala kontexten.

Summering och reflektioner

Att jag valt en etnografiskt inspirerad ansats kom sig i hög grad av de inledande fokusgruppsamtal jag hade med några studenter om deras syn på förekomsten och användningen av Facebook i sin utbildning. Området hade länge intresserat mig. Mest eftersom de studenter jag själv hade mött då jag undervisat i förskolläraryrket då och då refererade till att de exempelvis hade hört eller läst något visst på Facebook, och som de undrade över. Genom fokusgruppsamtalen förstod jag dock att det krävdes ett annat slags närmande till Facebook än vad intervjuer eller enkäter hade kunnat möjliggöra. Detta för att empiriskt kunna fånga och ringa in det fenomen som jag var mest intresserad av. Med tanke på den distans som Facebook-grupperna ändå har i relation till mig som forskare (eller kanske omvänt; den distans som jag har till grupperna) går förankringen i den etnografiska traditionen förstås att diskutera. Bland annat eftersom Facebook-grupperna i hög grad tar form runt ett personligt flöde för respektive Facebook-användande student. Därmed ter sig grupperna förmodligen på en rad olika vis beroende på omgärdande inlägg. Samtidigt innebär etnografiska studier genomförda i andra miljöer också att som forskare avgränsa ett forskningsbart "rum". Att enbart studera det digitala i en utbildningskontext som också rymmer andra delar innebär således att jag som utomstående inte till fullo kan uppfatta de sammanhang i vilka vissa inlägg görs. Att studera tre sådana jämförbara miljöer tror jag dock gör det möjligt att trots allt nå närmre i den etnografiska strävan, jämfört med om jag exempelvis enbart hade uppehållit mig vid ett av dem. Den etnografiska strävan efter ett slags närmande till dessa digitala miljöer framstår därmed som ett meningsfullt potentiellt forskningsbidrag. Samtidigt går det i strävan efter närhet aldrig att nå hela vägen, oavsett hur miljön

eller studien är konstituerad. Distans är tvärtom nödvändigt för tolkning och analys.

Studiens design baserades inledningsvis på ansatsen att uppmärksamma det som förenade olika utbildningars Facebook-grupper, snarare än att ta fasta på vad som skilde dem åt. När jag empiriskt blev varse att grupperna visade större komplexitet än så, behövdes teorier för att kunna uppmärksamma, analysera och tolka dessa uppkomna skillnader, och som samtidigt möjliggjorde att hålla fast vid intresset för det gemensamma. Hade jag från början designat studien med avstamp i Bourdieu-traditionen hade jag med andra ord kunnat göra tydligare urval och även formulerat i sammanhanget tydligare frågor i intervjuer och enkät. Nu var det istället med ett relativt öppet pedagogiskt forskarsinne som jag närmade mig fenomenet Facebook i högre utbildning.

Etnografi är en tidsmässigt utsträckt forskningsprocess och formen för denna avhandling – en monografi – innebär likaså att själva skrivprocessen är tidsmässigt utsträckt. Det innebär att jag också haft tid att bli uppmärksam på dimensioner i avhandlingsarbetet som är resultatet av mina senare insikter, snarare än de kunskaper jag hade då jag valde vissa tillvägagångssätt. En sådan konkret insikt rör den etnografiska distansen och strävan efter att som forskare närma mig och ge liv åt de digitala miljöer som framstår som centrala men ändå för utomstående något undanskymda delar av den samtida högre utbildningserfarenheten. Samtidigt är de Facebook-grupper som jag studerat tämligen stumma ytor för mig som utomstående. Det beror på studiens design, men bör nämnas eftersom det innebär att det etnografiska skrivandet och analysarbetet i hög grad har handlat om att med text ”ge liv” åt skeenden som på grund av den digitala miljöns art emellanåt kan te sig tämligen icke-dynamiska. Trots att den färdiga etnografen i vissa delar har en deskriptiv karaktär så vill jag dock betona att just det, enligt min bedömning, ändå utgör ett forskningsbidrag.

Facebook som första anhalt i högre utbildning

Detta första resultatkapitel handlar om hur den digitala studentkultur som inledningsvis formeras i de tre Facebook-grupperna växer fram i skärningspunkten mellan olika värden och i förhållande till särskilda handlingsmöjligheter som av studentgrupperna verkar uppfattas som i sammanhanget självklara, naturliga och givna. Facebook-grupperna förstås på så vis som uttryck och arena för sociala och kulturella strategier som formeras på olika vis beroende på studenternas olika sociala positioner, och i relation till det som i avhandlingens utgångspunkter formulerats som ett digitalt kulturtillstånd. Utöver dessa analytiska ingångar kan kapitlet med fördel också läsas som en första empirisk introduktion till hur den digitala studentkulturen etableras.

Kapitlet är disponerat enligt följande; först riktas fokus mot hur de tre grupperna startas och växer fram. Efter det är det Facebook-gruppernas prägel av väntrum mellan antagning och terminsstart som fokuseras, såväl som gruppernas relation till respektive studentkår. I kapitlets sista del fokuseras positionen Facebook-gruppadministratör. Sammantaget gestaltas genom dessa teman hur Facebook-grupperna fungerar som en första anhalt i studenternas möte med högre utbildning.

Att skapa och etablera en Facebook-grupp

När jag först träder in i Facebook-grupperna så finns de redan. Det jag först möter kan med inspiration från netnografin således beskrivas som arkivmaterial (Kozinets, 2019), vilket innebär att det är via tidslinjens historik som jag kan gå tillbaka till gruppernas början för att i efterhand ta del av hur de startas och växer fram. Genom resan längs tidslinjerna för respektive grupp får jag veta att alla tre grupper startades av studenter. Det framgår även redan då att grupperna efter etableringen tycks ha vuxit fram på olika vis, men samtidigt tydligt inom ramen för Facebooks fasta gruppstruktur. Med det menar jag att de studenter som i efterhand ansluter till den digitala gemenskapen blir gruppmedlemmar med Facebooks terminologi, att deras kommunikation blir inlägg på den hela tiden framväxande tidslinjen och bilder och annat som laddats upp sparas i gruppens digitala arkiv.

Sammantaget verkar alltså dessa digitala funktioner tillsammans med den specifika utbildningskontexten konstituerande för den digitala miljön. Dock fylls grupperna med olika slags innehåll, och genom det formeras senare en viss stämning och kultur.

De tre grupperna tar form

Det allra första ställningstagandet som är centralt i gruppernas formering är förstås det att de överhuvudtaget startas. Tidsmässigt sammanfaller detta för samtliga tre grupper – de startas alla under 2017 men oberoende av varandra och på två olika lärosäten och i relation till tre skilda utbildningsinriktningar. I alla tre utbildningskontexter är det studenter som själva startar grupperna, om än i något olika sammanhang. Statsvetargruppen för studenter som börjar höstterminen 2017 startas exempelvis av representanter för studentkåren på våren innan, medan förskollärargruppen startas av en enskild student på sommaren 2017, och konst- och designgruppen blir till någon månad in på vårterminen 2017 – dock utan tydlig koppling till en särskild utbildningsinriktning eller specifik termin. Istället är denna grupp riktad till alla studenter på konst- och designutbildningar på det specifika lärosätet. Exakt vem som startat gruppen framgår inte, och inte heller varför, eller i vilket sammanhang. Däremot har konst- och designgruppen en tämligen ambitiöst formulerad avsiktsförklaring, som jag först hittar till via fliken ”Om”, men den syns även som en del av gruppens historik, längst ned på tidslinjen. Där står följande:

Denna grupp är en plats för konst- och designstudenter på lärosätet att lära känna varandra, utbyta tankar och idéer, publicera evenemang och ställa frågor. Gruppen är sluten och endast nuvarande studenter kommer godkännas för medlemskap.

För information om lärosätet rekommenderas den officiella hemsidan där nya studenter hittar all nödvändig information.

Vi uppmuntrar en öppen och livlig diskussion, men tycker samtidigt det är viktigt att vara ett tryggt online-community. Vi tar inte ansvar för kommentarer eller annat innehåll som publiceras på denna sida och administratörerna förbehåller sig rätten att ta bort innehåll om det skulle bedömas nödvändigt. Det inkluderar alla former av reklam, skräppost och irrelevanta inlägg eller länkar och alla inlägg som innehåller hat eller hot. Administratörerna förbehåller sig även rätten att blockera användare som bryter mot villkoren som anges här.

Alla medlemmar i Facebook-gruppen tar personligt ansvar för sina kommentarer och det innehåll de publicerar.

Vi ansvarar inte för innehåll i länkar som postats på denna sida.

Kommentarer i denna Facebook-grupp speglar inte nödvändigtvis lärosätets hållning i vissa frågor.

Inriktningsbeskrivningen och de regler som formuleras är som synes relativt omfattande. Att alla som går med i gruppen uppmanas att ta ansvar för sig själva, och att avsikten är att gruppen ska utgöra en trygg gemenskap framstår tillsammans med alla brasklappar om att de som står bakom gruppen inte tar ansvar för det som sker i där, men ändå förbehåller sig rätten att blockera och radera, som en signal om att det finns en viss farhåga eller beredskap för att motsatsen till det önskade ändå kan ske. Formuleringarna kan alltså tolkas som uttryck för en slags medvetenhet om att en Facebook-grupp kan riskera att utvecklas till att bli otrygg snarare än trygg, full av reklam snarare än ”community”, och kanske också bidra till missförstånd i relation till lärosätet. Det uppfordrande och samtidigt inbjudande tilltalet går sammantaget att tolka som att avsikten med gruppen är mer åt det seriösa hållet än exempelvis lättvindig. Det är dock bara några få som har gillat denna avsiktsförklaring med en ”tummen upp”, men att så många gradvis anslutit sig till gruppen kan ju i sig tolkas som ett slags indirekt ”gillande”. Det kan även förstås som uttryck för att det är i princip omöjligt att som student välja bort Facebook när det väl finns en grupp att ansluta sig till.

Å andra sidan är en sådan avsiktsförklaring kanske inte en typ av inlägg som bjuder in till reaktioner. I forskollärargruppen är det nämligen inte heller fler än en handfull som gillat gruppbeskrivningen som finns där, och då är den ändå betydligt mer kortfattad. Där är det dock tydligt att det är den student som startat forskollärargruppen som själv formulerat avsikten; ”att gruppen är till för alla som antagits till och ska börja forskolläraryrket vid lärosätet hösten 2017, och att syftet är att få kontakt innan terminen börjar”. Därefter beskrivs förhoppningen om att ”gruppen kan bli en plats för att diskutera och hjälpas åt kring studierna, och även för att hitta nya vänner”.

Av tidslinjen som följer efter forskollärargruppens avsiktsförklaring framgår hur gruppen efterhand fylls med medlemmar. De första inläggen handlar framförallt om olika praktiska frågor. Totalt finns i forskollärargruppen cirka tio inlägg innan terminsstarten. Två av dem handlar om att mötas upp i anslutning till programintroduktionen men resten består av inlägg med länkar till schema och litteraturlista eller praktiska frågor som hur man fyller i ansökan till CSN, hur många studenter det kommer vara i varje ”klass”, om det är ”tenta över jullovet” och hur man skaffar student-id. Förutom det att etablera kontakt för att träffas som är det explicita innehållet i två av inläggen, är det som efterfrågas alltså uteslutande information som egentligen finns tillgänglig på andra håll. Det gäller

även svaren på en del av frågorna – de går också att finna på annat håll. Inledningsvis tycks det därför som att frågorna och svaren i förskollärargruppen har ett värde som är vidare än summan av själva informationen. I kraft av sin relativt stora mängd tycks de inledningsvis snarare fungera som strategi för kontaktsökande. Dock uttryckt på ett sätt som tydliggör att det är den gemensamma känslan av vilshenhet i den akademiska världen som är motiv till kontaktsökandet i förskollärargruppen. I ett av inläggen på tidslinjen är det till och med en student som i ett särskilt inlägg formulerar att: ”Jag är så tacksam för att jag hittade hit eftersom jag är helt ny i allt detta med universitetet”. I andra inlägg anas denna vilshenhet snarare i ett påtagligt personligt tilltal och med illustrationer av känslan av bortkommenhet inbäddat i svar. Exempelvis som vid en fråga om schemat, där ett av svaren till den som frågar att ”pröva att vända mobilen åt sidan så att schemat liksom lägger sig ned på skärmen och dras ut för så gick det i alla fall bättre för mig”, följt av en leende smiley. Genom svaret uttrycks en slags prestigelöshet, ackompanjerad av hjälpsamhet ett vidare svar än vad man kanske kan förvänta sig på en enkel schema-fråga.

Inledningsvis är det också en hel del frågor i förskollärargruppen som börjar med ursäkter eller antydningar om att man ”kanske är dum men skulle någon vilja hjälpa mig med...”. Sammantaget bidrar dessa frågor och svar till att grundlägga det som jag i sammanhanget tolkar som en tillåtande och påtagligt prestigelös atmosfär där tonen i de flesta frågor och svar förstärks av emojis, exempelvis smiley som skrattar så den gråter, en apa som håller för ögonen, en leende smiley med rosiga kinder och tummen upp. Alltså visuella uttryck som förstärker känslan av att det är självdistans och en särskild form av vilshenhet i relation till utbildningen som erkänns som legitim position i gruppen. Detta förhållningssätt reproduceras i ett sporadiskt flöde av nya frågor av liknande slag, både under den första tiden men även senare. Att det inte är positionen av akademiskt initierad som tycks erkännas eller utgöra ett ideal.

I förskollärargruppen framträder än mer tydligt i kontrast till statsvetargruppen som ju också startas i anslutning till en termin, fast inte av studenterna själva. Där framstår det sociala utbytet mellan studenter istället som närmast ett självändamål. Det är dock som sagt representanter för kåren som skapar gruppen. Det görs redan på vårterminen 2017 åt den studentgrupp som ska börja till hösten 2017. Att det är andra än studenterna själva som startat gruppen antyds på tidslinjen genom att gruppstartare inte längre medlem. Det markeras av att vederbörandes namn visas i ljusgrått istället för som vanligt i blått. Gruppstartarens inlägg syns dock fortfarande, och det framgår av innehållet i texterna på tidslinjen att de flesta av dem postats av äldre studenter som är engagerade i kåren.

Under fliken "Om" finns i statsvetargruppen ingen personlig text eller avsiktsförklaring som i de andra två grupperna. Där syns istället bara den av Facebook automatiskt genererade informationen om antal medlemmar, vilka som är administratörer, samt att gruppen enligt Facebooks terminologi är Privat, Synlig och Allmän. Dock dröjer det ett par månader efter gruppstarten innan gruppen fylls med innehåll och medlemmar. Först i slutet av sommaren postats en omslagsbild med texten *INSPARK*, och några dagar senare postar gruppstartaren ett första inlägg med en specifik länk till studentkåren. Det blir det första inlägget som explicit manifesterar kopplingen till kåren, men som egentligen också är startskottet för gruppen. I inlägget hälsas de nya studenterna välkomna till statsvetarprogrammet samtidigt som de uppmuntras bli medlemmar i kåren, som beskrivs som att den "finns till för alla studenter". Anmälan beskrivs som "superenkel" och inlägget är genomgående kryddat med talspråkliga och dialektala uttryck, och signerat "Vi som anordnar insparken" med en hälsning om att det ska bli kul att träffa er som är nya, avslutat med en leende emoji.

I motsats till förskollärargruppens inledande formering är det ingen i statsvetargruppen som innan terminen börjat ställer några vidare frågor om studiernas organisering eller hur man hittar information. Med andra ord; om det är frågor om studentlivets administration som lägger grunden för förskollärargruppen är det istället olika sociala aktiviteter relaterade till studentkårens inspark som etablerar den trevliga, lättsamma och påtagligt inkluderande stämning som även efter insparken är kännetecknande för statsvetargruppen. Att insparksfestligheterna lanseras som Facebook-evenemang gör att även de som eventuellt inte kan komma ändå delvis kan hänga med i det som sker genom kommentarer och hälsningar som i vissa fall kommer i realtid. Det tolkar jag som uttryck för att statsvetarstudenterna finner sig relativt hemmastadda i den högre utbildningen med en gång, men även att socialitet erkänns som kapital tillmäts ett värde. Istället för att gripa tag i frågor om studentlivets formalia dyker statsvetarstudenterna istället direkt ned i studentlivets sociala dimensioner på ett mer avslappnat vis än förskollärarstudenterna. Det framgår jämförelsevis av frånvaron av frågor som gör det möjligt att förstå att det inte är behov av mer information som verkar legitimerande för den digitala gemenskapen.

Till skillnad från de två andra grupperna tar konst- och designgruppen inte form i relation till en terminsstart, och möjligen är det ett skäl till att det tar ett tag innan det etableras någon tydlig rytm eller stämning i gruppen. Hellre än att gruppen tar form jämsides med att studenterna gör sig hemmastadda i utbildningen är det snarare så att mängden inlägg, som är av olika slag, över tid verkar formerande. Att gruppen växer fram närmast organiskt i relation till flera

olika utbildningsinriktningar inom området konst- och design kan möjligen förstås spegla ambitionen att etablera just ett digitalt ”community”.

Först från och med gruppens andra inlägg, som kommer ett par veckor efter att gruppen startats, tar konst- och designgruppen egentligen tar fart på riktigt. Också det andra inlägget kommer nämligen från gruppens dåvarande administratör som hälsar alla medlemmar från kåren särskilt välkomna till gruppen och att:

Denna nyskapade grupp är en plattform där konst- och designstudenter kan umgås och utbyta kreativa idéer, bjuda in till fester och event och helt enkelt låta sig inspireras. Spread the word and let's hang out & have a good time!

Inlägget innehåller även emoji:n regnbåge och den som visar tre små stjärnor i grupp. Tillsammans framstår de som uttryck för en färgglad och liksom glittrande gemenskap. Betoningen på kreativa dimensioner särskiljer också konst- och designgruppen från de två övriga grupperna. Den lättsamma stämningen som tar form framstår dock som annorlunda jämfört med statsvetargruppens lättsamhet. Den präglas mer av en social och välkomnade inkludering – i konst- och designgruppen är det mer en slags lättsam kreativ process som gestaltas. Den framträder i inlägget ovan exempelvis genom den avslutande uppmaningen om att gå med i gruppen för att ha roligt. Samtidigt antyds sammantaget en ambition om att Facebook-gruppen ska kunna stå på egna ben och vara ett eget forum, fristående men ändå relaterat till lärosätet. Kopplat till den första avsiktsförklaringen så blir distinktionen gentemot lärosätet således tydlig även här. Gruppen är helt enkelt inte en plattform för officiell information – istället är det något nyskapande, kreativt och roligt som ska ta form. Inlägget, som alltså är det första efter den lite längre och mer seriösa avsiktsförklaringen, får tjugofem gillningar, och följs ett par dagar senare av nästa post som blir det första som publiceras av någon annan än gruppstartaren. Texten är skriven på engelska och består av en inbjudan till ett evenemang för konst- och designstudenter på en lokal jazzklubb. Bilden som hör till evenemanget har aprikosfärgad bakgrund med svarta stiliserade konturer av människor i olika poser. Estetiken för tankarna till 1980-talet. Texten lyder: ”Snart är det friyay! Ta med dina vänner och kom hit! *hjärtemoji*”. Att hjärtemoji skrivs ut antyder en slags lek med uttryck som möjliggörs med emoji:er. Uttrycket ”friyay” likaså (det är exempelvis vanligt förekommande som hashtag i peppande fredagsinlägg på Instagram). Efter detta följer i konst- och designgruppen ytterligare inbjudningar till studentvernissage, en lunchkonsert och ett studentkårsmöte på ”skolan” (som är den benämning Sofia genomgående använder för lärosätet då vi senare ses för intervju), och så en fråga om någon känner till ett bra verktyg för att bygga en digital portfolio.

Det som är utmärkande för konst- och designgruppens formering i relation till de två övriga grupperna är kanske inte oväntat den visuella inramningen med olika bildmaterial, illustrationer och emoji – men även den blandning av inlägg som grundläggs redan med de första posterna. I kontrast till statsvetargruppens studentikosa prägel är det i konst- och designgruppen snarare en slags distanserad gemytlighet som tar form, det icke-formella tycks påtagligt informellt. Stämningen i gruppen är också annorlunda i jämförelse med förskollärargruppen, som i högre grad tar avstamp i enskilda studenters personliga upplevelser av inträdet i den högre utbildningen. I konst och designgruppen är istället det kollektiva tilltalet påtagligt.

Det jag vill peka på genom att uppmärksamma dessa skillnader är att Facebook-gruppen som högre utbildningsfenomen inte tycks utgöra en universell första anhalt, men också att Facebook-gruppen inte heller är särskilt tydligt relaterad till själva utbildningsinnehållet. Snarare tycks den digitala studentkulturen som formeras på Facebook ta form i relation till de dispositioner som studenterna själva kommer med. I kontrasten mellan grupperna blir det därför ett första tecken på hur förskollärar- och konst- och designgruppens avsaknad av sådan studentikos tradition som finns i statsvetarkontexten synliggör en slags akademisk ängslighet för förskollärargruppens del, men mer av akademisk distans för konst- och designgruppen.

Som ett väntrum mellan antagning och terminsstart

En sak som Facebook-grupperna dock har gemensamt är att de med liknande motiv i de tre högre utbildningskontexterna fyller det glapp som uppstår mellan antagningsbesked och terminsstart. I intervjuerna med Facebook-grupp-administratörerna talar såväl Elin från förskollärargruppen, Sofia från konst- och designgruppen och Viktor från statsvetargruppen om Facebook som en plats där nya studenter inledningsvis kan lära känna varandra, ställa frågor eller skaffa sig en viss känsla för stämningen på de olika utbildningarna och lärosätena innan själva studierna börjar.

I Facebook-grupperna framgår dessa dimensioner också tydligt i form av de teman som jag har kunnat identifiera i de tidiga inläggen – alltså uttalade sociala motiv i statsvetargruppen och Facebooks funktion som en slags frågelåda för nyantagna förskollärarstudenter. I konst- och designgruppen är det dock snarare möjligheten för de som ska börja att få en känsla för skolan som är det mest centrala. Sofia som är administratör för gruppen talar exempelvis om vikten av att som ny kunna få tillgång till ett nätverk av studenter, istället för att behöva bli utlämnad till lärosätets formella information (som det hänvisas till i

avsiktsförklaringen). Men det är inte information som specifikt lockar studenter till Facebook enligt Sofia:

Jag tror att det många som kanske inte kommer härifrån och som inte har så mycket av ett nätverk här. Då kanske det första är, när man har blivit antagen på utbildning, att man söker, och då kommer den här sidan upp ganska snabbt. Och jag tror att det är lockande att liksom ha ett nätverk som består av studenter och inte bara att man får information från lärosätet.

Hon talar vidare även om vikten av att som student vara del i ett aktivt forum innan man börjar, och att kåren tyvärr inte lyckas särskilt väl med att nå ut till studenter innan de väl är på plats på skolan. Elin från förskollärargruppen talar i sin tur om Facebook på ett sätt som gör att hela tilltaget att söka sig till Facebook när man ska börja plugga framstår som något helt naturligt. Detta trots att hon själv inte gjorde det:

Jag var inte med från start, men då var det väl någon som startade den. Jag tror att det var Alina som startade gruppen sommaren när vi skulle börja, men jag vet faktiskt inte. Men jag vet däremot att folk hade hittat gruppen och anslutit sig och börjat prata inför: ”Jaha, vi ska också börja plugga” och sådär. Det där hittade inte jag själv förrän efter vi startade liksom. Och så kom väl de flesta liksom in i gruppen. I början blev det mest lite som en ”lära-känna-grupp”. Man visste att man hade koll på vilka alla var.

Även om Elin alltså inte själv var den som startade gruppen, och inte heller var med i den innan utbildningen började så berättar hon hur hon däremot på senare tid varit med och välkomnat nya studenter för kårens räkning, och då mött studenter som hon själv varit med om att lotsa vidare till just Facebook:

Jag tänker såhär: man är nervös, ska börja plugga. Ja, då går man in, och kanske såhär: ”Ja, men det kanske finns en Facebook-grupp?”. Och då ser man säkert att vi har det sen tidigare, tror jag. För de nya som går nu, de heter ju exakt samma fast har bytt årtal på sin grupp, så jag antar att de blir lite inspirerade. Det är väl någon som var snabb att söka som startade den, gissar jag, och sen har folk anslutit sig. Jag var ju fadder under insparken, när man lär känna varandra. Då kunde de komma och fråga såhär: ”Facebookgrupp?”, typ. Och då sa jag såhär ”Ja, men det är säkert någon som startat någon”, och hon som startat den gruppen var just i den grupp som jag ledde, och det var ju tur. Så då spreds den, och så blev väl de en grupp också tillslut.

Även om förskollärargruppen alltså startades på initiativ av en enskild student så går den ändå att förstå som uttryck för en slags omsorgsfull tradition som förs vidare från en studentgeneration till nästa. Det framgår av att själva namnet eller titeln på gruppen hänger kvar och uppdateras med årtal och aktuell termin. Facebook blir därmed en slags indirekt mötesplats över

studentgenerationsgränserna. På liknande sätt är det med Facebook-gruppmedlemskapet i konst- och designgruppen, men där tar det sig uttryck genom att gruppen visserligen är till för nuvarande studenter, men enligt Sofia är det ingen som håller koll på att de som slutat går ur gruppen. Det leder förmodligen till att vissa stannar kvar även då de egentligen redan lämnat lärosätet. Också i statsvetargruppen finns det generationsöverskridande mötet närvarande, men då i berättelsen om hur äldre studenter närmast ger Facebook-gruppen som en form av gåva till de som kommer efter. Det markeras också konkret genom att det är kåren som startat gruppen. Elins närmast moderliga beskrivning om hur hon själv varit med och lotsat nya studenter vidare till Facebook framstår därmed som en studentgenerationsmässig omsorgshandling, som också kommer till uttryck i statsvetargruppen. Där talar Viktor om hur äldre studenter hjälper de nya att komma tillrätta i den digitala gemenskapen på Facebook, vilket hänger samman med ett slags underlättande av själva studierna:

Eftersom det är äldre studenter eller som är flera terminer över som skapar de här grupperna så finns det ju också studenter som har gjort de här kurserna och som tenderar att dela med sig av tentor från när de pluggade, så att det är också någon form av neråtsroppande effekt liksom.

Han tillägger senare även att:

I och med att det är ett program som har en ganska låg snittålder så är det ju väldigt många som är nya till universitetslivet generellt liksom så, och det har väl du sett då som har följt vår Facebook-grupp, att den har ju dött av lite nu. Folk har börjat bli mer bekväma i universitetslivet, man har hittat sina små studiegrupper och så liksom. Så till en början är det väl mest som en hjälp till att hitta till föreläsningssalarna och typ kolla hur schemat fungerar och akademiska kvarten och allt vad det innebär.

Ändå är det som sagt inte den typen av inlägg som inledningsvis konstituerar gruppen. Istället förstår jag Viktors utsaga som uttryck för den känsla som framförallt präglar första tiden i högre utbildning och att denna i och med Facebook blir del av en slags kollektiv resa från novis till etablerad statsvetarstudent. När jag frågar om de konkreta motiven till att vara på Facebook, om det exempelvis bidrar eller hjälper till på något särskilt sätt är det jämlikhetsskapande skäl som Viktor anger:

Det hjälper väldigt mycket. Man får tillgång till dokument och på ett sätt underlättar det ju ganska mycket tycker jag. För alla studenter får ju enkelt ta del av sånt som tidigare kanske har varit lite av ett privilegium för de som är socialt utåtriktade och skaffar sig pluggkompisar och hittar ett litet eget forum att prata om tentan i. Och det är ju verkligen superbra att prata med andra

om tenta, övningsfrågor och sånt för då får man ett annat perspektiv och så på saker. Och om det tidigare varit lite av en lyx för de som har lätt att skaffa kompisar, så blir ju det kanske lättare nu för de flesta, när det är lite mera anonymt eller vad man ska säga. På Facebook är man kanske i en stor chatt och så är det nån som säger att här kommer mina frågor och kan nån skicka de här frågorna, så kan alla läsa det och få tillgång till den här perspektiv på saker och ting. På det sättet är det ju supergivande.

Här handlar det alltså om att Facebook gör det möjligt att på en gång utjämna eventuella olikheter i studenternas sociala förmåga på ett sätt som kan göra alla lika privilegierade i mötet med själva utbildningsinnehållet Sofia påtalar i sin tur särskilt gruppens funktion i kontrast till lärosätets formella Facebook-sida:

Jag tror att det första man möter det är Facebook-gruppen, och institutionens egna Facebooksida. Och institutionens egna Facebook-sida är ju väldigt formell och väldigt informativ och också kanske ibland lite svår att ta till sig.

Med andra ord förutsätts Facebook oavsett grupperna vara i princip det första som nya och blivande studenter hittar till när de ska börja plugga. Därför framstår det som viktigt att gruppen exempelvis speglar stämningen som råder på skolan. Att konst- och designgruppen är så påtagligt inaktiv under sommarmånaderna när de nya får sina antagningsbesked riskerar därmed att skapa en missvisande bild av skolan som passiv och inte särskilt social. Sofia berättar hur det i sin tur försvårar möjligheten för nya studenter att hitta ett forum att ”placera sig själv i”, vilket kan leda till en känsla av att vara ganska isolerad i början.

Som väntrum betraktat blir närvaron i grupperna därför meningsfull på olika sätt. För konst- och designstudenterna är Facebook en miljö för att digitalt bekanta sig med skolan. För statsvetarstudenterna framstår Facebook som en arena för smidig övergång till studentlivet. För forskollärargruppen präglas väntrummet istället av möjligheten att i grupp stilla nervositeten inför mötet med den högre utbildningen. Om statsvetargruppen metaforiskt kan liknas vid ett snabbspår in, är forskollärargruppen snarare en studieförberedande studiecirkel i hur man överhuvudtaget är student, medan konst- och designgruppens existens främst framstår som en produkt av tidsandan.

Relationen till studentkåren

Utöver aspekter av omsorg, sociala skäl och i viss mån egalitära ambitioner så är även relationen till studentkåren något som inledningsvis är påtagligt närvarande. I statsvetargruppen är det omslagsbilden med texten *INSPARK* som påminner om gruppens historia som utbildningens startfälla, och även om att det är studentkåren

som står bakom skapandet av Facebook-gruppen. När vi ses på ett café i närheten av lärosätet berättar Viktor att sedan han började plugga för ett år sedan ungefär, har han själv också kommit att bli aktiv i kåren. Därigenom har han nu fått en annan inblick i själva syftet med att skapa den här typen av Facebook-grupper för nya studenter:

Vi har de här grupperna för varje ny klass som börjar på statsvetarprogrammet och grupperna finns för att varje gång vår kårörening tar emot en ny klass så gör de en klassgrupp åt den klassen, som man bjuder in de nya studenterna i.

Det han berättar ger bilden av att Facebook blivit en egen tradition, som å ena sidan fungerar som ett pedagogiskt verktyg för statsvetarkåren, men samtidigt går det också att tolka som ett sätt att introducera de som är nya till statsvetarprogrammets specifika digitala studentkultur. Det blir särskilt tydligt i kontrast till förskollärargruppen som kom till efter en enskild students initiativ. Givet att nya studenter söker efter digitala gemenskaper framställs som ett sådant naturligt steg i samband med att man ska börja plugga kan statsvetarkårens formalisering av Facebook-användande därmed förstås som en strategi för att hindra digitala initiativ från enskilda. Utöver den pedagogiska inramningen och de explicita omsorgsaspekterna går det med andra ord att ana att det från kårens sida finns något att vinna på att hålla i den digitala studentorganiseringen, och tvärtom; något att förlora om det skulle överlåtas till studenterna själva.

Den lättsamma stämningen som kåren bidrar till att etablera i gruppen framstår som en sådan sak, också eftersom den lever vidare efter den tidiga gruppformationen när de nya statsvetarstudenterna så småningom bryter med gruppens funktion som främst en arena för att sprida inbjudningar till olika slags fester. När insparken är avslutad lämnar kårens företrädare gruppen och istället tar Viktor, tillsammans med en annan student, på sig administratörskapet. Han berättar att ”När mottagningen är över lämnas det över till två studenter och då tog jag på mig den rollen bara. Det är sånt man behöver ha. På den vägen är det!”.

Viktor har som sagt också senare själv blivit engagerad i kåren, och så även Elin och Sofia. Trots att de alla tre har uppdrag för sina respektive studentkårer så säger de dock alla tre att administratörskapet inte har någon direkt anknytning till uppdrag för kåren. Till viss del framstår det dock ändå som att det finns överlappningar i deras engagemang. Sofia berättar att det ingår i hennes kåruppdrag att vara administratör för gruppen, men det uppfattar hon mest som en praktisk lösning eftersom någon måste vara administratör för att gruppen ska kunna fortsätta. När hon diskuterar vinsterna med Facebook-gruppen så är det ändå delvis i förhållande till kåren. Hon berättar exempelvis att det är svårt att

informera nyantagna studenter om kårens verksamhet, så istället är just Facebook-gruppen den studentorganisation som nya studenter möter först. Kårens logga syns också på olika håll i gruppen, exempelvis på evenemangsbilder och efter ett tag uppdateras även omslagsbilden med kårens logga som en slags stämpel – själva fotografiet av lärosätet är dock fortfarande detsamma.

Också i förskollärargruppen är studentkåren närvarande, exempelvis som arrangör till de visserligen få evenemangen som inspark, picknick och en shoppingresa med buss till lågprisvaruhuset Gekås i Ullared. Genom sitt kårengagemang berättar dock Elin om en annan studentkårsnärvaro. Hon är nämligen själv medlem i alla lärosätets studentinitierade Facebook-grupper. Det gäller för övrigt inte bara henne – alla kårrepresentanter på lärosätets lärarprogram är medlemmar i alla grupper, och syftet är enligt Elin att de tillsammans ska kunna hjälpas åt att hålla koll på vad som sker i de olika studentgrupperna, om det är problem i någon kurs till exempel. Sammantaget antyds att kåren har ett slags ansvar för vad som sker i studenternas digitala organisering, och på så vis skiljer sig förskollärargruppen inte nämnvärt från den relation till kåren som framträder i statsvetargruppen. Istället för att vara med och forma studentgrupperna från början tar lärarstudentkåren dock mer av en övervakande roll efter själva introduktionen. Det utgör dock en desto större skillnad mellan grupperna eftersom det i sin tur hänger samman med andra värden, som relationen mellan studenterna och mellan studenterna och kåren i form av agens, lojalitet och förtroende.

Jämfört med både förskollärargruppen och statsvetargruppen framstår konst- och designgruppens koppling till kåren som betydligt mer komplex. Facebook-gruppen är precis som kåren anknuten till lärosätet, det märks genom inlägg om att det är dags för studentrepresentanterna att mötas och prata om hur allt går i de olika utbildningarna. Med en bild som ser ut att vara målad med vattenfärger står det med svart vattenfärg: Engagera dig! Men snarare än engagemang tycks både kåren och Facebook-gruppen mest fungera som ett erbjudande till studenterna att ta del av om de önskar. Sofia beskriver på ett paradoxalt vis att det egentligen inte finns några tydliga frågor att samlas kring, men att kårengagemanget ändå är bra:

Vi har ganska bra kårengagemang skulle jag säga. Och jag tror att folk, att de engagerar och organiserar sig på det sättet på Facebook just... inte just för lärosätet. Sen så vet jag inte riktigt vad man skulle engagera sig för heller, utan det är väl snarare att vi som kår försöker använda vi har precis skaffat ett instagramkonto för att bättre nå ut med information och använda oss utav dom verktygen för och få bättre kommunikation med studenterna från kårens sida. Och jag tror inte att det sker så mycket kommunikation mellan studenterna för sig, utöver det som sker på den här Facebook-sidan. Utan det är nog mest vi som egentligen gör att saker händer, det är mest vi som anordnar fester och om det är några studentfrågor så är det vi som tar upp.

Både kåren och närvaron på sociala medier framstår på så vis närmast som uttryck för konst- och designstudenternas distanserade relation till själva sammanhanget överlag. Det skiljer sig således från statsvetarkåren som inkorporerar Facebook i sin befintliga struktur för studentintroduktion på ett sätt som gör Facebook till en införlivad del av den lokala studentkulturen. För förskolläraryrstudenterna finns ingen sådan kårtradition, och därför blir Facebook mer av ett fritt spelrum organiserat helt efter de nya studenternas eget tycke. Sett i ett större perspektiv innebär det att varje ny studentgrupp på förskolläraryrprogrammet har den digitala civilisationsprocessen ständigt framför sig, om och om igen så länge som sedvänjan med Facebook-grupper fortgår. Det kan jämföras med statsvetargruppen som genom kåren socialiseras in i den specifika studentkulturen och hur som statsvetarstudent bör agera på Facebook. Att konst- och designgruppen kommit till framstår snarare som ett resultat av den digitala tidsandan eftersom gruppen för lärosätets studenter startade så sent som 2017.

Om administratörskapet

Sammantaget tangerar Facebook-grupperna som sagt de etablerade studentkårens verksamhet, och därtill är gränserna dem emellan påtagligt otydliga. Det framgår särskilt i relation till administratörskapet som av alla tre administratörer tycks omgärdas av en slags ambivalens präglad av lojaliteter med studentkåren å ena sidan och studentkollektivet å andra sidan. Viktor åtog sig exempelvis att ta över administratörskapet efter insparken, och blev därefter mer intresserad av och engagerad framförallt i studentkåren. Han berättar dock hur hans engagemang i olika delar av kårens verksamhet också inbegriper en rad olika Facebook-administratörskap:

Dels hade jag då kåren när jag satt som ordförande där, som studiesocialt ansvarig i samhällsvetarsektionsstyrelsen och har där startat ett eget projekt som heter X som är en ny, ja för studiesociala aktiviteter. Där är jag är hela styrelsen än, för att det inte är mer än så än så länge. Så där har jag två Facebookgrupper som jag administrerar och den rollen. Sen så är jag också administratör tillsammans med resten av styrelsen för hela samhällsvetarkårens Facebookgrupp. Så det är några... Och sen så har vi lite informella saker; spela volleyboll och sådär, då har vi också en Facebookgrupp för och så.

Utöver alla dessa kårengagemang och Facebook-grupper resonerar Viktor om betydelsen av hans specifika personlighet och digitala uppförande som en bidragande orsak eller förklaring till att han fått just den position som han fått. När jag frågade honom om relationen mellan en aktiv roll på Facebook och hur man

blir betraktad i det formella av andra studenter till exempel så berättar han att han nog själv har en sådan ”roll”:

Jag har väl fått det lite fast inte i det akademiska då kanske, utan att jag är en sån som alla fortfarande skriver till när det är nånting. Nåt frågetecken som uppstår, kring hur man bokar GU-halen, idrottshallen, eller ett klassrum eller när larmet går på och av för att jag har haft koll på sånt för att jag varit ordförande och varit lite insatt i det men också varit en sån som varit snabb med att svara på frågor.

På så vis tycks alltså positionen som administratör hänga samman med en viss position i den formaliserande studentorganisering som äger rum genom kåren. Också i förskollärargruppen har administratörskapet kommit att utvecklas till något av en upphöjd position där Elin blivit någon som de andra studenterna vänder sig till med frågor. Hon blev dock administratör för att vara med och styra upp gruppen, som efter den första tidens formering kom att bli ganska ofokuserad på ett sätt som ledde till konflikter. Elin berättar att hon hade framfört vissa tips på hur man skulle få ordning på gruppen när den dåvarande administratören som då hade sagt att det lät som att det vore lika bra att hon också blev administratör. Det ledde i sin tur fram till den tekniska inställningen med att alla inlägg från gruppmedlemmar kräver administratörsgodkännande innan de publiceras på gruppens tidslinje. Detta är också något som framgår som en signifikant dimension av gruppen även ur de andra gruppmedlemmarnas perspektiv. I frågeformuläret är det några förskollärarstudenter som specifikt lyfter fram just administratörsrollen genom benämningar om att gruppen nu har folk som godkänner inlägg, men också att det tack vare det blivit mer som en informationssida:

”Vi använder endast gruppen för saker som rör skolan. I början delades roliga klipp etc, men nu har vi folk som godkänner inläggen så att de är relevanta.”

”I den största gruppen gick det tidigare och dela vad som helst men detta går inte längre eftersom det blev mycket spam och onödigt trams då Nu måste de som är administratörer för gruppen godkänna varje inlägg får nu blir det mer som en informationssida.”

När jag frågar om det händer att Elin och de övriga administratörerna någonsin nekar inlägg säger hon att det är svårt att veta exakt eftersom någon av de andra ju kan ha godkänt ett inlägg innan hon ens hunnit se det. Hellre än att neka publicering har hon nämligen själv gjort så att hon avvaktat godkännande i några fall, exempelvis när någon vill posta en tidningsartikel, och det kan ju vara trevligt också men man vill ju inte ha den här irritationen, så det är svårt”.

I konst- och designgruppen är det som sagt främst av praktiska skäl som Sofia uttrycker att hon är administratör. Dock kommer administratörskapet med ett

ansvar att godkänna medlemsförfrågningar genom att granska vad olika sökande skrivit som skäl till att de vill gå med i gruppen. Detta då själva ansökan följs av en obligatorisk fråga som måste besvaras för ansökan överhuvudtaget ska kunna skickas iväg. När jag ville gå med i gruppen fick jag till exempel ange ”forskning” som skäl. Sofia berättar dock att alla inte fyller i något, och att det leder till att hon måste höra av sig till de personerna för att ta reda på vilka de är och varför de vill gå med. När jag frågar vidare om bakgrunden till den inställningen berättar Sofia att det var något som existerade redan innan hon blev administratör, och att hon egentligen bara tagit över arbetet:

Alltså det var ju en struktur som existerade innan jag tog över den sidan, och då är det väl på något sätt att eftersom den strukturen har funnits så har det känts som att då är det också viktigt eftersom det måste ju finnas av en anledning. Och jag kan ju också själv tänka upp argument varför det är bra att man har någon koppling till institutionen för att man ska gå med i den guppen. Så det är nog mest därför, och det ska ju ändå vara tillgängligt för folk. Även om det är så att man måste ansöka om medlemskap, man blir inte insläppt automatiskt.

Detta oreflekterade förhållningssätt till hela den digitala strukturen tyder på ett högt mått av förtroende till tidigare studentgenerationer, men antyder även att själva den tekniska strukturen på Facebook i sig leder till vissa ansvarsområden.

Administratörskapet kan därtill förstås som del av olika ställningstaganden och värden. För Elins del kan det tillsammans med kårengagemanget förstås som strategi för förvärvande av ett slags akademiskt utbildningskapital. Sofia talar senare om Facebook-gruppen som en arena för att posta olika kårevenemang och att hon i det sammanhanget lägger ner mycket tid på själva det visuella uttrycket i den typen av inlägg. Det tyder på att administratörskapet snarare utgör en slags scen för estetiska uttryck. För Viktors del tycks hela den inledande Facebook-erfarenheten ha lett till att han får utlopp för vissa digitala administrativa kunskaper som kommer till användning i relation till studentkåren och det studentkollektiv som formeras i relation till Facebook.

Summering och reflektioner

Som jag nämnde inledningsvis i kapitlet så har det med fördel kunnat läsas som en första introduktion till de tre Facebook-grupperna. Själva starten av dem och hur de växer fram kan kanske tyckas som självklarheter – hade de inte funnits hade jag inte kunnat studera dem. Att jag ens nämner det är dock inte för att göra en stor poäng av det uppenbara, utan för att visa att själva skapandet av grupperna i relation till de tre utbildningarna faktiskt kan förstås som ett tämligen distinkt

ställningstagande i ett digitalt kulturtillstånd. Facebook omgärdas också av vissa specifika tekniska funktioner som får genomslag också i relation till det formella. Administratörskapet är en sådan funktion, men jag kommer i följande kapitel förstås visa hur tekniken verkar strukturerande även på andra vis. Studentkåren är därmed en bra jämförelsepunkt med tanke på att den dels visat sig ha betydelse för respektive utbildningskontext, men också då de utgör ett studentkulturellt fenomen även bortom det digitala.

Kapitlets tematik gränsar också till resultat från tidigare forskning om Facebook-användande bland studenter, och som visat att Facebook utgör en form av socialiseringsarena in i studentrollen (se Selwyn, 2009). Det som blir tydligt redan inledningsvis i jämförelsen mellan tre olika utbildningskontexter är dock att denna socialisering knappast framstår som universell. Snarare anas redan i samband med att grupperna tar form att de växer fram i anslutning till de olika dispositioner som respektive studentgrupp på kollektiv nivå kan förstås representera. Jag menar att detta delvis kan förklara förskollärargruppens explicita osäkerhet inför mötet med den högre utbildningen, men även statsvetarstudenternas formering av en betydligt mer lättsam miljö och konst- och designgruppens distans till utbildningen och i viss mån även Facebook, med tanke på att det tar något längre tid för gruppen att ta form. Statsvetargruppens inledande band med studentkåren ger också en viss bild av hur en studentkårsinspark går till i digitaliseringens tidevarv. Exempelvis blir det tydligt att det inte bara handlar om att studenterna ska lära känna varandra genom olika festliga upptåg. De ska också fostras till en specifik digital statsvetarstudentkultur och kunna hantera den digitala umgängesyta som Facebook är på särskilda sätt. Det framgår i relation till de övriga två grupperna. I konst- och designgruppen till exempel har man inte så tydliga band till kåren. Där anas genom de olika förhållningsregler som inledningsvis formuleras en implicit farhåga om att Facebook-gruppen ska utvecklas till motsatsen mot det man önskar. I förskollärargruppen tycks man i viss mån också hantera digitala ordningsfrågor i efterhand, alltså senare när gruppen väl kommit igång. Där fick man istället lösa problemen med ordningsövertramp genom en teknisk inställning som gör det omöjligt för studenter att publicera något inlägg utan att det först godkänts av en av de fyra administratörerna.

Som kapitelrubriken antyder tycks Facebook sammantaget utgöra en viktig anhalt i högre utbildning. Framförallt verkar Facebook-grupper för studenter och av studenter fylla det glapp som uppstår mellan positionerna ”blivande student” och nybliven student”. Facebook framstår alltså som ett slags intuitivt steg på vägen till universitetet och administratörskapet framstår som en position som hänger samman med personliga egenskaper eller med en specifik form av ansvar för studentgemenskapen. 45 procent av alla som svarade på enkäten uppgav att de

vid tillfället använde Facebook mer än innan utbildningen, och 80 procent instämde helt eller delvis i påståendet att man i princip måste ha Facebook som student på den specifika utbildningen. Med tanke på att Facebook därtill ramas in som något som är naturligt att söka sig till ger bilden av Facebook som en hög grad oreflekterad del av studievardagen.

Från schablonstudent till specifika studentkollektiv

Tematiskt kan detta kapitel läsas som en fortsättning på det föregående, men istället för att rikta fokus mot gruppernas framväxt är det de studentpositioner och -kollektiv som formeras på Facebook som står i centrum. Det jag framförallt vill tydliggöra i kapitlet är hur själva plattformen Facebook kan förstås bidra till att forma en schablonstudentposition som de tre studentgrupperna dels orienterar sig mot, och även efterhand på olika vis vänder sig från.

Kapitlet inleds med att beskriva hur de tre studentgruppernas manifestering av detta schablonmässiga studentideal hänger samman med gruppernas framväxt och hur den digitala miljön är uppbyggd. Därefter analyseras hur student-grupperna allt eftersom vänder sig bort från detta studentideal på ett sätt som gör att de istället blir alltmer åt specifika studentkulturer.

Stencilerad studentkultur

När jag under fältarbetet orienterade mig i de tre grupperna blev det efterhand alltmer tydligt att Facebooks tekniska struktur så påtagligt skapar en ram för vad för slags studentkultur som egentligen är möjlig att formera. Precis som TV-mediet skapar en viss inramning och dramaturgi genom programtablåer, kameravinklar och reklamavbrott (se Bourdieu, 1996) så har också Facebooks gruppformat trots sin frihet också sådana begränsningar. Den studentkultur som formeras kring respektive studentgrupps tidslinje med bilder, filer och evenemang kan på så vis förstås som baserad på en form av stencil – möjlig att ”färglägga” som man önskar men med färdigtryckta ramar. Att söka sig till Facebook framstår, som jag skrivit innan som ett väldigt givet eller närmast naturligt steg i relation till att börja högre utbildning. Väl på Facebook framstår det närmast som lika givet för studenterna att börja fylla sina grupper med innehåll. Även om både konst- och designgruppen och förskollärargruppen har uttalade ambitioner om vad det är för typ av grupp som de vill ha så är det först när andra än de som startat grupperna börjar använda den som miljön verkligen tar form. Grupperna fortsätter även i viss mening därtill att formeras så länge det finns gruppmedlemmar som gör inlägg.

Filarkiv som bibliotek, skuggverksamhet eller broschyrhylla

Också i uppbyggnaden av digitala filarkiv kan orienteringen i förhållande till en slags schablonstudentposition anas. Förskollärargruppen har med 27 olika dokument flest uppladdade filer, konst- och designgruppen har jämförelsevis bara fyra och statsvetargruppen totalt 11. Omfånget antyder således exempelvis att uppladdning av filer och delande av filer framstår som i olika grad meningsfullt i och för de olika grupperna.

När jag talade med Elin i förskollärargruppen om detta så tog hon dock närmast avstånd från alltihop. Hon berättade med emfas (markerat som kursivering) att hon inte alls förstår varför någon ens skulle få för sig att ladda upp filer i gruppen, och lägger till att hon tror att gruppen överlag ”föredrar *böcker* ganska mycket jämfört med andra grupper”:

Det är *inget* som är bestämt. Det är väl någon som gör det, men jag känner: ”Hur orkar du det här?”. Det är liksom aldrig någon som har bett om det utan det är verkligen eget initiativ. Det är ingen som någonsin uppmuntrat det. Och jag blir lika förvånad varje gång såhär ”Har du stått och skannat eller har du hittat den nånstans?” för jag blir såhär ”Varför har du delat det här?”. Själv hade jag ju hållit det för mig själv. Och hade någon råkat fråga mig då hade jag såhär ”Ja du kan få kolla här”. Men en del delar. Och jag vet en annan äldre grupp har till och med en OneDrive som alla har lösenord till och där folk hjälps åt att scanna in typ. Så de har ju mer strukturerat det.

Elins reaktion visar både motstridiga idéer om vad som är meningsfullt inom gruppen, men också att det finns något oreflekterat i uppbyggnaden av det som av omfånget att döma förstår som närmast ett eget bibliotek. Uppbyggnaden verkar i alla fall inte entydigt spegla en gemensam strävan att hjälpas åt, vilket jag innan samtalet med Elin hade föreställt mig som en möjlig tolkning då jag initialt bara hade hunnit botanisera lite bland de nära trettio olika dokument som fanns där. Det gjorde jag i huvudsak genom att något ostrukturerat scrolla i den förhållandevis långa listan av dokument-titlar och klicka in på de filer med de mest kryptiska titlarna; som några pdf-dokument med olika nummer som titlar, som visade sig innehålla inskannade bokkapitel. Kurslitteratur är också det som är förskollärargruppens vanligaste slag av uppladdade filer. Utöver de med kryptiska titlar finns fler inskannade kapitel, ett par hela e-böcker, några nedladdade artiklar och kursguider och uppgiftsinstruktioner tillsammans med aktuella styrdokument och annat material från Skolverket. Eftersom nyttan med hela konceptet att ladda upp så många filer i Facebook-gruppen verkar tveksam, i alla fall från Elins perspektiv, är det istället möjligt att tolka filarkivet biblioteksliknande prägel som en symbolisk handling relaterad till studentlivets manifestering. Nästan uteslutande

består filerna nämligen av sådant som egentligen går att hitta på andra ställen, som via lärosätesbiblioteket eller studentplattformen. Det kan jämföras med statsvetargruppen som har mer av en utvecklad digital infrastruktur för delning av litteratur men också samarbete kring studierna på ett sätt som inte verkar existera i förskollärargruppen. Viktor berättar exempelvis att gruppen främst använder en gemensam Google Drive för det han kallar för en slags ”skuggverksamhet” som utgörs av fildelning och samarbete kring läsning och uppgifter:

Vi skapar ju ofta Google Drive-dokument och så, där man gör tre instuderingsfrågor var, eller läser en bok var och sammanfattar i dokumenten. Men kommunikationen kring det sker ju också via Facebookgrupper och chatt. Det är mest för att det är jobbigt att läsa all litteratur, så då kan man ju hjälpas åt och sammanfatta kapitel och så delar man med sig av sammanfattningen istället. Och det brukar vi göra på Google Drive.

Dessa Google Drive-aktiviteter är ju inte något som det syns spår av i Facebook-gruppen, så de elva filer som finns, bland annat Power Point-slajder från föreläsningar och exempelfrågor till tentan, och anteckningar från seminarier och föreläsningar som olika studenter laddat upp, kan antingen ses som spår av ”skuggverksamheten”. Att inte bara använda Facebook för alla delar av det digitala studentlivet antyder möjligen också en annan slags vana, kunskap eller habitus om hur man kan använda olika plattformar, jämfört med vad som finns i förskollärargruppen. En tolkning är därför att det är denna mer omfattande digitala studentposition som förskollärarstudenterna orienterar sig mot med sitt filbibliotek, men att dessa försök inte uppfattas och erkänns inom gruppen.

Konst- och designgruppens filarkiv kan i jämförelse med de övriga två grupperna mest liknas vid en slags digital broschyrhylla – det innehåller bara några få uppladdade dokument. Ingen av dem har någon tydlig rubrik. Två av fyra består av pdf:er med information om projektutlysningar, en är information om ett symposium och bakom den fjärde gömmer sig en starta-eget-guide för kulturarbetare. Ingen av filerna knyter direkt an till studierna, utan förstås snarare röra den fortsatta (eller parallella) karriären i kreativa yrken. Benämningen broschyrhylla ligger därmed nära tillhands för att illustrera att det handlar om just kortfattat textmaterial med väldigt specifik information.

Det som filarkivens olika karaktär framförallt tydliggör är hur en och samma funktion används på olika sätt i de tre grupperna. Förskollärargruppen och statsvetargruppens filarkiv liknar delvis varandra, men i förskollärargruppen tycks den typen av samarbete kring läsning av kurslitteratur inte erkännas på samma vis som i statsvetargruppen. Det återknyter till vad jag skrev tidigare om statsvetargruppens gemenskapsprägel – denna är också synlig genom framförallt talet om ”skuggverksamheten” men också i de spår av denna verksamhet som

finns i Facebook-gruppen. Genom att benämna förskollärarstudenternas filarkiv som bibliotek vill jag synliggöra att de olika texter och dokument som ligger där faktiskt kan tolkas som uttryck för en akademisk strategi. Eftersom funktionen inte fullt ut tas i bruk möjliggör dock benämningen bibliotek att ändå kunna visa att själva samlingen har ett värde i sig, åtminstone bland vissa av studenterna. Den kan också ses som en form av kulturell manifestering av de värden som finns i läsande, litteratur och utbildningsmaterial.

Fast i formen

Något som förekommer i både statsvetargruppen och förskollärargruppen är inlägg om att tentaresultatet kommit eller att betyg finns på Ladok. I förskollärargruppen har den typen av inlägg ofta just en sådan kort formulering ”Resultat på tentan har kommit!” eller ”Nu finns betyg i Ladok”. I statsvetargruppen är de mer inbäddade i formuleringar som ”Om det är någon som ännu inte sett det, så har betyget kommit in nu”. I relation till Elins understrykande under intervju att den inskannade kurslitteratur som finns i gruppen hade laddats upp utan att någon direkt uppmuntrat till det, så kan detta tolkas som att själva formatet, tillsammans med studentpositionen bjuder in till vissa handlingar. Att det förhåller sig så blir tydligt genom att alla tre grupperna tar de färdiga funktionerna i anspråk och fyller dem med olika typer av studentrelaterat innehåll och utan att någon ”någonsin uppmuntrat det” (för att citera Elin ifråga om den inskannade litteraturen). Att meddela att resultat kommit in förstås i både statsvetar- och förskollärargruppen som uttryck för en social strategi kring ett socialt ”ofarligt” ämne.

Bilderna som laddas upp i statsvetargruppen består bland annat av foton på anteckningar, filer som laddas upp i förskollärargruppen utgör delvis av kurslitteratur och evenemang som postas i konst- och designgruppen kan till exempel vara olika utställningar som studenterna själva organiserar eller är del av att arrangera. Utöver att fylla en rent praktisk funktion så går det att tolka som en form av ifyllande av på förhand fasta funktioner – det kan liknas vid en form av ”färgläggning” av tryckta motiv. Det är med andra ord en viss studentposition som möjliggörs. I hög grad baseras den exempelvis på en textbaserad miljö, men det visuella är också framträdande genom reaktionsknapparna som gör det möjligt att exempelvis trycka tummen upp, hjärta eller arg smiley åt ett inlägg eller en kommentar.

Konst- och designgruppens väg mot att göra just studentgrupp av ytan Facebook-grupp tycks, som jag tidigare nämnde, vara något längre än för de övriga två som båda hör till specifika utbildningsprogram. Den högre

utbildningskopplingen tar sig i konst- och designgruppen även mer indirekta uttryck. Utöver gruppens namn och spår av studentkåren går den allra mest att ana genom exempelvis olika bostad sökes-inlägg eller inbjudan till fest en vardagskväll. Dessa olika mer implicita studentkulturella uttryck finns också i de övriga två grupperna, och bidrar där till att teckna en slags skissartad schablon över studentlivet. Det blir särskilt tydligt när jag anammar den slags dramatisering i analysen som Ehn och Löfgren (1982/2001) skriver fram. Ett sätt att tydliggöra gruppernas karaktär av att vara just högre utbildningsrelaterade är således frågan om de skulle kunna tolkas som tillhörande någon annan kontext. På den frågan är svaret bestämt nej. Enskilda inlägg, tagna ur sitt sammanhang kanske skulle kunna tolkas annorlunda, men sammantaget blir studentprägelns ändå tydlig. I förskollärargruppen framgår kopplingen till högre utbildning som jag tidigare nämnt genom inlägg som handlar om frågor om studierna. Redan inledningsvis etableras det som den mest framträdande och vanligt förekommande typen av inlägg, och de fortsätter sen att komma under hela perioden. Om inläggen precis i början rörde praktiska frågor kring att börja plugga, postas dock senare istället mer specifika frågor om tentan och hur olika uppgifter ska tolkas. Frågorna är ibland rakt på sak och ibland inbäddade i mer personliga inlägg som; ”Med risk för att framstå som en guld fisk, men hur skriver man egentligen referens till en avhandling?”. Den typen av referensfrågor får ofta flera likadana svar efter varandra och det verkar således som att det är mängden likadana svar som antyder att något är just rätt. Det kan jämföras med mer utvecklande frågor om innehållet som Elin som är administratör för förskollärargruppen istället framhåller som något av ett problem när vi under intervjun kommer in på frågan om olika positioner eller roller på Facebook. Elin säger att det leder till ojämlikhet om vissa ställer fler frågor än andra. Hon förklarar att det då blir att man bara skriver ett kort svar för att ”folk” ska förstå att de får kolla upp det själva precis som alla andra. Det som framstår som en slags kvantitativ omröstning i mer tekniska referenshanteringsfrågor kan därmed omvänt användas som en indirekt form av tillrättavisning där ett enda kort svar markerar gruppens avståndstagande. Med ett samlat grepp kan allt frågande dock tolkas som en slags strävan efter en gemensam förståelse av studentlivets tysta dimensioner. För det blir Facebook ett forum som gör sådant utbyte möjligt – det är nämligen svårt att tänka sig hur de många studenterna skulle kunna samlas för att avhandla sådant annars.

På Facebook framstår den första salstentan i förskollärargruppen som något av en begivenhet i relation till schablonstudentpositionen, eftersom den rymmer så många dimensioner. Framförallt dock inte innehållet i tentan, utan istället själva företeelsen salstenta med allt vad det innebär av olika förberedelser. Det som engagerar mest är nämligen frågorna om man får ta med fika, samt var man ska

göra av sina ytterkläder och väskor under tiden tentan pågår. Frågan om medtagande av jackor och väskor väcks efter att information från lärosätet delats i gruppen, där det uttryckligen framgår att några sådana tillhörigheter inte får tas med in i salen. Flera svarar då liknande; att det finns skåp där man får låsa in allt sådant, vilket någon vet för att en kompis berättat det. Beträffande fika förespråkas i tenta-trådarna både att ta med frukt, men även energidryck för att orka fokusera. Någon frågar om det verkligen är nödvändigt att ta med sådant, och får till svar att vi ska ju vara där inne i flera timmar så det är nog verkligen bra att ta med något i alla fall. ”Tänk bara på allergier!”, skriver ytterligare en då. Det hela kan jämföras med statvetargruppen där en salstenta också behandlades på Facebook, men väsentligt mindre ingående, där handlade det dels om en fotograferad tidigare exempeltenta som något lagt ut, och dels en kartlänk till tentasalen så att ingen går vilse, samt påminnelse om att ta med legitimation.

Att Facebooks gruppformat i hög grad kan förstås som en form av stencil framgår även i relation till ett evenemang i konst- och designgruppen som bryter med den stencilerade formen. Där är det en student som använt formen ”evenemang” för att sprida en bostad-sökes annons. Som ”inbjudningsbild” är det ett foto på den som söker bostad, och platsen för ”evenemanget” är angiven som området där bostaden finns. Inställningen är att det är ett ”offentligt evenemang” och värd är som sagt studenten som söker boende. Nära tjugo personer att angivit att de kommer på evenemanget och femton att de är intresserade.

Inledningsvis tycks just det att ta Facebook-gruppformatet i anspråk på ett särskilt studentsätt som påtagligt sammanlänkat med inträdet i själva studentlivet – och som jag redan snuddade vid i föregående kapitel så verkar det framstå som närmast något givet att överhuvudtaget söka sig till Facebook när man ska börja plugga. Det innebär också att bli student bland andra studenter och själva handlingen att söka sig till och gå med i studentgrupp på Facebook fyller också det glapp som finns mellan antagningsbesked och det att utbildningen startar. Sammantaget går det att förstå som att Facebook utgör en dimension av den delade erfarenheten hos en viss studentgeneration. Trots det, och trots att plattformens tekniska struktur är densamma så formeras dock Facebook till olika miljöer i relation till de tre utbildningskontexterna. Att studentgruppernas förstådda sociala ursprung och dispositioner har betydelse för detta framgår redan inledningsvis som en signifikant faktor eftersom det inte är så tydligt att grupperna behandlar olika ämnesmässiga innehåll. Det leder också till att den studentkultur som växer fram i respektive grupp blir alltmer specifik, och även distinkt i förhållande till den som tar form i övriga grupper. Det blir exempelvis tydligt genom forskollärargruppens framväxt i relation till de nyantagna studenternas orientering i den högre utbildningen som ett nytt sammanhang, hos statsvetarstudenterna som

delvis genom studentkårens försorg kan dyka ned i ett sammanhang som framstår som redan förväntat, medan konst- och designstudenterna snarare orienterar sig med viss ambivalens till studentlivet, vilket bland annat framgår av den distanserade relationen till den formella utbildningen och Facebook-gruppen som inte tar form i anslutning till någon specifik termin.

Mot alltmer specifika studentpositioner

Schablonstudentpositionen som växer fram tack vare Facebooks struktur tycks i hög grad handla om att metaforiskt möblera den tomma ytan med studentattribut för att markera att det är just en studentgrupp och inget annat. För förskollärarstudenterna framstår detta som jämförelsevis allra mest meningsfullt särskilt eftersom det pågår under längre tid än i de övriga grupperna. I föregående kapitel nämnde jag hur Elin kom att bli Facebook-gruppadministratör efter att ha engagerat sig i gruppen i samband med att det blossat upp en konflikt kring gruppens syfte. I relation till positionen schablonstudent kan denna konflikt, som ägde rum i mitten av förskollärarstudenternas första termin, tolkas som just en förhandling om vilken studentposition som skulle vara förhärskande i gruppen. Detta eftersom den innebar en så tydlig uppgörelse med den tidigare schablonstudentposition som hade börjat ta form genom exempelvis gifs, memer och personliga inlägg.

Upprinnelsen till konflikten var ett inlägg där en student skrev att det väl kan räcka nu med gifs inför tentan, klipp eller andra sådana totalt irrelevanta saker som gör att så mycket annan viktig information försvinner – till exempel inlägg med inskannat material som faktiskt används för studierna. Detta följts av ett inlägg från gruppens dåvarande administratörer ett par dagar senare där de skriver att det blivit dags att styra upp gruppen till något användbart. Med det anges specifikt; inga mer personliga åsikter, onödiga kommentarer eller länkar som inte har om studierna att göra. Administratörerna skriver också att gruppens utveckling lett till att många istället vill skapa en ny grupp eftersom denna inte funkar, men att det vore väldigt synd och dåligt eftersom det sannolikt skulle innebära att bra information försvinner. Därför bör allt annat än det direkt studierelaterade skrivas i meddelande till varandra istället, och för att säkerställa det ändrar vi inställning så att vi som är ”admins” måste godkänna alla nya inlägg.

Uppstyrrings-inlägget gillas av 40 personer och ligger därefter fast som ett tillägg till gruppens presentation. Därefter återgår inläggen dock i princip till att handla om liknande ämnen som de som ligger kvar sedan tidigare; var hittar man olika dokument och hur man refererar man till specifika texter samt information om när resultat på olika kurser och uppgifter finns tillgängliga. Fortsatt postas dock

också inlägg som inte direkt är kopplade till studierna, som tips på en Facebook-sida för begagnad kurslitteratur eller inlägg till en enkätundersökning från några studenter på ett av lärosätets andra utbildningsprogram. De är inte utmärkande på något sätt, men skillnaden från tidigare är alltså att de godkännts av administratörerna innan de publicerats.

Något liknande som detta sker aldrig i de andra grupperna. I konst- och designgruppen utvecklas gruppen snarare i maklig takt, och fylls gradvis med fler evenemang, vernissageinbjudningar, efterlysningar av material och så vidare. Det är alltså det avvaktande förhållningssättet till Facebook-gruppen som är kännetecknande för det som gruppen kollektivt kan tolkas vända sig från. Dock inte på något dramatiskt vis utan över tid i något som kan liknas vid en digital mognadsprocess. Avsiktsförklaringen med gruppen; att den ska vara ett levande nätverk för studenter, framstår dock som en strävan som inte riktigt uppfylls. Det verkligt levande nätverk som finns i utbildningskontexten tycks nämligen inte existera i den digitala miljön, utan snarare verkar den ta form på själva skolan. Det framgår av att det faktiskt inte äger rum så mycket av utbyte eller kommunikation, inlägg med exempelvis tips på utställningar eller inbjudningar till olika slags evenemang får för det mesta bara några få reaktioner. Sofia talar också mycket om stämningen på skolan så i kontrasten däremellan är en tolkning att Facebook-gruppen mest ger en glimt av den, snarare än utvecklas till ett helt eget forum.

Det framstår som att händelserna i förskollärargruppen handlade om att mota bort sådant som jag tolkar som uttryck för en slags studentikos lättsamhet. Med statsvetargruppen som jämförelse blir tolkningen tydligare eftersom denna slags inlägg är påtagligt mycket vanligare i den gruppen. Dock utan att väcka diskussion – istället varvas det mer lättsamma med studierelaterade frågor, lästips eller evenemang bortom utbildningen. Det enda konfliktbetonade inlägget som finns i statsvetargruppen är från en enskild student som ber andra att tänka sig för när de ställer frågor till föreläsare ”så att de handlar om saker som kan intressera alla”. Påtalandet framstår i det sammanhanget mer som en typ av tillrättavisande ”bakom scenen” än den typen av omförhandling av hela gruppens syfte som ägde rum i förskollärargruppen.

När terminen startar fortsätter statsvetarkåren att posta länkar till olika evenemang. Det är bokbytarträff och påminnelse om att anmäla sig till superhjältefesten. Alltmer fylls dock flödet med tydligt studierelaterade inlägg som postas av andra än de studenter som varit involverade i insparken. Någon tydlig rytm infinner sig dock inte med en gång. Istället utgörs gruppen under tiden strax efter terminsstart av en blandning av inlägg; från frågor om studierna och hur man hittar rätt sal och litteratur, till tips och fortsatt fler festliga inbjudningar från kåren. I ett inlägg tipsar någon om ett avsnitt av Sveriges Radio P1:s program

Godmorgon världen som beskrivs handla om politiken som format Sverige och som därför kan vara ”helt ok” som komplement. För mig som utomstående är det oklart exakt till vad men att det handlar om något studierelaterat framgår av kontexten. I ett par inlägg lyfts frågan om boende på lärosätesorten; det är både studenter som söker boende, eller som vidarebefordrar andras efterlysningar, och som tipsar om rum för uthyrning. Ett sådant inlägg rör exempelvis tips om ett ledigt rum i en villa i ett exklusivare område. Under denna period är det också flera som frågar om kursböckerna. Antingen om att få köpa böcker eller om man skulle kunna mötas upp för att få bläddra lite i någons exemplar av specifik bok men också frågar om hur man hittar artiklar.

Det är alltså inte bort från lättsamheten som statvetargruppen orienterar sig, men däremot går det att se hur gruppen alltmer rör sig bort från de inledande kårevenemangen och festligheterna. Med andra ord är det vändningen mot de faktiska studierna, och från schablonstudentpositionen som en social festprisse upptagen i studentikosa upptåg, som blir tydlig. I gruppen befästs den påtagligt trevliga stämning som kåren bidrar till att etablera genom insparaktiviteterna.

Att bli Facebook-student handlar i hög grad om att hantera ställningstaganden kring individens relation till gruppen i den digitala miljön. I konst- och designgruppen framstår det som ställningstaganden som överlätits till Sofia i egenskap av administratör. Detta genom den ansvarskänsla hon själv uttryckt att hon har kring vilka som släpps in i gruppen och vilka som eventuellt nekas tillträde, och som jag skrev om i föregående kapitel. Därför tolkar jag Facebook-gruppen för konst- och designstudenter som en form av fristad, där de som är studenter på skolan är betrodda att använda gruppen efter behov (om än med hänsyn till teknikens begränsningar och avsiktsförklaringens inriktning).

Statsvetargruppen formeras istället som hemvist för studenters samarbete kring det mesta som rör studentlivet. Den gemenskapande prägeln bärs upp av sådant som inlägg där studenterna ber varandra om hjälp med kort varsel, exempelvis för att snabbt titta i en bok efter ett visst innehåll, att man lägger ut exempeltentor, tackar varandra för hjälp och även överlag formulerar sig lättsamt om det mesta. Jag tolkar detta som en investering i gruppen på ett sätt som skulle kunna beskrivas som en form av medvetenhet om att gruppen aldrig är starkare än sin svagaste länk. Det kan i sin tur förstås som en strategi för att bibehålla utbildningens status. De flesta inlägg speglar därför en slags varsamhet gentemot stämningen i gruppen. Det blir särskilt tydligt i kontrast till förskollärargruppen som tvärtom uppvisar större mått av misstänksamhet allteftersom tiden går. Hellre än den pedagogiska grupparbeteskaraktär som finns i statsvetargruppen framstår studierna och studieresultaten i förskollärargruppen som del av en tävling med vinnare och

förlorare. Det markeras exempelvis genom att ge varandra korta svar på alltför specifika frågor för att markera avståndstagande eller ogillande.

Framväxten av tre olika studentkollektiv

Relationen mellan enskilda gruppmedlemmar/studenterna, och det kollektiv som Facebook-grupperna utgör är som sagt en dimension av den digitala studentkulturen. Genom Facebooks fasta struktur framträder därför inte bara bilden av en slags schablonstudentposition och rörelsen mot respektive bort från den. Själva grupperna formeras också som tre alltmör distinkta kollektiv vilkas karaktär framträder genom olika definierande händelser och skeenden som äger rum i respektive grupp.

För statsvetarstudenterna är det ”klassen” som utgör figur för den kollektiva position som tar form. I de inlägg där studenterna adresserar övriga gruppen kan ta det ta sig väldigt direkta uttryck i exempelvis inlägg som börjar med en social hälsningsfras som ”Hej klasskompisar”. Viktor talar också genomgående om sin grupp studiekamrater som ”klassen”, och Facebook-gruppen benämner han följaktligen också som en ”klass-grupp”. Den kollektiva prägeln kommer även till uttryck i formuleringar om gruppens syfte, att den är bra för sådant som delning av litteratur, all slags organisering och även sociala aspekter som exempelvis att säkerställa att ingen råkar gå ensam på ”frivilliga” seminarier eller föreläsningar. Klassen är, enligt Viktor, särskilt viktig eftersom statsvetarprogrammet i övrigt är ett ganska splittrat program. I det sammanhanget bidrar Facebook till att bibehålla en slags vi-känsla och den gemenskap som etablerats kan därefter tas med in i andra digitala studiemiljöer, som exempelvis chattar via meddelandetjänsten Messenger. Viktor säger att:

Mycket, nästan allting, sker ju via Facebook-grupperna. Jag har varit lite sugen på att ta bort Facebook för jag tycker det är jobbigt, men det går ju inte riktigt att klara sig utan.

Facebook-gruppen kan på så vis förstås som en central dimension av statsvetarstudenternas känsla av att ingå i ett kollektiv. Den digitala miljön fungerar som ett sammanhållande kit, och tycks i överlag baseras på värden som inkludering, gemenskap och samarbete. Som kollektiv håller ”klassen” därför ihop även vid smärre motsättningar, som kring det inlägg om att ställa relevanta frågor under föreläsningarna som jag tidigare skrev om. Dels uttrycktes irritationen i inlägget med ett visst humoristiskt anslag och dels plockades det anslaget upp och förstärktes av andra som med sina kommentarer både stöttade önskemålet, men samtidigt bidrog till att släta över det konfliktbetonade i inlägget. Någon postade

exempelvis en rolig gif-bild med Michael Jackson som äter popcorn på en biograf. I sammanhanget kan den tolkas som en ironisk gestaltning över att det verkar vara dags att bänka sig med popcorn för att bevittna ett potentiellt gräl. Detta sätt att balansera mellan det formella, klassens gemenskap och enskildas önskemål blir på så vis signifikativt för statsvetargruppen.

”Klassen” som kollektiv återfinns dock inte som figur i någon av de andra grupperna. Sofia från konst- och designgruppen talar istället om Facebook-gruppen som en arena för de som går på ”skolan”. Jag tolkar dock inte det som en koppling till den traditionella grund- eller gymnasieskolan, som i statsvetargruppen, utan som uttryck för en slags tillhörighet i det vidare kollektivet ”konstskolan”. Att det är detta kollektiv som är betydligt viktigare än studentpositionen eller Facebook-gruppen antyds bland annat genom Sofias tveksamhet kring vad studenterna egentligen skulle organisera sig för i exempelvis studentkåren. Precis som Facebook-gruppen framstår kåren därmed som del av en slags student- eller högre utbildningstillvändning utan tydlig förankring i fältet. Benämningen ”skolan” som kollektiv kan därför tolkas som en strategi för förvärvande av kulturellt kapital genom att snarare markera tillhörighet till den egna institutionen än det specifika lärosätet. Genom att vrida ordet till att också innefatta skolning, går det också att tolka i termer av att tillhöra en viss stil i mer konstnärlig mening – en viss skola. Dessutom knyter det i det specifika sammanhanget även an till konstutbildningarnas historia och till de som exempelvis tidigare varit elever vid den specifika institutionen.

Förskollärargruppen tar i sin tur avstamp i ett annat kollektiv – det som i vid mening består av ”folket”. Detta kollektiv framträder explicit i Elin's benämningar av de övriga studenterna som ”folk”, men tar även form genom en rad händelser och skeenden som får folket att framstå som ömsom enat i gemensam kamp och ömsom splittrat till följd av inre motsättningar om den kollektiva ambitionsnivån kring gruppen, men även studierna. Den folkliga förankringen accentueras av omslagsbilden som är en automatiskt genererad standardbild för grupper. I sammanhanget tolkar jag den som en antydning om att gruppen är en grupp bland andra grupper – alltså inte specifikt en studentgrupp, eller en grupp för blivande förskollärare. Att förskollärarstudentgruppen som kollektiv präglas av en slags folklighet märks också genom att den stora grupp som jag studerat, som är till för alla studenter som började en viss termin, också är den som används jämförelsevis mest. Elin förtydligar att det visserligen finns andra grupper, till exempel för en specifik seminariegrupp, men att det är denna stora grupp som är mest aktiv. Så är det inte lika tydligt i de övriga två, där mest aktivitet verkar sker vid sidan av dessa stora grupper – i chattgrupper eller specifika seminarie- eller projektgrupper.

När lärosätet under tredje terminen aviserar att förskolläraryrkeprogrammets seminariegrupper ska organiseras om på grund av ojämnt fördelade avhopp förstärks den kollektiva folk-tendensen av att gruppen blir en yta för organisering av protester. Det framgår tydligt i Facebook-gruppen att studenterna har helt andra uppfattningar än de utbildningsansvariga kring detta. Ett specifikt inlägg blir till gnistan som väcker protesterna. Det är en specifik student som skriver att; ”de kan bara inte splittra oss nu efter ett och ett halvt år. All trygghet och vänskap vi har byggt upp dras undan, och detta mitt i stressen över inlämningar och tentor. Just då väljer de att släppa bomben.” Inlägget går vidare till att påtala det verkligt orimliga i att ändra gruppssammansättningen utan att tillfråga studenterna. Detta eftersom frågan både har känslomässiga dimensioner – man ställs inför att behöva skiljas från alla sina vänner – men även att berövas möjligheten att pendla ihop vilket påverkar ens ekonomi. ”Tänk om någon av dem skulle ryckas upp från sitt arbetslag och bli av med all sin trygghet.”. Förhoppningen med inlägget är, enligt den som postar det, att de ansvariga ska ta till sig av studenternas syn på saken och ändra sitt beslut för ”så här kan det bara inte gå till”.

25 personer gillar och kommenterar inlägget. Många stämmer in i kritiken men någon skriver att förändringen beror på avhopp i vissa av grupperna, och att det är därför de behöver justeras. En annan instämmer i att det verkligen är så trista nyheter, men skriver samtidigt att det nog inte är så mycket att göra åt det eftersom själva tanken med utbildningen är att lära sig samarbeta med olika personer. I tråden går Elin in och skriver att hon, som även är aktiv som representant i kåren kan starta en annan tråd för att fånga upp synpunkterna och framföra dem mer organiserat. Hennes post kommer samma kväll. I inlägget, som får närmare trettio kommentarer, skriver Elin att hon vill samla alla åsikter om de nya grupperna i en tråd. Samtidigt lägger hon till att hon önskar att alla bidrar till ett trevligt diskussionsklimat så att alla vågar tycka till, men att de som har ”privata skäl” såklart kan mejla sia synpunkter istället. Bland de som kommenterar är alla i grunden emot gruppindelningen, men en student skriver att hur gärna hon än skulle vilja så tror hon tyvärr inte att studenterna kan vara med och påverka alla beslut. En annan student efterfrågar mer information om hur gruppförändringen kommer att ske, och ytterligare andra skriver om att beslutet ”känns odemokratiskt” och att det presenterades ”på ett oprofessionellt sätt” med bara ett anslag på studentplattformen. Några lyfter fram trygghet som en viktig faktor för studierna, exempelvis i de fall man har någon funktionsnedsättning eller för de som pendlar ihop, där förändringarna också riskerar att få ekonomiska konsekvenser för vissa.

Någon tackar Elin för engagemanget, och det inlägget gillas av flera med både tummen upp och hjärt-emojier. Elin lägger senare upp en inbjudan till ett

seminarium med programansvarig angående seminariegruppsförändringarna, men när hon två veckor senare lägger upp en påminnelse ”glöm inte mötet i eftermiddag” så är det bara en som gillar det med tummen upp.

När vi sågs för intervju påtalade Elin att de kritiska rösterna fick ganska stort utrymme i gruppen i samband med detta, medan de mer positiva fördes fram i privata mejl och meddelanden. Det går i sammanhanget att tolka som att det i det mobiliserande skedet var snudd på omöjligt att yttra en annan åsikt och därmed gå emot kollektivet, det vore så att säga att ställa sig på ”deras”, alltså de utbildningsansvarigas sida. Händelserna kring gruppindelningen krokas i andra dimensioner av studentlivet och leder exempelvis till ett uppfordrande inlägg om vikten av att fylla i kursutvärderingar, och bara ett kort tag senare gör någon ett inlägg med frågan var man vänder sig för att anmäla kränkande behandling och om en orättvis tenta.

Förskollärargruppens folkliga prägel framträder också i kontrast till hur ”det folkliga” istället fungerar som uttryck för ett slags gemyt i de två övriga grupperna. I statsvetargruppen skriver någon exempelvis ”tjena folket” som hälsningsfras, och i konst- och designgruppen används folkliga uttryck på ett vis som skapar en viss stämning (som det digitalt populära hashtagg-konceptet ”FriYay” eller konst- och design-kårens evenemang ”Lönefredag”).

Distanserad, samarbetande och hjälpsökande konkurrenser

Något som är signifikant i och för konst- och design-gruppen är att den digitala gemenskapen präglas av en paradoxal distans till det digitala. Denna distans framgår i jordnära teman på evenemang (skogsfest till exempel, eller ett springlopp), som handskrivna eller målade texter och bilder som fotats och laddas upp, eller den tämligen vida förekomsten av mark, golv, växtlighet, skor som utgör en tematik som förekommer i mer än en tredjedel av alla uppladdade bilder. Även bilder som används för att annonsera om rum som uthyres visar trägolv och stora mattor i fokus. Det ger sammantaget en mer organisk känsla, som kontrasterar Facebooks i övrigt mer sterila form. Konst- och designgruppens distans tar sig också uttryck i relation till det akademiska, som markeras med benämningen av utbildningen som ”skolan”. Sofia betonar exempelvis att det bästa med Facebook-gruppen är att den inte hör till universitetet eller kåren, utan att den finns till för är som hon uttrycker det ”individa studenter”. Sofia resonerar också om det problematiska med att universitetet överhuvudtaget är på Facebook: ”Eftersom lärosätt är bundet till staten också så måste dom ju nästan försöka hålla sig borta från det där kommersiella, men det blir ju svårt att på något sätt ta sig förbi det eller ens hålla samma standard.”. Positionen som Sofia själv framträder genom det

hon säger som mer av en mittemellan-position, mellan lärosätet å ena sidan och hela den digitala sfären på Facebook å den andra.

I statsvetargruppen är det istället den samarbetande prägeln som framträder. Den manifesteras genom en genomgående hjälpsam stämning som etableras redan från början, men inbegriper även mer uttalade motiv om att Facebook i enkätsvaren beskrivs med nyckelord som ”hjälpssam” och ”samarbetsfrämjande”, ”gemenskap”, ”nätverk” och ”positivt”. Under fältarbetet är det påtagligt tydligt att statsvetarstudenterna använder gruppen för att samarbeta för att utbildningen ska bli så bra som möjligt, och även för att utjämna skillnader i personlig läggning som Viktor pratade om och som en språngbräda in i andra gemenskaper och samarbeten. Den samarbetande karaktären anas till och med när en student gör ett inlägg för att avisera sitt eget avhopp genom att posta ett inlägg för att tacka för sig. Det kommenteras i sin tur lyckönskningar i flera kommentarer och hjärtreaktioner. Sett ur utbildningens perspektiv är samarbetsprägel dock kanske inte enbart av godo. Det framgår av det lite mer tvivelaktiga samarbetet i den av Viktor benämnda ”skuggverksamheten”. Utöver det återkommer hela tiden inlägg där studenter uppmanar varandra att ställa upp på andras uppsatsarbeten, till exempel genom att besvara enkäter, men också inlägg där statsvetarstudenterna tipsar varann om lediga bostäder och rutinmässigt många påminnelser när det är olika fester på gång, ofta med peppande uppmaningar som ”missa inte”, ”kom ihåg att anmäla er”. Det tycks helt enkelt viktigt att få med så många som möjligt på det mesta.

I förskollärargruppen är det snarare bilden av studentpositionen hjälpsökande konkurrent som tar form i gruppen. Det manifesteras genom att det var en enskild student som från början startade gruppen med den uttalade ambitionen om att hjälpas åt kring studierna, men även att studierna framställs som något för var och en att hantera. Påtagligt många frågor om hjälp inleds exempelvis också med varianter på formuleringen ”finns det någon vänlig själ” och även liknande, följt av frågor om att ta del av anteckningar från en föreläsning, hjälp med en specifik instuderingsfråga, referens till skollagen och att fota av sidor i en bok. Elin förtydligar dock under intervjun att man inte orkar hålla på och hjälpa varandra hela tiden, ”Man har ju sitt egna liksom” och att förskollärarstudenter generellt har inställningen att ”man gör sitt och sen är det bra”. Till skillnad från de två andra grupperna framställer Elin den formella lärosätesspattformen som bra på så vis att folk kan ställa frågor där direkt till lärarna. Hon lägger dock till att det kanske är särskilt bra för lärarna för ”de vill ju inte ha tusen mejl. Och jag tror också att det är bra för då slipper man ju också att ställa för mycket frågor för att det syns ju.”. Det antyder i sin tur att hjälp från lärare är något man som förskollärarstudent både vill ha och även behöver, och därtill i så pass hög grad att enskilda lärares

arbetsbörda riskeras om inte alla studenter kan ta del av svaren på samma ställe. Samtidigt framstår förskollärarkollektivet som tar form på Facebook som präglad av konkurrens och konflikter, både internt och i relation till lärosätet.

Summering och reflektioner

Det som jag sammantaget velat betona i detta kapitel är hur Facebook genom sin struktur bidrar till formerandet av en specifik digital studentposition men också specifika studentkulturer eftersom Facebook formas av att specifika studentgrupper använder plattformen på olika vis. För konst- och designgruppens del framträder exempelvis bilden av att gruppen i hög grad ersätter anslagstavlan och således blir till ett forum för att dela inbjudningar till olika evenemang relaterade till skolan, men också för att skapa känslan av sammanhang åt studentupplevelsen. Genom liknelsen med anslagstavlan blir distansen till Facebook tydlig eftersom det inte handlar om att göra något nämnvärt nytt med det digitala, utan snarare handlar det om en slags översättning av en analog praktik. Distansten till lärosätet framstår också om ett kännetecken för den gemenskap som tar form i student-Facebook-gruppen, explicit i Sofias utsagor men också genom att det knappt finns någon koppling till lärosätet i gruppen – utöver bilder på och referenser till själva byggnaden och så gruppnamnet förstås. Denna prägel blir ännu mer påtaglig i jämförelse med de två övriga grupperna som istället kan förstås få utrymme för gemenskaper som hade varit svår att få till annars, samarbete mellan nära 100 studenter till exempel, eller utrymme att mobilisera mot utbildningen på det viset förskollärarstudenterna gör.

I kapitlet har jag uppehållit mig något mer vid förskollärargruppen än vid de övriga två grupperna. Det är inte oavsiktligt, utan kommer sig av att förskollärargruppens framväxt i relation till tematiken schablonstudent analytiskt kräver en annan fördjupning än de övriga två grupperna. Därtill får denna position större betydelse för gruppens formering och utveckling. Schablonstudenten framträder också just i kontrasten mellan de tre grupperna, och tydliggörs framförallt i det varierande omfång som schablonmässiga studentuttryck får i respektive grupp. Det jag här kallar för en schablonstudentposition har också adresserats i tidigare forskning (Bourdieu & Passeron, 1979; Josefsson, 1996). I bourdieuska termer kan det möjligtvis beskrivas som studenten som kulturell figur eller idé, och som andra studenter orienterar sig i förhållande till.

Givet förskollärargruppens sociala ursprung går det att förstå att schablonstudentpositionen får större betydelse än i de två övriga grupperna – det är den som utgör referenspunkt för studentkulturen i vid bemärkelse. Därmed utgör den inte bara ett kulturellt posering, snarare tolkar jag den som del av en

strategi eller investering i utbildnings-, och kanske även kulturellt, kapital. Den kris kring gruppens inriktning som äger rum i förskollärargruppen går i sammanhanget därför att tolka uttryck för att denna strategi fallerar eller att investeringen går om intet. Istället för kollektiv habitusutveckling sker därmed ett slags återvändande till ursprungspositionen, vilket bland annat manifesteras genom en förstärkning av det folkliga. Det som sker i gruppen kan liknas vid en närmast arbetstagar- och fackmobilisering mot de utbildningsansvariga på lärosätet. Sammantaget får det till följd att de som trots vändningen håller fast vid sina kapitalinvesteringar inte längre kan yttra sig i gruppen. Det innebär att ställa sig på lärosätets, ”de andras”, sida. Elin tycks själv uppfattas som en person som har en sådan position i relation till studentkollektivet, och det är kanske därför som hon kan berätta om de som skickar privata meddelanden med mer nyanserade och rentav positiva inlägg kring hela gruppindelingskonflikten.

Digital interiör – om smak och distinktioner

På Facebook kan estetiska val och smakmässiga markörer förstås som en lika central del av tillvaron som andra i andra sociala sammanhang. Med ”digital interiör” vill jag därför framförallt betona det sätt på vilket jag kulturanalytiskt utforskat de tre miljöerna som just metaforiska ”rum” där estetiska val och dimensioner får liknande betydelse som inredningen får i ett fysiskt rum. Detta eftersom de möbler och inredningsdetaljer i bourdieusk mening kan förstås som livsstilsmarkörer som markerar vad olika sociala grupper smakmässigt vänder sig mot respektive från. Detta synsätt går således att översätta till digitala miljöer, men istället för att uppmärksamma exempelvis val av möbler, textilier, belysning och konst riktar jag istället fokus mot olika typer av visuellt material – bilder, foton och emojiier – men också aspekter av språklig ton och tilltal, kulturella referenser och artefakter som evenemang eller uppladdade filer.

I detta kapitel riktar jag därför fokus mot det jag valt att sammanfatta som gruppernas ”digitala interiör”, och framförallt de smakmässiga val, preferenser och distinktioner som analytiskt bilder, digitala artefakter som emojiier samt olika typer av kulturella referenser. Också det skrivna språkets estetiska dimensioner och distinktioner står i fokus för kapitlet.

Facebook-grupperna och det visuella

Facebook utgörs inte bara av en teknisk struktur med olika funktioner som kan fyllas med innehåll. Det är också en visuell miljö, med ett specifikt formspråk och exempelvis en särskild blå ton som återkommer i logotypen och i olika bildmaterial. Tillsammans utgör detta blåa en form av yttre ram (som visserligen kan variera något beroende på inställningar och om man besöker Facebook från mobilapplikation eller på dator). Utöver Facebooks egna visuella material går det dock även att ladda upp egna bilder, exempelvis som del av inlägg, i evenemang eller som så kallad omslagsbild till en grupp. Bilder och olika slags bildmaterial, som emojiier eller bakgrundsillustrationer till inlägg, återfinns alltså därför inte enbart på specifika platser utan dyker upp då och då via tidslinjen. Att tala om det som gruppernas interiör är således ett sätt att uppmärksamma hur det visuella

tillsammans med text och olika andra kulturella referenser skapar en viss stämning, och markerar en viss kollektiv smakpalett. Det markerar också förståelsen av Facebook som en kulturell kontext.

I statsvetargruppen är det verkligen en blandning av stilar och uttryck som förekommer i det bildmaterial som fyller gruppen. När jag scrollar i bildfliken blandas fotograferade anteckningar och foton av blad med handskrivna tentasvar med studentkårens julhälsning som har formen av ett traditionellt julkort med illustrerade ljus, julkulor, grankvistar och girlanger och hälsningen ”God Jul till er alla!” i tryckt skrivstil. Där finns även mobilskärmdumpar av till exempel ett mejlsvar, väderprognosen från en app, och några böcker från en e-bokhandelsida, foton på ett kvarglönt klädesplagg och olika genrebilder (liknande så kallade ”stock photos”) som illustrerar sommar; ett foto av ett barn som badar med gula armpuffar, en verklighetstrogen illustration av en strandbild med badboll och solglasögon, och en annan med bilden av en långhårig katt liggandes i en solstol med hjärtformade solglasögon och havet bakom sig. Några digitala bildmaterial finns också; en är ett fotomontage som visar två killar som vänder sig om på gatan efter en tjej. Istället för deras ansikten är det dock inklippta huvuden av statyer och text som visar att den ena är Atistoteles och den andra Platon, och på tjejen som de vänder sig om efter står det ”Sanning”. En annan bild består av en färglagd textruta med isblå bakgrund och texten ”If you can’t imagine dropping the mic after the final sentence in your essay, your conclusions need to be stronger”.

Tematiskt spänner bildmaterialet över en rad olika stilar som för tankarna till barnkultur, med exempelvis evenemangsinbjudningar med barnkalasinspirerade bilder; bohemisk hippie; vykortsestetik; studievardagen och så olika genrebilder kopplade till tillställningar som bowling, karaoke eller superhjultefest. Färgskalan är också spretig, med allt från skarpa neon-liknande toner till murrigt vinrött och ljus pastell och oredigerade vardagsfotografier eller kollage bestående av fotografier med pålagd text. Omslagsbilden i statsvetargruppen är en grafisk illustration av ordet *INSPARK* och olika symboler kopplade till lärosätesorten.

Olikheten är kort sagt det som stilmässigt kännetecknar statsvetargruppen vars bilder är så olika varandra både stil- och genremässigt. Samtidigt som det inte riktigt går att tala om en enhetlig stil tycks inte blandningen i sig markera något visst. Snarare går den att tolka som uttryck för en slags ”något för alla”-stil, om möjligt med studentikosa och akademiska förtecken genom den smått ironiska ton som exempelvis markeras genom de olika barnkalasliknande motiven. Stilen går därmed att beskriva som intetsägende, men också som estetiskt riskfri i så motto att den egentligen inte kan stöta sig mig någon. Denna ”stil” återfinns dessutom bara i statsvetargruppen.

I förskollärargruppen går det istället att skönja en viss visuell och estetisk enhetlighet. Färgskalan domineras av block- och kontrastfärger som gult, rött, blått, lila, grönt och orange. Påverkan från barnkulturens smak- och stilideal är i detta sammanhang både tydlig och förhärskande. Även studentkårens evenemangsbilder har påfallande likhet med barnboksfigurerna *Babblarna*, och överhuvudtaget är barn återkommande i både illustrationer och fotografier i bildarkivet. Också i annat bildmaterial som länkar till tidningsartiklar, evenemang och inbjudningar till Facebook-grupper för specifika projektgrupper syns just barn på bilderna. I bildgalleriet finns ett par uppladdade bildserier bestående av utdrag från bilderböcker, också foton av kurslitteratur och andra böcker som har barn på framsidan. Vid sidan av detta förekommer skärmdumpar av exempelvis mejlsvar från olika lärare, av kurs-scheman och litteraturlistor. Visuellt spänner stilen alltså över det förskoleorienterade och med inslag från den konkreta studievardagen.

Konst- och designgruppens utmärker sig i förhållande till de två övriga genom väsentligt mer sammanhållen estetik, dock inte i form av en helt enhetlig stil, utan snarare några olika. Till skillnad från statsvetargruppens ”något för alla”-blandning går det snarare att tala om en slags eklekticism, eftersom bildmaterialet framstår som uttryck för just olika stilar eller genrer. En framträdande tematik utgörs exempelvis av fotografier av rum och lägenheter för uthyrning. Dessa visar en påfallande enhetlig inredningsstil som skulle kunna beskrivas som bohemisk, bestående av mycket textilier, trämöbler och växter (och där livsstilsbetoningen stärks av texter om förkärleken för växter, inte alltför sena kvällar och vegetarisk mat). Ett typiskt inlägg för bostadsuthyrning är exempelvis ett fotografi av ett rum i vad som ser ut som en sekelskiftesbyggnad med två höga, spröjsade fönster med träjalusier och där fönstersmygarna rymmer krukväxter i enkla terrakottakrutor i prydlig rad. Taket har stuckatur och till synes väl tilltagen takhöjd, brädgolvet ser ut att vara målat i någon ljus nyans och på det ligger en vävd matta i gammalrosa och duvblått. Möblemanget består av en säng med rosa överkast, en välorganiserad klädställning och två stolar och ett bord – alla i trä och med foton som ser redigerat suddiga ut på ett vis som sammantaget för mina tankar till en slags schablonmässig bild av en Paris-lägenhet. Ett annat bostad sökes-inlägg har istället ett fräckare anslag; rockigt eller ”arty” skulle man kunna säga. Det innehåller ett fotografi av studenten som söker, med en katt i famnen och texten ”Bostad sökes till mig, katten + mina växter och böcker. Är lugn för det mesta men gillar en god öl och bra musik lite då och då.”. Även om stilen framstår som delvis annorlunda ger det ändå en viss känsla av hemtrevnad med olika bilder på hem och studentrum. Denna förstärks av de uttalade eller implicita livsstilar som signaleras.

Andra bildgenrer i konst- och designgruppen består av grafiska illustrationer, ofta i färger som sticker ut; turkost, rosa, ljusgul och mintgrönt. Dessutom finns

en hel del bilder som kontrasterar den digitala miljön och istället visar handskrivna texter, kollage bestående av riktiga papper (alltså till skillnad från kollage i de övriga gruppernas som består av digitalt sammansatta bilder). Marken, golvet och ”det jordnära” utgör ett genomgående visuellt fokus och går igen i flera olika bilder av mattor, golv, mark, skor, och cyklar som framträdande motiv.

Samtidigt kan det som i förskolläraryr- och statsvetargrupperna framträder som i viss mån typiska digitala bildkollage i kontext av konst- och designgruppens övriga estetik tolkas som närmast en parodi med den typen av ”enklare” uttryck. Det är i alla fall min tolkning av en inbjudan till en julmarknad som datumsmässigt sammanfaller med november månads lönehelg. Bakgrunden till bilden, som har ett affischliknande uttryck, består av ett foto från filmatiseringen av Pippi Långstrumps julfirande, och så är texten liksom inklippt och pålagd: ”Julmarknaden presenterar ’LÖNEHELG’” står det, och så finns exempelvis en inklippt Swish-logga och en 33-centiliter burk med julmust. När det gäller Facebook-gruppens estetiska dimensioner är Sofia från konst- och designgruppen också den enda av administratörerna som tar upp just det när vi ses för intervju. Hon berättar att hon lägger rätt mycket tid på arbetet med bildmaterial för Facebook-gruppen, särskilt när det gäller evenemang för kårens räkning:

Det är ju det här att man arbetar om bilder som man ska lägga ut för nåt evenemang och man vill att det ska se bra ut, speciellt när det är för kåren. För då lägger man ju ut något som inte är utifrån sig själv, utan utifrån något som är lite större än sig själv och så ska det se ut på ett visst sätt och sådär. Och då blir det nog att man lägger ner mer tid och är mer engagerad kring att saker och ting ska skapa engagemang.

Givet studentgruppens inriktning är det inte så särskilt förvånande att smak är ett sätt att orientera sig i relation till övriga studenter som både är kamrater men också eventuellt framtida konkurrenter om uppdrag inom konst- och kulturområdet. Det är på samma sätt föga förvånande att förskolläraryrgruppen i högre grad än de andra två grupperna har bilder på barn. Det intressanta är dock att grupperna utöver det skiljer sig åt så påtagligt när det gäller det visuella uttrycket och att dessa skillnader går att förstå som just tre olika stilar; statsvetargruppens omfattande men smakmässigt blandade och intetsägande interiör, till förskolläraryrgruppens barn- och utbildningsorienterade stil och konst- och designgruppens eklekticism.

Evenemang som livsstilsmarkör

Jag har tidigare nämnt funktionen ”evenemang” som är ett teknisk inbjudningsverktyg som finns tillgängligt för alla Facebook-gruppmedlemmar att

använda. Det används också i olika grad av alla tre grupperna. Särskilt för att bjuda in till tillställningar med viss framförhållning (det förekommer även mer spontana inbjudningar som vanliga inlägg på tidslinjen). Utöver de bilder som finns i bildarkivet så omgärdas också Facebook-evenemangen av estetiska val, och de går även att tolka som uttryck för olika livsstilar.

Mängden evenemang varierar i de tre grupperna. I statsvetargruppen är det strax över femtio stycken som både handlar om olika typer av festligheter men också sådant som kårnöten, välgörenhetstillställningar och föreläsningar. När det gäller föreläsningarna i evenemangslistan så rör flera av dem frågor kring jämställdhet. Utöver det är ett evenemang föreläsningar; med politikern Gudrun Schyman; EU-parlamentarikern Cecilia Malmström; om Sveriges energiomställning och kring olika EU-frågor. Allra mest utgörs evenemangen dock av inbjudningar till olika slags fester, pubkvällar och lekfulla events som karaoke, laserdome och tema-quiz. Precis som övriga bilder ser också statsvetargruppens evenemangsbilder ut att vara standardbilder av det slag som går att finna i digitala bildbibliotek, men i högre grad består de av mönster som för tankarna till tapeter eller presentpapper.

Också i konst- och designgruppen är evenemangen strax över femtio stycken. Där är de allra flesta inbjudningarna till exempelvis vernissage och utställningar. Några inbjudningar rör kårnöten och i ytterligare några bjuds det in till öppen bar eller olika slags fester. Därtill finns i evenemangslistan inbjudningar till informationsträffar om sådant som stipendier och kulturstöd. Ett evenemang är dock egentligen en "bostad sökes"-annons, men i formen Facebook-evenemang, vilket sticker ut i listan. Konst- och designgruppens evenemangsbilder utgörs i princip uteslutande av specialgjorda digitala illustrationer som varierar i färgskala mellan mörkare toner som svart tillsammans med mörkröd eller grön och pastell-toner som ljusrosa, ljusgult eller turkos.

I forskollärargruppen finns bara lite drygt tio evenemang, där alla utom en föreläsning om autism, har kåren som avsändare. Ett par av inbjudningarna rör festliga evenemang som sittning och förfest, några är inbjudningar till kårnöte med fika eller frukost, och ett evenemang är en bussresa till lågprisvaruhuset Gekås i Ullared. De relativt få evenemangsbilder som finns är antingen fotografier eller digitala kollage, mest går de i blandande blockfärgerna som rött, blått, grönt och gult. Regnbågen återkommer dock som motiv i två av evenemangsbilderna. I evenemanget som är en bussresa till Ullared är det en bred regnbåge i starka färger som syns över bilden av en tecknad buss – i en annan bild är istället ett fotografi av personer iklädda regnbågsfärgade dräkter.

Det som är gemensamt i alla tre gruppernas evenemang med tillhörande bilder är att de genomgående signalerar en lekfull stämning, dock uttryckt inom ramen

för tre olika stilar. Statsvetarstudenternas grupp präglas genomgående av en slags lekfullhet som blir tydlig också i anslutning till evenemangen. Den lekfulla stämning som signaleras genom de olika evenemangen återkommer även i Halloween-quiz som illustreras av klassiska pumpor i färgsättningen svart och orange eller ”Flower-powersittning” som illustreras av det som jag uppfattar vara en genrebild med unga människor tillsynes dansande i grupp, och där tjejerna i fotografiet har långa böljande kjolar, handväskor med fransar och långt hår med ett tunt band knutet runt huvudet. Mitt i bilden syns en kille som spelar gitarr, med långt hår, Converse-skor och en blommig sjal. Bilden har människorna i fokus och bakgrunden är suddigt ofokuserad och ser ut att vara taget vid en skogsväg, och i bakgrunden syns både skog och en äng eller möjligen ett fält. Inbjudningstexten är smyckad med blom-emojier av olika slag. Menyn står angiven som trerätters, och platsen där festen ska äga rum är en lokal i ett fashionabelt innerstadsområde. Det gör att hela hippie-temat som gestaltas i bilden framstår som en lek med det mer formella sammanhanget.

Ett i konst- och designgruppen mer ovanligt evenemang är löparrangemanget ”Kvartsmarathon” som är ett springlopp som arrangeras en söndag i slutet av vårterminen 2017. Loppet marknadsförs i gruppen som ett ”samarbete med kåren”, och evenemanget har en omslagsbild som visar ett fotografi av ett lopp. Det är ett fotografi som för tankarna till New York Marathon; på bilden syns en svart asfaltsväg i stadsmiljö, kantad av åskådare på trottoarerna på båda sidor. De ramar in de femtiotalet löpare som syns på långt håll i bild, och som utmärks av att vara klädda i starka färger som neongult, orange och lila. Löp-evenemanget innehåller, enligt texten, även en efterföljande trädgårdsfest med grillning och en prisceremoni. ”Det är förstås okej att komma direkt till partyt om du inte vill springa!” förtydligas det i inbjudan. Tre veckor innan loppet postar de arrangerande studenterna en påminnelse om anmälan och uppmaningen att börja träna om man inte redan gjort det, och att det givetvis är välkommet att ta med en vän. Förutom texten har inlägget ett fotografi från filmen om Forrest Gump och scenen där han springer på en grusväg. I diskussionstråd postas även länken till en spellista på Spotify och inbjudan att lägga till sina bästa ”springlåtar”. Någon frågar om loppets vägunderlag och får till svar att ambitionen är att det ska vara så lite asfalt som möjligt. Lite senare läggs det ut en satellitkarta där bansträckningen är utmärkt, och samtidigt framhålls det apropå maten att potatis, gräddfil och dill kommer att finnas, men att menyn i övrigt fortfarande inte är spikad. Under själva loppet postas också några inlägg i evenemangstråden med uppdateringar om placeringen – inte vem som ligger först utan vilka som strider om tredje- och fjärdeplatserna. Det sista som postas i evenemangsdiskussionen är ett foto av åtta av löparna som står på rad på trottoaren framför en grönskande rabatt med en

tegelbyggnad i bakgrunden, vilket blir ytterligare en sådan kontrast till den digitala miljö som Facebook-gruppen är. Trots att detta evenemang i konst- och designgruppen framstår som tämligen udda, så är det som synes påtagligt omfattande. Precis som i inbjudan till lönehelgsfest så tycks arrangemanget också vara en slags lek med något mer folkligt, som bidrar till en viss stämning som omgärdar själva löploppet. Det är också möjligt att det är det i sammanhanget oväntade som bidrar till engagemang.

I statsvetargruppen kommer det redan precis i början flera inbjudningar på rad till olika fester med formatet ”evenemang”. I den första av dessa bjuds nya studenter in till den ”insparksgrill” som ska gå av stapeln nästföljande fredag i en av lärosätesortens parker. Den inbjudningen är prydd av just en sådan bild som för tankarna till presentpapper eller möjliga inbjudningskort till barnkalas med färgglada donuts, dryckesflaskor, vattenmeloner, vimplar, korv med bröd, vinylskivor och partyhattar mot en vit bakgrund. Nästa festinbjudan har en liknande inbjudningsbild, men med lite andra motiv; en discokula, klackskor, mikrofoner, pizzabitar och drinkglas. Den inbjudan postas dagen efter insparksgrillen ägt rum och har rubriken ”Pubrunda”. Inlägget med länken till evenemanget innehåller också ett tack för igår-hälsning och några ord om avsikten med den stundande pubrundan; att bli ännu mer sammansvetsade. Tiden som är angiven för att mötas upp inför pubrundan är 17.00 och platsen är ett torg i lärosätesortens trendigare restaurangkvarter, och när klockan är strax före 17 görs ett inlägg där det står att ”Vi är ett par faddrar som väntar vid mötesplatsen om någon blir sen”, vilket gillas av en person. Det blir i sin tur en slags markering över den gemenskap som präglar gruppen i övrigt; statsvetarstudenter dyker upp, väntar på varandra och håller kontakten. Utöver en dokumentärfilmvisning om landminor på Folkets bio så finns i övrigt inga kulturarrangemang bland statsvetargruppens evenemang. Detsamma i förskollärargruppen – där finns inget kulturevenemang såsom konsert eller liknande med bland evenemangen.

Överlag kan Facebook-evenemangen både förstås som en inblick i och uttryck för de olika livsstilar som är förhärskande i de tre utbildningskontexterna. Studentgruppernas dispositioner blir således tydliga genom det som den tekniska funktionen fylls med eller används för; som förskollärargruppen med studentkärsresan till Gekås, konst- och designgruppens kreativa events som spänner över konsthallsvernissager, designmarknader och workshoppar om att söka konstnärsstöd, och så statsvetargruppens påtagliga gemenskapande temafester och föreläsningar inom politikområdet. Visst genomslag finns alltså även av den formella utbildningen i de tre kontexterna. Konst- och designgruppen kan med de olika evenemangen på så vis förstås orientera sig mot en kommande framtid inom just kulturområdet. Statsvetarstudenterna på dito sätt inom det

politiska området där samhällsorientering och gemenskap i relation till exempelvis politiska mål och utsatta grupper kan förstås ingå. Kårevenemangen, tillsammans med den enda externa föreläsningen som finns i förskollärargruppen går i sin tur att tolka som en förankring i ett kommande yrke präglad av viss facklig tradition där subventionerade bussresor och studiecirkelsliknande föreläsningar kan förstås ingå.

Andra kulturella referenser

Jag har redan snuddat vid det som skulle kunna beskrivas som kulturella referenser till andra kulturuttryck och kulturella fenomen. Exempelvis länkar och tips till sådant som finns utanför Facebook, symboler och referenser till populärkulturella fenomen och figurer, till barnprogram, TV-serier och i viss mån musik, medier och olika etablissemang som särskilda pubar, biografier eller utställanden. Jag har också tidigare beskrivit praktiken med digitala bildmaterial som mest framträdande i statsvetargruppen. Där förekommer de både i separata inlägg och som humoristiska kommentarer på andra, mer seriösa, inlägg. I statsvetargruppen finns också påtagligt flest inlägg med andra populärkulturella referenser, exempelvis till den under 2010-talet populära ungdomsserien *Stranger Things*, till tecknade superhjältar, Harry Potter och Michael Jackson, men också olika typer av allmänbildande referenser till sådant som frågesportsprogrammet *På spåret*, Sveriges Radio P1 och mer initierade inlägg om själva utbildningen eller kända statsvetarprofessorers uttalanden i media.

I förskollärargruppen förekommer som sagt inga kulturevenemang, men olika kulturella referenser finns i gruppen. Exempelvis tipsas det om en ”mysig förskoledokumentär och delas länkar till artiklar från olika gratisnyhetssajter. Tematiskt ligger de också nära förskolefältets praktik med rubriker som ”Förskolepersonal kämpar för sitt smör: ”Barnen behöver bra fetter för att hjärnan ska utvecklas”, ”Varför sprids inte kunskap om små barns behov” och ”Barn lär sig matte med hela kroppen”. Det förekommer också inlägg med vaga referenser till någon artikel ”från dagens tidning” och där det via länken går att utläsa att det är kvällstidningen Expressen som är dagens tidning i sammanhanget. Under VFU-perioden gör en student ett inlägg med länk till lokaltidningen där det rapporteras om en pågående brand på en förskola; ”Det brinner på förskolan X – hoppas ingen av oss har praktik där”.

I förskollärargruppen finns också en skämtsam videosnutt där en ung kille dramatiserar studentlivets paradoxala vedermödor genom att visa hur studenters uppmärksamhet dras från studierna till online-shopping och arbete vid sidan av för att sen återvända till studierna genom och i sista stund behöva klunka

energidryck för att orka med långa nätter av tentapluggande. Överlag framstår även skolan och skoltiden som en central kulturell referens i förskollärargruppen. Det uttrycks genom sporadiska inlägg med lästips utöver kurslitteraturen såsom tips om en barnbok som en student skriver att hon ”köpt på Netto idag och passar bra till kursen vi läser nu”, men även spår av skolans terminologi och sättet att markera vad som är antingen rätt eller fel information eller referenshantering. I sammanhang av den första tentan framstår hela situationen som förankrad i skolans värld med formuleringar som vad man ska plugga på inför ”provet” exempelvis. Liknande tilltal finns i statsvetargruppen där formuleringen ”klassen” är återkommande, i sammanhanget framstår det dock som ett sätt att markera den typen av gemenskap som finns i en skolklass.

Förskollärargruppens kulturella referenser framstår i någon mån som präglade av det rustika och explicita – som när några studenter i ett inlägg tar initiativ till att ses en fredagskväll är inbjudan till övriga gruppen formulerad som att; ”Vi är några som tänkte gå ut och dricka lite på fredag och det vore roligt om fler ville hänga på”. Det kan jämföras med statsvetargruppens uppsjö av olika slags festligheter som alla torde ha samma mål, men där hela tilltaget är inlindat i olika slags lekar och upptåg; bowling, kombinerad stadsvandring och pubbrunda, karaoke, maskerad med mera. Konst- och designgruppen kan i detta avseende tolkas som mittemellan dessa positioner. Det bjuds i gruppen in till en del ”rena” fester i bemärkelsen att de inte har något särskilt tema, men också till konserter och klubbar i själva bygganden som ofta har en i hög grad estetisk inramning genom affischliknande inbjudningar. Att det tycks vara fest med alkoholservering markeras då av benämningen ”bar”.

I konst- och designgruppen förekommer framförallt egenproducerat och i huvudsak digitalt material – ofta i kombination av stilla och rörliga bilder, såsom affischliknande bilder med blinkande effekter. Många har referenser till 1980- och -90-talens formspråk med geometriska former eller till samtida popkonst. När det är kåren eller studenterna som själva är avsändare är bilderna dock betydligt mer kreativt utformade med olika funktioner och effekter än när det exempelvis är andra avsändares inlägg som delas.

Med kulturella referenser skulle man i kontext av det digitala kanske också kunna räkna in koppling till andra plattformar och digitala praktiker, särskilt då de används för olika ändamål och med olika distinktioner. De som nämns i statsvetargruppen är meddelandetjänsten Messenger, Google Drive och One Drive, samt lärosätets formella plattformar. Messenger är överhuvudtaget synonymt med talet om ”klass-chatt” som Viktor pratar om under intervjun. Drive-plattformarna används vid sidan av Facebook och lärosätets plattform för att samarbeta kring läsning och uppgifter. I förskollärargruppen uttrycks inga

kopplingar alls till andra plattformar, utöver lärosätets egen – den pratar Elin en hel del om och det finns även återkommande inlägg i gruppen som upplyser om att information nu finns på plattformen. Utöver det finns i förskollärargruppen också interna länkar till andra Facebook-grupper för exempelvis specifika projekt- eller seminariegrupper. Sofia berättar i sin tur om Instagram, Whats App och Messenger, men hon betonar även att lärosätets plattform är ful och oinspirerande och att det är lite förlegat att skicka mejl:

Vi får ganska mycket att folk skriver på Facebook, och jag tror att det är för att folk tycker att det är ett lätt sätt att kommunicera på och det är ju väldigt rätt i tiden på något vis. Det är lite förlegat att skicka mejl, men det kommer in en del mejl. Det är väl om man har mer, ja men mer formella frågor att man kanske – jag vet att det kom in något mejl för att det var någon som ville låna något till sin presentation som den personen skulle ha på skolan. Medan om man bara kanske frågar snabbt, jag vet inte men typ ”Hur blir man medlem?” eller bara korta grejer, då skickar man på Facebook.

Facebook framstår utifrån det som en plattform som signalerar något som är rätt i tiden och därtill möjligt att forma till något estetiskt tilltalande, vilket också manifesteras genom de olika inbäddade bildmaterial som återkommer på tidslinjen. I något evenemang är det också referenser till YouTube-fenomenet ”unboxing”, alltså videor som går ut på att visa hur man packar upp något ur sitt paket. I konst- och designgruppen är det dock ”unboxing” ett konstnärligt evenemang, så alltså en form av lånad terminologi.

Musikaliska referenser förekommer inte i särskilt hög grad i någon av grupperna. I statsvetargruppen finns musik som bakgrund i ett par egenproducerade videor. I en av dem ackompanjeras exempelvis en digital vägbeskrivning till en specifik lokal av en techno-remix av en femton år gammal schlagerlåt. I konst- och designgruppen finns en inbjudan till lunchkonsert på lärosätet, men också den delade spellista till löpararrangemanget. Spellistan består av en blandning av låtar med band som *Refused*, *Dire Straits* och *Talking Heads* men mest förekommer musik från betydligt mindre välkända band som exempelvis *Mew* eller musikprojektet *Pesukone*. I både konst- och designgruppen får musikinslagen inga särskilda reaktioner. Det går att tolka som uttryck för att de framstår som givna i sin respektive sammanhang. I förskollärargruppen får dock de enda två musikrelaterade inlägg som finns särskild kraft av att de postas så tätt inpå varandra. Dessutom möts dessa två inlägg av väldigt olika reaktioner. Det första av musikinläggen görs av en student som frågar någon vill hänga med henne på en kommande konsert med Thåström. Inlägget får varken något svar eller någon reaktion. Nästa musikinlägg kommer bara några dagar senare och istället påtagligt mycket engagemang. Det består av en tecknad musikvideo med barnmusikfiguren

”Arne Alligator” som någon lägger upp tillsammans med en kommentar om att sången verkligen satt sig på hjärnan. Inlägget får både reaktioner som tummen upp och ett par instämmande och uppskattande kommentarer. Den smakmässiga positioneringen och distinktionen hade kanske inte framstått som lika påtaglig om det gått längre tid mellan inläggen, nu är det som sagt bara några dagar emellan. Det gör att Thåström framstår som uttryck för musiksmak som är inte möter erkännande i förskollärargruppen, medan Arne Alligator gör det.

Humor

Det förekommer en del inlägg som i grupperna som antingen är direkt humoristiska, men också mer implicita tilltal och skämtsamma kommentarer till exempel som framstår som just humoristiska i sammanhanget. Särskilt påtagligt är detta i statsvetargruppen där framstår de humoristiska inläggen som något mer utpräglade studentikosa. Där kan också hela evenemang ha ett humoristiskt anslag såsom i fallet superhjältefest, att bowling skrivs fram som den självklara sysselsättningen efter ett seminarium. Humor används också för att bibehålla den trevliga stämningen i gruppen. När någon i ett inlägg försiktigt påtalar att det vore bra om att ta hänsyn till hela gruppen när man ställer frågor till föreläsare, så att det man undrar verkligen är relevant för fler än en själv, postar någon snart en gif i kommentarsfältet. Den visar artisten Michael Jackson som med stirrande blick äter popcorn i en biosalong, vilket går att tolka som ett skämtsamt sätt att desarmera eventuella meningsskiljaktigheter. Humorn är också mer implicit, och framträder som ironiska val av till synes medvetet töntiga uttryck i exempelvis en uppsjö av olika hälsningsfraser som ”Ey yo”, ”Hola amigos” och så vidare. Även underfundiga formuleringar som ”vi är några som snackat ihop oss om behovet av en välförtjänt litteraturstudie-öl” eller ”Ursäkta att jag hostade så mycket idag på föreläsningen, men är möjligtvis någon vill dela sina anteckningar?”

I förskollärargruppen väckte de roliga inläggen som sagt irritation, dock finns inte påtagligt många sådana inlägg när jag blir medlem i gruppen, så antingen kan de ha tagits bort, eller så har de få som finns ändå ansetts vara för många. De inlägg med påtagligt humoristisk prägel som jag möter i grupper handlar, precis som filerna och evenemangen, antingen om barn eller om att vara student. I ett skämtsamt inlägg kombineras dessa två teman i en textruta där det står:

Att bli student är ungefär som att gå på förskola: Man förstår inte riktigt vad som händer. Man har inga pengar. Och man saknar sin mamma.

Det finns också ett inlägg med länk till en videosketch från SVT med komikern Björn Gustafsson som spelar rollen av ”ungdomsreporter” som intervjuar ett förskolebarn på ett dråpligt sätt. Inlägget med musiken av Arne Alligator väcker

också skrattemojier, då många verkar känna igen sig i att ha fått den specifika sången på hjärnan. Bland förskollärargruppens humoristiska inlägg som handlar om studentrollen finns några skämtsamma delade inlägg om att ha problem med datorn; någon har delat en bild med alfabetiseringsfunktionen i Word och en text på engelska om att ”först efter flera år på universitetet så har jag hittat den här magiska knappen som sorterar referenslistan automatiskt”. Av de cirka femton reaktionerna att döma tycks det populärt, inlägget får både hjärtan, tummar upp och skrattemojier. Ett inlägg på tidslinjen är en animering av en katt som ser närmast galen ut, med uppspärrade ögon och som närmast hysterisk slår med tassarna på ett tangentbord följt av så med texten att det precis gestaltar känslan av stress den sista timman innan tentan ska lämnas in.

Konst- och designgruppen utmärker sig jämförelsevis med de övriga genom att i princip sakna humoristiska inlägg. Det finns en animerad bild/kort filmklipp som visar karaktären Carlton från 1990-talsserien *Fresh Prince i Bel Air* som gör den karaktäristiska dans som närmast fått kultstatus på grund av det påtagligt töntiga uttrycket där karaktären Carlton svänger med armarna fram och tillbaka (söker man efter ”the Carlton dance” i någon internet-sökmotor så kommer det upp en mängd bilder och videor som visar dansen). Den postats som kommentar till ett annat inlägg och i sammanhanget tolkar jag den mest som ett uttryck för att skapa rolig stämning. Det är också det som genomsyrar gruppen i övrigt. Snarare än humor är det dock mer en allmän känsla av kul stämning som i viss mån förstärks av emojis som visar exempelvis regnbåge, stjärnor och en ljusrosa körsbärsblomma.

Språket som stämningsskapare

Facebook är dock inte bara en arena för det visuella, utan också för skriftlig kommunikation i form av inlägg, kommentarer och, som jag redan snuddat vid; en del underfundiga texttrutor. Det är dock inte bara innehållet i det som yttras i skrift som är intressant här, utan också tonen i språket och den stämning som skapas genom det. När det gäller dessa dimensioner finns det några väsentliga skillnader mellan grupperna som till exempel att konst- och designgruppen har en blandning mellan inlägg skrivna på svenska och inlägg skrivna på engelska. I förskollärargruppen är det istället en slags strävan efter korrekt språkanvändning som framstår som det mest påtagliga, och i statsvetargruppen är den trevliga och lekfulla tonen som skapar en särskiljande dimension. Ett konkret sätt som detta yttrar sig på är de hälsningsfraser som förekommer i olika inlägg. I förskollärar- och konst- och designgruppen börjar de flesta inlägg med hälsningsfraser som inte är så särskilt uppseendeväckande; i förskollärargruppen oftast med ett enkelt ”Hej”

eller "Hejsan" följt av kommatecken eller utropstecken. I konst- och designgruppen är det liknande men då blandat mellan svenska och engelska varianter som "Hej", "Hey", "Hello", "Hallå". I statsvetargruppen däremot är hälsningsfraserna betydligt mer framträdande och varierade. Vanliga "Hej", "Hallå" och "Hejsan" förekommer också men då ofta i kombination som "Hej klasskompisar/fellow studenter", "Hejsan statsare/klasskamrater/allihop" eller till exempel "Hallå bästa ligan". Utöver det finns som sagt en stor variation; "Tjena", "Hola!", "Ey", "Tja", "Halloj" med flera. Sammantaget skapar denna uppsjö av kreativt formulerade hälsningsfraser en viss stämning som inte liknar den som finns i någon av de andra grupperna. Därmed antyds också något om hur studenterna i statsvetargruppen förhåller sig till varandra. Det är trevligt, kul och framstår som en form av social kreativitet.

I förskollärargruppen påminner det språkliga tilltalet i viss mån om vanliga brev, med "Hej", korrekt interpunktion, versaler och vad jag skulle vilja kalla försök till språklig korrekthet. Med det menar jag att uttryck ibland är något förvridna såsom; "Passar på att slå ett ord för följande bok" eller "Vilken tid går deadline ut".

När det gäller själva innehållet i den språkliga kommunikationen är frågor i alla tre grupper den allra vanligaste typen av inlägg. I statsvetargruppen handlar det mest om att studenter ber de övriga i gruppen om hjälp med att hitta någon viss bok, ta del av någons anteckningar eller att stötta ett evenemang. I konst- och designgruppen frågas det mest om olika slags material som behövs till olika slags konstprojekt, om att hyra eller hyra ut bostäder men också borttappade saker där vattenflaskor och usb-minnen är det som förekommer mest – ofta tillsammans med en bild på vattenflaska eller usb-minnet som hittats eller tappats. Sofia i konst- och designgruppen resonerar också om språket, och olika genrer i olika slags inlägg:

Det är ofta bara att man skriver något kort, men sen det är inte så att man sitter och korrigerar stavfel eller liksom, man kanske inte bryr sig så mycket om det, utan det är bara att få information snabbt ut till de här specifika personerna. Och man kanske är så pass omedveten eller bryr sig så pass lite av vilken form den informationen tar att man inte ens tar sig tid till att lägga till en bild, eller formen i en text eller ens lägga till en emoji för att visa att man är glad, utan det ska bara iväg

I relation till gruppens inlägg så finns egentligen inte några som går att tolka som i sammanhanget "slarvigt" formulerade, som Sofia talar om. Det är möjligt att det beror på att hon i samtalet rör sig mellan den specifika gruppen, och andra Facebook-grupper för utbildningen och att just detta med en typ av rappare kommunikation, snarare är kännetecknande för andra digitala

studentgemenskaper. Jämfört med förskollärargruppens mer korrekta språkliga prägel går det dock att ana uppfattningen att språket också rymmer estetiska dimensioner som exempelvis kan tolkas på olika vis eller väcker olika slags engagemang. Annorlunda uttryckt framstår det som att konst- och designgruppen vänder sig från allmänt korrekta eller välslipade formuleringar i kommunikationen mellan studenter.

Frågeinläggen i förskollärargruppen handlar mycket om efterfrågad information om litteratur, scheman eller frågor om till exempel kontaktuppgifter till olika lärare. Ofta uttrycks dessa frågor i väldigt konkreta ordalag såsom ”Var finns schemat till nästa kurs?”. Allra mest frågas det i förskollärargruppen dock om referenshantering. Det förekommer rentav så ofta att jag till slut finner mig nödgad att räkna antalet referensfrågor som under perioden visar sig uppgå till närmare femtio inlägg – alltså tio procent av all kommunikation.

Referenshanteringsfrågorna är ofta detaljerade. Någon fråga gäller exempelvis citat, men den konkreta frågan är om man ”ska ha med själva punkten om man citerar en punkt i en punktlista”. Att göra rätt framstår överhuvudtaget som centralt när det gäller just formalia, och strävan efter detta tycks fungera som ett sammanhållande kitt. Ett annat exempel på denna strävan är således ett inlägg om att lära sig skilja på när det ska vara *De* respektive *Dem*. ”Följ denna om ni vill slippa anmärkningar på era texter” står det i själva inlägget, och så är det en bild på ett fotograferat utskrivet blad med typsnittet Comic Sans, där skillnaden mellan *De* och *Dem* går igenom i punktform. Tillsammans med alla referensfrågor skapas en språklig stämning med låg akademisk tröskel, och en i hög grad tillåtande attityd när det gäller eventuella språkliga brister. Samtidigt som strävan efter det korrekta är ständigt närvarande förekommer dock den typen av förvridna uttryck som jag beskrev ovan, men också en del särskrivningar och felstavningar.

Statsvetargruppens lekfulla språkliga stämning blir i sammanhanget en kontrast. Där inleds alla inlägg inte ens med versal och lika vanligt som hälsningsfras är olika slags uppmaningar som ”se hit!” eller ”Missa inte!” Inläggen har också mer av talspråklig form. Det kan vara formuleringar som ”va” istället för vara, ”e” istället för är, ”dom” istället för de eller dem. Det går på det viset att se att det är skillnad på de felstavningar och särskrivningar som förekommer i förskollärargruppen och den slags språkliga lättsamhet som präglar statsvetargruppen. Det är något som går igen också i hur emoji i statsvetargruppen förekommer som känslöförestärkande ibland, utsmyckande ibland och för att i andra fall skapa en känsla som inte alltid finns i själva texten. Det är mycket konfetti, hjärtan, applåder, solglasögon-smiley, dansade figurer eller andra emoji som visar rörelser.

Sofia från konst- och designgruppen lyfter också fram språkets funktion kopplat till den kontrast som konst- och designgruppen på Facebook utgör i relation till lärosätets formella information och Facebook-sida. Om lärosätets skriftliga kommunikation säger hon: ”Men det är ju ett visst språk också som är, kanske inte alltid så lätt att ta till sig och jag tror att det kanske skapar en viss bild av själva skolan.” Sofia berättar även om sina tankar kring den språkliga tonen för studenters första möte med lärosätet:

Och sen den här studentgruppen, speciellt under sommaren så är den ju oerhört inaktiv. Så det första när man går in där som nyintagen student så kanske man ser att ”oj det här var ett väldigt gammalt inlägg” och då kanske man också får någon känsla av att det inte är en speciellt social skola – vilket jag nog inte skulle hålla med om – men att det är väldigt socialt på plats, och det är socialt när allting kommer igång.

Det Sofia berättar blir inte bara en distinktion till lärosätet, utan handlar också om hur studenter och blivande studenter kan förväntas tolka olika budskap och avsändare. Här blir det dock tydligt att språket på Facebook attraherar olika grupper, men också att språket blir ett uttryck för grupptillhörighet som markerar om man besitter exempelvis kulturellt kapital eller om man företräder en formell organisation.

Summering och reflektioner

De olika livsstilar som går att utläsa i de tre gruppernas estetik och evenemang säger en hel del om studenternas dispositioner och habitus. Statsvetarstudenternas lekfullhet signalerar exempelvis sammantaget en viss respektabilitet. Detta genom alla de fester som närmast tycks ske under täckmantel av något betydligt mer beskedligt eller rentav förpubertalt. I jämförelse med konst- och designgruppens olika pub-inbjudningar eller förskollärargruppens direkthet avseende att ”gå ut och dricka lite” framstår statsvetargruppens inbjudningar närmast ha referenser till barnkalas. Detta genom sådant som maskerader, frågesport med Harry Potter-tema eller laserdome. Jag tolkar det dock inte som uttryck för en barnslighet per se, utan snarare som en lek med barndomens uttryck som möjligen kan verka som en form av moraliskt skydd mot potentiella skandaler. Det i en utbildningskontext som övergripande präglas av att den består av både manliga och kvinnliga studenter. Möjligen kan det barnorienterade anslaget således utgöra en strategi för att omöjliggöra potentiella öppningar för flirt eller romantik mellan ”klasskamrater”. Att något liknande inte finns i någon av de andra grupperna skulle då kunna förklaras av att det inte behövs eftersom det i princip enbart är kvinnliga

studenter i förskollärargruppen, och fler kvinnor än män på konst- och designutbildningar.

I förskollärargruppen finns också inslag av barnkultur, men på ett helt annat vis. I den gruppen är det inte uttryckt i sätt att tilltala varandra eller som lekfulla teman, utan med direkta och konkreta referenser till just specifik kultur för barn. Detta i form av ett visuellt språk som för tankarna till barnkulturella figurer, men också genom exempelvis länkar till musik som är till för barn. På den kurslitteratur som finns uppladdad och i olika boktips är det i förskollärargruppen dessutom ofta barn på omslaget, samt på bild i relation till tidningsartiklar. Om statsvetargruppen leker med barnorienterade uttryck framstår förskollärargruppen som mer orienterad mot att vara vuxna som väljer ut material för, med och kring barn. Konst- och designgruppens estetiska uttryck präglas snarast av en form av lekfullhet i bildmaterial och färgval, eller som i exemplet med bostadsannons i evenemangsformat. Dock inte på ett påtagligt barnsligt vis, eller med barnkulturella konnotationer. I motsats till de två andra grupperna är det kontrasten till den fysiska världen som är mest påtaglig i konst- och designgruppen.

Den estetiska prägeln går även igen i de språkliga distinktioner som också framträder mellan grupperna. Förskollärargruppen genomsyras av en språklig korrekthet snarare än att språket används för att skapa någon viss stämning. Statsvetargruppen däremot är betydligt mer språkligt lekfulla, och är den grupp som i högst grad använder emoji och andra digitala bildmaterial. Konst- och designgruppen har inte alls något sådant käckt tonfall, men signalerar exempelvis med blandningen av engelska och svenska att de befinner sig i en internationell kontext.

Facebook som motsägelsefull miljö

I de tidigare kapitlen har jag uppehållit mig vid att visa hur Facebook fungerar som en första anhalt i högre utbildning, på ett sätt som framförallt tycks möjliggöra för studenter att orientera sig i relation till en schablonmässig studentroll, samt även hur denna icke-formella miljö formeras i relation till studenternas dispositioner. I detta kapitel riktas fokus istället mot olika spänningar, motsägelser och paradoxer som existerar i grupperna, samt kring de värden som dessa uttrycks och tar form.

En sådan motsättning är spänningen som existerar mellan Facebook som en å ena sidan frihetlig men samtidigt kommersiell miljö. En annan handlar om hur talet om information fortfarande fungera legitimerande för användande av den specifika digitala plattformen Facebook. Kapitlet avslutas med summering och reflektioner.

Fristad i en kommersiell logik

Att Facebook-grupperna specifikt utgör en icke-formell dimension av högre utbildning framgår av att de teman som utvecklar sig över tid i alla tre grupperna är kopplade till den formella utbildningen på ett eller annat vis. I statsvetargruppen tydliggörs det genom den blandning av studierelaterade inlägg som formar den digitala miljön. Det handlar om fester, att hjälpa varandra med studierelaterade frågor och tips på externa föreläsningar men också humoristiska inlägg om studentlivet, information från kåren och så vidare. I förskollärargruppen är det framförallt alla frågor om referenshantering och utbildningens organisering som markerar förankringen i den formella utbildningen. I konst- och designgruppen är det vardagslivet i själva byggnaden, kårens närvaro och frågor om hjälp eller bidrag till olika studentprojekt som utgör ständiga påminnelser om gruppens koppling till den högre utbildningen. Den förankring i den formella utbildningen som omgärdar de tre grupperna präglas samtidigt av att de alla tre är just fristående i relation till respektive institutioner och lärosäten. Därmed går de att likna vid en fristad i respektive utbildningskontext. Denna prägel blir särskilt tydlig i förhållande både till det motstånd som omgärdar grupperna men också de uttalade ambitionerna och det som respektive grupp vänder sig ifrån.

I förskollärargruppen blir det särskilt tydligt genom den ambivalens som uppfattas från lärosätets sida, vilket Elin berättar om som att studenterna både

uppmannas att inte ”hålla på” med Facebook, och samtidigt verkar förutsättas göra just det:

Ja, alltså när vi startade plugget så sa de: ”Håll nu inte på med Facebook-grupper, och hämta inte någon information där. Det blir bara fel och onödiga diskussioner”, ja så de hänvisade ju till plattformen då, så det är väl vad de sa. Och då kan jag ändå få mejl i min styrelseroll att ”Hej, vet du fyra förskollärarstudenter som skulle kunna hjälpa till med det här”, och då är det ju klart att de tycker att jag ska dela det på en social media för att hitta dem. Det står ju inte men... eller det kan nog till och med stå; ”Dela om ni har nån grupp” eller ”Du kanske inte orkar engagera dig så hårt, men du kan ju i alla fall dela det”, något sådant kan det nog stå.

Medan själva delningsfunktionen alltså verkar uppfattas komma lärosätet till gagn finns en anda av misstroende i det Elin samtidigt säger sig uppfatta från de utbildningsansvariga vid lärosätets sida; att det bara blir fel om studenterna håller på med Facebook-grupper. I den uppfattade dubbelmoralen kring Facebook går det att ana dimensioner av uppfostrande i relationen mellan lärosätet och studenterna på ett sätt som antyder att lärosätets auktoritet utmanas av att studenterna ”håller på” med något själva på annat håll. Att förskollärargruppen är den mest omfattande räknat i antal inlägg kan möjligen delvis förklaras av detta förhållande, som blir ännu mer tydligt i jämförelse med både statsvetar- och konst- och designgrupperna vars fristadsprägel ser tämligen annorlunda ut.

Till skillnad från Elin berättar både Viktor och Sofia om problemet med obehöriga, alltså personer som inte är studenter, som försöker ansluta sig till grupperna för att dela reklam från olika intressenter. Facebook-grupperna framträder därmed som fristadsarenor framförallt i förhållande till externa intressenter. Viktor berättar hur hans kåruppsdrag därför krockar i viss mån med rollen som Facebook-administratör när det gäller att värna Facebook-gruppen som ett reklamfritt rum. Som administratör tycker han egentligen att han borde kunna vara mer tillåtande, men kåruppsdraget innebär ett ansvar att hålla gruppen ren från reklam för att värna de samarbeten som kåren upparbetat:

Vi har kickat folk ur grupperna men det har varit mer kopplat till min roll som ordförande för kåren än som administratör för gruppen. Alltså vi bygger ju grupperna, och det är ändå en del arbete med det och det är ju för att vi ska kunna ha det som en ren kanal till våra studenter, men det har ju också varit så att studenter som tillhör gruppen eller som har bett om att få komma in i gruppen – och det är ju svårt att hålla koll på vilka som går i klassen och så, så man accepterar ju all som frågar – men som har börjat dela reklam eller någonting till typ fackförbund och sådant. Sådär, ”Kom och fika med Jusek” eller sådär, och vi har en samarbetspartner i Akademikerförbundet så vi har väl inte riktigt tyckt om när Jusek-studenter kommer in och börjar sprida

reklam och det är ju lätt hänt. Så några sådana inlägg har vi faktiskt tagit bort och kickat folk ur grupperna, men också för att det försämrar våra kommunikationsmöjligheter när det kommer in tre inlägg om dagen som handlar om ”kom någonstans”, ”kom hit och fika”, ”kom hit och grilla” och då så förviner ju kårens, våra inlägg då lite i mängden. Och det blir ju lite dåligt.

Med kåren i spetsen framstår statsvetarstudenternas Facebook-grupp därmed som fristad för bevarandet av en slags tidlös studenttillvaro.

När jag frågar Sofia om det händer att andra än bara studenter försöker gå med i gruppen resonerar hon på liknande sätt som Viktor kring ansvaret att hålla kommersiella intressen borta. Hon säger att det inte är direkt några företag eller så som försökt gå med, utan mer privatpersoner som kanske gör reklam för marknader och evenemang som inte är direkt förknippade med skolan. Sofia understryker att det visserligen inte rör sig om något ”superkonsumtionsaktigt”, men att det ändå går över gränsen för vad som är neutralt. Den ambivalens som omgärdar närvaron av Facebook i förhållande till högre utbildning tycks i konst- och designgruppen därför handla om att särskilja olika typer av inlägg. Sofia markerar tydligt en distinktion mellan studenternas Facebook-grupp och lärosätets officiella Facebook-sida, som hon mer tycker framstår som ett ställe för saluförande av prestationer:

[...] oftast lägger de ut saker som antingen rör lärare på skolan, att dom har synts i något visst forum och då lägger institutionen ut det, för jag antar att det speglar väl på skolan.

Uttrycket att ”det speglar väl på skolan” antyder att lärosätet uppfattas profitera på enskilda lärares prestationer för sin egen marknadsförings skull, vilket i sin tur förstärker bilden av studentgruppens strävan efter gemenskap och det uppfattat neutrala. Det är också uttryck för ett ömsesidigt beroende när det handlar om vem som saluför vad. Medan examen från den specifika ”skolan” kan förstås som kapital för de som varit studenter där, kan studenternas karriärer i förlängningen också komma att utgöra ett kapital för skolan. Det föranleder en slags försiktighet från båda håll, vilket också märks som ett slags allmänt ifrågasättande av vad man i konst- och designgruppen egentligen skulle organisera sig kring. Den fristadsprägel som omgärdar konst- och designgruppen handlar således om att värna integritet gentemot kommersiella värden. Att frågan om kommersiella intressen överhuvudtaget inte är relevant i och för forskollärargruppen men i de två övriga antyder samtidigt hur de två andra grupperna orienterar sig mot statusfyllda positioner där det ingår att på dessa vis uppvaktas. Vilka det är som vill göra reklam i respektive grupp tydliggör samtidigt att grupperna inte omgärdas

av samma dispositioner utan att orienteringen mot den ekonomiska respektive kulturella polen styr.

Fenomenet internreklam

Samtidigt som ingen av de tre grupperna framstår som en sådan marknadsplats för individen som antyds i Sofias avståndstagande av lärosätets sätt att framhäva lärarens prestationer på sin Facebook-sida, går det att se hur dimensioner av det kommersiella ändå implicit blir en dimension av den miljö som formeras på Facebook. Ett sätt att förklara detta är i termer av att studentkulturen på Facebook fungerar som arena för internreklam. Med det menar jag alla slags inlägg som utgörs av efterlysningar av olika slag, bostadsannonser, böcker till salu och inbjudningar till exempelvis studentkårernas olika evenemang. Samtidigt har dessa inlägg, som förekommer i alla tre grupperna, påtagligt olika prägel och signalerar därtill olika värden, både vad gäller vad som förstås som värt att fråga om, men också när det gäller smakmässig orientering. I sammanhanget skapar de inlägg som i de tre grupperna handlar om rum, lägenheter och bostäder för uthyrning en tydlig jämförelsepunkt för hur denna internreklam tar sig olika uttryck.

I statsvetargruppen är det bostadsområdet, hyran och bostadens skick som i den typen av inlägg betonas som det mest väsentliga. Den annons som finns har inga bilder och tilltalet för tankarna till mäklarannonser med målande beskrivningar och etiketter som ”fräsch” eller ”nyrenoverad”. Att bilder och adress uppges ”skickas vid intresse” bidrar till att framställa bostaden som en privat angelägenhet. Eftersom inga bilder finns, och det egentligen saknas målande beskrivningar av materialval, färger och stil upprätthålls det lättsamma och slätstrukna. Det framstår särskilt tydligt i kontrast till konst- och designgruppens relativt sett många bostadsinlägg. I dem förekommer, tvärt emot statsvetargruppens neutrala anslag, både långa beskrivningar och ofta fler än ett foto vilket antyder att bostaden fungerar som uttryck för smak och livsstil. Det uttrycks dels genom fotografiernas estetiska uttryck – ofta är bilderna dimmiga eller täckta av en drömskt pastellfärgad hinna – men också i sådant som syns på bilderna; möblemang, inredningsstil, arkitektur och miljöerna runt boendet. Boende beskrivs heller inte i mäklarlika termer av fräscht eller nyrenoverat såsom i statsvetargruppen, utan med tonvikt på mysiga takbjälkar eller att just detta boende skulle passa perfekt för någon som är snäll, som gillar att ha fint omkring sig och gärna uppskattar odling men inte alltför sena kvällar. Det som marknadsförs med annonserna är således inte bara någonstans att bo, boendet gör också reklam för att en speciell livsstil med en viss smak och vissa värderingar är förhärskande bland konst- och designstudenterna.

Till skillnad från konst- och designgruppen, där kollektivboende eller inackordering framstår som en del av en eftersträvad livsstil, är det en annan dimension av det gemensamma som framträder då en av förskollärarstudenterna efterlyser rumskamrater till den egentligen allt för stora lägenhet som hon fått kontrakt på. Flera varianter av glada emojis skapar en känsla av att det skulle vara kul att bo just tillsammans, men i övrigt är det snarare behovet av hjälp för att klara studentlivet som är tongivande för inlägget. Att det därtill bara finns en enda bostadsannons antyder dessutom att bostadsfrågan inte har så stor relevans i övrigt för förskollärarstudenterna – inlägget är därigenom en avvikelse.

Iscensatt medvetenhet

Liknande paradox som den som finns närmast inbyggd i spänningen mellan Facebook som fristad och dess kommersiella logik existerar också i relation till Facebook som arena för politiskt engagemang. Ordet ”medvetenhet” bör kanske därför hellre placeras inom citationstecknen för att peka på hur de olika rörelse- och identitetspolitiska strömningar som varit tongivande runt tiden för studien, uttryckts också i de tre Facebook-grupperna. Hellre än att förstå dessa inlägg som en form av marknadsföring av vissa specifika åsikter tar jag här fasta på hur engagemang i samtidens politiska medvetenhetsfrågor kommer till uttryck. Den så kallade medvetenheten framstår nämligen inte som att den representerar ett särskilt fördjupat politiskt engagemang i någon av grupperna. Tvärtom tycks frågor inom området HBTQ, miljö- och klimatrörelsen, mänskliga rättigheter, feminism och antirasism snarare fungera som symboliskt kapital och mobiliserande kraft.

I statsvetargruppen framgår detta särskilt tydligt i relation till ett Facebook-evenemang bestående av en loppis som några studenter är med och organiserar. Som för att understryka kopplingen till den övergripande frågan har evenemanget titeln ”Miljö-loppis”. I samband med att evenemanget delas i gruppen uppmanar arrangörerna de andra i klassen att klicka i att de är intresserade av att komma även om de vet att de inte kan. Den specifika anledningen till uppmaningen framgår inte av de som bjuder in, men resulterar i att tilltaget får ett relativt stort genomslag både i, och vad det verkar även utanför gruppen eftersom det är 120 personer som anmäler sitt intresse. Bara cirka 20 av dessa klickar dock i att de kommer, men evenemanget ger ändå bilden av statsvetarstudenterna som miljömedvetna och engagerade i en samtid som värderar miljömedvetenhet högt vilket exempelvis gestaltas av aktivisten Greta Thunbergs olika utspel och initiativ.

Bilden som pryder evenemanget är ett kollage med bilder på diverse prylar och kläder; stickade byxor och en spetsblus, en kaffekopp bredvid en talkotte, och så ett fotomontage som visar en burk med mynt ur vilken det växer ett träd. Platsen

där loppisen ska äga rum är på gården intill en Folkets bio. Själva inbjudningstexten balanserar en lättsam ton förstärkt av emoji'er som verkligen förstärker relationen mellan det globala representerat av en jordglobs-emoji, och det lokala i form av en kaffekopps-dito samt två glada smileys med stjärn- respektive hjärtögon. Texten har många utropstecken men har samtidigt en lite uppfodrande ton:

Visst passar det bra nu när vintern är på väg och konsumtionshetsen ökar. Klappar ska inhandlas, det blir kallt och varmare kläder behövs. Vad ska jag ge mina föräldrar? Hur ser min budget ut? Kan jag hitta en bra och prisvärd vinterjacka? Svaret på alla dessa frågor är just denna loppis! Slöska inte på jordens resurser – köp begagnat!

I slutet av inbjudningstexten lanseras något av en brasklapp i sammanhanget; för dem som eventuellt inte är intresserade av att köpa begagnat finns också möjligheten att donera en slant till välgörenhet, vilket beskrivs som ett minst lika bra sätt att inte bidra till konsumtionshets. Miljö-loppisen är med andra ord inte en tydlig del av en livsstil som genomsyrar studentkulturen i statsvetar-gruppen utan framstår snarare som ett evenemang bland andra. Att det är så många som klickar i att de är intresserade av att komma visar även att miljöengagemang oavsett grad av faktiskt handlade utgör ett viktigt symboliskt kapital med kulturella förtecken, markerade av platsen och det som i sammanhanget framstår som den närmast exotiska idén att köpa begagnat.

Också i förskollärargruppen finns spår av liknande iscensatt miljömedvetenhet, dock knuten till förskolans verksamhetsfält. Ett exempel är en länk till en tidningsartikel med rubriken att "Förskolepersonal kämpar för sitt smör", och så en kritisk text om den vida och miljöskadliga förekomsten av smörgåsfett baserat på palmolja. I gruppen delas på vårterminen 2019 också en inbjudan från kåren som bjuder in till det ett slags "medvetenhets"-evenemang i kombination. Det är en vegetarisk frukost för att uppmärksamma att det är Pride-vecka. Inbjudan till detta arrangemang är prydd med ett bildkollage bestående av illustrationer av olika grönsaker mot bakgrunden av en regnbåge i samma skarpa färgskala som den klassiska Pride-flaggan.

I konst- och designgruppen får miljöfrågan liv genom en installation baserad på idén om ett biktbas för bekännelse av miljösynder som satts upp på skolan och som övriga studenter i ett Facebook-inlägg uppmanas att bidra till. Utöver det är miljötemat väsentligt mer implicit i konst- och designgruppen, vilket tydliggör distinktionerna mellan grupperna. I förskollärar- och statsvetarstudenternas utbildningskontexter är frågan om miljön på olika vis relaterad till livsstilsfrågor och konsumtionsval. I konst- och design-gruppen tar den i samtiden populära frågan istället form i ett konstnärligt uttryck medan själva livsstilen framstår som

en redan integrerad del av gruppens habitus genom att sådant som vegetarisk mat och återbruk redan är återkommande ingredienser i olika slags inlägg. Att förskollärrar- och statsvetarstudenterna under denna period så explicit anammar dessa frågor kan därmed förstås som en strategi för strävan efter och förvärvande av kulturellt kapital.

Bortom miljöfrågan

Utöver miljöfrågan iscensätts medvetenhet också kring andra frågor, och på olika vis. I det kursmaterial som finns i förskollärargruppens digitala bibliotek finns exempelvis bara två dokument som tydligt kan härledas till en kurs. Dessa material handlar båda om genus. Eftersom förskollärarstudenterna själva hör till en utbildning som nästan uteslutande består av kvinnliga studenter, framstår delningen av kursinnehållet på liknande vis som kring miljöfrågan i statsvetargruppen, som en strategi för förvärvande av kulturellt kapital. Det förstärks av delade kvällstidningsartiklar om samtyckesundervisning i förskolan eller reportage med rubriken ”Tioåriga flickor sexhotades på skola” som bemöts med arga och ledsna emojis, som på ett väldigt direkt vis markerar vad som är ”rätt” åsikt i sammanhanget. I gruppen finns också inlägg med något som kallas ”Funkissimulatoren” som är knutet till ett kursinnehåll om barn med funktionsnedsättning. Bara ett av fotografierna i förskollärargruppen ser därtill ut att vara taget på en föreläsning och det visar en Power Point-slajd med olika ord och begrepp som: ”Platsens betydelse”, ”Barndomssociologi”, ”Sociala konstruktioner” och ”Genus”. Den bilden har fått ovanligt många reaktioner, femton stycken, vilket ger bilden av kursinnehållet och föreläsningen som något viktigt. I konst- och designgruppen tar liknande uttryck för en slags jämställdhetspolitisk medvetenhet sig, inte oväntat, i hög grad visuella uttryck. Exempelvis i form av illustrationer i pastellnyanser, regnbågsfärger och referenser till HBTQ-symbolik, Pippi Långstrump eller överdrivet ”flickiga” symboler som rosa blommor och nagellack till exempel.

I statsvetargruppen sker en rad olika digitala iscensättningar som gestaltar liknande grad av medvetenhet; publika föreläsningar om jämställdhet, länkar till välgörenhetsarrangemang, tips om volontärbete och så vidare. Ingen av dessa identitetspolitiskt orienterade evenemang eller inlägg följs dock av någon vidare debatt, trots att det som sagt egentligen är tal om ganska politiskt laddade frågor. I det frågeformulär jag skickade ut i grupperna svarade dock en student från statsvetargruppen att:

Statsvetenskap är väldigt vänsterorienterat. Saker som i allmänhet inte är kontroversiella kan i dessa klassgrupper uppröra mycket känslor. Exempelvis motsättningar till identitetspolitik.

I mitt fältarbete syns dock inga spår av några sådana motsättningar eller konflikter. Enkätsvaret visar dock att de finns, samtidigt som statsvetargruppens konsensusdrivna strävan också blir påtagligt framträdande.

I alla tre grupperna framstår inlägg som signalerar medvetenhet kring politiska frågor som symboliskt kapital. Detta kapital förekommer i olika form, och framstår som färgat av studentgruppernas habitus genom olika smakmässiga distinktioner och val av referenser och innehåll som kan knytas till just studenters olika positioner. Det symboliska kapitalet och den mobiliserande funktionen ger därmed uttryck för att iscensatt medvetenhet kring olika identitetspolitiska frågor dels är del av olika strategier i de olika Facebook-grupperna, och dels hur Facebook blir en arena som bär fram sina egna trender och tendenser. För forskollärargruppen framstår de som del av en strategi för orientering mot den dominerande kulturen, medan statsvetarstudenterna snarare bidrar till att upprätthålla sin position som politiskt uppdaterad men konsensusdriven, och bland konst- och designstudenterna används samtidsens frågor istället som estetiska beståndsdelar. I statsvetargruppen blir orienteringen mot det politiska och ekonomiska fältet särskilt tydlig när miljömedvetenhet iscensätts i relation till en anordnad loppis, som i sin tur fungerar som en form av digital mobiliseringsstrategi. Sammantaget blottläggs även strukturer och distinktioner kopplade till plattformen Facebook och de olika positioner det innebär att antingen vara den som konsumerar visst innehåll, den som distribuerar det, den som kritiserar eller den som producerar det.

Information som legitimerar

Information framstår i relation till alla tre grupperna som en slags övergripande och inneboende paradox eftersom det både är något som i hög grad framhålls av grupp-administratörerna och i enkätsvaren, men som det samtidigt finns mycket lite spår av i grupperna. När jag i frågeformuläret ställde frågan om hur tidskrävande studenterna uppfattade närvaron på, och bevakandet av Facebook-grupperna pekade svaren på att Facebook-gruppernas värde bestämdes av relationen mellan tiden det tar och informationen det ger. Av grupp-administratörerna är Sofia den som mest betonat information som ett av de viktigaste skälen för Facebook-gruppens existens. Hon berättade också att kåren av det skälet nyligen skaffat ett Instagram-konto för att ännu bättre kunna nå ut med information och på så vis få bättre kommunikation med studenterna. Samtidigt finns de som är kritiska mot förekomsten av Facebook:

Många studenter tycker sig ”behöva” ha Facebook för studierna... Vilket jag anser att man inte ska behöva. Universitetet i sig har ju inget med sociala medier att göra, men man känner sig ändå tvungen att skaffa fb för studierna.

Samtidigt visar det sig att merparten av studenterna som svarat på enkäten är med i mellan två och åtta Facebook-grupper (38 av 42 svarade det). Utöver en Facebook-grupp för det egna programmet kan det vara Facebook-grupper för seminariegruppen, för projekt- eller basgrupp och olika typer av intressegrupper relaterade till utbildningsinriktningen, bokbytargrupper eller grupper för alla studenter på lärosätet. Framförallt tycks det vara just information som legitimerande för Facebook-gruppernas existens – och den information som finns framstår heller inte som särskilt exklusiv eller viktig.

En tolkning är således att information i själva verket laddas med andra innebörder, såsom kontakt, ”koll på läget” eller känslan av att ingå i ett nätverk eller sammanhang. Talet om information antyder även att det kan finnas en slags kulturell självförståelse av att student innebär att vara någon som handskas med information av olika slag. Det yttrar sig genom handlingar såsom att paketera om formella direktiv som redan finns på lärosätets plattform till ett format som är anpassat för en Facebook-grupp eller Messenger-tråd, eller att via Facebooks notiser vinnlägga sig om att ständigt vara uppdaterad på detta innehåll. Talet om information antyder även en slags föränderlighet, att direktiv och innehåll kan ändras. Det är därför information är viktig, och således förklarar det den irritation som uppstår i relation till det som uppfattas som irrelevanta eller onödiga inlägg i studenternas egna digitala miljöer. I förskollärargruppens yttrar det sig i förhandlingen om gruppens syfte. I statsvetargruppen talar Viktor istället om hur gruppen dör efter några terminer när de nyantagna studenterna blivit mer varma i kläderna. Det kan i detta sammanhang tolkas som sammanfallande med att ha förvärvat förmågan att sälla bland information och direktiv. Samtidigt berättar Viktor om hur nya grupper kommer till för att tillgodose behovet av ”relevans” – alltså att den digitala gemenskapen utvecklas och omformas i nya digitala miljöer. I konst- och designgruppen resonerar också Sofia om information som en central dimension av Facebook-användandet bland studenter på lärosätet. Även om jag inte ställer någon specifik fråga om information, så återkommer Sofia till det i nästan alla sina svar.

Ett annat sätt att förstå relationen mellan administratörernas, och de enkätsvarande studenternas framhävande av information som en av de främsta förtjänsterna med Facebook är förstås också det omvända. Det vill säga att Facebook-grupperna blir en arena för att utveckla en kollektiv förståelse av vad i informationsflödet som är det egentligt nödvändiga.

Relationen till de som står utanför

Om administratör är en synlig roll, så är de som inte har Facebook tämligen osynliga i den digitala studentkulturen. Det framstår nämligen som att långt ifrån alla gruppmedlemmar syns eller tar plats. Det är således inte alla som direkt bidrar till att forma de digitala miljöer som är de tre Facebook-grupperna. I den digitala studentkulturen kan dessa bäst beskrivas som de osynliga, även om det förstås finns de som inte syns eftersom de helt enkelt inte är på Facebook. Bland förskollärarstudenterna förekommer inte några sådana studenter, i alla fall inte som Elin känner till. Viktor berättar dock om en studiekamrat som inte har Facebook och som beskrivs ha en så kallad ”alternativ livsstil i förhållande till snittet”:

Viktor: En av mina närmare vänner har inga såna sociala medier, så honom har det alltid varit svårare att få tag på i grupparbeten och sånt.

Jag: Och vad säger han, är det för honom som att det inte finns, eller hänger han inte med på vissa...

Viktor: Ja, men han är ganska obrydd. Eller han lever en lite alternativ livsstil i förhållande till snittet.

Jag: Till mainstream?

Viktor: Ja, exakt, så han rörs nog inte så mycket av det, eller reflekterar nog inte så mycket över de negativa sidorna av det, för han tycker nog det är rätt skönt bara att slippa.

Sofia från konst- och design-gruppen berättar också om studenter som inte har Facebook, men hon betonar tvärtom att det nästan blir ett problem för dem, och även för andra som behöver ha flera olika kontaktvägar:

Jag: Är det så att vissa nästan blir omvända till Facebook-användare?

Sofia: Jag tror att vissa nästan har tvingats till det för att man ska ta till sig information som inte publiceras på nåt officiell sida eller på studentplattformen. För det kan ju också vara att lärarna går ut med information jättesnabbt att ”Oj vi ska byta sall” och då funkar inte studentplattformen att lägga ut den informationen på, för man använder inte den sidan på det viset och inte lika snabbt. De har ju den studentplattformen också. Där går det ju att skicka ut mer meddelandeformer av information, men det är ju också en app som man måste ha på mobilen och som man inte använder till något annat än just det. Så ofta så blir det ju att vi studenter lägger ut saker på Facebook för att folk snabbt ska få till sig det. Om de inte har Facebook så kanske de missar att vi har bytt sal till och med.

Att inte vara på Facebook framstår alltså som ett val som kan vara del av en alternativ livsstil som Viktor uttryckte det. ”I förhållande till snittet” tolkar jag i sammanhanget som i förhållande till just en form av förväntad statsvetarstudent-livsstil och medelklassposition. Mot den bakgrunden tolkar jag Viktors utsaga som syftande på en livsstil som i sammanhanget uppfattas som mer kulturell. Samtidigt tycks distinktionen mot Facebook-användande inte uppfattas så i konst och designgruppen. Sofia uttrycker snarare att det att ställa sig utanför ställer till det för alla som tvingas till andra kommunikationsvägar. Samtidigt antyder svaren att Facebook närmast blir något man tvingande när man är student – att välja något annat är avvikande, och Elin från förskollärargruppen känner exempelvis inte till någon sådan student.

En annan osynlig grupp är lärarna och föreläsare för den formella utbildningen, i alla fall i statsvetar- och konst- och designgrupperna. När jag frågar om det så svarar Viktor bestämt nej. I förskollärargruppen förekommer heller inga inlägg direkt från lärare, men däremot flera skärmdumpar av inlägg från den formella plattformen eller mejl från lärare.

Summering och reflektioner

Det jag framförallt vill betona i detta kapitel är hur Facebook-grupperna i de tre utbildningskontexterna omgärdas av intressanta kontraster och motsättningar. Det är särskilt tydligt när det gäller hur ”information” fungerar legitimerande för gruppernas existens på en slags retorisk nivå, samtidigt som inläggen med information framstår som tämligen få i sammanhanget. Det skiljer sig också åt mellan gruppera vad som ändå utgör något typ av information, alltså vad för slags information som framstår som viktig och på vilket sätt. Likadant är det med närvaron av ”medvetenhet” kring aktuella politiska eller identitetspolitiska frågor.

Sofia i konst- och designgruppen förstår indirekt göra en distinktion mellan lärosätets officiella Facebook-sida som mer yttlig, och Facebook-gruppen för studenter som en gemenskap som vill hålla olika slags kommersiella intressen borta. Facebook blir i sammanhanget otvetydigt ett paradoxalt forum för en sådan strävan.

Genom utsagor om statsvetarföreläsare som ”lite rockstars” eller att någon som inte är på Facebook förstås som outsider eller ”alternativ” framstår att det med en medelklassposition värderas eller tolkas som kulturellt kapital att inte vara på Facebook. Att det skulle vara så enkelt bekräftas dock inte genom kontrasten till konst- och designgruppen, där Sofia snarare framhåller det som ett problem med studenter som inte är på Facebook. Snarare handlar det kulturellt orienterade ställningstagandet om olika sätt att använda sociala medier och det digitala. I en

sådan kontext är det istället utsattheten för påtryckning av kommersiella intressen och tendenser, eller en alltför formell ton som signalerar ett annat slags habitus än det kulturellt orienterade.

Studentkulturella karaktäristika

I de tidigare kapitlen har jag tagit fasta på de gemensamma drag och dimensioner som framträder i den digitala studentkultur som formeras i de tre Facebook-grupperna. I detta sista resultatkapitel fördjupar jag mig istället kring det som framstår som de tre Facebook-gruppernas studentkulturella karaktäristika. Kapitlet kan också läsas som ett analytiskt förtydligande och en form av sammanfattning av de tidigare resultaten. Framförallt rör jag mig därför vid det som framstår som de tre studentgruppernas habitus och hur det kan förstås förklara varför grupperna formeras som de gör.

Kapitlet inleds med en genomgång av förskollärargruppens studentkulturella karaktäristika, och går därefter vidare till statsvetargruppen och slutligen konst- och designgruppen. Att grupperna har just olika karaktär och därtill är olika stora och olika omfattande avspeglar sig i viss mån i respektive omfång. Kapitlet avslutas med kort summering och reflektion, och följs av kapitlet Avslutande diskussion.

Mobiliseringsarena för akademiska underdogs

Något som särskiljer förskollärargruppen från de två övriga grupperna är hur Facebook tar form som mobiliseringsarena mot utbildningen. Retrospektivt går det att se att denna studentkulturella prägel egentligen börjar ta form redan från början. Detta genom de olika vis som studenterna markerar sitt avstånd till studentlivets tysta dimensioner. Med det menar jag specifikt de olika inlägg som tillsammans skapar bilden av förskollärarstudenten som en position präglad av att inte ha koll på sådant som olika dokument, referenshantering eller hur man betar sig en salstentamenssituation. Under hela fältarbetet återkommer därtill frågor om referenshantering, och inlägg från studenter som aviserar att resultatet på tentan eller kursbetyget nu kommit in. Det markerar både att detta är viktigt – men antyder också att det inte är något självklart att bevaka. Dessutom markeras genom mängden sådana inlägg att det är denna typ av information som Facebook-gruppen är till för.

Förskollärarna framträder därmed och på olika vis som ”akademiska underdogs”, och jag vill påstå att det finns grund för antagandet att Facebooks funktioner bidrar till att mobilisera eller förstärka denna position. Genom att ängslighet och studieovana är centrala i gruppens tidiga formering blir det svårt att

senare manifesterar något annat – det skulle vara att istället ställa sig på den dominerande kulturens sida. Denna tendens tydliggörs också i de konflikter som utspelar sig, och där de studenter som tycker att lärosätets handlande är okej hör av sig till Elin med privata meddelanden istället för att skriva ut det i gruppen:

Ja för det första var, de lovade ju i början såhär ”Ni kommer ha samma grupper alla år”, för det blir ju bråk annars typ. Och nu bara: ”Ni ska byta”. Men det är ju för att folk har hoppat av också så jag tror vi är sjutton i vår, och typ tjugosex i en annan så att... Ja, men då är ju det tråkiga, i Facebook-gruppen kommer ju alla negativa kommentarer. Sen fick ju de mejla mig på min utbildningsrepresentantsmejl. Och där kom ju de positiva. Och då är det, tycker jag, tråkigt att man inte vågar skriva det. För då har ju vår grupp blivit en gnällgrupp; alltså verkligen synligt – såhär utåt sett. Men till mig kommer det positiva, ”Ja, men jag vågar inte skriva det här där”. Och man bara ”Nej, okej...”. Och jag ska ju vara opartisk i det som utbildningsbevakare.

Citatet är på många sätt talande för förskollärargruppens position eller habitus i relation till den högre utbildningskontexten. Detta synliggör också Elins möjliga personliga utbildningsstrategi. Genom att distansera sig från de heta känslorna hos övriga studenter och inta positionen av opartisk, hamnar hon dock mitt i själva striden. På ena sidan finns de som uppfattar sig som vårdslöst behandlade av lärosätet, och på andra sidan de som indirekt ställer sig på lärosätets sida men som inte vågar skriva det i gruppen. Genom benämningen ”gnällgrupp” synliggörs förskollärargruppens kollektiva position som akademisk underdog, och också att Facebook formeras i relation till den gruppen studenter som allra starkast representerar just den positionen. Samtidigt är det inte en samstämmig bild som ges, åtminstone inte i de enkätsvar som inkommer. Där framträder snarare bilden av delade meningar genom att några beskriver gruppen som exempelvis tråkig, icke-stöttande, bitter och som ”till för dem som har det svårt”, medan andra beskriver den som trevlig, rolig, social och stöttande.

I formeringen av detta habitus är dimensioner av mer folklig kultur eller arbetarkultur en tendens. Det antyder i sin tur vikten av studenternas dispositioner för formeringen av en digital studentkultur på Facebook. Förskollärarstudenternas dispositioner och sociala ursprung framstår som så dominerande att de står i vägen för den pedagogiska grundsyn som torde etableras genom utbildningen, och som bland annat framgår i den lärarstyrda förskollärargrupp som studeras av Hanell (2019). Redan när Facebook-gruppen etablerades gjorde den också det i anknytning till studenternas privatliv på ett sätt som saknar motstycke i de andra grupperna. Dramaturgiskt innebär det för förskollärarstudenterna att orienteringen mot en slags schablonstudent fungerade som strategi för förvärvande av kulturellt kapital. När schablonstudentpositionen börjar

ifrågasättas inom gruppen, genom publikt motstånd mot onödiga och irrelevanta inlägg, etableras kontrollfunktioner som ytterligare försvårar motståndet mot det som framstår som studentkollektivets självförståelse.

I samband med att Facebook-gruppen startas och den första terminen inleds framträder Facebook som en arena för realiserandet av en slags akademisk förväntan. Istället för att fullfölja det kollektiva förvärvandet av kapital i riktning mot ett annat habitus, hamnar gruppen dock i ett kritiskt läge då Facebook-gruppens funktion och utveckling ifrågasätts. Det leder i sin tur till ett slags sammanbrott, som inte bara innebär en återgång till det mer kända utan även till att resterna av den tidigare framförda schablonstudenten i hög grad städas bort. Gemenskapen som tar form i gruppen genomsyras istället av ideal om att vara starka tillsammans. Man använder gruppen för att visa sådant som att man går till föreläsningar ihop eller vill enas om gemensamt rätt förhållningssätt till tentamenssituationen.

När gruppen fungerar som mobiliseringsarena skapas engagemang genom antydningar om att man fått fel information, att uppgifter är otydliga eller att de utbildningsansvariga inte visar tillräcklig hänsyn till studenterna. De många frågor om referenshantering, kan även förstås som om att finna det ultimata rätta svaret blir en av de viktigaste dimensionerna av att studera på förskolläraryrket. Alla frågor som ställs i gruppen får påfallande ofta flera likadana svar efter varandra, vilket gör att själva svarandet framstår som en omröstning där mängden likadana svar blir en slags markör för vad som de facto är ”rätt”. Sammantaget ger det bilden av att Facebook både ger utrymme åt sådana praktiker, men också att plattformen verkar formerande för den typen av engagemang. Sammanfattningsvis går det därför att förstå Facebookgruppen som hämmande för den enskilde förskolläraryrketens akademiska utveckling. Därtill framträder i Facebook-gruppen högst auktoritära drag som befäster studentpositionen akademisk underdog.

Nätverksplats för akademiskt hemmastadda

I statsvetargruppen framträder Facebook-gruppen, till skillnad från förskolläraryrketgruppen, i hög grad som en nätverksplats för studenter som är akademiskt hemmastadda. Det gestaltas inte minst genom den avslappnade men samtidigt seriösa konsensuskultur som nästan direkt tar form i gruppen. Värden som diplomati, filantropi och samarbete framstår i sammanhanget som tillsynes naturliga inslag i statsvetarstudenternas dispositioner och habitus. Dessa återkommer i allt från de uttalade motiven till att över huvud taget ha en Facebook-grupp, till olika slags välgörenhetsevenemang och diskussioner om hur man beter

sig i föreläsningssalen. Dessa värden tar sig också uttryck i olika vis att värna de som är svagare, strategier för att upprätthålla den lättsamma stämningen, men också allmänt som olika sätt att visa hjälpsamhet och hänsyn. Att själva Facebook-gruppen som format och ”rum” utgör en slags gåva från äldre, mer bevandrade studenter kan också tolkas som uttryck för sådana ideal.

Den filantropiska ansatsen präglar också de inlägg som jag i jämförelse med de två övriga grupperna kunnat tematisera som identitetspolitiskt orienterade. Exempelvis miljöloppisen där de arrangerande studenterna uppmuntrar sina medstudenter att i alla fall skänka pengar till välgörenhet om de exempelvis inte vill handla second hand. I andra inlägg tipsas det istället om volontärarbete under sommaren, föreläsningar om jämställdhetsfrågor, och teman som våld mot kvinnor eller hedersförtryck och insamlingar till Sveriges radios *Musikhjälpen*. Det framstår i relation till den digitala miljön i övrigt som uttryck för, eller försök till, ett kulturellt ställningstagande.

Stämningen i statsvetargruppen bärs i hög grad upp av ett informellt språkbruk, med roliga hälsningsfraser och festliga upptåg som kommenteras och paketeras i trevligt formulerade inlägg. Poster och inlägg börjar heller inte bara med glada hälsningsfraser – i gruppen förekommer genomgående formuleringar som ”gulledej”, ”om någon ville hjälpa mig vore det magiskt”/”gulligt”/”änglalikt”. Man skulle därför kunna sammanfatta stämningen som lekfull. I enkätsvaren beskriver statsvetarstudenterna gruppen som exempelvis vänskaplig, hjälpsam, rolig, positiv och nätverkande men också ”inaktiv” och minnen. Det antyder sammantaget att gruppen uppfattas som precis så trevlig som den uppfattas. En analytisk poäng som går att göra är således att Facebook-gruppen för statsvetarstudenter utgör en investering i utbildnings- och kanske även socialt kapital. Av den anledningen är det i alla studenter intresse att inte stöta sig med varandra, även om det finns meningsskiljaktigheter. I enkäten var det exempelvis någon som svarade att motsättningar till identitetspolitik kan röra upp känslor eftersom statsvetenskap är ganska vänsterorienterat. I ett annat svar var det en student som uppgav sig komma från ett arbetar- och jordbrukarhem som beskrev Facebook-gruppen som ”överklass” vilket i sammanhanget kan tolkas i relation till den i viss mån slätstrukna kultur som formeras i gruppen och som exempelvis kan liknas till Holmqvists (2016) beskrivningar av kulturen i området Djursholm där just den påtagliga distanserade trevligheten var ett kännetecken. Det blir således möjligt att se konturerna av en liknande form av elit- och ledarskapskultur, som i sin tur stärker tolkningen att gruppen kan förstås som del av en studentkultur som är inriktad på att förvärva socialt kapital.

Att gruppen i bourdieusk mening är något mer orienterad åt den ekonomiska polen snarare än den kulturella är ett antagande som i grunden baseras på tidigare

forskning, men som empiriskt också anas genom de kulturella referenser som förekommer i gruppen – de är i hög grad ”kommersiella” eller populärkulturella. Förankringen och studentgruppens position blir även tydlig i relation till Facebook som plattform generellt. Viktor påtalar exempelvis att lärare inom programmet, de han kallar för ”statsvetarföreläsare” inte är lagda för sådant som Facebook eftersom de är lite mer ”rockstars”. Han resonerar även kring hur det att inte vara på Facebook förstås som uttryck för en lite mer alternativ livshållning. Samtidigt uttrycker Sofia från konst- och designgruppen att det är ett problem med de få studenter som i den utbildningskontexten inte använder Facebook. Det antyder intressanta distinktionsmekanismer kring hur något som i en viss kontext tolkas som orienterat åt att manifesteras kulturellt kapital inte nödvändigtvis tolkas på samma sätt i ett sammanhang som kan är präglad av kulturellt kapital.

Genom det sätt på vilket Facebook-gruppen för statsvetarstudenter används och formeras framstår den i hög grad som ett komplement till den fysiska världen. Den karaktär av nätverksplats som jag identifierat tycks därtill komplettera studentkårens verksamhet, men framstår som svår att få till på motsvarande sätt utan Facebook. Genom den sociala smidighet som etableras i gruppen, och det faktum att inlägg är välformulerade och trevliga, går det att förstå gruppen som viktig för studenternas etablerande av nätverk. Med tanke på vad Viktor sa om statsvetarföreläsare som lite mer av rockstjärnor i sammanhanget, är det dock inte säkert att de själva ser sig som framtida Facebook-användare. Eller så markerar Facebook-användande en generationell förskjutning, där en ny generation statsvetare tar sig fram via digitala nätverksbyggen som etableras redan under studietiden.

Anslagstavla för akademiskt distanserade

I konst- och designgruppen fungerar Facebook-gruppen sammantaget mycket som en anslagstavla. Studenterna som befolkar gruppen framstår också i hög grad som just akademiskt distanserade eftersom anslagstavlan snarare tycks ha koppling till positionen som (kommande) frilansande kulturarbetare än till akademiska studier. Möjligen skulle Sofias utsagor om exempelvis språk- och bildanvändande kunna förstås som uttryck för att gruppen fungerar som ett slags övningsgalleri, där det blir möjligt att pröva olika uttryck och deras effekt. Oavsett så är det inte främst till den akademiska traditionen som Facebook-gruppen knyter an. Det manifesteras också genom benämningen av lärosätet som ”skolan”. På frågan om att beskriva gruppen med tre ord återfinns i de få enkätsvaren som inkom ord och beskrivningar som informativ, hjälpsam, smidig, underhållande, aktiviteter, trygg

och kontaktnät. På så vis framstår det som att gruppen faktisk kan uppfattas som förankrad i den inledande ambitionen att vara just ett "community".

Om den studentkultur som formeras i de två andra grupperna förhåller sig till den högre utbildningen som antingen "outsiders" (förskollärarstudenterna) eller "insiders" (statsvetarstudenterna) så är konst- och designstudenternas grupp istället präglad av ett distanserat förhållningssätt gentemot det akademiska såväl som gentemot Facebook. Den fysiska världen är påtagligt närvarande på ett sätt som gör att Facebook-gruppen mest framstår som just en digital motsvarighet till den analoga affischen eller anslagstavlan, vilket Sofia också lyfter fram som jämförelse:

Eftersom vi trycker upp en del affischer och sådär, till exempel till julmarknaden eller när det ska vara fester eller sånt så vet vi ju att det är ett jättebra sätt att nå folk via Facebook och Instagram och skicka ut mejl också. Och då blir det ju som en parallell mellan det här fysiska och det digitala, och ibland är det nästan som det digitala har större påverkan än att trycka upp en affisch.

Sofia lyfter också fram att det egentligen inte finns något för studenterna att organisera sig kring, vilket stärker tolkningen att Facebook-gruppen är "något annat" än en plattform för exempelvis den typ av mobilisering eller nätverkande som sker i förskollärar- respektive statsvetargruppen. I relation till den fysiska världen framstår Facebook-gruppen här inte heller som något komplement till den befintliga studentkulturen eller skolan. Mer tycks Facebook-gruppen vara en digital motsvarighet till att sätta upp en affisch i det fysiska rummet. Dock inte enbart. Facebook-gruppen framstår även som en form av anslagstavla eller ett skyltfönster för de livsstilar som framstår som förhärskande eller eftersträvangsvärda i denna utbildningskontext. Det inkluderar livsstilsmarkörer som vegetarisk mat, olika konstnärliga events, odling, vackra, bohemiska hem och smal eller alternativ musik (även i motionssammanhang). Sammantaget bidrar dessa referenser till den fysiska världen med en viss stämning och känsla som distanserar den digitala miljön från den i övrigt sterila digitala yta som är Facebooks gruppstruktur.

Genom Facebook-gruppen framstår det också som att det att bli konst- och designstudent är knutet till förmågan och kunskapen det krävs att orientera sig, och närmast bli en del av byggnaden. Detta genom att använda Facebook på ett sätt som överbryggar kontrasten mellan den digitala och den fysiska miljön. Det kollektiv som formeras genom Facebook-gruppen är således orienterat åt att vara "vi som är del av skolan". Snarare än att vara ett rum för akademisk introduktion kan konst- och designgruppens funktion därför liknas vid en hall eller foajé där de som rör sig där, exempelvis genom att göra inlägg och kommentera, visar att de är en del av byggnaden. På så vis manifesteras att de som är gruppmedlemmar är

redan utvalda, och för dem som är nya går det att betrakta dessa och även få en glimt av känslan av att vara en del av denna kultur med förankring i den fysiska världen. Denna tolkning förstärks av symboliken i den omslagsbild som pryder gruppen där lärosätet tornar upp mot en liten strimma grå himmel.

Förankringen i verkliga livet blir också tydlig genom den slags visuella symbolik som kan sammanfattas med uttrycket ”fötterna på jorden”, som framstår som en genomgående röd tråd i olika bildmotiv. Det är evenemang med skogstema, löparfest, krukväxter, skor som säljes på grund av fel storlek, bilder av rum i gamla sekelskiftesvåningar med framträdande trägolv, eller golv prydda av mattor, böcker på golvet; någons cykel har blivit stulen och efterlysas med ett fotografi av cykeln lutad mot ett staket på en grön gräsmatta; inbjudan till vårfest med två armar som ”växer fram” ur varsin ros och som höjer varsitt champagneglas till något som ser ut som en skål.

Samtidigt som denna estetiska kontrast är närvarande tycks det digitala och Facebook ändå vara något givet att använda i denna utbildningskontext. I alla fall enligt Sofia som beskriver det som ett slags kommunikationsproblem med de få studenter som inte har Facebook:

Jag: Och det här med studenter som möjligen inte har Facebook, vad tänker du om det?

Sofia: Det blir ju nästan ett problem för de studenterna. I vår klass fick vi ju starta en Whats App-grupp vid sidan av den här Facebook-gruppen, vilket också har visat sig att det funkar inte så bra. För Facebook blir ett så naturligt forum att vända sig till, och specifikt när alla andra grupper också existerar på samma plats. Att då skaffa nån slags sms-aktig grupp funkar väldigt dåligt. Så jag vet att det har varit problem för studenter att få till sig information om de inte har haft Facebook

Det framstår med andra ord inte som ett tecken på någon eftersträvarsvärd position att bojkotta Facebook i konst- och designgruppen – detta till skillnad från hur liknande tolkas av Viktor som uttryck för en alternativ eller mer kulturellt orienterad livsstil.

Summering och reflektioner

I detta avslutande och fördjupande resultatkapitel uppehåller jag mig vid det som går att tolka som relationen mellan studentgruppernas positioner och deras dispositioner, vilket sammantaget tecknar bilden av tre grupper av habitus. Eftersom avhandlingen handlar om högre utbildning är det just Facebook-gruppernas orientering i relation till utbildningen (i rubrikerna uttryckt som

”akademisk”) som skapar ram åt dessa habitus. Genom det sätt på vilket förskollärargruppen använder Facebook är det en form av kollektiv underdog-position som formeras i den gruppen. I statsvetargruppen är det istället karaktären av nätverkande som blir framträdande och i konst- och designgruppen är det ett distanserat förhållningssätt som synliggörs i studien.

De olika benämningarna av Facebook-gruppernas användningsområden visar dels vad det är för sociala och kulturella praktiker som skapas, och dels relationen till den fysiska världen. Förskollärargruppen tycks därmed få utrymme för praktiken att mobilisera mot lärosätet i och med Facebook. Det som jag här tolkar som satsvetargruppens studentkårstradition kompletteras istället av Facebook. I konst- och designgruppen översätts snarare en analog praktik med anslagstavla och affischer, till en ny miljö; Facebook. Härigenom framgår också hur inflödet av Facebook har olika genomslag i tre olika utbildningskontexter. Både förskollärargruppen och statsvetargruppen tycks förändras av de möjligheter som finns med Facebook, om än på två olika sätt. Konst- och designgruppen framstår i sammanhanget som mer trögrörlig i relation till det digitala.

Diskussion

I detta kapitel diskuterar jag forskningsresultaten. Dels för att förtydliga hur syfte och frågeställningar besvarats men även för att sätta studiens resultat i sammanhang av tidigare forskning samt i relation till teoretiska utgångspunkter. Kapitlet är strukturerat i tre teman följt av en avslutning.

Under rubriken *Facebooks inläsningseffekt* diskuteras framförallt hur det som förstås som studentgruppernas dispositioner fungerar som en konserverande kraft i de icke-formella Facebook-grupperna. Nästföljande tema i diskussionen knyter bland annat an till tidigare studier om studentkultur, och har rubriken *En lyst studentrevolt*. Utifrån resultaten diskuteras Facebook i denna del som samtida studentkulturellt fenomen. Det sista diskussionstemat har rubriken *Facebooks många ansikten*. I detta avsnitt diskuteras bland annat de motstridiga värden som blir synliga i studien.

Facebooks inläsningseffekt

När jag först intresserade mig för Facebook-användande i högre utbildning föreställde jag mig att empiriskt möta mer av ämnes- eller utbildningsinnehållsliga studentgemenskaper. Under studiens gång blev det dock alltmer uppenbart att Facebook-grupperna i de tre utbildningskontexterna konstituerar något annat än det. Snarare än att i första hand öppna dörrarna till nya kunskapsvärldar, tycks Facebook-grupperna istället präglas av en slags social och kulturell inläsningseffekt. Denna kommer dels till uttryck genom att Facebook på ett påtagligt, men ändå till synes oreflekterat vis utgör en naturlig anhalt för de som står inför att börja studera. Men också genom att studentorganiseringen sker i formen av just *slutna* grupper som därtill formas av de positioner och dispositioner som studenterna tar med sig in i utbildningen.

En viss dimension av denna inläsningseffekt skulle man med en metodkritisk ingång givetvis kunna härleda till min roll som forskare och studiens design. Exempelvis när det kommer till relationen mellan ett avgränsat fokus på tre specifika Facebook-grupper, val av teori och den inläsningseffekt som därigenom går att identifiera. Samtidigt ramas avhandlingens problemställning och analys även delvis in av tidigare texter som fört fram en motsatt bild. I dessa har istället förhoppningarna om det uppkopplade livets potentiella frihet från det verkliga

livets bundenhet vid sådant som kön, klass och funktion förts fram (se Allen, 2012; Berg, 2015; Dunkels, 2006; Ellison, Hancock & Toma, 2012). I detta arbete fokuseras visserligen bara en sådan parameter – klass – men det är alltså tydligt att det verkliga livets sociala och kulturella dimensioner i detta avseende får genomslag också på Facebook.

I de tre studentgrupperna kommer det specifikt till uttryck genom de sätt på vilka olika livsstilsmarkörer bidrar till att formera olika digitala studentkulturer. Detsamma gäller estetiska val och de sätt på vilket formatet Facebook-grupp används av studenter i tre olika utbildningskontexter. För att återknyta till New Yorker-tecknaren Steiners (1993) ikoniska serieruta med texten ”On the Internet nobody knows you’re a dog” går det kort sagt att med relativ säkerhet kunna utröna om det skulle vara just en ”hund” bakom skärmen. Skillnader i digitala preferenser har även framkommit i tidigare medieforskning, men resultaten har i hög grad baserats på studier om olika gruppers uttalade digitala medieval och -vanor (se Bengtsson, 2015; Lindell; 2018). Inom den utbildningsvetenskapliga forskningen framstår detta dock inte som ett centralt tema. Istället har man där i högre grad utforskat de pedagogiska möjligheterna med medier av olika slag (se Säljö 2018; 2019). Kritiska ingångar har därmed istället tagit form i exempelvis diskussionen om den marknadstillvändning av utbildning som teknikens inflöde medför (se Molesworth, Scullion & Nixon, 2011), inte vilka konsekvenser det får för studenter i social och kulturell bemärkelse. I alla fall har de studerandes tekniska förkunskaper framstått som en mer brännande fråga i sammanhanget (Davies, 2012; Hanell, 2019). I ett högteknologiskt land som Sverige, med vida tillgång till datorer och internet, särskilt i utbildningssystemen, är eventuella skillnader i tekniktillgång och -kunskap dock att anse som tämligen utjämnade. Att högre utbildningsstudenter icke-formella digitala aktiviteter i så hög grad präglas av deras bakgrund är därför ett anmärkningsvärt resultat.

Resultaten från denna studie föranleder därmed frågan om tekniken som inte enbart utvecklande och moderniserande för högre utbildning, utan hur denna ”utveckling” också kan utgöra en socialt och kulturellt konserverande kraft. Med perspektivet att högre utbildning är en form av framtidsinvestering (Higgins, 2011) framstår det dock som en viktig fråga att uppmärksamma. Inte minst högskolepedagogiskt eftersom studenters Facebook-aktiviteter inte entydigt kan ramas in som lärandepraktiker. Samtidigt är det sedan tidigare väldokumenterat inom den utbildningssociologiska traditionen att studenters kulturella och sociala investeringar i olika slags fritidsaktiviteter och -sysselsättningar utgör vad som kan förstås som kapitalinvesteringar i bourdieusk mening (se Bourdieu & Passeron, 1979; Holmqvist, 2018; Lidegran, 2009). Att Facebook-användande bland studenter inte på något omfattande vis har varit föremål för denna diskussion

tidigare beror möjligen på plattformens hypermoderna prägel, och den i tiden omgärdande teknikoptimismen (Ellison & boyd, 2013). Även den av forskare uppfattade generationsklyftan (Prensky, 2001) kan vara en förklaring till att studenters Facebook-användande så att säga flödat fritt. Sammantaget kan det ha bidragit till att skymma den pedagogiska sikten för Facebook som en social och kulturell miljö bland andra.

En annan dimension av den inläsningseffekt som präglar Facebook-grupperna hänger föga förvånande samman med formatet. Även om Facebook till skillnad från exempelvis televisionen i viss mån går att forma av användarna själva, så har också sociala medier begränsningar (jmf Bourdieu, 1996). Genom att de tre utbildningskontexternas Facebook-grupper metaforiskt ”inreds” med innehåll som på olika sätt knyter an till studentlivet, såsom inbjudningar till olika slags fester och kårevenemang, bostadstips och -efterlysningar, uppladdad litteratur eller frågor om scheman och referenshantering, formeras Facebook därmed till en arena för en kulturell manifestering av positionen student. Denna tar form som ett studentideal som tycks påtagligt relaterat till Facebooks struktur. Det skulle kunna förstås som uttryck för plattformens kraft som utövare av ett slags symboliskt våld (Bourdieu, 1987; 1996). Att det digitala formatet bidrar till att frammana en viss typisk student knyter därmed an till tidigare studier av studentkultur som också uppehållits vis att skissera arketyper över den i en viss tid typiske studenten (se Skoglund, 2000). Att detta ideal i samtiden är relaterat till den digitala sfären framstår därmed som tämligen givet. Dock framstår det digitala bara som en del av detta studentideal. Den andra utgörs av den socialt och kulturellt skiktade prägel.

I teknisk bemärkelse är grupperna som ingår i studien alla slutna för utomstående. Slutenheten går dock även att diskutera som en fråga om insyn respektive utblick. Detta eftersom formatet leder till andra inläsningseffekter än de strikt tekniska. Det intressanta här är alltså inte främst att studenter med olika bakgrund dekorerar eller inreder sina respektive grupper med estetiska uttryck på olika vis, utan att de jämsides med sin utbildning genom detta bidrar till att forma en studentkultur som fungerar som ett slags habitusmässigt ankare. Facebook-grupperna blir med andra ord ett sätt för studentgrupper med olika sociala ursprung att sluta sig kring det som av dem uppfattas som socialt och kulturellt ”hemma” (Bourdieu, 1997; 2000; Ivermark & Ambrose, 2021; Lindell, 2018). Genom Facebooks struktur kan de skapa ett sådant hemma inom ramen för själva utbildningen på ett sätt som riskerar att bidra till eller förstärka en klassmässig och kulturell segregation inom ramen för högre utbildning. För att återknyta till den högre utbildningens framtidsinriktning kan detta således vara en tendens att bevaka.

Slutna grupper – dolda utbildningstraditioner

I sammanhanget är det svårt att komma undan det spår som leder mot en diskussion om olika utbildningstraditioner. Både förskolläraryrket och konst- och designgruppen representerar utbildningar som införlivades under det högre utbildningsparaplyet först vid högskolereformen 1977. Det blir således möjligt att förstå positionerna ”akademisk underdog” och ”akademiskt distanserad” som uttryck för att denna reform ännu 45 år senare inte fullt ut fått genomslag. Med hjälp av tidigare studier (se Berntsson, 2001; Börjesson, 2003; 2006; 2016; Edling, 2012; Josefsson, 2003) framträder konturerna av vissa specifika utbildningstraditioner också i de tre grupperna. Det gäller särskilt förskolläraryrket och dess fackligt orienterade förhållningssätt gentemot lärosätet, vilket kan tolkas som uttryck för att förskolläraryrket traditionellt inte bedrivits som just högre utbildning. Närheten till utbildningens fokus på barn och barnkultur kan därmed ses som uttryck för att själva professionsinriktningen, snarare än exempelvis studentlivet, är närvarande på ett i sammanhanget särskilt sätt.

Statsvetargruppens framstått mer självklara akademiska position kan förstås utifrån dess placering inom den högre utbildningens hierarki, men också utifrån statsvetenskapens jämförelsevis långa tradition som universitetsdisciplin. Det är också en annan typ av utbildning, ett kandidatprogram inom ett visst ämne som inte direkt leder i riktning mot en särskild profession. Den konsensusdrivna studentkultur som tar form på Facebook kan dock på samma vis som i förskolläraryrket förstås som uttryck för en viss framtida yrkesbana. Dock istället präglad av en slags politiskt orienterad pragmatism av närmast diplomatisk karaktär, vilket också indirekt knyter an till området för studierna. Genom Facebooks struktur möjliggörs i denna utbildningskontext att förvärva och förvalta socialt kapital och Facebook kan därmed beskrivas som just en nätverksarena för statsvetarstudenter. Konst- och designgruppen kallas istället för ”skola”, vilket går att tolka som ett explicit uttryck för en kulturell förankring i konstskolan som institution. I gruppen förekommer inga direkta referenser till litteratur eller andra verk. Det ger bilden av att gruppen snarare tar form som kollektiv ateljé eller anslagstavla, och därmed utgör i grunden digitala översättningar av analoga praktiker. I detta specifika fall tycks dessa praktiker därtill också redan ha sin motsvarighet i själva lärosätesbyggnaden.

I alla tre grupperna går det att analytiskt uppmärksamma hur själva gruppstrukturen på Facebook förstärker det partikulära i de tre kontexterna. I relation till det som i dagligt tal brukar kallas för ”filterbubblor” kan grupperna därmed förstås som en förstärkande kraft inte bara i relation till studentgruppernas

dispositioner, utan också ifråga om olika utbildningstraditioner. De dimensioner av studentkulturen som tar form på Facebook kan därför delvis diskuteras i linje med tidigare studier som visat att Facebook fungerar som en form av socialiseringsarena in i studentrollen (Cuesta, Eklund, Rydin & Witt, 2016; Selwyn, 2009). Mot bakgrund av de tre utbildningskontexter som jag studerat kan jag i viss mån instämma i det. Dock är det tydligt hur denna socialisering i högre grad framstår som påverkad av studenternas dispositioner, sociala ursprung och kulturella förståelse av vad det innebär att vara student på en viss utbildning – snarare än av den konkreta kopplingen till utbildningen i sig eller att Facebook används konkret för studiesyften i särskilt hög grad. Sammantaget väcker denna inläsningseffekt därmed frågor om vilken potential som egentligen finns i studentlivets digitalisering på lite längre sikt.

En tyst studentrevolt

Med tanke på den kraft som Facebook tycks innebära i relation till samtida studentkultur öppnar avhandlingen nästan automatiskt för att diskutera Facebook som revolt eller tecken på en möjlig studentrörelse. Inte minst då en sådan diskussion så tydligt länkar till tidigare forskning om studentkultur (Florén, 1999; Skoglund 1991; 2000). Eftersom föregående diskussionstematik möjligen kan öppna för slutsatsen att den högre utbildningen är närmast dystopiskt drabbad av Facebooks inflöde är det viktigt att påminna om att Facebook även möjliggör för exempelvis den typ av studentinflytande och delaktighet som ibland saknas i den formella utbildningen. I spänningen mellan det formella och icke-formella blir det därför möjligt att förstå Facebook som en studentkulturell strategi. Tidigare forskning har exempelvis påvisat hur Facebook blir ett sammanhang där studenter kan undkomma den känsla av lärares överinseende som följer med de formella lärosätesplattformarna (se Josefsson, 2003).

Slutenheten och Facebook-gruppernas inläsningseffekt öppnar därmed för att förstå och diskutera Facebook-engagemanget som del av ett tyst motstånd mot den typ av jämlikhetsskapande som samtida högre utbildning i viss mån präglas av (Börjesson, Broady, Le Roux, Lidegran & Palme, 2016). Genom Facebook blir det helt enkelt möjligt för studenter att samlas i digitala miljöer präglade av en känsla av habitusmässigt hemmahörande i en formell utbildningskontext som verkar för att leda studenterna i andra riktningar.

Talet om information går också att diskutera i relation till revolt-tematiken. Detta eftersom studenterna i studien verkar uppfatta högre utbildning som just ett informationstyngt sammanhang. Bland förskollärarstudenterna, som i vissa avseenden strävar efter en form av korrekthet, framgår detta genom kollektiv

irritation över den typ av inlägg som riskerar att skymma sikten för information. Information tycks också hänga samman med känslan av att ständigt vara på sin vakt och vikten av att vara informationsuppdaterad, även bland konst- och designstudenter. Satsvetargruppens sätt att organisera sig kring en slags konsensuskultur formar således också Facebook till en omsorgsarena där gruppen gemensamt tar ansvar för att ingen missar något, och särskilt inte något roligt. Information används även som ett explicit motiv till Facebook-gruppernas existens, samtidigt som relativt lite information står att finna i dem. Sammantaget antyder det att Facebook-grupperna kanske inte främst är en arena för att ta del av information, utan snarare blir en plats för att slippa information – i alla fall onödig sådan. Facebook kan därmed tolkas som del av en strategi för studenter att kollektivt undkomma den styrning som det ständiga utbildningsrelaterade informationshanterandet innebär. Med detta synsätt kan Facebook-grupperna i de olika utbildningskontexterna liknas vid ett slags ”informations-wikipedia” där det kollektivt avgörs vad det är för information som egentligen är nödvändig.

Genom att diskutera Facebook som uttryck för motståndsrörelser i relation till den formella utbildningen blir det möjligt att komma runt de förklaringsmodeller som direkt landar i det digitalas hypermoderna prägel. Den högskolepedagogiska diskussionen om Facebook kan därigenom inlemmas i den övriga studenthistorien. Detta eftersom det inte enbart innebär att det är mediet Facebook som utgör själva revolten, utan att också andra historiska, sociala och kulturella strömningar får betydelse (jmf Skoglund, 2000).

Trots det går det förstås samtidigt att diskutera Facebook som närmast en revolt i sig självt (särskilt om svenska Internetstiftelsens siffror från 2019, om över nittioprocentigt Facebook-användande bland studenter, stämmer och står sig). Att en kommersiell plattform, till synes underifrån seglar upp som central aktör i svensk högre utbildning är trots allt anmärkningsvärt, även när det finns andra sätt att tolka detta på. Ett sätt att tydligare illustrera det anmärkningsvärda vore att föreställa sig hur 1968-års studentrörelseaktiva skulle se på denna ”utveckling” – knappast skulle det vara med okritiska ögon. Å andra sidan går det att ana spår av den tidens stormöten och protester, exempelvis i förskollärargruppens upprop mot utbildningen. Sett med sextioåttastudenternas perspektiv skulle Facebook därmed kunna liknas vid en plattform där megafonen och namnlistorna står redo att användas så snart det bara finns en fråga att ta tag i (jmf Josefsson, 1996). För snarare än något stabilt politiskt engagemang tycks det under slutet av 2010-talet istället vara starka känslor som fungerar mobiliserande (se Selberg, 2021), om än uttryckt på olika vis i de tre kontexterna. Förskollärargruppens användande av Facebook-gruppen under den kollektiva upprördheten över utbildningen är ett exempel på det; ett annat är konst- och designgruppens distinktion mot sådana

tendenser genom ordningsregler och avsiktsförklaring. I statsvetargruppen framträder istället bilden av hur stävjandet av starka känslor bidrar till en mer långsiktig digital organisering. Givet Facebooks ursprung på Harvard-universitetets campus är det kanske inte så förvånande att det är just statsvetarstudenterna som tydligast tycks finna sig tillrätta i den digitala studentkultur som möjliggörs av Facebooks struktur. Facebook är helt enkelt skapat för en studentkultur som liknar den som finns bland statsvetarstudenterna.

Facebooks amerikanska studentkulturella ursprung väcker även frågor om hur närvaron av Facebook i svensk högre utbildning också kan diskuteras som uttryck för hur amerikanska studentkulturella influenser flätas samman med den studentkårtradition som finns i Sverige. I en svensk kontext sammanföll i princip inflödet och framväxten av Facebook tidsmässigt med kårobligatoriets avskaffande 2010. Facebook hade visserligen lanserats ett par år tidigare, men Nybergs avhandling från 2008 antyder att Facebook då fortfarande sågs som något nytt och framväxande. Att svenska studenter i så hög grad som det antyds genom statistik, använder Facebook kan i ljuset av det tolkas som en rörelse bort från den mer formaliserade studentorganiseringen som tidigare varit obligatorisk – och i riktning mot en betydligt friare sådan. Studentkåren finns dock fortfarande med i alla de tre Facebook-grupperna jag studerat. Mer övergripande föranleder det frågan om Facebook också är en revolt mot kåren, eller om det istället går att förstå det som att studentkåren ”annekterar” den friare organisering som är möjlig på Facebook, eller om Facebook trots allt utgör en koloniserande kraft gentemot studentkåren (alternativt om båda dessa tendenser förekommer parallellt).

Själva administratörsrollen, som egentligen är en teknisk funktion som kommer med att starta och administrera en Facebook-grupp, kan genom studien även förstås som något av en upphöjd position, exempelvis liknande just ordförandeposten i en kårforening. Administratörsposten inbegriper ett visst ansvar såsom grindvakt, eller för det sociala renhållningsarbetet i grupperna. Det är med andra ord ansvarsområden som kräver vissa kunskaper, eller som kan antas leda till utvecklandet av vissa kunskaper. Frågan om lärande blir på så vis även aktuell i denna avhandling om än i specifik anslutning till just administratörskapet som en potentiell digital bildningsarena. Frågan är dock om denna position kommer mötas av kulturellt erkännande och till exempel bli en post på framtida CV:n.

Facebooks olika ansikten

Något som tydligt framgår är att Facebook kan förstås och diskuteras med en mängd olika och ibland motstridiga infallsvinklar. Att plattformen alltmer kommit

att anta formen av en slags internets knutpunkt (Selwyn & Stirling, 2016) är möjligen en förklaring till detta. Samtidigt som Facebook blivit en del av vardagslivet för de allra flesta, är studentplattformen Facebook fortfarande en realitet. Statsvetargruppens sociala smidighet avseende samvaron på Facebook antyder dock möjligen att Facebook trots allt inte är just en plattform för de allra flesta. Istället passar den medelklassens habitus väl, och den tekniska strukturen fungerar även väl för deras ändamål. Så är det inte i förskollärargruppen som präglas av lägre mått av socialt, kulturellt och utbildningskapital. Där blir Facebook istället ett forum för explicita konflikter, och hellre än att möjliggöra kapitalförvärvande blir den tekniska strukturen ett verktyg som bär fram ett autoritärt administratörskap på ett vis som kanske inte främst förknippas med värden som tillit, förtroende och demokrati. Det digitala sätt som studenter för sig på Facebook speglas helt enkelt av deras habitus, vilket gör att olika Facebook-aktiviteter kan förstås ge olika kulturell och social avkastning i termer av kapital (Bourdieu, 1979; Broady, 1998).

Samtidigt är det som sagt fortfarande möjligt att studenter faktiskt lär sig något genom att använda Facebook, och möjligen har de lärt sig använda Facebook redan innan de började studera. Debatten om nätgenerationens karaktäristiska framstår dock som centrerad kring väl schablonmässiga beskrivningar av vad det innebär att vara student i digitaliseringens tidevarv (Oblinger & Oblinger, 2005). Dessa uppställningar bidrar inte heller till att avtäcka Facebook som en social och kulturell arena, utan kan istället ses som en förstärkning av ett slags främmandegörande av det digitala. Facebook må vara uppbyggd kring tekniska funktioner och algoritmer, men det är ändå människor som tar plattformen i bruk för sina liv och behov.

Titeln till trots pekar avhandlingens resultat därmed på en rörelse bortom det digitala. Å ena sidan är det förstås fortfarande möjligt att se hur plattformar som Facebook påverkar olika delar av den högre utbildningen. Det kan inte minst illustreras av att även de som inte är på Facebook, de så kallade icke-användarna, ändå beskrivs för sin relation till Facebook. Samtidigt slår som sagt den fysiska världens bundenhet vid olika sociala och kulturella tillgångar och dispositioner tydligt igenom också där.

Om Facebook är lösningen – vad är problemet?

Att Facebook utgör en slags socialiseringsarena i relation till studentrollen har som sagt varit ett tema i resultat från tidigare studier (Selwyn 2009). De explicita skälen till att studenterna vill vara på Facebook, och vad de konkret också gör där länkar också till tidigare forskning, och handlar även i de tre grupperna jag studerat om

sådant som information, sociala skäl och i viss mån studierelaterade anledningar (jmf Josefsson, 2003). I relation till avhandlingens mediekritiska utgångspunkter och förståelsen av digitaliseringen som ett kulturtillstånd väcker detta dock vissa frågor om vad det kan tänkas vara för behov som Facebook uppfyller för studenterna – och följaktligen också om dessa behov uppkommit med plattformens popularitet och utbredning, eller om de också funnits tidigare.

Ett mer konkret svar på frågan i rubriken skulle också kort och gott kunna formuleras som ”färg”. Då snarast frånvaron av färg på lärosätets plattformar. Det tycks nämligen finnas en påtaglig samstämmighet i de tre grupperna när det gäller behovet av en slags frihetlighet, och enklare och mer estetiskt tilltalande digitala miljöer än vad lärosätesplattformarna bidrar med. Behovet av ”färg” kan också tolkas vidare och exempelvis relateras till diskussionen om fasta utbildningsgångar och styrda utbildningsprogram. I det avseendet konstituerar Facebook en miljö som skapar känslan av kreativt utlopp trots att strukturen är fast, och även av att vara fri från lärosätets övervakning trots att Facebook är ännu mer övervakande.

Men även om strukturen är fast, och integriteten går att ifrågasätta, är det alltså möjligt för studenterna att laborera med olika uttryck och skapa något som inte är på förhand formulerat eller givet – något som är relaterat till utbildningen men som inte har något mål utöver sig självt. Dock blir Facebook därigenom samtidigt en arena där olika grupper av studenter kan manifesteras habitusmässig samhörighet, och inom sin givna kontext framställa sig som kulturellt kompetenta (jmf Paino & Renzulli, 2013). Facebook-grupperna bidrar därmed till känslan av att ingå i ett överblickbart sammanhang.

Avslutning

Genom den tredelade studien av Facebook-grupper relaterade till tre svenska högre utbildningskontexter utgör denna avhandling ett bidrag till den fördjupade förståelsen av hur studentkultur ter sig och tar sig uttryck i digitaliseringens tidevarv. Utöver detta är det som synes ingen entydig bild av den digitala studentkulturen som presenteras. Å ena sidan kan studenters Facebook-grupper förstås som uttryck för ett slags frihetssökande i relation till samtidens styrda utbildningar. Å andra sidan rymmer Facebook en tydlig inläsningseffekt som möjligen gör det svårt för studenterna att förvärva kapital och förändra sitt habitus inom ramen för högre utbildning. Likaledes kan Facebook-grupperna å ena sidan förstås som del i en strategi för förvärvande av exempelvis socialt kapital för vissa, och samtidigt utgöra ett hinder för andra.

Att förekomsten av Facebook i högre utbildningen inte tidigare har varit föremål för kritiska analyser i särskilt stor utsträckning inom det pedagogiska och

utbildningsvetenskapliga fältet, skulle därtill kunna förstås som ett tecken på att studenters Facebook-aktiviteter inte tillerkänts värde från den högre utbildningens sida. Här vill jag därför passa på att understryka hur denna studie i det sammanhanget också öppnar för en kritisk diskussion.

Avhandlingen baseras dock på en kvalitativ studie av tre grupper, men analyseras mot bakgrund av de positioner och dispositioner som dessa förstås representera. Även om resultaten alltså inte direkt går att generalisera så möjliggörs ändå att förstå dem som uttryck för vissa tendenser. Därtill aktualiserar studien vidare frågor, exempelvis om hur bilden av den högre utbildningen som del av en klassresa ter sig i digitaliseringens tidevarv, och frågan är om Facebook kommer vara del av sådana berättelser i framtiden. Eller är det rentav så att studenters organisering på sociala medier motverkar den högre utbildningens potential för bildnings- och klassresor, genom att studenterna där kan upprätthålla den kultur och de strukturer som de har med sig in? Sammantaget väcker studien alltså frågor om hur det är ställt den högre utbildningens emancipatoriska potential.

Om studenters ”flykt till Facebook” istället betraktas som en studentrörelse i vår tid är den först och främst påtagligt lågmäld. Ändå går det att diskutera om Facebook-organiseringen utgör en slags revolt mot senare decenniers allt mer instrumentella utbildningsprogram, där sådant som anställningsbarhet och samhällsnytta har betonats. Med sådan inramning ger dessa Facebook-grupper möjligen vid handen att det friare och på kort sikt ”onyttiga” kunskapsinhämtandet bör få större plats inom svensk högre utbildning. Den omsorgskultur som framträder i studenternas första möte med högre utbildning väcker på liknande sätt frågan om det mänskliga saknas inom svenska universitet och högskolor.

Avslutningsvis visar studien övergripande att bara för att något benämns som högre utbildning eller digital utveckling, är det inte säkert att det får faktiskt genomslag. Tvärtom tycks utbildningars historia leva vidare trots att de ömsar skinn genom reformer eller tar ny form genom teknik. Klassamhället verkar alltså i allra högsta grad konserveras och reproduceras även på Facebook. Trots jämlikhetsretorik och digitalt egalitära framtidsvisioner ska förskolläraren alltså bli kvar vid sin läst; statsvetaren bevara sin givna ämbetsmannaposition, och konststudenten bohemiskt flanera vidare (på sin färd mot Gallerie Bleue).

English summary

Introduction

Overall, this dissertation problematizes the effect of digitalisation on Swedish higher education. More specifically, it focuses on non-formal digital dimensions of what can be framed as the contemporary 'higher education student experience'. The study is situated in the field of educational research in which higher education and its digitalisation, together constitute a relevant area for research.

Given the overall impact of 'the digital' on culture and society, a central point of departure for this study is that contemporary higher education students, not only use digital tools for their studies, but they also engage in higher education in a highly digitalised society. In this context, Facebook is a major actor, internationally but also specifically in a Swedish context, where national statistics indicate that over ninety per cent of students use Facebook (Internetstiftelsen, 2019).

Several previous studies on higher education students' use of Facebook together depict Facebook as a potential learning arena (i.e. Aaen & Dalsgaard, 2016; Bethoui, 2007; Cuesta, Eklund, Rydin, & Witt, 2016; Davies, 2012; Ellison, Steinfield & Lampe, 2007; 2011; Josefsson, 2017; Hanell, 2019; Mazer, Murphy, & Simonds, 2007). However, other research, for instance, from the field of Media Studies, indicate the ongoing rise of a new digital divide that does not derive from differences in the digital knowledge or skills of individuals, but is instead due to aspects of social backgrounds. Consequently, my focus in this dissertation is rather to complicate the understanding of Facebook as an arena for learning and socialisation. This is done through an educational sociologist approach in an ethnographic study of three Facebook groups connected to three different higher educational settings, each representing its own branch of contemporary higher education (one higher education context is a bachelor's programme in social sciences, one is a professional education and training programme, and the third is art education). Besides representing different branches, the educational contexts included in the study are also characterised by generally attracting students from respectively different socio-economic backgrounds.

All in all, the dissertation is based on an educationalist interest in what higher education students do on Facebook. However, it also puts these activities in

context to further understand and discuss what type of student cultural environment Facebook constitutes in relation to different educational contexts. Therefore, perspectives and concepts borrowed from French sociologist Pierre Bourdieu (1987; 2000; Bourdieu & Passeron, 1970/2008) form a central theoretical framework. More concretely, this conceptual apparatus enables to analytically attend to issues such as the relationship between students' social backgrounds, i.e. their positions and dispositions, and the digital student culture that takes shape on Facebook through aesthetic choices, different lifestyles and values as well as distinctions between them.

Aim and research questions

The aim of the dissertation is to contribute with an in-depth understanding of why digital student culture is formed the way it is in three specific closed Facebook groups connected to three different higher education contexts. Therefore the following questions are addressed:

1. How do students' dispositions shape the formation of the three higher education contexts' digital student cultures on Facebook respectively?
2. What mechanisms of distinction and other dominance relations are expressed in the Facebook groups, and around what values and positions are they formed?
3. How is Facebook formed into a digital cultural setting by the three higher education contexts?

Background

The research context for the study comprises intersecting fields of previous educationally relevant studies, which are presented in the dissertation chapter entitled *Background*, as three overarching themes. The first of these has the title *Educational implications of digitalisation*, the second relates to *Student Culture*, and the third centres around *Education and Social Background*. Besides these themes, the concepts of 'Digital' (Gere, 2009; Fuchs, 2017; Lupton, 2014; Miller, 2020; Selwyn, 2019) and of 'Culture' (Bourdieu, 1987; Fornäs 2012) are also defined and discussed in the chapter.

As the first caption suggests, the initial theme mainly centres around studies focusing on educational implications of the ongoing digitalisation. This is done, for instance, by drawing on previous research that focuses on the issue of applicability of 'the digital' in higher education, resulting in pedagogical

perceptions of a seemingly constant need for change, given that education is constantly affected by new technology (Säljö, 2018; 2019). In part, this perspective and tendency may, to some degree, explain the emergence of different technology-adapted teaching methods, such as flipped classroom, blended learning, or the idea of the so-called MOOCs (i.e. Bulfin, Pangrazio & Selwyn, 2019; Graham, 2003; Lundin, Rensfeldt, Hillman, Lantz-Andersson & Peterson, 2018). Consequently, these teaching methods can be understood as reflections of the educational hope and anticipation that tend to surround technological inventions (Ellison & boyd, 2007; Selwyn, 2014).

Digitalisation of higher education is, however, not only a result of the well-planned use of certain pedagogies, nor from the political ambitions expressed through policy. Rather, it can also be understood as a force from below, influenced by students who enter higher education, coloured by their variety of previous digital experiences (Prensky, 2001). In relation to the overall research theme that is presented in the dissertation chapter, it is clear how the emergence of Facebook was, to a large extent, accompanied by similar ideals as the emergence of the Internet. It has been surrounded, for instance, by hopes of revolutionary possibilities for identity formation beyond the limitations of the physical world (boyd & Ellison, 2013). In essence, the scholarly debate on digitalisation centres around what appears to be two major perspectives: one characterised by a kind of technological optimism and the other by technological pessimism. Together, these can be described as two distinctive positions that not only regard ideas about pedagogy but also the university's role in a high-tech, digitalised, 'information society' (see also Selwyn, 2014).

The next research theme in the *Background* chapter relates to studies and perspectives on student culture. Focus is particularly directed towards studies that apply cultural, social, or digital perspectives on student life and student culture. This focus can be motivated, among other things, by the mere force of student culture, and its character of a sort of barometer for future changes. But also that the way in which students organise tends to mirror the present society and culture (Florén, 1999). Thus, in order to understand student culture, I also refer to studies on students' historical organisation; moreover, I portray how different periods in history have been characterised by different student ideals, from the 18th century until today (Skoglund, 2000).

The third theme of the previous research, relevant for the research problem, relates to studies on the relationship between educational choices and social background. The research presented in this section originates primarily from the field of educational sociology. Above all, it shows how different educational orientations tend to attract socially different groups of students, despite the fact

that Swedish education, on a formal level, is equally available to everyone with sufficient merit from previous education. However, it appears that students' social origins influence their choice of education. This means that different educational choices appear almost natural for different social groups, despite political efforts to democratise education (Börjesson, Broady, Le Roux, Lidegran & Palme, 2016).

I also refer to results from previous studies on the three specific educational contexts that constitute the dissertation's empirical focus. These show, among other things, that preschool teacher education has been incorporated in the university as a professionalisation strategy (Bertilsson, 2009), that it mainly only attracts female students, and that the education programme as a whole has the least number of students whose parents have themselves completed higher education or who hold other high social positions in society (Bertilsson, 2009; Börjesson, 2003; Börjesson, 2009; Palme, Broady, Börjesson, 2002). The educational field of political science, in contrast, can be described as a more traditional academic discipline (see Nyström, 2009). It is mainly populated by students with middle-class backgrounds who, if anything, are characterised by having slightly more economic than cultural capital, and as a whole, the programme has a relatively even gender distribution (see Börjesson, 2006; 2016).

Using statistics from the years 1993–1999, Edling and Börjesson (2008) show that students in art education, to a large extent, come from homes characterised by cultural capital, where parents hold professions such as university teachers or journalists. Art students, to a greater degree than higher education in general, also have parents that are cultural producers of some sort. In addition, only about ten per cent from working-class homes enter art education, which is only half the percentage compared to higher education on average (Edling & Börjesson, 2008).

The background chapter is concluded with summarising reflections, where I highlight, for instance, how digitalisation through the lens of previous research appears as a long-running future hope for higher education. At the same time as digitalisation has made its entrance into both everyday life and higher education, research in the field of education has largely dwelled on the question of the usefulness and potential imbedded in technology. In parallel, however, various studies on student culture show how students tend to be 'children of their time', but at the same time also that student culture can be interpreted as a form of barometer to predict the future. What students do during the education simply tends to have an effect later on (or at least it appears that way in retrospect).

Studying digital student culture without searching for its usefulness or the potential learning benefits thus appears as a focus that can be complementary to previous studies on students' Facebook use. This appears to be particularly relevant in light of the fact that sociologically oriented studies claim that students'

educational choices are, after all, not so free, not even in the high-tech Swedish knowledge society. From an educational sociologist approach, this dissertation may challenge the image of digitalisation and the Internet as an emancipatory force in a hyper-digitalised society such as Sweden, where access to technology is generally quite extensive.

Theoretical perspectives

In order to analytically explain why digital student culture is shaped as it is in the three closed Facebook groups in three different higher education contexts, I have chosen to depart from two perspectives. One is from a media-critical entry and the other is using concepts derived from Bourdieu's theory of cultural capital and the sociology of education. The idea is that the media-critical perspective should make it possible to understand the phenomenon of Facebook in higher education analytically as part of a technological state of culture. Theoretically, this way of grasping digitalisation overlaps the Bourdieusian sociological perspective and concepts, which, in turn, makes it possible to further analyse the relationship between the student groups' dispositions and the digital student culture that is formed on Facebook.

The media-critical approach is based on the idea that media does not constitute something 'natural' but rather limit ways of seeing, portraying, and understanding the world (Postman, 1992). This perspective has its foundation in critical perspectives that have emerged in disciplines, such as media criticism and sociology; however, it opens up for talking about digitalisation in terms of a state of culture, rather than just as technological development. This means that technology, both new and old, is not just framed in descriptions of progress or as new tools that make life easier. Instead, these phenomena are understood as intertwined with economic and political interests (Bjurström, Fornäs, & Ganetz, 2000; Gere, 2009).

The main theory of the dissertation encompasses perspectives and concepts borrowed primarily from Pierre Bourdieu. Based on this theoretical framework, the student groups' social class positions are thus central. This is because they allow for culturally and educationally, sociologically relevant comparisons, based on the understanding of society as a two-dimensional space structured in a dimension that refers to the volume of total capital (a social hierarchy), and a dimension that refers to the composition of capital. In societies similar to the French (or Swedish), the latter dimension constitutes a polarity between social groups with a predominant cultural capital and social groups with predominantly economic capital (see Bourdieu, 1984). This theoretical approach allows us to understand how different

positions in social space interrelate with specific tastes and certain lifestyles; in Bourdieu's terms, expressed as the relationship between positions and dispositions (Bourdieu, 2000). Capital in Bourdieu's sense of the word can be described as assets that can be both material and symbolic (see Broady, 1998) in the forms of economic capital, cultural capital, and social capital. The value of these forms of capital is decided by social recognition from others.

In his research, Bourdieu (1984) demonstrated the connection between people's social positions, their lifestyles, and taste preferences, and he argued that the mediating link that establishes the connection between them is human habitus (system of dispositions). Such a thing as taste is, therefore, not understood as an expression with universally inherent values. Instead, the value of taste is determined as symbolic capital, in relation to the dominant culture and a specific field. What is valued as beautiful or ugly can, thus, differ between different social and cultural contexts. In this work, however, I do not study fields in the Bourdieusian sense, but I still lean towards the logic around this type of distinction mechanisms. The concepts of capital are hence used to interpret how students' involvement in the form of posts, reactions, likes, and comments is generally acknowledged to hold a certain value on Facebook. This theoretical framework also enables a focus on aesthetics and taste, as well as on which posts are given value, both in each group but also as an overall symbolic capital in the digital student culture that is formed on Facebook. Together, these concepts derived from Bourdieu's theory of cultural capital and the sociology of education constitute points of departure that are linked to the previous media-critical input, by the endeavour to analyse how the medium, in this case Facebook, has a structuring effect on the student culture that is formed in relation to the three educational contexts.

Methodology and design

The study is inspired by traditional ethnography (Hammersley & Atkinson, 2007). In a Swedish context, the ethnographic approach to it is prominent in educational sociological studies (see Beach, Bagely, da Silva, 2018). Long periods of fieldwork are usually associated with ethnography, but its special ways of approaching a context also constitute a distinct methodological feature (Johansson, 2010). This is done by observing, cataloguing, systematising, and building an image of an environment and a spatially located culture (Johansson, 2010, p. 9). To do this, significant observations are usually required in a specific place to enable a form of close mapping of sections of societies or groups, with a focus on cultural

phenomena such as perceptions, symbols, and behavioural patterns (Alvesson & Skoldberg, 2008).

Just as traditional ethnography contributes to in-depth studies on physical spaces and cultures, Coqc and Johansson (2017) emphasise that the contribution of digital ethnography encompasses the possibility of in-depth understanding of the actors of digital culture as well as its practices and arenas. Coqc and Johansson (2017) emphasise the importance of studying “small data” (p. 103), as opposed to what tends to be an increased research focus on big data in studies of the digital. The focus on small data, they say, is closely linked to a research approach that searches for the special, the particular, through the analysis of dense descriptions that not only account for a phenomenon that exists in the digital world but also theoretically puts this in context. At the same time, digital spaces on the Internet are complex, such that they often constitute an artifact, tool, and social space at the same time (Berg, 2015), which requires some adaptations of, or clarifications, around the ethnographic researcher's role in studies on the Internet.

The study thus comprises three parts: fieldwork, interviews with administrators from each Facebook group, and a questionnaire distributed to all students in the three Facebook groups. The field work took place during the autumn term in 2018 and the spring term in 2019. However, the material that was already present in each group since the start is also included. This is because of Facebook's technical structure around a timeline, which makes it possible for the ethnographer to metaphorically travel back in time. Ultimately, this means that the time period that is in fact included in the fieldwork varies somewhat between the groups. Tentative results from the initial fieldwork formed the basis for the interview themes, and the interviews with one group of administrators in each group were conducted during in October 2018– February 2019. Insights gained from these parts then formed the basis for the questions formulated in the questionnaire, which could be answered during the period December 2019 to January 2020.

In total, the entire data collection thus took place from October 2018 to January 2020. However, formerly, so-called archive material from the three groups are also included. The preschool teacher group has 143 members, the political science group 92 members, and the art and design group 342 members. The Facebook groups included in the study also meet the following specific selection criteria:

- It is a closed group (i.e. the group is searchable, but access is restricted to only those who have been approved as members)
- The group is organised by the students and not by the university
- The group is connected to an ongoing education

In addition to general guidelines for social science research that emphasise requirements for consent, information, and confidentiality (Swedish Research Council, 2002), research on and through the Internet raises special ethical considerations. Above all, they concern the strive to protect the people behind the screen, who are not, in the same way as in studies of offline contexts, visible to me as a researcher during the study, and vice versa – that I, as a researcher, am not as visible to those who participate (Markham & Buchanan, 2012). This is particularly important, given that it has not been possible to collect explicit consent due to the size and constitution of the Facebook groups.

The analysis is inspired by ethnological cultural analysis that, in a Swedish context, has primarily been formulated by Billy Ehn and Orvar Löfgren (1982/2001; Löfgren & Ehn, 2012). More than just a specific analytical toolbox, cultural analysis primarily involves special ways of approaching certain empirical material in order to build an interpretation of how a certain culture is connected. In other words, cultural analysis concerns specific ways of interpreting culture as made up by practices of meaning (Fornäs, 2012). Overall, this analytical approach includes the endeavour to expose structures through close studies of a preconceived everydayness. More specifically, I apply the analytical steps that Ehn and Löfgren (1982/2001) describe as perspectivation, contrastation, dramatisation, and homologisation. These steps enable different forms of analysis of the empirical material in order to thereby draw attention to how, for example, different perceptions or ideas are disposed in the specific contexts. The cultural analytical steps, on the one hand, clarify a certain systematic process in the analysis, but they also show how analysis is both a highly intellectual and, as Ehn and Löfgren call it, playful process. As an analysis method, cultural analysis is thus not governed by fixed rules or analytical models; rather, it appears as a way of approaching different contexts with sensitivity to the specific in and for the particular culture that emerges. It is an intellectual process that is dependent on the researcher's own associations and prior knowledge.

Results

The results of the study are presented in five chapters, followed by a concluding discussion. The first chapter is entitled *Facebook as a digital first stop in higher education*. In this chapter, I draw, in particular, on empirical findings from how the groups were initially started and formed. Overall, the chapter clarifies how Facebook seemingly fills the gap between newly accepted students' admittance notices and the start of the first term. What becomes clear already at the beginning in the

comparison between the three different educational contexts, however, is that this initial socialisation appears to be far from as universal as previous research indicate. Rather, it becomes evident that the way the Facebook groups are formed is a result of the students' collective dispositions. With empirical examples, I am able to show, for instance, how the preschool teacher students' group is formed in relation to an explicit uncertainty about the first meeting with higher education. Also, I can show how the political science students' group, in contrast, is formed around a more easy going atmosphere, while the art and design students' Facebook group is rather distinguished, by its apparent distance towards the education, and to some extent also towards Facebook, given that it takes a little longer for this group to settle compared to the other two.

The political science group initially has a tight bond with the student union, which contributes to fostering that easy going vibe that more and more comes to characterise the group. This is mainly carried out through postings of numerous parties and events. This does not take place in the other two groups; instead, they both have a specified code-of-conduct ambition. Through the ways in which these groups' rules are written in the art and design group, it appears to express an implicit fear that the Facebook group will develop to become the opposite of what is desired. The preschool teacher students' group only has a short text that gives way to the ambition with the group as a place to "meet new friends and help each other out with the studies". Instead, the group has to deal with digital order issues later through a technical setting that makes it impossible for students to publish a post without it first being approved by one of the four administrators.

In the second chapter, *From standard students to specific student groups*, I direct focus on the apparent force that the Facebook template has on student culture when it comes to orienting towards a certain student position. Simplified, this position can be discussed as that of the 'Facebook-student', since the analysis shows how students in all three contexts utilise the different technical functions of Facebook. Although they utilise the same technical functions, the way in which this occurs can be understood as connected to the dispositions that students bring with them into higher education. For the art and design group, for example, the image emerges that the group largely replaces the traditional bulletin board and thus becomes a forum for sharing invitations to various events related to the school, but also for creating a sense of context for the student experience. Through the parable of the bulletin board, the distance to Facebook also becomes clear because it is not about doing something significantly new with the digital; rather, it is about a kind of translation of an analogue practice. The distance to the university also appears to be a characteristic of the community that takes shape in the Facebook student group, explicitly in the group administrator's statements, but also in that

there is hardly any connection to the university in the group – besides the heading pictures and references to the building itself and to the group name, of course. This character becomes even more noticeable in comparison to the other two groups, which instead are understood as two communities that would have been difficult to achieve otherwise, such as academic cooperation between some 100 students, for example, or the space to mobilise against the education institution in the way the preschool teacher students do.

By filling their groups with pictures, postings, and events, as well as by using emojis, gifs, and memes, the students in all three contexts orient towards a sort of stencilled student position. This position appears more forceful than in the other two groups; thus, I interpret it as part of a cultural or academic strategy related to capital enhancement. In a crisis centred around the preschool teacher group's focus, it shows that this particular strategy is failing or that the investment in student cultural capital is going nowhere. Instead of a collective habitus development, the crisis means a kind of return to the original position, which is manifested, among other things, through an orientation towards almost labour and union-like mobilisation against the university. As a result, those who, despite the turnaround, stick to their capital investments instead apply new digital strategies, such as communicating their support of the university outside of the Facebook group.

In the chapter *Digital interior - about taste and distinctions*, I direct focus on the cultural dimensions of the digital environment that is Facebook. The different lifestyles that can be interpreted in the aesthetics and events of the three groups are understood as expressions of the students' dispositions and habitus. The playfulness of political science students, for example, together constitutes a strategy for gaining or keeping social respectability. This occurs, among other things, by organising parties that take place under the guise of being modest or even pre-adolescent. It is particularly evident in comparison to the art and design group's various pub invitations, or the preschool teacher group's directness in invitations to "go out drinking". Compared to them, the political science group's invitations rather appear to have references to children's parties through hosting themed events, such as masquerades, Harry Potter-quizzes, or joint Laser dome games. In the preschool teacher students' group, there are also some elements or expressions of children's culture, but in a completely different way. In that group, it is not expressed in how they address each other, or as playful themes, but rather with direct and concrete references to a specific culture for children. This is done in the form of, for instance, a visual language that brings children's cultural figures to mind but also through links to children's music. If the political science group metaphorically plays with child-oriented expressions, the preschool teacher group

appears to be more oriented towards being adults who select material for, with, and around children. The aesthetic expression of the art and design group also has a playfulness in visual material and colour choice, or, as in the example of a housing advertisement, in an event format. However, it is not presented in a clearly childish way, or with child cultural connotations – except for one post where an image of Pippi Longstocking forms the background of an invitation. In contrast to the other two groups, however, it is not this playfulness that distinguishes the art and design group from the others. Instead, it is the recurring contrasts between the digital environment and the physical world that are most noticeable.

The aesthetic character of the digital student culture is also reflected in the linguistic distinctions that appear between the groups. While the preschool teacher group is permeated by a sort of linguistic correctness, the language in the political science group instead creates a certain atmosphere by being more linguistically playful – and that group also makes the most use of emojis and other digital imagery. The art and design group, in comparison, does not have such a tone at all, but signals, for example, a sort of international vibe with the mixture of English and Swedish.

The next chapter deals with the contradictions and paradoxical values around which the digital student culture is formed. It has the title *Facebook as a contradictory environment*. What I especially want to emphasise there is how the Facebook groups in the three educational contexts are surrounded by contrasts and contradictions. It is particularly clear when it comes to how “information” functions as a legitimising label for the groups' existence, albeit on a kind of rhetorical level, because there are only a few postings that constitute such pure information. The same goes for the presence of a sort of political “awareness” of different issues that can be summarised as having to do with identity politics. Rather than appearing as a deeply rooted commitment on these issues, such expressions make for a superficial posing. This is evident, for instance, by the use of visual symbols, particularly the rainbow-flag, but also by different events under the topic of climate issue commitment.

Through statements about political science lecturers being “kind of like rockstars” or that someone who is not on Facebook is understood as an outsider or “alternative”, it appears that in relation to the middle class, it may signal as cultural capital not to be on Facebook. However, in the art and design group, the administrator states it as a problem when single students are not on Facebook.

Instead of having an independent chapter, the final result chapter can be read as an in-depth summary of the previous chapters. Its title is *Student cultural characteristics*, and it is centred around how Facebook is shaped into a *Mobilisation arena for academic underdogs* in the preschool education context, meanwhile

constituting a *Networking site for the academically settled* in the political science context and a *Bulletin board for academically distant* in the art and design context. In that sense, the Facebook group format is shaped by the educational contexts into different digital student cultures coloured by the habitus of the three particular groups.

Discussion

In the final section, I dwell on three themes with the following titles: *The lock-in effect of Facebook*, *A silent student revolt*, and *The many faces of Facebook*. Specifically, I discuss how the local character and characteristics of the different student cultures seem to move into Facebook, in a way that highlights the differences. For me, this is a surprising result. It indicates that class differences not only become visible in digital culture, but also that class background can so clearly be understood as contributing to shaping different digital environments and practices. It is, therefore, highly doubtful that Facebook engagement has any potential, in terms of being an emancipatory force. The interesting thing, of course, is not that students with different backgrounds seemingly ‘decorate’ their respective groups with aesthetic expressions in different ways, but that their background has a relatively large impact on the student cultures that are formed. This is because at the same time that these differences are evident in comparison, Facebook also contributes to streamlining student culture.

From the beginning, Facebook was initially developed with the ambition to create an equivalent to the American university campus life, albeit online. This origin makes it possible to discuss the influx of Facebook also as an American student’s cultural influence. In the Swedish context, however, students’ Facebook organisations overlap and even challenge the student unions. The student union is part of the three Facebook groups I have studied, and it has also, in a more or less formalised way, contributed to creating the groups. In the political science group, it has become customary for the union to create a Facebook group for all new students; in the art and design group, the overlap takes place by the union’s chairman being the Facebook group administrator. The very role of administrator, which is actually a technical function that comes with starting a Facebook group, in different ways, becomes a kind of elevated position that can be compared to the chairmanship of an association. But the role of administrator also includes responsibilities, such as gatekeeping and cleaning work in the groups – by deciding who is allowed to enter and who is even thrown out of the group and to keep posts in order so that they meet the requirement for “relevant information” in each context.

With this study, I have been able to demonstrate how students' non-formal digital sphere in the form of the phenomenon Facebook group becomes an arena for the formation of students' digital habitus. However, the results raise questions about the emancipatory potential of higher education in the age of digitalisation. Is it possible that students' organisations on social media even counteract the potential of higher education for Bildung or class mobility by enhancing the dispositions that students bring with them? Also, by framing Facebook as a kind of free sanctuary in relation to the formal education, it is possible to understand the Facebook groups as a means for students to collectively spare themselves from such ideals. Hence, this makes Facebook appear more as a conservative, rather than a hyper-modern force in relation to Swedish higher education.

Litteraturlista

- Aaen, J., & Dalsgaard, C. (2016). Student Facebook groups as a third space: between social life and schoolwork. *Learning, Media and Technology*, 41(1), 160-186.
- Allen, M. (2012). An education in Facebook. *Digital culture and education*, 4(3), 213-225.
- Alvesson, M., & Sköldbberg, K. (2008). *Tolkning och reflektion: vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Studentlitteratur.
- Ambjörnsson, F. (2004). *I en klass för sig: genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*. (Doctoral dissertation, Ordfront förlag).
- Arshad, M., Akram, M. S., Arshad, S., & Nazir, A. (2014). Social networking sites: A path of learning in higher education. *Pakistan Journal of Science*, 66(4), 362-366.
- Atkinson, W. (2011). From sociological fictions to social fictions: Some Bourdieusian reflections on the concepts of 'institutional habitus' and 'family habitus'. *British Journal of Sociology of Education*, 32(3), 331-347.
- Atkinson, P. (2007). *Ethnography: Principles in practice*. Routledge.
- Atkinson, P. (2014). *For ethnography*. Sage.
- Bardhi, F., & Eckhardt, G. M. (2017). Liquid consumption. *Journal of Consumer Research*, 44(3), 582-597.
- Beach, D. (2021). The domination and exploitation of working class values, identities and labour-power in Sweden's comprehensive school extension and neo-liberal market reforms. *Educational Review*, 1-19.
- Beach, D., Bagley, C., & da Silva, S. M. (Eds.). (2018). *The Wiley handbook of ethnography of education*. John Wiley & Sons.
- Bengtsson, S. (2014). Faraway, so close! Proximity and distance in ethnography online. *Media, Culture & Society*, 36(6), 862-877.
- Bengtsson, S. (2015). Digital distinctions: mechanisms of difference in digital media use. *MedieKultur: Journal of media and communication research*, 31(58), 30-48.
- Benjamin, W. (1936/1991). Konstverket i reproduktionsåldern.
- Bennett, S., & Maton, K. (2010). Beyond the 'digital natives' debate: Towards a more nuanced understanding of students' technology experiences. *Journal of computer assisted learning*, 26(5), 321-331.
- Bennett, S., Maton, K., & Kervin, L. (2008). The 'digital natives' debate: A critical review of the evidence. *British journal of educational technology*, 39(5), 775-786.
- Berg, M. (2015). *Netnografi: Att forska om och med internet*. Studentlitteratur AB.
- Berg, A. (2020). Det postpandemiska zoomuniversitetet—en pessimistisk prognos. *Historisk tidskrift*, 140(4), 687-695.

- Berggren, C. (2008). Horizontal and vertical differentiation within higher education—gender and class perspectives. *Higher Education Quarterly*, 62(1-2), 20-39.
- Bergviken Rensfeldt, A., Hillman, T., & Selwyn, N. (2018). Teachers 'liking' their work? Exploring the realities of teacher Facebook groups. *British Educational Research Journal*, 44(2), 230-250.
- Berntsson, P. (2001). Möjligheter med förhinder: Den nya lärarutbildningen och förskollärarna. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 6(3), 206-206.
- Bertilsson, E. (2009). Lärarstudenterna: Förändringar i rekryteringen under perioden 1977-2007. *Praktiske Grunde. Nordisk tidsskrift for kultur-og samfundsvidenskab*, (4), 19-42.
- Betancourt, M. (2016). *The critique of digital capitalism: an analysis of the political economy of digital culture and technology* (p. 262). punctum books.
- Bjurström, E., Fornäs, J., & Ganetz, H. (2000). *Det kommunikativa bandlandet: kulturella perspektiv på medier och konsumtion*. Bokförlaget Nya Doxa.
- Björck, C., Brustad, L., & Söderman, J. (2018). FATTA!-En företagsliknande förening och Facebook-rörelse med folkkupplysande ambition. *Utbildning & Demokrati-tidskrift för didaktik och utbildningspolitik*, 27(1), 61-80.
- Bourdieu, P. (1977). *Outline of a theory of practice*. (R. Nice, Trans.).
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction: A social critique of the judgement of taste*. Harvard university press.
- Bourdieu, P. (1988) *Homo Academicus*. Stanford University Press.
- Bourdieu, P. (1990). *The Logic of Practice*. Cambridge, UK: Polity Press.
- Bourdieu, P. (1996). *Om televisionen*. Stockholm: Symposium.
- Bourdieu, P. (2000). *Konstens regler. Det litterära fältets uppkomst och struktur*.
- Bourdieu, P., & Passeron, J. C. (1970/2008). *Reproduktionen: bidrag till en teori om utbildningssystemet*. Arkiv.
- Bourdieu, P., & Passeron, J. C. (1979). *The inheritors: French students and their relation to culture*. University of Chicago Press.
- boyd, d., & Ellison, N. B. (2007). Social network sites: Definition, history, and scholarship. *Journal of computer-mediated Communication*, 13(1), 210-230.
- Brandell, L. (2003) *Vilka är studenterna – och vad tycker de?*. Högskoleverket.
<https://www.uka.se/download/18.12f25798156a345894e2996/1487841894101/isbn91-85027-02-2.pdf>
- Briggs, A., & Burke, P. (2009). *A social history of the media: From Gutenberg to the Internet*. Polity.
- Broadly, D. (1991). Sociologi och epistemologi. *Om Pierre Bourdieus författarskap och den historiska epistemologin*, 2, 225.
- Broadly, D. (1998). *Kapitalbegreppet som utbildningssociologiskt verktyg*. ILU, Uppsala Universitet.
- Broadly, D., & Palme, M. (1992). *Högskolan som fält och studenternas livsbanor*. HLS Förlag.
- Bryder, T. (2010). Det teoretiska genombrottet: Från statskunskap till statsvetenskap?. *Statsvetenskaplig tidskrift*, 112(5).
- Bryman, A. (2016) *Social Research Methods*. Hampshire: Oxford University Press.

- Bryntesson, A., & Börjesson, M. (2021). *Breddad rekrytering till högre utbildning: En beskrivning och jämförelse av policy och utfall i de skandinaviska länderna*.
- Burman, A., Landahl, J., & Lövheim, D. (2021). *Moderna pedagogiska utopier*. Södertörns högskola.
- Börjesson, M. (2002). *Det naturliga valet: en studie i studenters utbildningsval och livsstilar*. SEC, ILU, Uppsala universitet.
- Börjesson, M. (2003). *Det svenska högskolefältet och lärarutbildningarna*. SEC, ILU, Uppsala universitet.
- Börjesson, M. (2006). Om att klassificera sociala grupper. *Fältanteckningar. Utbildnings-och kultursociologiska texter tillägnade Donald Broady*. Uppsala: Forskningsgruppen för utbildnings-och kultursociologi.
- Börjesson, M. (2009). Lärarutbildningarnas plats inom det svenska högskolefältet. *Praktiske Grunde, Nordisk tidsskrift for kultur-og samfundsvidenskab*, 3(4), 43-58.
- Börjesson, M. (2016). ANFÖRANDE: Sociala kartor över utbildningslandskapet: Installationsföreläsning, professuren i utbildningssociologi vid Uppsala universitet, 11 november 2015. *Sociologisk forskning*, 53(4), 421-436.
- Börjesson, M., Broady, D., Le Roux, B., Lidegran, I., & Palme, M. (2016). Cultural capital in the elite subfield of Swedish higher education. *Poetics*, 56, 15-34.
- Börjesson, M., Broady, D., & Palme, M. (2020). "In Our School We Have Students of All Sorts". Mapping the Space of Elite Education in a Seemingly Egalitarian System. In *Researching elites and power* (pp. 179-191). Springer, Cham.
- Carlson, M., Halldórsdóttir, B. E., Baranović, B., Holm, A. S., Lappalainen, S., & Spehar, A. (2021). *Gender and Education in Politics, Policy and Practice*. Springer International Publishing.
- Christopherson, K. M. (2007). The positive and negative implications of anonymity in Internet social interactions: "On the Internet, Nobody Knows You're a Dog". *Computers in Human Behavior*, 23(6), 3038-3056.
- Conklin, J. E. (2014). *Campus life in the movies: A critical survey from the silent era to the present*. McFarland.
- Cocq, C., & Johansson, A. (2017). Digital humanioras blinda fläck, eller, vad kan etnografi bidra med?. I *Humaniora i en digital värld*. Daidalos.
- Coughlan, T., & Perryman, L. A. (2015). A murky business: navigating the ethics of educational research in Facebook groups. *European Journal of Open, Distance and e-Learning*, 146-169.
- Cuesta, M., Eklund, M., Rydin, I., & Witt, A. K. (2016). Using Facebook as a co-learning community in higher education. *Learning, Media and Technology*, 41(1), 55-72.
- Czerniewicz, L., & Brown, C. (2012a). Objectified cultural capital and the tale of two students. In *Exploring the theory, pedagogy and practice of networked learning* (pp. 209-219). Springer, New York, NY.
- Czerniewicz, L., & Brown, C. (2012b). Born into the Digital Age in the south of Africa: the reconfiguration of the "digital citizen".
- Danielsson, M. (2014). *Digitala distinktioner: Klass och kontinuitet i unga mäns vardagliga mediepraktiker* (Doctoral dissertation, School of Education and Communication, Jönköping University).

- Davies, J. (2012). Facework on Facebook as a new literacy practice. *Computers & education*, 59(1), 19-29.
- Denscombe, M. (2017). *EBOOK: The Good Research Guide: For Small-Scale Social Research Projects*. McGraw-Hill Education (UK).
- van Deursen, A. J., & Helsper, E. J. (2015). The third-level digital divide: Who benefits most from being online?. In *Communication and information technologies annual*. Emerald Group Publishing Limited.
- van Dijk, J. A. (2005). *The deepening divide: Inequality in the information society*. Sage Publications.
- Dunkels, E. (2006). The Digital Native as a student: implications for teacher education. *Tidskrift för Lärarutbildning och forskning*, 13(1), s-43.
- Eek-Karlsson, L. (2015). *Ungas samspel i sociala medier: Att balansera mellan ansvar och positionering* (Doctoral dissertation, Linnaeus University Press).
- Edling, M. (2012). Att förbereda för rummet av möjligheter: om skolornas antagning, fria utbildning och starka fältberoende.
- Edling, M., & Börjesson, M. (2008). Om frihet, begåvning och karismatiskt lärande inom den högre bildkonstnärliga utbildningen. *Praktiske Grunde. Tidskrift for kultur-og samfundsvitenskap*, 1, 66-93.
- Edström, A. M. (2006). Att forska om lärande i konst. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 11(3), 195-213.
- Ehn, B., & Löfgren, O. (1982/2001). *Kulturanalys: Ett etnologiskt perspektiv*. LiberFörlag.
- Eichhorn, C. (1869) i Jägerbrand (2015). *Skildring av studentlivet i Uppsala på 1700-talet*. Virvelvind förlag.
- Ellison, N. B., & boyd, d. (2013). Sociality through social network sites. *The Oxford handbook of internet studies*, 151-172.
- Ellison, N., Hancock, J. T., and Toma, C. L. (2012). Profile as Promise: A Framework for Conceptualizing Veracity in Online Dating Self-Presentations, *New Media & Society*, 14(1): 45–62.
- Ellison, N. B., Steinfield, C., & Lampe, C. (2007). The benefits of Facebook “friends:” Social capital and college students’ use of online social network sites. *Journal of computer-mediated communication*, 12(4), 1143-1168.
- Ellison, N. B., Steinfield, C., & Lampe, C. (2011). Connection strategies: Social capital implications of Facebook-enabled communication practices. *New media & society*, 13(6), 873-892.
- Emerson, R. M., Fretz, R. I., & Shaw, L. L. (2011). *Writing ethnographic fieldnotes*. University of Chicago Press.
- Eriksson, Y. (2000). *Klassbakgrundens betydelse för högre studier*. Spår i framtiden, 27.
- Eshach, H. (2007). Bridging in-school and out-of-school learning: Formal, non-formal, and informal education. *Journal of science education and technology*, 16(2), 171-190.
- Fast, K., Lindell, J., & Jansson, A. (2021). Disconnection as Distinction. *Disentangling: The Geographies of Digital Disconnection*, 61.
- Feenberg, A. (1991). *Critical theory of technology* (Vol. 5). New York: Oxford University Press.

- Fisher, D. R., & Wright, L. M. (2001). On utopias and dystopias: Toward an understanding of the discourse surrounding the Internet. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 6(2), JCMC624.
- Florén, A. (1999). *Reformeringen av studentkulturen: nationer och universitet under 1600-talet*. Opuscula Historica Upsaliensia 23. Hämtad: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:58988/FULLTEXT01.pdf>
- Fornäs, J. (2012). *Kultur*. Liber.
- Fuchs, C. (2012). Social media, riots, and revolutions. *Capital & Class*, 36(3), 383-391.
- Fuchs, C. (2014). *Social Media: A Critical Introduction*. London: SAGE Publications.
- Fuchs, C. (2017). From digital positivism and administrative big data analytics towards critical digital and social media research!. *European Journal of Communication*, 32(1), 37-49.
- Gere, C. (2009). *Digital culture*. Reaktion Books.
- Gillberg, N. (2014). *Uppmärksamhetssambället*. Lund: Studentlitteratur.
- Graham, C. R. (2013). Emerging practice and research in blended learning. *Handbook of distance education*, 3, 333-350.
- Greenhow, C., & Lewin, C. (2016). Social media and education: Reconceptualizing the boundaries of formal and informal learning. *Learning, media and technology*, 41(1), 6-30.
- Grossek, G., Bran, R., & Tiru, L. (2011). Dear teacher, what should I write on my wall? A case study on academic uses of Facebook. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 15, 1425-1430.
- Gulliksen, J. (2016). *Den högre utbildningens roll i en digital tid*. Digitaliseringskommissionen. Temarapport 2016:4. Hämtad: https://www.regeringen.se/4af25c/contentassets/bf87c5fce6fc4f9a889d57ea2e46a27d/so-u-2016_85_webb-pdf-med-framsida.pdf
- Hamadache, A. (1991). Non-formal education. *Prospects*, 21(1), 109-124.
- Hammersley, M. (2018). What is ethnography? Can it survive? Should it?. *Ethnography and Education*, 13(1), 1-17.
- Hammersley, M., & Atkinson, P. (2019). *Ethnography: Principles in practice*. Routledge.
- Hanell, F. (2014). Appropriating Facebook: Enacting Information Literacies. *Human IT*, 12(3), ss. 5-35.
- Hansson, E., & Sjöberg, J. (2019). Making use of students' digital habits in higher education: What they already know and what they learn. *Journal of Learning Development in Higher Education*, (14).
- Hargittai, E. (2007). Whose space? Differences among users and non-users of social network sites. *Journal of computer-mediated communication*, 13(1), 276-297.
- Higgins, C. (2011). Identity formation in globalizing contexts. *New York, NY: Mouton de Gruyter*.
- Hultqvist, E., & Lidegran, I. (2021). The use of 'cultural capital in sociology of education in Sweden. *international studies in sociology of education*, 30(3), 349-356.
- Hurt, N. E., Moss, G. S., Bradley, C. L., Larson, L. R., Lovelace, M., Prevost, L. R., Riley, L. B., Domizi, N. & Camus, M. S. (2012). The "Facebook" Effect: College Students' Perceptions of Online Discussions in the Age of Social Networking. *International Journal for the Scholarship of Teaching and Learning*, 6(2), n2.

- Holmqvist, M. (2015). *Djursholm—Sveriges ledarsambälle*. Stockholm.
- Holmqvist, M. (2018). *Handels: maktelitens skola*. Bokförlaget Atlantis.
- Ignatow, G., & Robinson, L. (2017). Pierre Bourdieu: theorizing the digital. *Information, Communication & Society*, 20(7), 950-966.
- Iacobaeus, H., Francisco, M., Nordqvist, C., Sefyrin, J., Skill, K., & Wihlborg, E. (2019). Digitalt utanförskap: en forskningsöversikt. Hämtad: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1374480/FULLTEXT01.pdf>
- Internetstiftelsen i Sverige. (2019) Svenskarna och internet 2019. Hämtad: <https://svenskarnaochinternet.se/app/uploads/2019/10/svenskarna-och-internet-2019-a4.pdf>
- Ivemark, B., & Ambrose, A. (2021). Habitus Adaptation and First-Generation University Students' Adjustment to Higher Education: A Life Course Perspective. *Sociology of Education*, 00380407211017060.
- Isopahkala-Bouret, U. Börjesson, M. Beach, D., Haltia, N., Jónasson, J. T., Jauhiainen, A. Jauhiainen, A. Kosunen, S., Nori, H. and Vabø, A. Access and Stratification in Nordic Higher Education. A Review of Cross-cutting Research Themes and Issues. *Education Inquiry* 9(1), 142-154.
- Jeffrey, B., & Troman, G. (2004). Time for ethnography. *British educational research journal*, 30(4), 535-548.
- Johansson, M. (2009). *Anpassning och motstånd. En etnografisk studie av gymnasieelevers institutionella identitetsskapande*. (Doctoral dissertation, Acta Universitatis Gothoburgensis).
- Johansson, T. (2010) Etnografi som teori, metod och livsstil. *Educare* 2010:1 s7-29.
- Jones, C. R. (2004). Nobody knows you're a dog. *Education in Cyberspace*. —New York.
- Josefsson, A. (2003). *Utbildningens fördelning en fråga om klass?: bilaga 10 till Långtidsutredningen 2003*. Norstedts Juridik AB.
- Josefsson, P. (2017). *Higher education meets private use of social media technologies: An explorative study of students' use* (Doctoral dissertation, KTH Royal Institute of Technology).
- Josefsson, S. O. (1996). Året var 1968-universitetskris och studentrevolt i Stockholm och Lund. Göteborgs universitet (doktorsavhandling)
- Kastrenakes, J. (2021, 25 oktober) *The Verge*. Facebook says it's refocusing company on 'serving young adults'. <https://www.theverge.com/2021/10/25/22745622/facebook-young-adults-refocusing-teams>.
- Kniivilä, K. (2016, 18 mars) Lade ut tentasvar på Facebook, *Sydsvenskan*.
- Kozinets, R. V. (2006). Netnography. *Handbook of qualitative research methods in marketing*, 129-142.
- Kozinets, R. V. (2010). Netnography: Doing ethnographic research online. Sage publications.
- Kozinets, R. V. (2012). Marketing netnography: Prom/ot (ulgat) ing a new research method. *Methodological Innovations Online*, 7(1), 37-45..
- Kozinets, R. V. (2019). *Netnography: The essential guide to qualitative social media research*. Sage.
- Lagerlöf, P. (2016). *Musical Play: Children interacting with and around music technology* (Doctoral dissertation, University of Gothenburg/Göteborgs Universitet).

- Lambić, D. (2016). Correlation between Facebook use for educational purposes and academic performance of students. *Computers in Human Behavior*, 61, 313-320.
- Leech, B. L. (2002). Asking questions: Techniques for semistructured interviews. *PS: Political Science & Politics*, 35(4), 665-668.
- Lidegran, I. (2009). *Utbildningskapital: om hur det alstras, fördelas och förmedlas* (Doctoral dissertation, Acta Universitatis Upsaliensis).
- Lindell, J. (2018). *Smaken för nyheter: Klasskillnader i det digitala medielandskapet*. Nordicom, Göteborgs universitet.
- Lim, M. (2018). Challenging technological utopianism. *Canadian Journal of Communication*, 43(3), 375-379.
- van Loon, J. (2001). *Ethnography: A critical turn in cultural studies*. na.
- Lundin, M., Rensfeldt, A. B., Hillman, T., Lantz-Andersson, A., & Peterson, L. (2018). Higher education dominance and siloed knowledge: a systematic review of flipped classroom research. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 15(1), 1-30.
- Lundström, S., & Nordenstam, A. (2019). Svensklärarstudenters fiktionsvanor på fritiden. I Höglund, H., Jusslin, S., Ståhl, M., & Westerlund, A. (2019). GENOM TEXTER OCH VÄRLDAR: Svenska och litteratur med didaktisk inriktning – festskrift till Ria Heilä-Ylikallio. Åbo Akademis Förlag.
- Lupton, D. (2014). *Digital sociology*. Routledge.
- Löfgren, O., & Ehn, B. (2012). *Kulturanalytiska verktyg*. Gleerups Utbildning AB.
- Markham, A., & Buchanan, E. (2012). Ethical decision-making and internet research: Version 2.0. recommendations from the AoIR ethics working committee.
- Mazer, J. P., Murphy, R. E., & Simonds, C. J. (2007). I'll see you on "Facebook": The effects of computer-mediated teacher self-disclosure on student motivation, affective learning, and classroom climate. *Communication education*, 56(1), 1-17.
- McGillivray, D., & Mahon, J. (2021). Distributed digital capital: digital literacies and everyday media practices. *Media Practice and Education*, 22(3), 196-210.
- McNeely, B. (2005). Using technology as a learning tool, not just the cool new thing. *Educating the net generation*, 4-1.
- Melin, U. (2018). *Vetenskaplig kunskap och bildning för samhällets framtida digitalisering: ett nationellt centrum*. Utredningsrapport 2018-11-05.
- Micheli, M. (2015). What is new in the digital divide? Understanding internet use by teenagers from different social backgrounds. In *Communication and information technologies annual*. Emerald Group Publishing Limited.
- Miller, V. (2020). *Understanding digital culture*. Sage.
- Moffatt, M. (1989). *Coming of age in New Jersey: College and American culture*. Rutgers University Press.
- Molesworth, M., Scullion, R., & Nixon, E. (Red). (2011). *The marketisation of higher education and the student as consumer*. London: Routledge.
- Murphy, P. D. (1999). Media cultural studies' uncomfortable embrace of ethnography. *Journal of Communication Inquiry*, 23(3), 205-221.

- Nilsen, M. (2018). *Barns och lärares aktiviteter med datorplattor och appar i förskolan*. (Doctoral dissertation, University of Gothenburg/Göteborgs Universitet).
- Nyberg, A. (2008). *Att studera digitala artefakter i människors vardagsliv* (Doctoral dissertation, Informatik).
- Nyman, K. (2020). Uppkopplad utbildning – en ESO-rapport om högskolans digitalisering. Hämtad från: https://eso.expertgrupp.se/wp-content/uploads/2020/08/ESO_2020_5_Uppkopplad-utbildning_Webb.pdf
- Nyström, S. (2009). Becoming a professional: a longitudinal study of graduates' professional trajectories from HE to working life. *Linköping Studies in Behavioural Science*, (140).
- OECD. (2020) *Education at a glance 2020: OECD Indicators*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/69096873-en>
- Oblinger, D. (2003). Boomers gen-xers millennials. *EDUCAUSE review*, 500(4), 37-47.
- Oblinger, D., Oblinger, J. L., & Lippincott, J. K. (2005). *Educating the net generation*. Boulder, Colo.: EDUCAUSE, c2005. 1 v.(various pagings): illustrations.
- O'Flaherty, J., & Phillips, C. (2015). The use of flipped classrooms in higher education: A scoping review. *The internet and higher education*, 25, 85-95.
- Oliver, M., & Trigwell, K. (2005). Can 'blended learning' be redeemed?. *E-learning and Digital Media*, 2(1), 17-26.
- Ottemo, A. (2015). *Kön, kropp, begär och teknik: passion och instrumentalitet på två tekniska högskoleprogram*. (Doctoral dissertation, University of Gothenburg/Göteborgs Universitet).
- Paino, M., & Renzulli, L. A. (2013). Digital dimension of cultural capital: The (in) visible advantages for students who exhibit computer skills. *Sociology of education*, 86(2), 124-138.
- Palme, M. (2008). *Det kulturella kapitalet: studier av symboliska tillgångar i det svenska utbildningssystemet 1988–2008* (Doctoral dissertation, Acta Universitatis Upsaliensis).
- Papacharissi, Z., Streeter, T., & Gillespie, T. (2013). Culture digitally: Habitus of the new. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 57(4), 596-607.
- Persson, M. (2005). Den kulturella vändningen i skolans styrdokument-motsägelser och motsättningar i talet om estetik, medier, mångkulturalism och kulturarv. *Utbildning & Demokrati-tidskrift för didaktik och utbildningspolitik*, 14(1), 35-61.
- Pekkola, S. (2014). Etnografiskt fältarbete i virtuella rum – en utmaning för kvalitativ forskning. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:774265/FULLTEXT01.pdf>
- Penley, C., & Ross, A. (Eds.). (1991). *Technoculture* (Vol. 3). University of Minnesota Press.
- Pimmer, C., Linxen, S., & Gröbhiel, U. (2012). Facebook as a learning tool? A case study on the appropriation of social network sites from mobile phones in developing countries. *British Journal of Educational Technology*, 43(5), 726-738.
- Postman, N. (1992). *Technopoly: The surrender of culture to technology*. New York: Vintage.
- Prensky, M. (2001). Digital Natives, Digital Immigrants Part 2: Do They Really Think Differently?, *On the Horizon*, Vol. 9 No. 6, pp. 1-6. <https://doi.org/10.1108/10748120110424843>
- Roberts, G. R. (2005). Technology and learning expectations of the net generation. *Educating the net generation*, 3-1

- af Segerstad, Y. H., & Hashemi, S. S. (2005). Skrivandet, nya media och skrivstöd hos grundskoleelever. *idskrift för lärarutbildning och forskning*, 119.
- Selberg, R. (2021). Trigger warnings—om undervisning och politisk gränshållning i 2020-talets sociala landskap. *Högre utbildning*, 11(2).
- Selwyn, N. (2008). An investigation of differences in undergraduates' academic use of the internet. *Active learning in higher education*, 9(1), 11-22.
- Selwyn, N. (2009). Faceworking: exploring students' education-related use of Facebook. *Learning, media and technology*, 34(2), 157-174.
- Selwyn, N. (2012). Social media in higher education. *The Europa world of learning*, 1(3), 1-10.
- Selwyn, N. (2014). *Digital technology and the contemporary university: Degrees of digitization*. Routledge.
- Selwyn, N. (2019). *What is digital sociology?*. John Wiley & Sons.
- Selwyn, N., Bulfin, S., & Pangrazio, L. (2015). Massive Open Online Change? Exploring the Discursive Construction of the 'MOOC' in Newspapers. *Higher Education Quarterly*, 69(2), 175-192.
- Selwyn, N., & Stirling, E. (2016). Social media and education... now the dust has settled. *Learning, media and technology*, 41(1), 1-5.
- Siemens, G., & Weller, M. (2011). Higher education and the promises and perils of social networks. *RUSC, Universities and Knowledge Society Journal*, 8(1), 164-170.
- Shumar, W., & Madison, N. (2013). Ethnography in a virtual world. *Ethnography and Education*, 8(2), 255-272.
- Sims, J., Vidgen, R., & Powell, P. (2008). E-learning and the digital divide: Perpetuating cultural and socio-economic elitism in higher education. *Communications of the Association for Information Systems*, 22(1).
- Skoglund, C. (1991). *Vita mössor under röda fanor: vänsterstudenter, kulturradikalism och bildningsideal i Sverige 1880-1940* (Doctoral dissertation, Almqvist & Wiksell).
- Skoglund, C. (2000). Studentliv: tolv roller söker sina studenter. *Twärsnitt*, 22(1), 17-29.
- Steiner, P. (1993). On the Internet, nobody knows you're a dog. *The New Yorker*, 69(20), 61.
- Stevens, M. L., & Börjesson, M. (2021). Digitization and Strategic Renewal of Higher Education.
- Spante, M., Hashemi, S. S., Lundin, M., & Algers, A. (2018). Digital competence and digital literacy in higher education research: Systematic review of concept use. *Cogent Education*, 5(1), 1519143.
- Spradley, J. P. (1979). Ethnography and culture. *The ethnographic interview*, 3-16.
- SOU 1992:1 (1992). *Fribet, ansvar, kompetens: Grundutbildningens villkor i högskolan*.
- SOU 2016:89 (2016). *Digitaliseringskommissionen. För digitalisering i tiden*.
https://www.regeringen.se/4af25c/contentassets/f7d07b214e2c459eb5757cea206e6701/sou-2016_89_webb.pdf
- Sundgren, G. (2008). *Bildning och pedagogik: en akademi för bildning?*. Högskoleverket.
- Svensk ordbok (2021) *Digital*. Svenska Akademiens ordböcker. Hämtad:
<https://svenska.se/so/?sok=digital&pz=1>

- Svenska akademiens ordlista (2015). Kultur. Hämtad: <https://svenska.se/tre/?sok=kultur&pz=1>
- Säljö, R. (2018). Symboliska teknologier och lärande i en digital tid: om samspelet mellan samhälle, teknik och kognitiva vanor. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 23(5), 168-183.
- Säljö, R. (2019) En digital uppväxt och en digital framtid. *Vägval i skolans historia. Föreningen svensk undervisningshistoria*. 21019:1.
- Söderman A. & Söderman, J. (2019) Digital mobilisering och rörelse som legitimerande etikett. I Abrahamsson, K., Eriksson, L., Myrstener, M., Svensson, L. & Persson, T. *Folkbildning & Forskning. Årsbok*. (s 71-84).
- Tellgren, B. (2008). *Från samhällsmoder till forskarbehörig lärare: kontinuitet och förändring i en lokal förskollärarutbildning* (Doctoral dissertation, Örebro universitet).
- Thomsen, J. P. (2012). Exploring the heterogeneity of class in higher education: Social and cultural differentiation in Danish university programmes. *British Journal of Sociology of Education*, 33(4), 565-585.
- Thomsen, J. P., Bertilsson, E., Dalberg, T., Hedman, J., & Helland, H. (2017). Higher education participation in the Nordic countries 1985–2010—a comparative perspective. *European Sociological Review*, 33(1), 98-111.
- Trondman, M. (1994). *Bilden av en klassresa: sexton arbetarklassbarn på väg till och i högskolan*. Carlsson
- Turkle, S. (1996). Working on Identity in Virtual Space. *Constructing the self in a mediated world*, 156.
- Umphlett, W. L. (1984). *The movies go to college: Hollywood and the world of the college-life film*. Fairleigh Dickinson University Press.
- Vaidhyanathan, S. (2018). *Antisocial media: How Facebook disconnects us and undermines democracy*. Oxford University Press.
- Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Westling, H. (1999). *Börjar grundbulten rosta? En debattskrift om grundutbildningen i högskolan*. Rådet för högskoleutbildning. Hämtad från: https://gupea.ub.gu.se/bitstream/handle/2077/19001/gupea_2077_19001_1.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Widdicombe, S., & Wooffitt, R. (1995). *The language of youth subcultures: Social identity in action*. Harvester/Wheatsheaf.
- Wildavsky, B. (2015). MOOCs in the developing world: Hope or hype?. *International Higher Education*, (80), 23-25.
- Willart, M. (2017). Får man säga vad som helst i kursutvärderingar? *Universitetsläraren*, 2017(7), s. 40.
- Willis, P. (1978/2017). *Learning to labour: How working class kids get working class jobs*. Routledge.
- Williams, R. (1958). Culture is ordinary. *Schooling the symbolic animal: Social and cultural dimensions of education*, 74.
- Williamson, B., Bayne, S., & Shay, S. (2020). The datafication of teaching in Higher Education: critical issues and perspectives. *Teaching in Higher Education*, 25(4), 351-365.

- Wästerfors, D. (1998a). *Studi starten som ett äventyr. Rationalitet, slump och nödvändighet inför högskolestudierna*. Stockholm: Högskoleverket.
- Wästerfors, D. (1998b). Att vara student. Rörelse och fördröjning i livet som högskolestuderande. Stockholm: Högskoleverket.
- Ågren, H. (1999). *När studenten blev modern: Uppsalas studenter 1600-1850*. Historiska institutionen, Univ.
- Ågren, P. O. (1997). IT i högre utbildning: rationalisering eller pedagogik?. I Universitetspedagogisk konferens i Umeå 20-21 februari 1997 (pp. 187-199).

Previous publications:

Editors: Kjell Härnqvist and Karl-Gustaf Stukát

1. KARL-GUSTAF STUKÁT *Lekskolans inverkan på barns utveckling*. Stockholm 1966
2. URBAN DAHLÖF *Skoldifferentiering och undervisningsförlöpp*. Stockholm 1967
3. ERIK WALLIN *Spelling. Factorial and experimental studies*. Stockholm 1967
4. BENGT-ERIK ANDERSSON *Studies in adolescent behaviour. Project Yg, Youth in Göteborg*. Stockholm 1969
5. FERENCE MARTON *Structural dynamics of learning*. Stockholm 1970
6. ALLAN SVENSSON *Relative achievement. School performance in relation to intelligence, sex and home environment*. Stockholm 1971
7. GUNNI KÄRRBY *Child rearing and the development of moral structure*. Stockholm 1971

Editors: Urban Dahllöf, Kjell Härnqvist and Karl-Gustaf Stukát

8. ULF P. LUNDGREN *Frame factors and the teaching process. A contribution to curriculum theory and theory on teaching*. Stockholm 1972
9. LENNART LEVIN *Comparative studies in foreign-language teaching*. Stockholm 1972
10. RODNEY ÅSBERG *Primary education and national development*. Stockholm 1973
11. BJÖRN SANDGREN *Kreativ utveckling*. Stockholm 1974
12. CHRISTER BRUSLING *Microteaching - A concept in development*. Stockholm 1974
13. KJELL RUBENSON *Rekrytering till vuxenutbildning. En studie av kortutbildade yngre män*. Göteborg 1975
14. ROGER SÄLJÖ *Qualitative differences in learning as a function of the learner's conception of the task*. Göteborg 1975
15. LARS OWE DAHLGREN *Qualitative differences in learning as a function of content-oriented guidance*. Göteborg 1975
16. MARIE MÄNSSON *Samarbete och samarbetsförmåga. En kritisk granskning*. Lund 1975
17. JAN-ERIC GUSTAFSSON *Verbal and figural aptitudes in relation to instructional methods. Studies in aptitude - treatment interactions*. Göteborg 1976
18. MATS EKHOLM *Social utveckling i skolan. Studier och diskussion*. Göteborg 1976

19. LENNART SVENSSON *Study skill and learning*. Göteborg 1976

20. BJÖRN ANDERSSON *Science teaching and the development of thinking*. Göteborg 1976

21. JAN-ERIK PERNEMAN *Medvetenhet genom utbildning*. Göteborg 1977

Editors: Kjell Härnqvist, Ference Marton and Karl-Gustaf Stukát

22. INGA WERNERSSON *Könsdifferentiering i grundskolan*. Göteborg 1977
23. BERT AGGESTEDT & ULLA TEBELIUS *Barns upplevelser av idrott*. Göteborg 1977
24. ANDERS FRÄNSSON *Att rädas prov och att vilja veta*. Göteborg 1978
25. ROLAND BJÖRKBERG *Föreställningar om arbete, utveckling och livsrytm*. Göteborg 1978
26. GUNILLA SVINGBY *Läroplaner som styrmedel för svensk obligatorisk skola. Teoretisk analys och ett empiriskt bidrag*. Göteborg 1978
27. INGA ANDERSSON *Tankestilar och hemmiljö*. Göteborg 1979
28. GUNNAR STANGVIK *Self-concept and school segregation*. Göteborg 1979
29. MARGARETA KRISTIANSSON *Matematikkunskaper Lgr 62, Lgr 69*. Göteborg 1979
30. BRITT JOHANSSON *Kunskapsbehov i omvårdnadsarbete och kunskapskrav i vårdutbildning*. Göteborg 1979
31. GÖRAN PATRIKSSON *Socialisation och involvering i idrott*. Göteborg 1979
32. PETER GILL *Moral judgments of violence among Irish and Swedish adolescents*. Göteborg 1979
33. TAGE LJUNGBLAD *Förskola - grundskola i samverkan. Förutsättningar och hinder*. Göteborg 1980
34. BERNER LINDSTRÖM *Forms of representation, content and learning*. Göteborg 1980
35. CLAES-GÖRAN WENESTAM *Qualitative differences in retention*. Göteborg 1980
36. BRITT JOHANSSON *Pedagogiska samtal i vårdutbildning. Innehåll och språkbruk*. Göteborg 1981
37. LEIF LYBECK *Arkimedes i klassen. En ämnespedagogisk berättelse*. Göteborg 1981
38. BJÖRN HASSELGREN *Ways of apprehending children at play. A study of pre-school student teachers' development*. Göteborg 1981

57. LARSSON, ALEXANDERSSON, HELMSTAD & THÅNG *Arbetsupplevelse och utbildningssyn hos icke facklärd*a. Göteborg 1986

76. ULLA-BRITT BLADINI *Från hjälpskolelärare till förändringsagent. Svensk speciallärautbildning 1921-1981 relaterad till specialundervisningens utveckling och förändringar i speciallärares yrkesuppgifter.* Göteborg 1990

77. ELISABET ÖHRN *Könsmönster i klassrumsinteraktion. En observations- och intervjustudie av högstadelevers lärarkontakter.* Göteborg 1991
78. TOMAS KROKSMARK *Pedagogikens vägar till dess första svenska professur.* Göteborg 1991

Editors: Ingemar Emanuelsson, Jan-Eric Gustafsson and Ference Marton

79. ELVI WALLDAL *Problembaserad inläring. Utvärdering av påbyggnadslinjen Utbildning i öppen hälso- och sjukvård.* Göteborg 1991
80. ULLA AXNER *Visuella perceptionssvårigheter i skolperspektiv. En longitudinell studie.* Göteborg 1991
81. BIRGITTA KULLBERG *Learning to learn to read.* Göteborg 1991
82. CLAES ANNERSTEDT *Idrottslärarna och idrottsämnet. Utveckling, mål, kompetens - ett didaktiskt perspektiv.* Göteborg 1991
83. EWA PILHAMMAR ANDERSSON *Det är vi som är dom. Sjuksköterskestuderandes föreställningar och perspektiv under utbildningstiden.* Göteborg 1991
84. ELSA NORDIN *Kunskaper och uppfattningar om maten och dess funktioner i kroppen. Kombinerad enkät- och intervjustudie i grundskolans årskurser 3, 6 och 9.* Göteborg 1992
85. VALENTIN GONZÁLEZ *On human attitudes. Root metaphors in theoretical conceptions.* Göteborg 1992
86. JAN-ERIK JOHANSSON *Metodikämnet i förskollärautbildningen. Bidrag till en traditionsbestämning.* Göteborg 1992
87. ANN AHLBERG *Att möta matematiska problem. En belysning av barns lärande.* Göteborg 1992
88. ELLA DANIELSON *Omvårdnad och dess psykosociala inslag. Sjuksköterskestuderandes uppfattningar av centrala termer och reaktioner inför en omvårdnadssituation.* Göteborg 1992
89. SHIRLEY BOOTH *Learning to program. A phenomenographic perspective.* Göteborg 1992
90. EVA BJÖRCK-ÅKESON *Samspel mellan små barn med rörelsebehinder och talbandikapp och deras föräldrar - en longitudinell studie.* Göteborg 1992
91. KARIN DAHLBERG *Helhetsyn i vården. En uppgift för sjuksköterskeutbildningen.* 1992
92. RIGMOR ERIKSSON *Teaching Language Learning. In-service training for communicative teaching and self directed learning in English as a foreign language.* 1993
93. KJELL HÄRENSTAM *Skolboks-islam. Analys av bilden av islam i läroböcker i religionskunskap.* Göteborg 1993.

94. INGRID PRAMLING *Kunnandets grunder. Prövning av en fenomenografisk ansats till att utveckla barns sätt att uppfatta sin omvärld.* Göteborg 1994.
95. MARIANNE HANSSON SCHERMAN *Att vägra vara sjuk. En longitudinell studie av förhållningssätt till astma/allergi.* Göteborg 1994
96. MIKAEL ALEXANDERSSON *Metod och medvetande.* Göteborg 1994
97. GUN UNENGE *Pappor i föräldrakooperativa daghem. En deskriptiv studie av pappors medverkan.* Göteborg 1994
98. BJÖRN SJÖSTRÖM *Assessing acute postoperative pain. Assessment strategies and quality in relation to clinical experience and professional role.* Göteborg 1995
99. MAJ ARVIDSSON *Lärares orsaks- och åtgärds tankar om elever med svårigheter.* Göteborg 1995
100. DENNIS BEACH *Making sense of the problems of change: An ethnographic study of a teacher education reform.* Göteborg 1995.
101. WOLMAR CHRISTENSSON *Subjektiv bedömning - som besluts och handlingsunderlag.* Göteborg 1995
102. SONJA KIHLLSTRÖM *Att vara förskollärare. Om yrkets pedagogiska innebörder.* Göteborg 1995
103. MARITA LINDAHL *Inläring och erfarenhet. Ettåringars möte med förskolans värld.* Göteborg. 1996
104. GÖRAN FOLKESTAD *Computer Based Creative Music Making - Young Peoples' Music in the Digital Age.* Göteborg 1996
105. EVA EKEBLAD *Children • Learning • Numbers. A phenomenographic excursion into first-grade children's arithmetic.* Göteborg 1996
106. HELGE STRÖMDAHL *On mole and amount of substance. A study of the dynamics of concept formation and concept attainment.* Göteborg 1996
107. MARGARETA HAMMARSTRÖM *Varför inte högskola? En longitudinell studie av olika faktors betydelse för studiebegärade ungdomars utbildningskarriär.* Göteborg 1996
108. BJÖRN MÅRDÉN *Rektors tänkande. En kritisk betraktelse av skolledarskap.* Göteborg 1996
109. GLORIA DALL'ALBA & BJÖRN HASSELGREN (EDS) *Reflections on Phenomenography - Toward a Methodology?* Göteborg 1996
110. ELISABETH HESSLEFORS ARKTOFT *I ord och handling. Innebörder av "att anknäta till elevers erfarenheter", uttryckta av lärare.* Göteborg 1996
111. BARBRO STRÖMBERG *Professionellt förhållningssätt hos läkare och sjuksköterskor. En studie av uppfattningar.* Göteborg 1997
112. HARRIET AXELSSON *Våga lära. Om lärare som förändrar sin miljöundervisning.* Göteborg 1997

113. ANN AHLBERG *Children's ways of handling and experiencing numbers*. Göteborg 1997
114. HUGO WIKSTRÖM *Att förstå förändring. Modellbyggande, simulering och gymnasieelevers lärande*. Göteborg 1997
115. DORIS AXELSEN *Listening to recorded music. Habits and motivation among high-school students*. Göteborg 1997.
116. EWA PILHAMMAR ANDERSSON *Handledning av sjuksköterskestuderande i klinisk praktik*. Göteborg 1997
117. OWE STRÅHLMAN *Elitidrott, karriär och avslutning*. Göteborg 1997
118. AINA TULLBERG *Teaching the 'mole'. A phenomenographic inquiry into the didactics of chemistry*. Göteborg 1997.
119. DENNIS BEACH *Symbolic Control and Power Relay Learning in Higher Professional Education*. Göteborg 1997
120. HANS-ÅKE SCHERP *Utmanande eller utmanat ledarskap. Rektor, organisationen och förändrat undervisningsmönster i gymnasieskolan*. Göteborg 1998
121. STAFFAN STUKÁT *Lärares planering under och efter utbildningen*. Göteborg 1998
122. BIRGIT LENDAHLS ROSENDAHL *Examensarbetets innebörder. En studie av blivande lärares utsagor*. Göteborg 1998
123. ANN AHLBERG *Meeting Mathematics. Educational studies with young children*. Göteborg 1998
124. MONICA ROSÉN *Gender Differences in Patterns of Knowledge*. Göteborg 1998.
125. HANS BIRNIK *Lärare- elevrelationen. Ett relationistiskt perspektiv*. Göteborg 1998
126. MARGRETH HILL *Kompetent för "det nya arbetslivet"? Tre gymnasieklasser reflekterar över och diskuterar yrkesförberedande studier*. Göteborg 1998
127. LISBETH ÅBERG-BENGTSSON *Entering a Graphicate Society. Young Children Learning Graphs and Charts*. Göteborg 1998
128. MELVIN FEFER *The Conflict of Equals: A Constructionist View of Personality Development*. Göteborg 1999
129. ULLA RUNESSON *Variationens pedagogik. Skilda sätt att behandla ett matematiskt innehåll*. Göteborg 1999
130. SILWA CLAESSION *"Hur tänker du då?" Empiriska studier om relationen mellan forskning om elevuppfattningar och lärares undervisning*. Göteborg 1999
131. MONICA HANSEN *Yrkeskulturer i möte. Läraren, fritidspedagogen och samverkan*. Göteborg 1999
132. JAN THELIANDER *Att studera arbetets förändring under kapitalismen. Ure och Taylor i pedagogiskt perspektiv*. Göteborg 1999
133. TOMAS SAAR *Musikens dimensioner - en studie av unga musikers lärande*. Göteborg 1999
134. GLEN HELMSTAD *Understandings of understanding. An inquiry concerning experiential conditions for developmental learning*. Göteborg 1999
135. MARGARETA HOLMEGAARD *Språkmedvetenhet och ordinläring. Lärare och inlärare reflekterar kring en betydelsefälsövning i svenska som andraspråk*. Göteborg 1999
136. ALYSON MCGEE *Investigating Language Anxiety through Action Inquiry: Developing Good Research Practices*. Göteborg 1999
137. EVA GANNERUD *Genusperspektiv på lärargärning. Om kvinnliga klasslärares liv och arbete*. Göteborg 1999
138. TELLERVO KOPARE *Att rida stormen ut. Förlossningsberättelser i Finnmark och Sápmi*. Göteborg 1999
139. MAJA SÖDERBÄCK *Encountering Parents. Professional Action Styles among Nurses in Pediatric Care*. Göteborg 1999
140. AIRI ROVIO - JOHANSSON *Being Good at Teaching. Exploring different ways of handling the same subject in Higher Education*. Göteborg 1999
141. EVA JOHANSSON *Etik i små barns värld. Om värden och normer bland de yngsta barnen i förskolan*. Göteborg 1999
142. KENNERT ORLENIUS *Förståelsens paradox. Yrkeserfarenhetens betydelse när förskollärare blir grundskollärare*. Göteborg 1999.
143. BJÖRN MÅRDÉN *De nya hälsomissionärerna – rörelser i korsvägen mellan pedagogik och hälsopromotion*. Göteborg 1999
144. MARGARETA CARLÉN *Kunskapslyft eller avhyrtarbänk? Möten med industriarbetare om utbildning för arbete*. Göteborg 1999
145. MARIA NYSTRÖM *Allvarligt psykiskt störda människors vardagliga tillvaro*. Göteborg 1999
146. ANN-KATRIN JAKOBSSON *Motivation och inläring ur genusperspektiv. En studie av gymnasieelever på teoretiska linjer/program*. Göteborg 2000
147. JOANNA GIOTA *Adolescents' perceptions of school and reasons for learning*. Göteborg 2000
148. BERIT CARLSTEDT *Cognitive abilities – aspects of structure, process and measurement*. Göteborg 2000
149. MONICA REICHENBERG *Röst och kausalitet i lärobokstexter. En studie av elevers förståelse av olika textversioner*. Göteborg 2000

150. HELENA ÅBERG *Sustainable waste management in households – from international policy to everyday practice. Experiences from two Swedish field studies.* Göteborg 2000
 151. BJÖRN SJÖSTRÖM & BRITT JOHANSSON *Ambulanssjukvård. Ambulanssjukvårdarens och läkares perspektiv.* Göteborg 2000
 152. AGNETA NILSSON *Omvårdnadskompetens inom hemsjukvård – en deskriptiv studie.* Göteborg 2001
 153. ULLA LÖFSTEDT *Förskolan som lärandekontext för barns bildskapande.* Göteborg 2001
 154. JÖRGEN DIMENÄS *Innehåll och interaktion. Om elevers lärande i naturvetenskaplig undervisning.* Göteborg 2001
 155. BRITT MARIE APELGREN *Foreign Language Teachers' Voices. Personal Theories and Experiences of Change in Teaching English as a Foreign Language in Sweden.* Göteborg 2001
 156. CHRISTINA CLIFFORDSON *Assessing empathy: Measurement characteristics and interviewer effects.* Göteborg 2001
 157. INGER BERGGREN *Identitet, kön och klass. Hur arbetarflickor formar sin identitet.* Göteborg 2001
 158. CARINA FURÅKER *Styrning och visioner – sjuksköterskeutbildning i förändring.* Göteborg 2001
 159. INGER BERNDTSSON *Förskjutna horisonter. Livsförändring och lärande i samband med synnedsättning eller blindhet.* Göteborg 2001
 160. SONJA SHERIDAN *Pedagogical Quality in Preschool. An issue of perspectives.* Göteborg 2001
 161. JAN BAHLENBERG *Den otroliga verkligheten sätter spår. Om Carlo Dekererts liv och konstpedagogiska gärning.* Göteborg 2001
 162. FRANK BACH *Om ljuset i tillvaron. Ett undervisningsexperiment inom optik.* Göteborg 2001
 163. PIA WILLIAMS *Barn lär av varandra. Samlärande i förskola och skola.* Göteborg 2001
 164. VIGDIS GRANUM *Studentenes forestillinger om sykepleie som sag og funksjon.* Göteborg 2001
 165. MARIT ALVESTAD *Den komplekse planlegginga. Førskolelærarar om pedagogisk planlegging og praksis.* Göteborg 2001
 166. GIRMA BERHANU *Learning-In-Context. An Ethnographic Investigation of Mediated Learning Experiences among Ethiopian Jews in Israel.* Göteborg 2001.
 167. OLLE ESKILSSON *En longitudinell studie av 10 – 12-åringars förståelse av materiens förändringar.* Göteborg 2001
 168. JONAS EMANUELSSON *En fråga om frågor. Hur lärares frågor i klassrummet gör det möjligt att få reda på elevernas sätt att förstå det som undervisningen behandlar i matematik och naturvetenskap.* Göteborg 2001
 169. BIRGITTA GEDDA *Den offentliga bemyndigheten. En studie om sjuksköterskans pedagogiska funktion och kompetens i folkhälsoarbetet.* Göteborg 2001
 170. FEBE FRIBERG *Pedagogiska möten mellan patienter och sjuksköterskor på en medicinsk vårdavdelning. Mot en vårddidaktik på livsvärldsrund.* Göteborg 2001
 171. MADELEINE BERGH *Medvetenhet om bemötande. En studie om sjuksköterskans pedagogiska funktion och kompetens i närståendeundervisning.* Göteborg 2002
 172. HENRIK ERIKSSON *Den diplomatiska punkten – maskulinitet som kroppsligt identitetsskapande projekt i svensk sjuksköterskeutbildning.* Göteborg 2002
 173. SOLVEIG LUNDGREN *I spåren av en bemanningsförändring. En studie av sjuksköterskors arbete på en kirurgisk vårdavdelning.* Göteborg 2002
 174. BIRGITTA DAVIDSSON *Mellan soffan och katedern. En studie av hur förskollärare och grundskollärare utvecklar pedagogisk integration mellan förskola och skola.* Göteborg 2002
 175. KARI SØNDENÅ *Tradisjon og Transcendens – ein fenomenologisk studie av refleksjon i norsk førskulelærarutdanning.* Göteborg 2002
 176. CHRISTINE BENTLEY *The Roots of Variation of English-Teaching. A Phenomenographic Study Founded on an Alternative Basic Assumption.* Göteborg 2002
 177. ÅSA MÄKITALO *Categorizing Work: Knowing, Arguing, and Social Dilemmas in Vocational Guidance.* Göteborg 2002
 178. MARITA LINDAHL *VÅRDA – VÄGLEDA – LÄRA. Effekstudie av ett interventionsprogram för pedagogers lärande i förskolemiljön.* Göteborg 2002
 179. CHRISTINA BERG *Influences on schoolchildren's dietary selection. Focus on fat and fibre at breakfast.* Göteborg 2002
 180. MARGARETA ASP *Vila och lärande om vila. En studie på livsvärldsfenomenologisk grund.* Göteborg 2002
 181. FERENC MARTON & PAUL MORRIS (EDS) *What matters? Discovering critical conditions of classroom learning.* Göteborg 2002
 182. ROLAND SEVERIN *Dom vet vad dom talar om. En intervjustudie om elevers uppfattningar av begreppen makt och samhällsförändring.* Göteborg 2002
- Editors: Björn Andersson, Jan Holmer and Ingrid Pramling Samuelsson
183. MARLÉNE JOHANSSON *Slöjdpraktik i skolan – hand, tanke, kommunikation och andra medierande redskap.* Göteborg 2002

184. INGRID SANDEROTH *Om lust att lära i skolan: En analys av dokument och klass 8j*. Göteborg 2002
185. INGA-LILL JAKOBSSON *Diagnos i skolan. En studie av skolsituationer för elever med syndromdiagnos*. Göteborg 2002
186. EVA-CARIN LINDGREN *Empowering Young Female Athletes – A Possible Challenge to the Male Hegemony in Sport. A Descriptive and Interventional Study*. Göteborg 2002
187. HANS RYSTEDT *Bridging practices. Simulations in education for the health-care professions*. Göteborg 2002
188. MARGARETA EKBORG *Naturvetenskaplig utbildning för hållbar utveckling? En longitudinell studie av hur studenter på grunskolläroprogrammet utvecklar för miljöundervisning relevanta kunskaper i naturkunskap*. Göteborg 2002
189. ANETTE SANDBERG *Vuxnas lekvärld. En studie om vuxnas erfarenheter av lek*. Göteborg 2002
190. GUNLÖG BREDÄNGE *Gränslös pedagog. Fyra studier om utländska lärare i svensk skola*. Göteborg 2003
191. PER-OLOF BENTLEY *Mathematics Teachers and Their Teaching. A Survey Study*. Göteborg 2003
192. KERSTIN NILSSON *MANDAT – MAKTT – MANAGEMENT. En studie av hur vårdenhetschefer ledarskap konstrueras*. Göteborg 2003
193. YANG YANG *Measuring Socioeconomic Status and its Effects at Individual and Collective Levels: A Cross-Country Comparison*. Göteborg 2003
194. KNUT VOLDEN *Mediekunnskap som mediekritikk*. Göteborg 2003.
195. LOTTA LAGER-NYQVIST *Att göra det man kan – en longitudinell studie av hur sju lärarstudenter utvecklar sin undervisning och formar sin lärarroll i naturvetenskap*. Göteborg 2003
196. BRITT LINDAHL *Lust att lära naturvetenskap och teknik? En longitudinell studie om vägen till gymnasiet*. Göteborg 2003
197. ANN ZETTERQVIST *Ämnesdidaktisk kompetens i evolutionsbiologi. En intervjuundersökning med nio biologilärare*. Göteborg 2003
198. ELSIE ANDERBERG *Språkanvändningens funktion vid utveckling av kunskap om objekt*. Göteborg 2003.
199. JAN GUSTAFSSON *Integration som text, diskursiv och social praktik. En policyetnografisk fallstudie av mötet mellan skolan och förskoleklassen*. Göteborg 2003.
200. EVELYN HERMANSSON *Akademisering och professionalisering – barnmorskans utbildning i förändring*. Göteborg 2003
201. KERSTIN VON BRÖMSEN *Tolkningar, förhandlingar och tystnader. Elevers tal om religion i det mångkulturella och postkoloniala rummet*. Göteborg 2003
202. MARIANNE LINDBLAD FRIDH *Från allmänskoleläroverksamhet till specialskoleläroverksamhet inom intensivvård. En studie av erfarenheter från specialistutbildningen och från den första yrkesverksamma tiden inom intensivvården*. Göteborg 2003
203. BARBRO CARLI *The Making and Breaking of a Female Culture: The History of Swedish Physical Education 'in a Different Voice'*. Göteborg 2003
204. ELISABETH DAHLBORG-LYCKHAGE *"Systs" konstruktion och mumifiering – i TV-serier och i studenters föreställningar*. Göteborg 2003
205. ULLA HELLSTRÖM MUHLI *Att överbrygga perspektiv. En studie av behovsbedömningsamtal inom äldreinriktat socialt arbete*. Göteborg 2003
206. KRISTINA AHLBERG *Synvänder. Universitetsstudenters berättelser om kvalitativa förändringar av sätt att erfara situationers mening under utbildningspraktik*. Göteborg 2004
207. JONAS IVARSSON *Renderings & Reasoning: Studying artifacts in human knowing*. Göteborg 2004
208. MADELEINE LÖWING *Matematikundervisningens konkreta gestaltning. En studie av kommunikationen lärare – elev och matematiklektionens didaktiska ramar*. Göteborg 2004
209. PIJA EKSTRÖM *Makten att definiera. En studie av hur beslutsfattare formulerar villkor för specialpedagogisk verksamhet*. Göteborg 2004
210. CARIN ROOS *Skriftspråkande döva barn. En studie om skriftspråkligt lärande i förskola och skola*. Göteborg 2004
211. JONAS LINDEROTH *Datorspelandets mening. Bortom idén om den interaktiva illusionen*. Göteborg 2004
212. ANITA WALLIN *Evolutionsteorin i klassrummet. På väg mot en ämnesdidaktisk teori för undervisning i biologisk evolution*. Göteborg 2004
213. EVA HJÖRNE *Excluding for inclusion? Negotiating school careers and identities in pupil welfare settings in the Swedish school*. Göteborg 2004
214. MARIE BLIDING *Inneslutandets och uteslutandets praktik. En studie av barns relationsarbete i skolan*. Göteborg 2004
215. LARS-ERIK JONSSON *Appropriating Technologies in Educational Practices. Studies in the Contexts of Compulsory Education, Higher Education, and Fighter Pilot Training*. Göteborg 2004
216. MIA KARLSSON *An IT's Teacher Team as a Community of Practice*. Göteborg 2004
217. SILWA CLAESSON *Lärares levda kunskap*. Göteborg 2004
218. GUN-BRITT WÄRVIK *Ambitioner att förändra och artefaktens verkan. Gränsskapande och stabiliserande praktiker på produktionsgolvet*. Göteborg 2004

219. KARIN LUMSDEN WASS *Vuxenutbildning i omvandling. Kunskapslyftet som ett sätt att organisera förnyelse*. Göteborg 2004
220. LENA DAHL *Amningspraktikens villkor. En intervjustudie av en grupp kvinnors föreställningar på och erfarenheter av amning*. Göteborg 2004
221. ULRIC BJÖRCK *Distributed Problem-Based Learning. Studies of a Pedagogical Model in Practice*. Göteborg 2004
222. ANNEKA KNUTSSON *"To the best of your knowledge and for the good of your neighbour". A study of traditional birth attendants in Addis Ababa, Ethiopia*. Göteborg 2004
223. MARIANNE DOVEMARK *Ansvar – flexibilitet – valfrihet. En etnografisk studie om en skola i förändring*. Göteborg 2004
224. BJÖRN HAGLUND *Traditioner i möte. En kvalitativ studie av fritidspedagogers arbete med samlingar i skolan*. Göteborg 2004
225. ANN-CHARLOTTE MÅRDSJÖ *Lärandets skiftande innebörder – uttryckta av förskollärare i vidareutbildning*. Göteborg 2005
226. INGRID GRUNDÉN *Att återerövra kroppen. En studie av livet efter en ryggmärgsskada*. Göteborg 2005
227. KARIN GUSTAFSSON & ELISABETH MELLGREN *Barns skriftspråkande – att bli en skrivande och läsande person*. Göteborg 2005
228. GUNNAR NILSSON *Att äga π. Praxisnära studier av lärarstudenters arbete med geometrilaborationer*. Göteborg 2005.
229. BENGT LINDGREN *Bild, visualitet och vetande. Diskussion om bild som ett kunskapsfält inom utbildning*. Göteborg 2005
230. PETRA ANGERVALL *Jämställdhetsarbetets pedagogik. Dilemman och paradoxer i arbetet med jämställdhet på ett företag och ett universitet*. Göteborg 2005
231. LENNART MAGNUSSON *Designing a responsive support service for family carers of frail older people using ICT*. Göteborg 2005
232. MONICA REICHENBERG *Gymnasieelever samtalar kring jacketexter. En studie av textsamtal med goda och svaga läsare*. Göteborg 2005
233. ULRICA WOLFF *Characteristics and varieties of poor readers*. Göteborg 2005
234. CECILIA NIELSEN *Mellan fakticitet och projekt. Läs- och skrivsvårigheter och strävan att övervinna dem*. Göteborg 2005.
235. BERITH HEDBERG *Decision Making and Communication in Nursing Practice. Aspects of Nursing Competence*. Göteborg 2005
236. MONICA ROSÉN, EVA MYRBERG & JAN-ERIC GUSTAFSSON *Läskompetens i skolår 3 och 4. Nationell rapport från PIRLS 2001 i Sverige. The IEA Progress in International Reading Literacy Study*. Göteborg 2005
237. INGRID HENNING LOEB *Utveckling och förändring i kommunal vuxenutbildning. En yrkeshistorisk ingång med berättelser om lärarbanor*. Göteborg 2006.
238. NIKLAS PRAMLING *Minding metaphors: Using figurative language in learning to represent*. Göteborg 2006
239. KONSTANTIN KOUGIOUMTZIS *Lärarkulturer och professionskoder. En komparativ studie av idrottslärare i Sverige och Grekland*. Göteborg 2006
240. STEN BÄTH *Kvalifikation och medborgarfostran. En analys av reformtexter avseende gymnasieskolans samhällsuppdrag*. Göteborg 2006.
241. EVA MYRBERG *Fristående skolor i Sverige – Effekter på 9-10-åriga elevers läsförståelse*. Göteborg 2006
242. MARY-ANNE HOLFVE-SABEL *Attitudes towards Swedish comprehensive school. Comparisons over time and between classrooms in grade 6*. Göteborg 2006
243. CAROLINE BERGGREN *Entering Higher Education – Gender and Class Perspectives*. Göteborg 2006
244. CRISTINA THORNELL & CARL OLIVESTAM *Kulturmöte i centralafrikansk kontext med kyrkan som arena*. Göteborg 2006
245. ARVID TREEKREM *Att leda som man lär. En arbetsmiljöpedagogisk studie av toppledares ideologier om ledarskapets taktiska potentialer*. Göteborg 2006
246. EVA GANNERUD & KARIN RÖNNERMAN *Innehåll och innebörd i lärares arbete i förskola och skola – en fallstudie ur ett genusperspektiv*. Göteborg 2006
247. JOHANNES LUNNEBLAD *Förskolan och mångfalden – en etnografisk studie på en förskola i ett multietniskt område*. Göteborg 2006
248. LISA ASP-ON SJÖ *Åtgärdsprogram – dokument eller verktyg? En fallstudie i en kommun*. Göteborg 2006
249. EVA JOHANSSON & INGRID PRAMLING SAMUELSSON *Lek och läroplan. Möten mellan barn och lärare i förskola och skola*. Göteborg 2006
250. INGER BJÖRNELOO *Innebörder av hållbar utveckling. En studie av lärares utsagor om undervisning*. Göteborg 2006
251. EVA JOHANSSON *Etiska överenskomelser i förskolebarns världar*. Göteborg 2006
252. MONICA PETERSSON *Att genuszappa på säker eller osäker mark. Hem- och konsumentkunskap ur ett könsperspektiv*. Göteborg 2007
253. INGELA OLSSON *Handlingskompetens eller inlärn hjälplöshet? Lärandeprocesser hos verkstadsindustriarbetare*. Göteborg 2007

254. HELENA PEDERSEN *The School and the Animal Other. An Ethnography of human-animal relations in education.* Göteborg 2007

255. ELIN ERIKSEN ØDEGAARD *Meningsskaping i barnehagen. Innhold og bruk av barns og voksnes samtalefortellinger.* Göteborg 2007

256. ANNA KLERFELT *Barns multimediala berättande. En länk mellan mediakultur och pedagogisk praktik.* Göteborg 2007

257. PETER ERLANDSON *Docile bodies and imaginary minds: on Schön's reflection-in-action.* Göteborg 2007

258. SONJA SHERIDAN OCH PIA WILLIAMS *Dimensioner av konstruktiv konkurrens. Konstruktiva konkurrensformer i förskola, skola och gymnasium.* Göteborg 2007

259. INGELA ANDREASSON *Elevplanen som text - om identitet, genus, maket och styrning i skolans elevdokumentation.* Göteborg 2007

Editors: Jan-Eric Gustafsson, Annika Härenstam and Ingrid Pramling Samuelsson

260. ANN-SOFIE HOLM *Relationer i skolan. En studie av femininiteter och maskuliniteter i år 9.* Göteborg 2008

261. LARS-ERIK NILSSON *But can't you see they are lying: Student moral positions and ethical practices in the wake of technological change.* Göteborg 2008

262. JOHAN HÄGGSTRÖM *Teaching systems of linear equations in Sweden and China: What is made possible to learn?* Göteborg 2008

263. GUNILLA GRANATH *Milda makter! Utvecklingssamtal och loggböcker som disciplinerings tekniker.* Göteborg 2008

264. KARIN GRAHN *Flickor och pojkar i idrottens läroedel. Konstruktioner av genus i ungdomsträsnarutbildningen.* Göteborg 2008.

265. PER-OLOF BENTLEY *Mathematics Teachers and Their Conceptual Models. A New Field of Research.* Göteborg 2008

266. SUSANNE GUSTAVSSON *Motstånd och mening. Innebörd i blivande lärares seminarieramtal.* Göteborg 2008

267. ANITA MATTSSON *Flexibel utbildning i praktiken. En fallstudie av pedagogiska processer i en distansutbildning med en öppen design för samarbetslärande.* Göteborg 2008

268. ANETTE EMILSON *Det önskvärda barnet. Fostran uttryckt i vardagliga kommunikationshandlingar mellan lärare och barn i förskolan.* Göteborg 2008

269. ALLI KLAPP LEKHOLM *Grades and grade assignment: effects of student and school characteristics.* Göteborg 2008

270. ELISABETH BJÖRKLUND *Att erövra litteracitet. Små barns kommunikativa möten med berättande, bilder, text och tecken i förskolan.* Göteborg 2008

271. EVA NYBERG *Om livets kontinuitet. Undervisning och lärande om växters och djurs livscykel - en fallstudie i årskurs 5.* Göteborg 2008

272. CANCELLED

273. ANITA NORLUND *Kritisk sakprosaläsning i gymnasieskolan. Didaktiska perspektiv på läroböcker, lärare och nationella prov.* Göteborg 2009

274. AGNETA SIMEONSDOTTER SVENSSON *Den pedagogiska samlingen i förskoleklassen. Barns olika sätt att erfara och hantera svårigheter.* Göteborg 2009

275. ANITA ERIKSSON *Om teori och praktik i lärarutbildningen. En etnografisk och diskursanalytisk studie.* Göteborg 2009

276. MARIA HJALMARSSON *Lärarprofessionens genusordning. En studie av lärares uppfattningar om arbetsuppgifter, kompetens och förväntningar.* Göteborg 2009.

277. ANNE DRAGEMARK OSCARSON *Self-Assessment of Writing in Learning English as a Foreign Language. A Study at the Upper Secondary School Level.* Göteborg 2009

278. ANNIKA LANTZ-ANDERSSON *Framing in Educational Practices. Learning Activity, Digital Technology and the Logic of Situated Action.* Göteborg 2009

279. RAUNI KARLSSON *Demokratiska värden i förskolebarns vardag.* Göteborg 2009

280. ELISABETH FRANK *Läsförmågan bland 9-10-åringar. Betydelsen av skolklimat, hem- och skolsamverkan, lärarkompetens och elevers hembakgrund.* Göteborg 2009

281. MONICA JOHANSSON *Anpassning och motstånd. En etnografisk studie av gymnasieelevers institutionella identitetsskapande.* Göteborg 2009

282. MONA NILSEN *Food for Thought. Communication and the transformation of work experience in web-based in-service training.* Göteborg 2009

283. INGA WERNERSSON (RED) *Genus i förskola och skola. Förändringar i policy, perspektiv och praktik.* Göteborg 2009

284. SONJA SHERIDAN, INGRID PRAMLING SAMUELSSON & EVA JOHANSSON (RED) *Barns tidiga lärande. En tvärsnittsstudie om förskolan som miljö för barns lärande.* Göteborg 2009

285. MARIE HJALMARSSON *Loyalitet och motstånd - anställdas agerande i ett föränderligt hemtjänstarbete.* Göteborg 2009.

286. ANETTE OLIN *Skolans mötespraktik - en studie om skolutveckling genom yrkesverksammas förståelse*. Göteborg 2009

287. MIRELLA FORSBERG AHLCRONA *Handdockans kommunikativa potential som medierande redskap i förskolan*. Göteborg 2009

288. CLAS OLANDER *Towards an interlanguage of biological evolution: Exploring students' talk and writing as an arena for sense-making*. Göteborg 2010

Editors: Jan-Eric Gustafsson, Åke Ingerman and Ingrid Pramling Samuelsson

289. PETER HASSELSKOG *Slöjdlärares förhållningssätt i undervisningen*. Göteborg 2010

290. HILLEVI PRELL *Promoting dietary change. Intervening in school and recognizing health messages in commercials*. Göteborg 2010

291. DAVOUD MASOUMI *Quality Within E-learning in a Cultural Context. The case of Iran*. Göteborg 2010

292. YLVA ODENBRING *Kramar, kategoriseringar och hjälpfröknar. Könskonstruktioner i interaktion i förskola, förskoleklass och skolar ett*. Göteborg 2010

293. ANGELIKA KULLBERG *What is taught and what is learned. Professional insights gained and shared by teachers of mathematics*. Göteborg 2010

294. TORGEIR ALVESTAD *Barnehagens relasjonelle verden - små barn som kompetente aktörer i produktive forhandlinger*. Göteborg 2010

295. SYLVI VIGMO *New spaces for Language Learning. A study of student interaction in media production in English*. Göteborg 2010

296. CAROLINE RUNESDOTTER *I otakt med tiden? Folkhögskolorna i ett föränderligt fält*. Göteborg 2010

297. BIRGITTA KULLBERG *En etnografisk studie i en thailändsk grundskola på en ö i södra Thailand. I sökandet efter en framtid då nuet har nog av sitt*. Göteborg 2010

298. GUSTAV LYMER *The work of critique in architectural education*. Göteborg 2010

299. ANETTE HELLMAN *Kan Batman vara rosa? Förhandlingar om pojkegiet och normalitet på en förskola*. Göteborg 2010

300. ANNIKA BERGVIKEN-RENSFELDT *Opening higher education. Discursive transformations of distance and higher education government*. Göteborg 2010

301. GETAHUN YACOB ABRAHAM *Education for Democracy? Life Orientation: Lessons on Leadership Qualities and Voting in South African Comprehensive Schools*. Göteborg 2010

302. LENA SJÖBERG *Bäst i klassen? Lärare och elever i svenska och europeiska policytexter*. Göteborg 2011

303. ANNA POST *Nordic stakeholders and sustainable catering*. Göteborg 2011

304. CECILIA KILHAMN *Making Sense of Negative Numbers*. Göteborg 2011

305. ALLAN SVENSSON (RED) *Utvärdering Genom Uppföljning. Longitudinell individforskning under ett halvsekel*. Göteborg 2011

306. NADJA CARLSSON *I kamp med skriftspråket. Vuxenstuderande med läs- och skrivsvårigheter i ett livsvärldsperspektiv*. Göteborg 2011

307. AUD TORILL MELAND *Ansvar for egen læring. Intensjoner og realiteter ved en norsk videregående skole*. Göteborg 2011

308. EVA NYBERG *Folkebildning för demokrati. Colombianska kvinnors perspektiv på kunskap som förändringskraft*. Göteborg 2011

309. SUSANNE THULIN *Lärares tal och barns nyfikenhet. Kommunikation om naturvetenskapliga innehåll i förskolan*. Göteborg 2011

310. LENA FRIDLUND *Interkulturell undervisning – ett pedagogiskt dilemma. Talet om undervisning i svenska som andraspråk och i förberedelseklass*. Göteborg 2011

311. TARJA ALATALO *Skeicklig läs- och skrivundervisning i åk 1-3. Om lärares möjligheter och hinder*. Göteborg 2011

312. LISE-LOTTE BJERVÅS *Samtal om barn och pedagogisk dokumentation som bedömningspraktik i förskolan. En diskursanalys*. Göteborg 2011

313. ÅSE HANSSON *Ansvar för matematiklärande. Effekter av undervisningsansvar i det flerspråkiga klassrummet*. Göteborg 2011

314. MARIA REIS *Att ordna, från ordning till ordning. Yngre förskolebarns matematiserande*. Göteborg 2011

315. BENIAMIN KNUTSSON *Curriculum in the Era of Global Development – Historical Legacies and Contemporary Approaches*. Göteborg 2011

316. EVA WEST *Undervisning och lärande i naturvetenskap. Elevers lärande i relation till en forskningsbaserad undervisning om ljud, börsel och hälsa*. Göteborg 2011

317. SIGNILD RISENFORS *Gymnasieungdomars livstolkande*. Göteborg 2011

318. EVA JOHANSSON & DONNA BERTHESEN (Ed.) *Spaces for Solidarity and Individualism in Educational Contexts*. Göteborg 2012

319. ALASTAIR HENRY *L3 Motivation*. Göteborg 2012

320. ANN PARINDER *Ungdomars matval – erfarenheter, visioner och miljöargument i eget hushåll*. Göteborg 2012

321. ANNE KULTTI *Flerspråkiga barn i förskolan: Villkor för deltagande och lärande*. Göteborg 2012

322. BO-LENNART EKSTRÖM *Kontroversen om DÅMP. En kontroversstudie av vetenskapligt gränsarbete och översättning mellan olika kunskapsparadigm.* Göteborg 2012
323. MUN LING LO *Variation Theory and the Improvement of Teaching and Learning.* Göteborg 2012
324. ULLA ANDRÉN *Self-awareness and self-knowledge in professions. Something we are or a skill we learn.* Göteborg 2012
325. KERSTIN SIGNERT *Variation och invariants i Maria Montessoris sinnestränande materiel.* Göteborg 2012
326. INGEMAR GERRBO *Idén om en skola för alla och specialpedagogisk organisering i praktiken.* Göteborg 2012
327. PATRIK LILJA *Contextualizing inquiry. Negotiations of tasks, tools and actions in an upper secondary classroom.* Göteborg 2012
328. STEFAN JOHANSSON *On the Validity of Reading Assessments: Relationships Between Teacher Judgements, External Tests and Pupil Self-assessments.* Göteborg 2013
329. STEFAN PETTERSSON *Nutrition in Olympic Combat Sports. Elite athletes' dietary intake, hydration status and experiences of weight regulation.* Göteborg 2013
330. LINDA BRADLEY *Language learning and technology – student activities in web-based environments.* Göteborg 2013
331. KALLE JONASSON *Sport Has Never Been Modern.* Göteborg 2013
332. MONICA HARALDSSON STRÄNG *Yngre elevers lärande om natur. En studie av kommunikation om modeller i institutionella kontexter.* Göteborg 2013
333. ANN VALENTIN KVIST *Immigrant Groups and Cognitive Tests – Validity Issues in Relation to Vocational Training.* Göteborg 2013
334. ULRICA BENNERSTEDT *Knowledge at play. Studies of games as members' matters.* Göteborg 2013
335. EVA ÄRLEMALM-HAGSÉR *Engagerade i världens bästa? Lärande för hållbarhet i förskolan.* Göteborg 2013
336. ANNA-KARIN WYNDHAMN *Tänka fritt, tänka rätt. En studie om värdeöverföring och kritiskt tänkande i gymnasieskolans undervisning.* Göteborg 2013
337. LENA TYRÉN *"Vi får ju inte riktigt förutsättningarna för att genomföra det som vi vill." En studie om lärares möjligheter och hinder till förändring och förbättring i praktiken.* Göteborg 2013
338. ANNIKA LILJA *Förtroendefulla relationer mellan lärare och elev.* Göteborg 2013
339. MAGNUS LEVINSSON *Evidens och existens. Evidensbaserad undervisning i ljuset av lärares erfarenheter.* Göteborg 2013
340. ANNELI SCHWARTZ *Pedagogik, plats och prestationer. En etnografisk studie om en skola i förorten.* Göteborg 2013
341. ELISABET ÖHRN och LISBETH LUNDAHL (red) *Kön och karriär i akademien. En studie inom det utbildningsvetenskapliga fältet.* Göteborg 2013
342. RICHARD BALDWIN *Changing practice by reform. The recontextualisation of the Bologna process in teacher education.* Göteborg 2013
343. AGNETA JONSSON *Att skapa läroplan för de yngsta barnen i förskolan. Barns perspektiv och nuets didaktik.* Göteborg 2013
344. MARIA MAGNUSSON *Skylta med kunskap. En studie av hur barn urskiljer grafiska symboler i hem och förskola.* Göteborg 2013
345. ANNA-LENA LILLIESTAM *Aktör och struktur i historieundervisning. Om utveckling av elevers historiska resonering.* Göteborg 2013
346. KRISTOFFER LARSSON *Kritiskt tänkande i grundskolans samhällskunskap. En fenomenografisk studie om manifesterat kritiskt tänkande i samhällskunskap hos elever i årskurs 9.* Göteborg 2013
347. INGA WERNERSSON och INGEMAR GERRBO (red) *Differentieringens janusansikte. En antologi från Institutionen för pedagogik och specialpedagogik vid Göteborgs universitet.* Göteborg 2013
348. LILL LANGELOTZ *Vad gör en skicklig lärare? En studie om kollegial handledning som utvecklingspraktik.* Göteborg 2014
349. STEINGERDUR OLAFSDÓTTIR *Television and food in the lives of young children.* Göteborg 2014
350. ANNA-CARIN RAMSTEN *Kunskaper som byggde folkhemmet. En fallstudie av förutsättningar för lärande vid tekniskskiften inom processindustrin.* Göteborg 2014
351. ANNA-CARIN BREDMAR *Lärares arbetsglädje. Betydelsen av emotionell närvaro i det pedagogiska arbetet.* Göteborg 2014
352. ZAHRA BAYATI *"den Andre" i lärarutbildningen. En studie om den rasifierade svenska studentens villkor i globaliseringsens tid.* Göteborg 2014
353. ANDERS EKLÖF *Project work, independence and critical thinking.* Göteborg 2014
354. EVA WENNÄS BRANTE *Möte med multimodalt material. Vilken roll spelar dyslexi för uppfattandet av text och bild?* Göteborg 2014
355. MAGNUS FERRY *Idrottsprofilerad utbildning – i spåren av en avreglerad skola.* Göteborg 2014

Editors: Jan-Eric Gustafsson, Åke Ingerman and Pia Williams

- 356 CECILIA THORSEN *Dimensionality and Predictive validity of school grades: The relative influence of cognitive and socialbehavioral aspects*. Göteborg 2014
- 357 ANN-MARIE ERIKSSON *Formulating knowledge. Engaging with issues of sustainable development through academic writing in engineering education*. Göteborg 2014
- 358 PÅR RYLANDER *Tränarens makt över spelare i lagidrotter: Sett ur French och Ravens maktbasteori*. Göteborg 2014
- 359 PERNILLA ANDERSSON VARGA *Skrivundervisning i gymnasieskolan. Svenskämnetts roll i den sociala reproduktionen*. Göteborg 2014
- 360 GUNNAR HYLTEGREN *Vaghet och vanmakt - 20 år med kunskapskrav i den svenska skolan*. Göteborg 2014
- 361 MARIE HEDBERG *Idrotten sätter agendan. En studie av Riksidrottsgymnasietränares handlande utifrån sitt dubbla uppdrag*. Göteborg 2014
- 362 KARI-ANNE JØRGENSEN *What is going on out there? - What does it mean for children's experiences when the kindergarten is moving their everyday activities into the nature - landscapes and its places?* Göteborg 2014
- 363 ELISABET ÖHRN och ANN-SOFIE HOLM (red) *Att hyckas i skolan. Om skolprestationer och kön i olika undervisningspraktiker*. Göteborg 2014
- 364 ILONA RINNE *Pedagogisk takt i betygssamtal. En fenomenologisk hermeneutisk studie av gymnasielärares och elevers förståelse av betyg*. Göteborg 2014
- 365 MIRANDA ROCKSÉN *Reasoning in a Science Classroom*. Göteborg 2015
- 366 ANN-CHARLOTTE BIVALL *Helpdesking: Knowing and learning in IT support practices*. Göteborg 2015
- 367 BIRGITTA BERNE *Naturvetenskap möter etik. En klassrumsstudie av elevers diskussioner om samhällsfrågor relaterade till bioteknik*. Göteborg 2015
- 368 AIRI BIGSTEN *Fostran i förskolan*. Göteborg 2015
- 369 MARITA CRONQVIST *Yrkesetik i lärarutbildning - en balanskonst*. Göteborg 2015
- 370 MARITA LUNDSTRÖM *Förskolebarns strävanden att kommunicera matematik*. Göteborg 2015
- 371 KRISTINA LANÅ *Makt, kön och diskurser. En etnografisk studie om elevers aktörskap och positioneringar i undervisningen*. Göteborg 2015
- 372 MONICA NYVALLER *Pedagogisk utveckling genom kollegial granskning: Fallet Lärande Besök utifrån aktör-nätverksteori*. Göteborg 2015
- 373 GLENN ØVREVIK KJERLAND *Å lære å undervise i kroppsøving. Design for utvikling av teorisert undervisning og kritisk refleksjon i kroppsøvingslærerutdanningen*. Göteborg 2015
- 374 CATARINA ECONOMOU *"I svenska två vågar jag prata mer och så". En didaktisk studie om skolämnet svenska som andraspråk*. Göteborg 2015
- 375 ANDREAS OTTEMO *Kön, kropp, begär och teknik: Passion och instrumentalitet på två tekniska högskoleprogram*. Göteborg 2015
- 376 SHRUTI TANEJA JOHANSSON *Autism-in-context. An investigation of schooling of children with a diagnosis of autism in urban India*. Göteborg 2015
- 377 JAANA NEHEZ *Rektorers praktiker i möte med utvecklingsarbete. Möjligheter och hinder för planerad förändring*. Göteborg 2015
- 378 OSA LUNDBERG *Mind the Gap – Ethnography about cultural reproduction of difference and disadvantage in urban education*. Göteborg 2015
- 379 KARIN LAGER *I spänningsfältet mellan kontroll och utveckling. En polystudie av systematiskt kvalitetsarbete i kommunen, förskolan och fritidsbarnet*. Göteborg 2015
- 380 MIKAELA ÅBERG *Doing Project Work. The Interactional Organization of Tasks, Resources, and Instructions*. Göteborg 2015
- 381 ANN-LOUISE LJUNGBLAD *Takt och hållning - en relationell studie om det ooberäknliga i matematikundervisningen*. Göteborg 2016
- 382 LINN HÅMAN *Extrem jakt på hälsa. En explorativ studie om ortorexia nervosa*. Göteborg 2016
- 383 EVA OLSSON *On the impact of extramural English and CLIL on productive vocabulary*. Göteborg 2016
- 384 JENNIE SIVENBRING *I den betraktades ögon. Ungdomar om bedömning i skolan*. Göteborg 2016
- 385 PERNILLA LAGERLÖF *Musical play. Children interacting with and around music technology*. Göteborg 2016
- 386 SUSANNE MECKBACH *Mästarcoacherna. Att bli, vara och utvecklas som tränare inom svensk elitfotboll*. Göteborg 2016
- 387 LISBETH GYLLANDER TORKILDSEN *Bedömning som gemensam angelägenhet – enkelt i retoriken, svårare i praktiken. Elevers och lärares förståelse och erfarenheter*. Göteborg 2016
- 388 cancelled
- 389 PERNILLA HEDSTRÖM *Hälsocoach i skolan. En utvärderande fallstudie av en hälsofrämjande intervention*. Göteborg 2016

Editors: Åke Ingerman, Pia Williams and
Elisabet Öhrn

390 JONNA LARSSON *När fysik blir lärområde i förskolan.* Göteborg 2016

391 EVA M JOHANSSON *Det motsägelsefulla bedömningsuppdraget. En etnografisk studie om bedömning i förskolekontext.* Göteborg 2016

392 MADELEINE LÖWING *Diamant – diagnoser i matematik. Ett kartläggningsmaterial baserat på didaktisk ämnesanalys.* Göteborg 2016

393 JAN BLOMGREN *Den svårångade motivationen: elever i en digitaliserad lärmiljö.* Göteborg 2016

394 DAVID CARLSSON *Vad är religionslärares kunskap? En diskursanalys av trepatissamtal i lärarutbildningen.* Göteborg 2017

395 EMMA EDSTRAND *Learning to reason in environmental education: Digital tools, access points to knowledge and science literacy.* Göteborg 2017

396 KATHARINA DAHLBÄCK *Svenskämets estetiska dimensioner - - i klassrum, kursplaner och lärares uppfattningar.* Göteborg 2017

397 K GABRIELLA THORELL *Framåt marsch! – Ridlärarrollen från dåtid till samtid med perspektiv på framtid.* Göteborg 2017

398 RIMMA NYMAN *Interest and Engagement: Perspectives on Mathematics in the Classroom.* Göteborg 2017

399 ANNIKA HELLMAN *Visuella möjlighetsrum. Gymnasieelevers subjektsskapande i bild och medieundervisning.* Göteborg 2017

400 OLA STRANDLER *Performativa lärarpraktiker.* Göteborg 2017

401 AIMEE HALEY *Geographical Mobility of the Tertiary Educated – Perspectives from Education and Social Space.* Göteborg 2017

402 MALIN SVENSSON *Hoppet om en framtidsplats. Asylsökande barn i den svenska skolan.* Göteborg 2017

403 CATARINA ANDISHMAND *Fritidsbem eller servicebem? En etnografisk studie av fritidshem i tre socioekonomiskt skilda områden.* Göteborg 2017

404 MONICA VIKNER STAFBERG *Om lärarblivande. En livsvärldsfenomenologisk studie av bildningsgångar in i läraryrket.* Göteborg 2017

405 ANGELICA SIMONSSON *Sexualitet i klassrummet. Språkundervisning, elevsubjektivitet och heteronormativitet.* Göteborg 2017

406 ELIAS JOHANNESSON *The Dynamic Development of Cognitive and Socioemotional Traits and Their Effects on School Grades and Risk of Unemployment.* Göteborg 2017

407 EVA BORGFELDT *"Det kan vara svårt att förklara på rader". Perspektiv på analys och bedömning av multimodal textproduktion i årskurs 3.* Göteborg 2017

408 GÉRALDINE FAUVILLE *Digital technologies as support for learning about the marine environment. Steps toward ocean literacy.* Göteborg 2018

409 CHARLOTT SELLBERG *Training to become a master mariner in a simulator-based environment: The instructors' contributions to professional learning.* Göteborg 2018

410 TUULA MAUNULA *Students' and Teachers' Jointly Constituted Learning Opportunities. The Case of Linear Equations.* Göteborg 2018

411 EMMALEE GISSLEVIK *Education for Sustainable Food Consumption in Home and Consumer Studies.* Göteborg 2018

412 FREDRIK ZIMMERMAN *Det tillåtande och det begränsande. En studie om pojkars syn på studier och ungdomars normer kring maskulinitet.* Göteborg 2018

413 CHRISTER MATTSSON *Extremisten i klassrummet. Perspektiv på skolans förväntade ansvar att förhindra framtida terrorism.* Göteborg 2018

414 HELENA WALLSTRÖM *Gymnasielärares mentorshandlingar. En verksamhetsteoretisk studie om lärararbete i förändring.* Göteborg 2018

415 LENA ECKERHOLM *Lärarperspektiv på läsförståelse. En intervjustudie om undervisning i årskurs 4-6.* Göteborg 2018

416 CHRISTOPHER HOLMBERG *Food, body weight, and health among adolescents in the digital age: An explorative study from a health promotion perspective.* Göteborg 2018

417 MAGNUS KARLSSON *Moraliskt arbete i förskolan. Regler och moralisk ordning i barn-barn och vuxen-barn interaktion.* Göteborg 2018

418 ANDREAS FRÖBERG *Physical Activity among Adolescents in a Swedish Multicultural Area. An Empowerment-Based Health Promotion School Intervention.* Göteborg 2018

419 EWA SKANTZ ÅBERG *Children's collaborative technology-mediated story making. Instructional challenges in early childhood education.* Göteborg 2018

420 PER NORDÉN *Regnbågsungar: Familj, utbildning, fritid.* Göteborg 2018

421 JENNY RENDAHL *Vem och vad kan man lita på? Ungdomars förhållningssätt till budskap om mat och ätande utifrån ett forskarinitierat rollspel.* Göteborg 2018

422 MARTINA WYSZYNSKA JOHANSSON *Student experience of vocational becoming in upper secondary vocational education and training. Navigating by feedback.* Göteborg 2018

423 MALIN NILSEN *Barns och lärares aktiviteter med datorplattor och appar i förskolan.* Göteborg 2018

- 424 LINDA BORGER *Investigating and Validating Spoken Interactional Competence – Rater Perspectives on a Swedish National Test of English*. Göteborg 2018
- 425 ANNA-MARIA FJELLMAN *School choice, space and the geography of marketization – Analyses of educational restructuring in upper secondary education in Sweden*. Göteborg 2019
- 426 ANNELI BERGNELL *Med kroppen som illustration: Hur förskolebarn prat-skapar naturvetenskap med hjälp av multimodala och kroppsförankrade förklaringar*. Göteborg 2019
- 427 ANNE SOLLI *Handling socio-scientific controversy: Students' reasoning through digital inquiry*. Göteborg 2019
- 428 MARTIN GÖTHBERG *Interacting - coordinating text understanding in a student theatre production*. Göteborg 2019
- 429 SUSANNE STRÖMBERG JÄMSVI *Unpacking dominant discourses in higher education language policy*. Göteborg 2019
- 430 KURT WICKE *Läroböcker, demokrati och medborgarskap. Konstruktioner i läroböcker i samhälls-kunskap för gymnasiet*. Göteborg 2019
- 431 KATARINA SAMUELSSON *Teachers' Work in Times of Restructuring. On Contextual Influences for Collegiality and Professionality*. Göteborg 2019
- 432 HELÉNE BERGENTOFT *Lärande av rörelseförmåga i idrott och hälsa ur ett praktikutvecklande perspektiv*. Göteborg 2019
- 433 JANNA MEYER-BEINING *Assessing writers, assessing writing: a dialogical study of grade delivery in Swedish higher education*. Göteborg 2019
- 434 DAN FRANSSON *Game demands and fatigue profiles in elite football – an individual approach -Implications of training and recovery strategies*. Göteborg 2019
- 435 ELIN ARVIDSON *Physiological responses to acute physical and psychosocial stress – relation to aerobic capacity and exercise training*. Göteborg 2019
- 436 SUSANNE STAF *Skriva historia – literacyförväntningar och elertexter i historieämnet på mellan- och högstadiet*. Göteborg 2019
- 437 VERONICA SÜLAU *Vad händer i lärares kollegiala samtalspraktik? En studie av mötet mellan en nationell kompetensutvecklingsinsats och en lokal fortbildningspraktik*. Göteborg 2019
- 438 MARIA OHLIN *How to Make Bicycling Safer – Identification and Prevention of Serious Injuries among Bicyclists*. Göteborg 2019
- 439 LINUS JONSSON *An empowerment-based school physical activity intervention with adolescents in a disadvantaged community: A transformative mixed methods investigation*. Göteborg 2019
- 440 ELIN NORDENSTRÖM *Feedback and instructional guidance in healthcare simulation debriefings*. Göteborg 2019
- 441 KATEŘINA ČERNÁ *Nurses' work practice in chronic care: knowing and learning in the context of patients' self-monitoring data*. Göteborg 2019
- 442 MARGARETHA HÄGGSTRÖM *Estetiska erfarenheter i naturmöten. En fenomenologisk studie av upplevelser av skog, växtlighet och undervisning*. Göteborg 2020
- 443 PANAGIOTA NASIOPOULOU *The professional preschool teacher under conditions of change – competence and intentions in pedagogical practises*. Göteborg 2020
- 444 ANNA TOROPOVA *Teachers meeting the challenges of the Swedish school system. Agents within boundaries*. Göteborg 2020
- 446 ULF RYBERG *Att urskilja grafiska aspekter av derivata – hur elevernas möjligheter påverkas av innehållets behandling i undervisningen*. Göteborg 2020
- 447 KASSAHUN WELDEMARIAM *Reconfiguring Environmental Sustainability in Early Childhood Education: a Postanthropocentric Approach*. Göteborg 2020
- 448 ANNE KJELSDOTTER *Didactical Considerations in the Digitalized Classroom*. Göteborg 2020
- 449 CARINA PETERSON *Val, omröstning, styrning. En etnografisk studie om intentioner med, villkor för och utfall av barns inflytande i förskolan*. Göteborg 2020
- 450 LOTTA WEDMAN *The concept concept in mathematics education: A concept analysis*. Göteborg 2020
- 451 MARLENE SJÖBERG *Samtal om undervisning i naturvetenskap. Ämnesdidaktisk kollegial utveckling i lärarutbildning och lärarprofession*. Göteborg 2020
- 452 LENNART SVENSSON *Kontextuell analys – En forskningsmetodologi och forskningsansats*. Göteborg 2020
- 453 JOHN DOHLSTEN *Vad möjliggör och begränsar en hållbar elitfridrott? Aktionsforskning i elitidrottspraktiker inom Göteborgs fridrottsförbund*. Göteborg 2020
- 454 LENA SÖTEVIK *Barbiebröllop och bomohundar. Barn och barndomar i relation till queerhet och (hetero)normativa linjeringar*. Göteborg 2020.
- 455 FRIDA SIEKKINEN *Att vara och inte vara. Eleverpositioner(ingar) i spänningsfältet mellan svenska och svenska som andraspråk*. Göteborg 2021.

456 ANN-CHARLOTT WANK. *Meningsskapande samtal. En studie om barns meningsskapande med fokus på processer och innehåll relaterat till förskolans praktik.* Göteborg 2021.

457 ANDREAS LUNDBERG ZACHRISSON. *Overuse injuries in Swedish elite athletics. Incidence, occurrence, athlete availability, and risk factors.* Göteborg 2021.

458 ANNA NORRSTRÖM. *Samtal under lärarlagsmöten. Diskursorienteringar i den professionella praktiken.* Göteborg 2021.

459 JOHANNA MELLÉN. *Stability and Change. Policy, options, and choice in Swedish upper secondary education.* Göteborg 2021.

460 JONATAN JUNGMAHM. *Running-related injuries among recreational runners. How many, who, and why?* Göteborg 2021.

461 ELISABETH OHLSSON. *Den synliggjorda vokabulären och praktiken. Gymnasieelevers akademiska skrivande på svenska.* Göteborg 2021.

462 VICTORIA ROLFE. *Exploring socioeconomic inequality in educational opportunity and outcomes in Sweden and beyond.* Göteborg 2021.

463 JONAS LINDBÄCK. *Värsta bästa skolan. Om unga i förorten och segregationen i skolan.* Göteborg 2021.

464 ANNE-MARIE CEDERQVIST. *Seeing the parts, understanding the whole. A technology education perspective on teaching and learning in processes of analysing and designing programmed technological solutions.* Göteborg 2021.

465 MARIE GRICE. *Epistemic beliefs and conceptions of competence in education for sustainable development.* Göteborg 2021.

466 KRISTINA HUNEHÄLL BERNDTSSON. *Digitala sexuella trakasserier i skolan: Eleverperspektiv på sexting, utsatthet och jämställdhet.* Göteborg 2022.

467 STINA JERDBORG. *Learning Principalship: Becoming a Principal in a Swedish Context. A study of Principals in Education and Practice.* Göteborg 2022.

468 ALEXANDRA SÖDERMAN. *Digital studentkultur – om slutna grupper på Facebook som icke-formell arena i högre utbildning.* Göteborg 2022.

Vad gör svenska studenter egentligen på Facebook? Denna och en rad andra frågor adresserar Alexandra Söderman i avhandlingen *Digital studentkultur* – om slutna grupper på Facebook som icke-formell arena i högre utbildning.

På ett övergripande plan problematiseras aspekter av den högre utbildningens digitalisering. En central utgångspunkt är dock att dagens studenter inte bara använder digitala verktyg för sina studier – de är också studenter i ett digitaliserat samhälle. Avhandlingen baseras på en etnografisk studie av tre studentorganiserade Facebook-grupper kopplade till tre olika högre utbildningskontexter; ett förskolläraryrkeprogram, ett kandidatprogram i statsvetenskap samt konst- och designutbildning. Av studien framgår att det är tre tämligen olika digitala studentkulturer som tar form inom ramen för Facebooks gruppstruktur. Skillnaderna tycks dock inte främst bero på utbildningarnas innehåll, utan kan snarare förklaras av studenternas sociala bakgrund. I avhandlingen framgår bland annat hur Facebook-grupperna fungerar som en första anhalt inför studenternas möte med högre utbildning. Därtill synliggörs också betydelsen av estetik och livsstilsmarkörer för den digitala studentkultur som tar form på Facebook, samt hur Facebook-grupperna präglas av en viss kulturell och social inlåsningseffekt.

Alexandra Söderman är särskilt intresserad av icke-formella dimensioner av utbildning och har tidigare en magisterexamen i barn- och ungdomsvetenskap.